

Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2020–2023

National accounts by institutional sectors and sub-sectors 2020–2023

Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2020–2023

National accounts by institutional sectors and sub-sectors 2020–2023

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Warszawa Warsaw 2025

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Rachunków Narodowych

Statistics Poland, National Accounts Department

Pod kierunkiem

Supervised by

Alicja Truszyńska

Zespół autorski

Editorial team

Michał Bania, Katarzyna Bąkowska, Monika Burdzicka, Irmina Cerling, Joanna Filip, Monika Grabani, Piotr Krawczyk, Patryk Majczak, Joanna Mańko, Daniel Michalik, Anna Milewska, Michał Morawski, Kamil Ramza, Piotr Rymarczyk, Karol Sawicki, Ewa Rudzka, Ewa Soroczyńska, Piotr Tkaczyk, Zofia Wnuk

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Katarzyna Szymańska, Aleksandra Paprocka

e-ISSN 2956-2902

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, Al. NIEPODLEGŁOŚCI 208

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji – tel. (22) 608 32 10, 608 38 10

Zam. 163/2025

Przedmowa

Dane o sytuacji gospodarczej kraju stanowią fundament skutecznej polityki ekonomicznej i społecznej, wspierając m.in. planowanie budżetu, podejmowanie strategicznych decyzji inwestycyjnych czy realizację polityki monetarnej. Podstawowym wskaźnikiem oceny wzrostu gospodarczego jest produkt krajowy brutto (PKB) – miara pozwalająca na porównania zarówno w czasie, jak i między krajami. Szczegółowa analiza składowych PKB pozwala lepiej zrozumieć czynniki wpływające na dynamikę gospodarczą – od aktywności krajowych producentów, przez inwestycje i konsumpcję, aż po międzynarodowy handel towarami i usługami. Statystyka rachunków narodowych tworzy spójny obraz gospodarki, który wspiera wielowymiarową analizę, porównania, ocenę efektywności oraz prognozowanie przyszłych trendów.

Publikacja zawiera analizę danych makroekonomicznych dotyczących niefinansowych rachunków narodowych za lata 2020–2023. Obejmuje ona całą gospodarkę, jak i poszczególne sektory i podsektory instytucjonalne, a także rodzaje działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007). W kolejnych rozdziałach przedstawiono szczegółowe dane dotyczące m.in. produktu krajowego brutto, dochodu narodowego brutto, spożycia sektora gospodarstw domowych, oszczędności, zadłużenia lub wierzytelności sektorów instytucjonalnych, w tym sektora instytucji rządowych i samorządowych. Uwzględniono również informacje dotyczące szarej gospodarki i działalności nielegalnej ujętych w rachunkach narodowych, a także dane o produkcie krajowym brutto według parytetu siły nabywczej. Dane zestawiono zgodnie z zasadami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA 2010).

Korzystając z okazji zachęcamy Państwa do zapoznania się z innymi opracowaniami z tego obszaru, takimi jak „Rachunki kwartalne produktu krajowego brutto” czy „Rachunek podaży i wykorzystania wyrobów i usług” oraz do korzystania z baz danych GUS, takich jak Bank Danych Makroekonomicznych oraz Dziedzina Bazy Wiedzy, gdzie dostępnych jest jeszcze więcej szczegółowych informacji.

Przekazując Państwu kolejną edycję tej publikacji wyrażamy nadzieję, że zawarte w niej informacje będą cennym źródłem wiedzy na temat przemian w polskiej gospodarce narodowej w latach 2020–2023. Jednocześnie zachęcamy do dzielenia się uwagami i sugestiami, które przyczynią się do dalszego doskonalenia formy i zakresu prezentowanych danych.

Dyrektor
Departamentu Rachunków Narodowych

Anita Perzyna

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr hab. Marek Cierpień-Wolan

Preface

Data on a country's economic situation are the basis for effective economic and social policy that enhance planning of the budget, making strategic investment decisions and implementing monetary policy, among other tasks. The basic indicator for assessing economic growth is gross domestic product (GDP) – a measure that allows comparisons between countries and over periods of time. A detailed analysis of GDP components makes it possible to better understand the factors influencing economic dynamics – from the activity of domestic producers, through investments and consumption, to international trade of goods and services. National accounts statistics create a coherent picture of the economy, which supports multidimensional analysis, comparisons, the assessment of efficiency and forecasting future trends.

The publication contains the analysis of macroeconomic data on non-financial national accounts for the years 2020–2023. It covers the national economy and institutional sectors and subsectors as well as various types of activities according to the Polish Classification of Activities (PKD 2007). The subsequent chapters present detailed data on gross domestic product, gross national income, household final consumption expenditure, savings, net lending or net borrowing of institutional sectors, including the general government sector. Information on the hidden economy and illegal economic activity, as well as data on gross domestic product measured by purchasing power parity, have also been taken into consideration in this analysis. The data have been compiled according to the principles of the European System of National and Regional Accounts in the European Union (ESA 2010).

We would like to encourage you to explore other studies in the field of national accounts, such as the 'Quarterly national accounts of gross domestic product' or the 'Supply and use of goods and services account', and to use Statistics Poland databases, e.g. the Macroeconomic Data Bank and the Knowledge Databases, where even more detailed information is available.

Presenting another edition of this publication to you, we hope that the information it provides will be a valuable source of knowledge concerning changes in the Polish national economy in the years 2020–2023. At the same time, we encourage you to share your comments and suggestions, which will contribute to the further improvement of the form and scope of the presented data.

Director
Department of National Accounts

Anita Perzyna

President
Statistics Poland

Marek Cierpiel-Wolan, Assoc. Prof.

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	5
Spis tablic	7
List of tables	7
Spis wykresów	9
List of charts	9
Ważniejsze skróty	11
Major abbreviations	11
I. Synteza	13
I. Executive summary	15
II. Analiza gospodarki w latach 2020–2023	17
II. Analysis of the economy in the years 2020–2023	17
Rozdział 1. Gospodarka narodowa ogółem	17
Chapter 1. Total national economy	17
Rozdział 2. Sektor przedsiębiorstw niefinansowych	31
Chapter 2. Non-financial corporations sector	31
Rozdział 3. Sektor instytucji finansowych	37
Chapter 3. Financial corporations sector	37
Rozdział 4. Sektor instytucji rządowych i samorządowych	43
Chapter 4. General government sector	43
Rozdział 5. Sektor gospodarstw domowych	49
Chapter 5. Households sector	49
Rozdział 6. Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych	55
Chapter 6. Non-profit institutions serving households sector	55
Rozdział 7. Sektor zagranica	59
Chapter 7. Rest of the world sector	59
III. Uwagi metodologiczne	61
III. Methodological notes	75
IV. Źródła danych i ich wykorzystanie	87
IV. Sources and use of data	93

Aneksy

Annexes

1. Zakres podmiotowy sektorów instytucjonalnych w rachunkach narodowych	99
1. Subjective scope of institutional sectors and in the national accounts	125
2. Produkt krajowy brutto wg parytetu siły nabywczej	105
2. Gross domestic product at purchasing power parity	129
3. Szara gospodarka i działalność nielegalna w rachunkach narodowych	113
3. Hidden and illegal economy in national accounts	137
4. Rewizja rachunków narodowych przeprowadzona w roku 2024	117
4. Revision of national accounts in 2024	141

Spis tablic

List of tables

Tablica 1. Dynamika podstawowych kategorii makroekonomicznych (ceny stałe)	18
Table 1. Indices of main macroeconomic categories (constant prices)	18
Tablica 2. Udział poszczególnych elementów w tworzeniu PKB od strony dochodowej	20
Table 2. Share of main components in generating of GDP from income approach	20
Tablica 3. Udział sektorów instytucjonalnych w tworzeniu dochodów mierzonych nadwyżką operacyjną brutto	26
Table 3. Share of institutional sectors in generating of income account measured by gross operating surplus	26
Tablica 4. Relacja oszczędności w sektorach instytucjonalnych do PKB	28
Table 4. Relation of saving in institutional sectors to GDP	28
Tablica 5. Relacja nakładów brutto na środki trwałe w sektorach instytucjonalnych do PKB	29
Table 5. Relation of gross fixed capital formation in institutional sectors to GDP	29
Tablica 6. Relacja podstawowych kategorii ekonomicznych w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych do PKB	35
Table 6. Relation of main economic categories in non-financial corporations sector to GDP	35
Tablica 7. Relacja nakładów brutto na środki trwałe do wybranych kategorii rachunków narodowych w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych	35
Table 7. Relation of gross fixed capital formation to selected categories of national accounts in non-financial corporations sector	35
Tablica 8. Produkcja globalna, zużycie pośrednie, wartość dodana brutto pozostałych banków i SKOK (bez NBP)	38
Table 8. Output, intermediate consumption, gross value added of other monetary institutions (without NBP)	38
Tablica 9. Produkcja globalna, zużycie pośrednie, wartość dodana brutto zakładów ubezpieczeń	38
Table 9. Output, intermediate consumption, gross value added of insurance companies	38
Tablica 10. Relacja wybranych kategorii rachunków narodowych do PKB w sektorze instytucji rządowych i samorządowych	46
Table 10. Relation of selected categories of national accounts to GDP in general government sector	46
Tablica 11. Relacje wybranych kategorii rachunku wykorzystania dochodów oraz rachunku kapitałowego do dochodów do dyspozycji brutto	52
Table 11. Relation of selected categories of use of disposable income account and capital account to gross disposable income	52
Tablica 12. Struktura spożycia w sektorze instytucji niekomercyjnych według klasyfikacji COPNI	57
Table 12. Consumption structure of non-profit institution serving households sector according to COPNI classification	57
Tablica 13. Proces przejścia od PKB do DNB	60
Table 13. The transition process from GDP to GNI	60
Tablica 14. Wskaźniki parytetu siły nabywczej (PPP) w zakresie PKB w krajach UE	107
Table 14. Indices of Purchasing Power Parity (PPP) for GDP in EU countries	131
Tablica 15. Produkt krajowy brutto w krajach UE według parytetu siły nabywczej	108
Table 15. Gross domestic product of EU countries at purchasing power parity	132
Tablica 16. Udział krajów w produkcie krajowym brutto UE według parytetu siły nabywczej	109
Table 16. Share of countries in gross domestic product of EU at purchasing power parity	133
Tablica 17. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w krajach UE według parytetu siły nabywczej ...	110
Table 17. Gross domestic product per capita in EU countries at purchasing power parity	134

Tablica 18. Indeksy wolumenu produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w krajach UE według parytetu siły nabywczej	111
Table 18. Volume indices of gross domestic product per capita in EU countries at purchasing power parity	135
Tablica 19. Szacunki rozmiarów szarej gospodarki i działalności nielegalnej w tworzeniu PKB (ceny bieżące)	116
Table 19. The estimates of the size of hidden economy in creating GDP (current prices)	140
Tablica 20. Szacunki rozmiarów szarej gospodarki i działalności nielegalnej w PKB od strony rozdysponowania (ceny bieżące)	116
Table 20. The estimates of the size of hidden economy and illegal activity in GDP from the expenditure approach	140
Tablica 21. Wpływ rewizji benchmarkingowej na poziom nominalnego PKB oraz dynamikę wolumenu	121
Table 21. Impact of benchmark revision on nominal GDP level and volume dynamics	145
Tablica 22. Wpływ zmian z tytułu przeprowadzonej rewizji benchmarkingowej na poziom wartości dodanej brutto	123
Table 22. Impact of changes resulting from benchmark revision on the level of gross value added ...	147

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1. Skala wpływu poszczególnych kategorii makroekonomicznych na wzrost realny PKB	20
Chart 1. The scale of impacts of macroeconomic categories on real GDP	20
Wykres 2. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)	21
Chart 2. Structure of gross value added by kind of activity (current prices)	21
Wykres 3. Udział sekcji PKD 2007 w tworzeniu PKB w 2023 r. (ceny bieżące)	22
Chart 3. The share of NACE Rev. 2 sections in generating of GDP in 2023 (current prices)	22
Wykres 4. Skala wpływu poszczególnych grup sekcji PKD 2007 na wzrost realny PKB	24
Chart 4. The scale of impact of individual groups of NACE Rev. 2 sections on real GDP	24
Wykres 5. Udział sektorów instytucjonalnych w tworzeniu PKB w 2023 r. (ceny bieżące)	25
Chart 5. The share of institutional sectors in generating of GDP in 2023 (current prices)	25
Wykres 6. Podstawowe kategorie ekonomiczne w gospodarce narodowej (ceny bieżące)	29
Chart 6. Main economic categories in national economy (current prices)	29
Wykres 7. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)	32
Chart 7. Structure of gross value added in non-financial corporations sector by kind of activity (current prices)	32
Wykres 8. Struktura wartości dodanej brutto sektora przedsiębiorstw niefinansowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)	33
Chart 8. Structure of gross value added in non-financial corporations sector by institutional sub-sectors (current prices)	33
Wykres 9. Podstawowe kategorie makroekonomiczne w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)	34
Chart 9. Main economic categories in non-financial corporations sector by institutional sub-sectors (current prices)	34
Wykres 10. Struktura wartości dodanej brutto sektora instytucji finansowych według podsektorów instytucjonalnych w 2023 r. (ceny bieżące)	39
Chart 10. Structure of gross value added in financial corporations sector by institutional sub-sectors in 2023 (current prices)	39
Wykres 11. Dochód mierzony nadwyżką operacyjną brutto dla podmiotów sektora instytucji finansowych	40
Chart 11. Income measured by gross operating surplus for entities of financial corporations sector	40
Wykres 12. Podstawowe kategorie makroekonomiczne w sektorze instytucji finansowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)	41
Chart 12. Main economic categories in financial corporations sector by institutional sub-sectors (current prices)	41
Wykres 13. Relacja dochodów i wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych ogółem do PKB	43
Chart 13. Relation of revenue and expenditure of general government sector to GDP	43
Wykres 14. Struktura dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych	44
Chart 14. The structure of general government revenue	44
Wykres 15. Struktura wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych	45
Chart 15. The structure of general government expenditure	45

Wykres 16. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze instytucji rządowych i samorządowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)	47
Chart 16. Structure of gross value added in general government by kind of activity (current prices)	47
Wykres 17. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze instytucji rządowych i samorządowych według podsektorów instytucjonalnych w 2023 r. (ceny bieżące)	47
Chart 17. Structure of gross value added in general government sector by institutional sub-sectors in 2023 (current prices)	47
Wykres 18. Podstawowe kategorie ekonomiczne w sektorze instytucji rządowych i samorządowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)	48
Chart 18. Main economic categories in general government sector by institutional sub-sectors (current prices)	48
Wykres 19. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze gospodarstw domowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)	49
Chart 19. Structure of gross value added in households sector by kind of activity (current prices)	49
Wykres 20. Struktura wartości dodanej brutto sektora gospodarstw domowych według podsektorów instytucjonalnych w 2023 r. (ceny bieżące)	50
Chart 20. Structure of gross value added in households sector by institutional sub-sectors in 2023 (current prices)	50
Wykres 21. Podstawowe kategorie ekonomiczne w sektorze gospodarstw domowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)	51
Chart 21. Main economic categories in households sector by institutional sub-sectors (current prices)	51
Wykres 22. Struktura spożycia indywidualnego wyrobów i usług zgodnie z Klasyfikacją Spożycia Indywidualnego według Celu COICOP 2018 (ceny bieżące)	53
Chart 22. Structure of households' final consumption expenditure according to COICOP 2018 classification (current prices)	53
Wykres 23. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)	56
Chart 23. Structure of gross value added in non-profit institutions serving households sector by kind of activity (current prices)	56
Wykres 24. Dynamika zrewidowanego realnego PKB w porównaniu do danych wcześniej publikowanych za lata 1995–2022, rok poprzedni = 100	122
Chart 24. Dynamics of revised real GDP compared to previously published data for the years 1995–2022, previous year=100	146

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności Polish Classification of Activities
DNB GNI	Dochód narodowy brutto Gross national income
ESA	Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej European System of National and Regional Accounts in the European Union
NBP	Narodowy Bank Polski
PKB GDP	Produkt krajowy brutto Gross domestic product
FISIM	Usługi Pośrednictwa Finansowego Mierzone Pośrednio Financial Intermediation Services Indirectly Measured
COICOP	Klasyfikacja Spożycia Indywidualnego według Celu Classification of Individual Consumption by Purpose
COPNI	Klasyfikacja Wydatków Instytucji Niekomercyjnych Działających na Rzecz Gospodarstw Domowych według Celu Classification of the Purposes of Non-Profit Institutions Serving Households
Eurostat	Europejski Urząd Statystyczny European Statistical Office
PPP	Parytet siły nabywczej Purchasing Power Parity
PPS	Standard siły nabywczej Purchasing Power Standard

Po odnotowanym w 2020 r. względem 2019 r. spadku realnego produktu krajowego brutto (PKB) o 2,0%, którego główną przyczyną były skutki pandemii koronawirusa COVID-19, lata 2021 i 2022 przyniosły ożywienie w gospodarce krajowej. W ujęciu realnym, tj. w cenach stałych roku poprzedniego, odnotowano wzrost PKB o 6,9% w 2021 r. i 5,3% w 2022 r. W 2023 r. realny wzrost PKB spowolnił do 0,2%. Wartość nominalna wytworzonego produktu krajowego brutto Polski w 2023 r. wyniosła 3 415,3 mld zł i była wyższa od wartości w 2022 r. o 314,4 mld zł.

Wartość nominalna **PKB na jednego mieszkańca** w 2023 r. wyniosła 90 759 zł i była wyższa w ujęciu realnym o 0,6% w stosunku do 2022 r.

W 2023 r. realny **PKB na 1 mieszkańca** w Polsce według parytetu siły nabywczej wyniósł 78% średniego poziomu w UE-27 (o 1 p. proc. mniej w porównaniu z 2020 r.). Tym samym Polska znalazła się w grupie siedmiu krajów (obok Estonii, Rumunii, Węgier, Chorwacji, Słowacji i Łotwy), w których poziom realnego PKB na 1 mieszkańca znajdował się w przedziale 70–80% średniego poziomu unijnego. PKB na 1 mieszkańca wyrażony w PPS wyniósł w 2023 r. dla Polski 29 600 PPS, przy średniej dla 27 krajów UE wynoszącej 38 100 PPS. W 2020 r. wskaźnik ten wyniósł dla Polski 23 900 PPS, co stanowiło 79% średniego poziomu realnego PKB na osobę w UE-27, wynoszącego 30 400 PPS.

W 2023 r. **produkcja globalna** zmalała realnie o 0,2%, a **zużycie pośrednie** o 1,2%. Z wyjątkiem roku 2023 we wszystkich latach objętych analizą dynamika wzrostu zużycia pośredniego kształtowała się na wyższym poziomie niż dynamika produkcji globalnej. Efektem niewielkiego spadku produkcji globalnej i większego spadku zużycia pośredniego w 2023 r. był wzrost wartości dodanej brutto o 1,3% w ujęciu realnym. W porównaniu do roku 2022 wzrost realny wartości dodanej brutto znacząco spowolnił (spadek dynamiki realnej o 4,2 p. proc.).

Od strony rozdysponowania PKB, na spowolnienie tempa wzrostu gospodarczego w Polsce wpłynął popyt krajowy, którego realne tempo wzrostu w 2023 r., w porównaniu do roku poprzedniego, wyniosło –3,0%. Polska odnotowała większy wzrost **popytu inwestycyjnego** niż **popytu konsumpcyjnego**. W 2023 r. popyt inwestycyjny odpowiadającym nakładom brutto na środki trwałe w ujęciu realnym wzrósł o 12,7%, natomiast popyt konsumpcyjny odpowiadający spożyciu w sektorze gospodarstw domowych w ujęciu realnym spadł o 0,3%. Dynamika realna popytu konsumpcyjnego była wyższa niż popyt inwestycyjny w ujęciu realnym w roku 2021 oraz 2022. Natomiast w 2020 r. obie te kategorie wykazały ujemną dynamikę, odpowiednio: 3,4% i 3,0%.

W całym analizowanym okresie odnotowano dodatnie **saldo handlu zagranicznego**. Jednakże w 2021 r. odnotowano spadek dynamiki salda handlu wymiany z zagranicą w ujęciu realnym o 21,2%.

W 2023 r. saldo obrotów zagranicznych w ujęciu nominalnym wyniosło 196,0 mld zł i było o 143,8 mld zł wyższe niż w 2022 r. (wzrost o 375,3%). W ujęciu realnym, w 2023 r. odnotowano wzrost salda handlu wymiany z zagranicą z 17,6% w 2022 do 191,4%. W strukturze wartości polskiego eksportu i importu dominował udział handlu towarami, odpowiednio 77,2% oraz 84,4%. W stosunku do 2020 r. udział towarów w wartości eksportu i importu spadł odpowiednio o 1,9 p. proc. oraz 1,3 p. proc.

Największy **udział w tworzeniu PKB** w 2023 r. (w cenach bieżących) miały dwie grupy sekcji, tj.: usługi obejmujące handel, naprawę pojazdów samochodowych, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię oraz informację i komunikację oraz przemysł (odpowiednio: 25,3% i 23,2%). Największy wzrost udziału w tworzeniu PKB w stosunku do 2020 r. zaobserwowano w przemyśle (wzrost o 1,8 p. proc.).

W ujęciu sektorowym, największy **udział w tworzeniu PKB** (w cenach bieżących) w 2023 r. miał sektor przedsiębiorstw niefinansowych (49,4%) oraz sektor gospodarstw domowych (23,0%). W badanym okresie,

tj. od 2020 r. do 2023 r. widoczny jest wzrost udziału sektora przedsiębiorstw niefinansowych (o 3,9 p. proc.), przy jednoczesnym spadku udziału sektora gospodarstw domowych (o 2,2 p. proc.).

Głównym przeznaczeniem **dochodów do dyspozycji brutto** w latach 2020–2023 było spożycie. W 2023 r. spożycie stanowiło 79,8%, a oszczędności 20,2% dochodów do dyspozycji brutto. W stosunku do roku 2022 odnotowano spadek udziału spożycia w dochodach do dyspozycji brutto o 0,1 p. proc. przy jednoczesnym wzroście udziału oszczędności. Do roku 2022 obserwowana była tendencja spadkowa udziału oszczędności na rzecz konsumpcji.

Oszczędności ogółem w relacji do PKB w 2023 r. wyniosły 19,4%. W tym samym czasie stopa inwestycji ukształtowała się na poziomie 17,9%. W każdym analizowanym roku relacja oszczędności ogółem do PKB była wyższa od stopy inwestycji.

Polska gospodarka ogółem w 2020 r. i 2023 r. odnotowała wierzytelności netto, natomiast w 2021 r. i 2022 r. zadłużenie netto. **Wskaźnik prezentujący relację wierzytelności netto do PKB** w latach 2020 i 2023 wyniósł odpowiednio 3,9% i 2,0%. W latach 2021 oraz 2022 wskaźnik ten spadł wykazując zadłużenie kraju odpowiednio 0,6% oraz 2,7% produktu krajowego brutto. W sektorze instytucji rządowych i samorządowych w całym okresie 2020–2023 obserwowano zadłużenie, czyli deficyt. W 2020 r. deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w relacji do PKB wyniósł 6,8% (wartość nominalna deficytu 161,9 mld zł), w 2021 r. wskaźnik ten spadł do 1,7% (wartość nominalna 46,5 mld zł). W 2022 r. deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrósł do poziomu 3,4% (wartość nominalna 106,6 mld zł). Natomiast w ostatnim analizowanym 2023 r. deficyt ponownie wzrósł do poziomu 180,1 mld zł i stanowił 5,3% PKB.

W latach 2020–2023 odnotowano wzrost **długu sektora instytucji rządowych i samorządowych**. W całym analizowanym okresie w relacji do PKB dług ulegał zmniejszeniu, w 2021 r. do 53,0% (spadek o 3,6 p. proc. r/r), w kolejnym roku do poziomu 48,8% (spadek o 4,2 p. proc. r/r). W ostatnim analizowanym roku dług zwiększył się o 0,7 p. proc. w stosunku do 2022 r. i wyniósł 49,5% PKB.

Executive summary

After a 2% decrease in real **gross domestic product** (GDP) in 2020 compared to 2019 which was mainly caused by the effects of the COVID-19 coronavirus pandemic, years 2021 and 2022 brought a recovery in the domestic economy. In real terms, i.e. in constant prices of the previous year, the gross domestic product (GDP) increased by 6.9% in 2021 and 5.3% in 2022. In 2023 real growth of GDP slowed down to 0.2%. The nominal value of Poland's gross domestic product amounted to PLN 3,415.3 billion and was higher than the value in 2022 by PLN 314.4 billion.

The nominal value of GDP per capita in 2023 was PLN 90 759 and was higher in real terms by 0.6% compared to 2022.

In 2023, real GDP per capita in Poland amounted to 78% of the average level in the EU-27 (1 p.p. less than in 2020). Thus, Poland was in the group of seven countries (next to Estonia, Romania, Hungary, Croatia, Slovakia and Latvia) where the level of real GDP per capita was in the range of 70-80% of the average EU level. GDP per capita expressed in PPS amounted to 29 600 PPS for Poland in 2023, with an average of 38 100 PPS for the 27 EU countries. In 2020, this indicator amounted to 23 900 PPS for Poland, which was 79% of the EU-27 average level of real GDP per capita of 30 400 PPS.

In 2023, output decreased by 0.2% in real terms, and intermediate consumption by 1.2%. Except 2023 in all years covered by the analysis, the growth dynamics of intermediate consumption was at a higher level than the growth rate of output. The effect of small decrease in output and larger decrease in intermediate consumption in 2023 was an increase in gross value added by 1.3% in real terms. Compared to 2022, real growth in gross value added slowed down (a decrease in dynamics of real growth by 4.2 p.p.).

From the expenditure approach of GDP, the slowdown of economic growth was influenced by domestic demand, whose real growth rate in 2022, compared to the previous year, was -3.0%. Poland recorded a greater increase in **investment demand** than in **consumption demand**. In 2023 investment demand corresponding to gross fixed capital formation increased in real terms by 12.7%, consumption demand corresponding to household consumption decreased by 0.3%. The real growth rate of consumption demand was higher than investment demand in real terms in 2021 and 2022. In 2020, both of these categories showed negative dynamics, respectively: 3.4% and 3.0%.

In the entire analyzed period, a positive **foreign trade balance** was recorded. However, in 2021, the dynamics of the foreign trade balance in real terms decreased by 21.2%.

The nominal foreign trade balance amounted to PLN 196.0 billion in 2023 and was PLN 143.8 billion higher than in 2022 (nominal dynamics increased by 375.3%). In real terms in 2023 foreign trade balance increased from 17.6% in 2022 to 191.4%. The value structure of Polish exports and imports was dominated by the share of trade in goods, 77.2% and 84.4% in 2023, respectively. Compared to 2020, the share of goods in the value of exports and imports decreased by 1.9 p.p. and 1.3 p.p., respectively.

The largest share in **the generation of GDP** in 2023 (in current prices) recorded two groups of sections, i.e.: services including trade, repair of motor vehicles, transport and storage, accommodation and catering as well as information and communication and industry (25.3% and 23.2%, respectively). The largest increase in the share in GDP compared to 2020 was observed in industry (increase by 1.8 p.p.).

In terms of institutional sectors, the non-financial corporations' sector (49.4%) and the household sector (23.0%) had the largest share in generation of GDP (in current prices) in 2023. In the analyzed period, i.e. from 2020 to 2023, there is an increase in the share of the non-financial corporations sector (increase by 3.9 p.p.) with a simultaneous decrease in the share of the household sector (by 2.2 p.p.).

The main purpose of **disposable income** in the period 2020–2023 was consumption expenditure. In 2023, it accounted for 79.8% while the share of savings was 20.2%. Compared to 2022, there was a decrease in the share of consumption in gross disposable income by 0.1 p.p. with a simultaneous increase in the share of savings. Until 2022 a downward trend in the share of savings for consumption was observed.

Total savings as a proportion of GDP in 2023 amounted to 19.4%. At the same time, the **investment rate** stood at 17.9%. In every year analyzed, the ratio of total savings to GDP was higher than the investment rate.

Poland recorded net lending to the total economy in 2020 and 2023, while in 2021 and 2022 it recorded net borrowing. **The indicator showing the relations of net lending/net borrowing to GDP** in 2020 and 2023 amounted 3.9% and 2.0%, respectively. In years 2021 and 2022, this ratio decreased showing a net borrowing 0.6% and 2.7% of GDP, respectively. Net borrowing, i.e. deficit, was observed in the general government sector throughout the 2020–2023 period. In 2020, **the general government deficit in relation to GDP** amounted to 6.8% (nominal value of the deficit PLN 161.9 billion), in 2021 the ratio decreased to 1.7% (nominal value PLN 46.5 billion. In 2022 the general government deficit increased to 3.4% (nominal value PLN 106.6 billion). In the last analyzed year 2023, the general government deficit increased again to PLN 180.1 billion and accounted for 5.3% of GDP).

In the years 2020–2023, **the debt of general government sector** was recorded in relation to GDP. In the whole analysed period in relations to GDP general government debt decreased, in 2021 to 53.0% (decrease by 3.6 p. p y/y), in the following year to 48.8%. In the last analysed year the debt increased by 0.7 p. p. compared to 2022 and amounted to 49.5% of GDP

Analiza gospodarki w latach 2020–2023

Analysis of the economy in the years 2020–2023

Rachunki narodowe dostarczają szeregu danych na temat wszystkich podmiotów grupowanych według określonych kryteriów w sektory i podsektory instytucjonalne oraz gałęzie gospodarki. Działalność tych podmiotów przedstawiana jest w postaci pełnej sekwencji rachunków narodowych, według ściśle określonych zasad, które obowiązują wszystkie kraje Unii Europejskiej. Stosowanie jednolitej metodologii oraz spójnych procesów kompilacji umożliwia prowadzenie analiz zmian zachodzących w gospodarce w długich szeregach czasowych.

Rachunki narodowe Polski są opracowane zgodnie z zasadami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 2010) dla okresu od 1995 r., natomiast przedstawiona w tej publikacji analiza koncentruje się na danych dotyczących lat 2020–2023. Opracowanie ostatecznych danych rocznych o produkcie krajowym brutto następuje w drugim roku po okresie sprawozdawczym (t+2 lata), dlatego też w niniejszej publikacji ostatnim analizowanym okresem jest rok 2023.

Dane prezentowane w niniejszej publikacji różnią się od zaprezentowanych w zeszłorocznej edycji publikacji w związku z wprowadzeniem zmian z tytułu rewizji benchmarkingowej w 2024 r. Więcej informacji na ten temat zamieszczono w aneksie 4 „Rewizja rachunków narodowych przeprowadzona w 2024 roku”.

Rozdział 1. Gospodarka narodowa ogółem

Chapter 1. Total national economy

Po kryzysie gospodarczym wywołanym wybuchem pandemii COVID-19, który spowodował **spadek PKB w 2020 r. o 2,0%**, kolejne lata przyniosły ożywienie krajowej gospodarki. Odnotowano wzrost gospodarczy, zarówno w 2021 r. (6,9%), **jak i 2022 r. (5,3%)**. **Jednak w 2023 r. dynamika realnego PKB spowolniła odnotowując wzrost o 0,2%**. Wzrost realnego PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca w analizowanym okresie wykazał podobną tendencję. Po roku 2020, kiedy odnotowano spadek o 2,0%, kolejne lata przyniosły wzrost realnego PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca, przy czym tendencja dla tego wzrostu była malejąca z 7,5% w 2021 r., przez 3,0% w 2022 r. do 0,6% w 2023 r.

W 2020 r. na skutek pandemii COVID-19 w **większości kategorii makroekonomicznych** odnotowano spadek dynamiki wolumenu. Dynamika **spożycia w gospodarstwach domowych** spadła o 3,4%, zaś **nakładów brutto na środki trwałe** o 3,0% w stosunku do roku poprzedniego. Wzrosło natomiast **spożycie publiczne** o 4,8%, a także **saldo handlu zagranicznego** o 17,5%. W 2021 r., mimo utrzymujących się w kraju i zagranicą restrykcji związanych z pandemią, odnotowano wzrost realnej wartości dodanej brutto o 6,6% i popytu krajowego o 8,6%. W 2022 r. wzrost tych kategorii ukształtował się odpowiednio na poziomie 5,5%, oraz 4,8%. W 2023 r. zaobserwowano istotny wzrost dynamiki realnego salda handlu zagranicznego z 17,6% w 2022 r. do 191,4%, nakładów brutto na środki trwałe z 1,7% do 12,7%. Spadło natomiast spożycie w gospodarstwach domowych o 0,3% z poziomu 5,0% w 2022 r.

Pandemia COVID-19 wywołała globalny kryzys zdrowotny i gospodarczy doprowadzając do zamknięcia wielu sektorów gospodarki, ograniczeń w podróżach oraz zmniejszenia popytu i podaży. Spadek **produkcji globalnej** oraz **zużycia pośredniego** w 2020 r., odpowiednio o 1,9% i 1,8%, odzwierciedliły bezprecedensowe zakłócenia w produkcji i łańcuchach dostaw. Rok 2021 przyniósł ożywienie gospodarcze, wspierane przez programy stymulacyjne, szczepienia oraz stopniowe znoszenie restrykcji pandemicznych. Zauważalny wzrost produkcji globalnej (9,7%) i zużycia pośredniego (12,3%) odzwierciedlają silne odbicie i powrót

do stanu sprzed pandemii, chociaż częściowo wynikały one również z efektu niskiej bazy (odniesienie do roku poprzedniego). W kolejnym roku polska gospodarka nadal rosła, jednak tempo tego wzrostu nieco spadło wskazując na stopniowe stabilizowanie się gospodarki po gwałtownym odbiciu w 2021 r. Dynamika wzrostu produkcji globalnej w 2022 r. spowolniła do 7,3%, a zużycia pośredniego do 8,7%. W roku 2023, w obliczu niepewnej sytuacji gospodarczej, rosnących cen i związanego z tym spadku konsumpcji dynamika produkcji globalnej spadła o 0,2%, zaś zużycia pośredniego o 1,2%.

Zmiany w produkcji globalnej i zużyciu pośrednim przełożyły się na zmiany w poziomie wartości dodanej brutto, która w 2020 r. spadła o 2,1% w stosunku do 2019 r. W latach 2021, 2022 i 2023 zaobserwowano jej wzrost odpowiednio o: 6,6%, 5,5% i 1,3%. W ujęciu nominalnym wartość dodana brutto wzrosła z 2 084,8 mld zł w 2020 r. do 3 085,9 mld zł w 2023 r. (48,0%).

Tablica 1. Dynamika podstawowych kategorii makroekonomicznych (ceny stałe)

Table 1. Indices of main macroeconomic categories (constant prices)

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023	
	rok poprzedni =100 previous year = 100				2020=100
Produkcja globalna Output	98,1	109,7	107,3	99,8	117,5
Zużycie pośrednie Intermediate consumption	98,2	112,3	108,7	98,8	120,6
Wartość dodana brutto Value added, gross	97,9	106,6	105,5	101,3	114,0
Produkt krajowy brutto Gross domestic product	98,0	106,9	105,3	100,2	112,8
Popyt krajowy Domestic demand	97,2	108,6	104,8	97,0	110,4
Spożycie Final consumption expenditure	98,7	105,9	104,0	100,9	111,1
Akumulacja brutto Gross capital formation	91,9	119,4	107,7	83,4	107,3
Eksport towarów i usług Exports of goods and services	98,9	112,3	107,4	103,7	125,1
Import towarów i usług Imports of goods and services	97,5	116,3	106,8	98,5	122,3
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca Gross domestic product per capita	98,0	107,5	103,0	100,6	111,4

Od strony **rozdysponowania PKB**, kluczową rolę w pobudzaniu wzrostu gospodarczego Polski odgrywał popyt krajowy. Jego udział w PKB po 2020 r. (94,4%) wyraźnie wzrastał w kolejnych latach (96,8% w 2021 r., 98,3% w 2022 r.). Gospodarka zaczęła się odbudowywać po pandemicznym szoku, co przełożyło się na wzrost konsumpcji i inwestycji (popyt konsumpcyjny i popyt inwestycyjny). Gwałtowne wyhamowanie popytu nastąpiło w 2023 r., gdy jego udział w PKB zmalał do 94,3%.

Po spadku w 2020 r. odnotowano wyraźny wzrost **popytu konsumpcyjnego** w latach 2021 i 2022, odzwierciedlający poprawę sytuacji gospodarstw domowych i zwiększoną skłonność do wydatków. W 2023 r. wydatki gospodarstw domowych spadły, co przełożyło się na ujemną dynamikę popytu konsumpcyjnego. **Popyt inwestycyjny** również zaczął się odbudowywać po pandemicznym spadku, choć jego tempo wzrostu było początkowo wolniejsze, wskazując na bardziej ostrożne podejście przedsiębiorstw do inwestycji w obliczu niepewności gospodarczej. Inwestycje znacząco przyspieszyły w 2023 r. Tempo wzrostu **popytu**

konsumpcyjnego, odpowiadającego spożyciu w sektorze gospodarstw domowych spadło w 2020 r. o 3,4%, natomiast **popytu inwestycyjnego** o 3,0%. Odbicie po pandemicznym spadku spowodowało wzrost dynamiki popytu konsumpcyjnego w 2021 r. i 2022 r. odpowiednio o 6,2% oraz 5,0%, a popytu inwestycyjnego o 1,5% i 1,7%. W 2023 r. ograniczona skłonność do wydatków gospodarstw domowych spowodowała spadek dynamiki popytu konsumpcyjnego o 0,3%. Znacząco wzrósł natomiast popyt inwestycyjny, o 12,7% w porównaniu z 2022 r.

W latach 2020–2023 w Polsce odnotowano dodatnie **saldo handlu zagranicznego**, charakteryzujące się jednak dużą zmiennością. Wzrost eksportu i importu wskazuje na aktywność gospodarczą, a struktura handlu pokazuje, że Polska jest zorientowana na handel towarami, z rosnącym znaczeniem usług po stronie eksportu i importu. W roku 2020 mimo pandemii, nadwyżka handlowa wyniosła 132,5 mld zł, co oznacza jej wzrost w stosunku do roku poprzedniego o ponad 48 mld zł. W roku 2021 odnotowano spadek wartości salda handlu zagranicznego do poziomu 85,2 mld zł, a w 2022 r. do 52,2 mld zł. W 2023 r. wartość salda ponownie wzrosła do poziomowi 196,0 mld zł, co oznacza wzrost w stosunku do 2020 r. o ok. 48,0%.

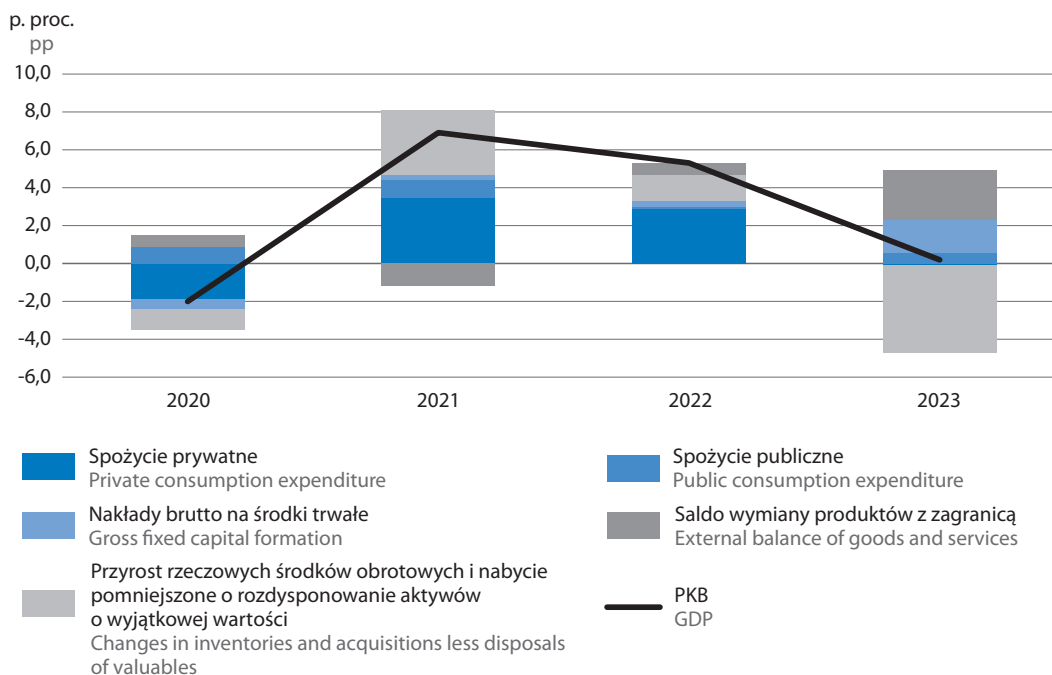
W 2023 r. dynamika eksportu wykazywała wzrost w ujęciu realnym o 3,7% w stosunku do poprzedniego roku, dynamika importu natomiast realnie spadła o 1,5%. W strukturze polskiego importu i eksportu największy udział miały towary, które w 2023 r. stanowiły odpowiednio 84,4% dla importu i 77,2% dla eksportu.

Oprócz struktury oraz tempa wzrostu, analizie poddano także **skalę wpływu poszczególnych kategorii makroekonomicznych na dynamikę produktu krajowego brutto**. W 2020 r. – pierwszym roku pandemii COVID-19 – najsilniejszy wpływ na spadek PKB miało spożycie prywatne, w tym spożycie w sektorze gospodarstw domowych, które obniżyło wzrost PKB o 2,0 p. proc. oraz zmiana przyrostu rzeczowych środków obrotowych i aktywów o wysokiej wartości (1,1 p. proc.). Saldo handlu zagranicznego miało pozytywny wpływ na PKB, dodając ok. 0,6 p. proc. Na szybki wzrost polskiej gospodarki w 2021 r. najsilniejszy wpływ miały te same kategorie, które przyczyniły się w roku 2020 do spadku PKB, tj. spożycie prywatne, w tym spożycie w sektorze gospodarstw domowych – wpływ 3,5 p. proc. oraz zmiany rzeczowych środków obrotowych i aktywów o wysokiej wartości – wpływ 3,4 p. proc. Ujemny wpływ na wzrost gospodarczy w 2021 r. odnotowano jedynie w przypadku salda handlu zagranicznego, które odjęło od PKB 1,2 p. proc. W 2022 r. wzrost gospodarczy spowolnił (5,3%) w stosunku do roku poprzedniego (6,9%), ale nadal był wspierany przez pozytywne saldo handlu zagranicznego (0,6 p. proc.), akumulację brutto (1,7 p. proc.) i spożycie (3,0 p. proc.). W 2023 roku PKB wzrósł o 0,2 p. proc. Na wzrost PKB w 2023 r. wpływ miało przede wszystkim saldo handlu zagranicznego (2,6 p. proc.) oraz nakłady brutto na środki trwałe (1,7 p. proc.). W mniejszym stopniu wpływ na PKB miało spożycie (0,5 p. proc.), a przede wszystkim spożycie publiczne (0,6 p. proc.). Ujemny wpływ odnotowano w przypadku przyrostu rzeczowych środków obrotowych i aktywów o wysokiej wartości, które obniżyły wzrost PKB o 4,6 p. proc.

W okresie 2020–2023 zaobserwowano zwiększenie roli **popytu inwestycyjnego** (z –0,5 p. proc. w 2020 r. do 1,7 p. proc. w 2023 r.), tj. głównego czynnika zapewniającego trwały wzrost gospodarczy Polski. Zmiennym wpływem na PKB charakteryzował się **przyrost rzeczowych środków obrotowych i aktywów o wysokiej wartości**, głównie zapasów (z –1,1 p. proc. do –4,6 p. proc.). Negatywny wpływ spożycia w sektorze gospodarstw domowych zmniejszył się z –2,0 p. proc. w 2020 r. do –0,1 p. proc. w 2023 r. Spożycie publiczne utrzymywało stabilny, dodatni wpływ na wzrost gospodarczy (0,9 p. proc. w 2020 r., 0,6 p. proc. w 2023 r.). W analizowanym okresie można również zauważyć rosnący wpływ salda handlu zagranicznego, z 0,6 p. proc. w 2020 r. do 2,6 p. proc. w 2023 r.

Te zmiany wskazują na nadal istotny wpływ konsumpcji na wzrost gospodarczy oraz rosnącą rolę wymiany handlowej. Rosnący wpływ inwestycji, o ile zostanie utrzymany, jest również pozytywnym sygnałem dla gospodarki i jej długoterminowego wzrostu.

Wykres 1. Skala wpływu poszczególnych kategorii makroekonomicznych na wzrost realny PKB
 Chart 1. The scale of impacts of macroeconomic categories on real GDP

W 2023 r. **struktura dochodowa PKB** w Polsce wykazała, że PKB tworzony był głównie przez **nadwyżkę operacyjną brutto i dochód mieszany brutto**, które stanowiły prawie połowę wartości PKB (49,1%). **Koszty związane z zatrudnieniem** miały znaczący, ale malejący udział (39,1%), podczas gdy **podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje** stanowiły najmniejszą część PKB (11,8%).

Tablica 2. Udział poszczególnych elementów w tworzeniu PKB od strony dochodowej
 Table 2. Share of main components in generating of GDP from income approach

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023
	w % in %			
Koszty związane z zatrudnieniem Compensation of employees	40,5	38,7	37,8	39,1
Podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje Taxes on production and imports less subsidies	9,6	13,2	12,1	11,8
Nadwyżka operacyjna brutto i dochód mieszany Operating surplus, gross and mixed income, gross	49,9	48,1	50,1	49,1

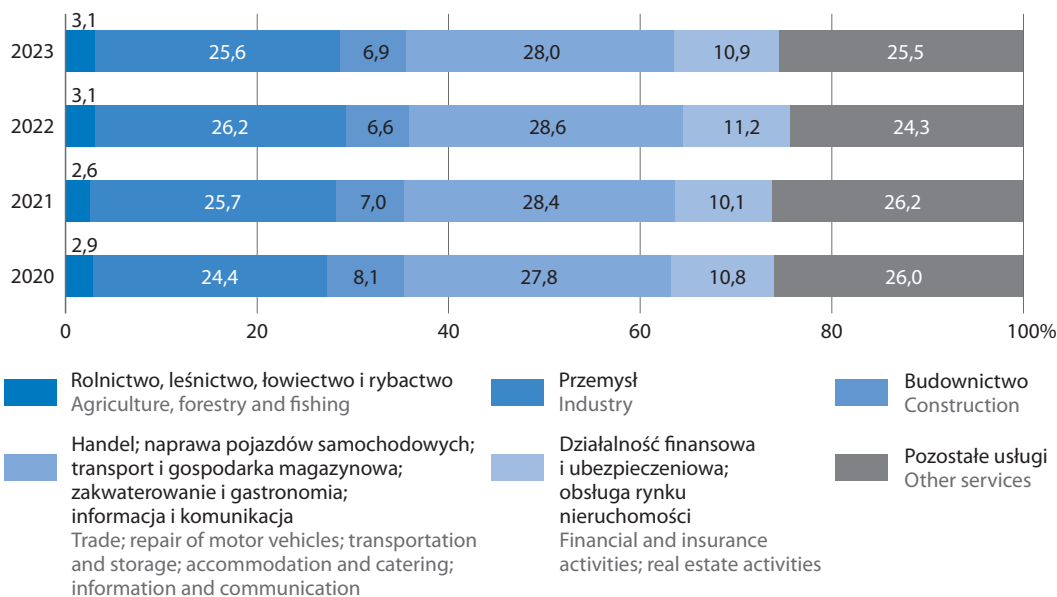
Analiza strukturalna gospodarki Polski w latach 2020–2023 wskazuje, że mimo wyzwań związanych z pandemią COVID-19, zarówno **przemysł**, jak i **usługi obejmujące handel, naprawę pojazdów samochodowych, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię oraz informację**

i komunikację odzyskały i wzmocniły swoje pozycje w tworzeniu wartości dodanej brutto. Przemysł zwiększył swój udział, natomiast usługi powróciły do poziomu sprzed kryzysu, co przyczyniło się do stabilizacji i odbudowy gospodarczej kraju. Zmiany te są efektem odnotowanego w ostatnich latach znaczącego rozwoju wybranych sektorów oraz strukturalnych przesunięć w polskiej gospodarce. W 2023 r. usługi stanowiły 28,0% wartości dodanej brutto, co odpowiadało w ujęciu nominalnym 863,5 mld zł, natomiast przemysł stanowił 25,6% wartości dodanej brutto, co odpowiadało 791,1 mld zł.

W latach 2020–2022 zaobserwowano rosnący udział przemysłu w tworzeniu wartości dodanej brutto z 24,4% w 2020 r. do 26,2% w 2022 r., jednak w 2023 r. podmioty zaangażowane w działalność przemysłową zmniejszyły swój udział w strukturze wartości dodanej brutto do 25,6%. Podobnie sytuacja przedstawiała się w przypadku wartości dodanej brutto generowanej przez podmioty dostarczające usługi. Wzrastający jej udział obserwowano do roku 2022 (z 27,8% w 2020 r. do 28,6% w 2022 r.), W 2023 r. udział usług w strukturze wartości dodanej brutto gospodarki zmniejszył się do poziomu 28,0%. Udział usług w 2023 r. pozostawał na poziomie podobnym jak w okresie pierwszego roku pandemii, podczas gdy udział przemysłu wzrósł od tamtego okresu o 1,2 p. proc.

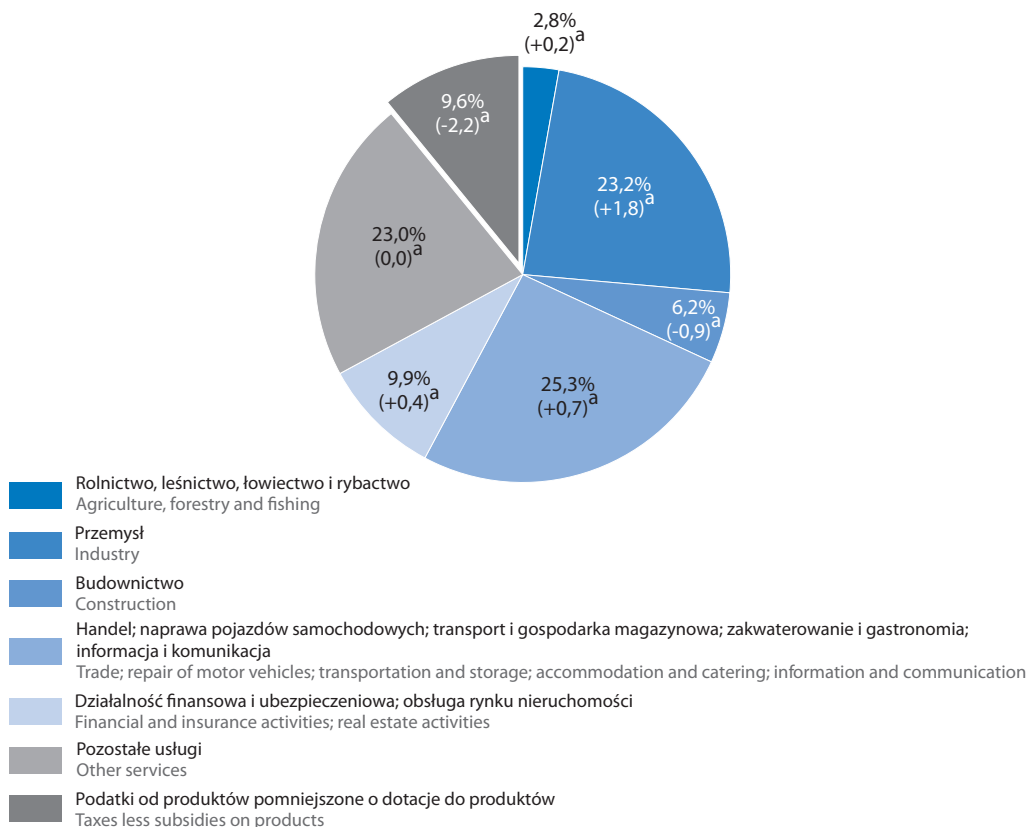
Wśród poszczególnych sekcji, **największy udział w tworzeniu wartości dodanej brutto** w 2023 r. miało przetwórstwo przemysłowe – zaliczane do przemysłu (19,3%) oraz sekcja obejmująca handel, naprawę pojazdów samochodowych (14,3%) – zaliczana do usług. W okresie 2020–2023 udział przetwórstwa przemysłowego w tworzeniu wartości dodanej brutto uległ zwiększeniu z 18,4% do 19,3% (w ujęciu nominalnym z 383,0 mld zł do 596,2 mld zł) co świadczy o jego rosnącej roli w gospodarce, natomiast udział sekcji obejmującej handel, naprawę pojazdów samochodowych w 2023 r. spadł w stosunku do 2020 r. o 1,3 p. proc., tj. stanowił 14,3% wartości dodanej brutto

Wykres 2. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)
Chart 2. Structure of gross value added by kind of activity (current prices)

Produkt krajowy brutto stanowi sumę wartości dodanej brutto poszczególnych gałęzi gospodarki (sekcji PKD 2007) powiększoną o podatki od produktów i pomniejszoną o dotacje do produktów. W 2023 r. **największy udział w strukturze PKB** miała głównie wartość dodana brutto wytworzona przez dwie grupy sekcji, tj.: usługi prezentowane w ramach sekcji PKD 2007: **handel, naprawę pojazdów samochodowych, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię oraz informację i komunikację** oraz druga grupa sekcji PKD2007 – **przemysł**. Wkład obu tych grup w PKB wyniósł odpowiednio 25,3% – usługi i 23,2% – przemysł. W 2023 r. w porównaniu do 2020 r., udział wyżej wymienionych usług w tworzeniu PKB zwiększył się o 0,7 p. proc. Zwiększenie udziału tych usług mogło być skutkiem różnorodnych czynników, takich jak zmiany konsumpcyjne, technologiczne oraz zmieniające się wzorce konsumpcji i handlu. Natomiast w przypadku przemysłu udział ten zwiększył się o 1,8 p. proc. Równolegle udział podatków od produktów pomniejszonych o dotacje do produktów zmniejszył się o 2,2 p. proc. w badanym okresie (Wykres 3).

Wykres 3. Udział sekcji PKD 2007 w tworzeniu PKB w 2023 r. (ceny bieżące)
Chart 3. The share of NACE Rev. 2 sections in generating of GDP in 2023 (current prices)

^a Zmiana do 2020 (w p. proc.).

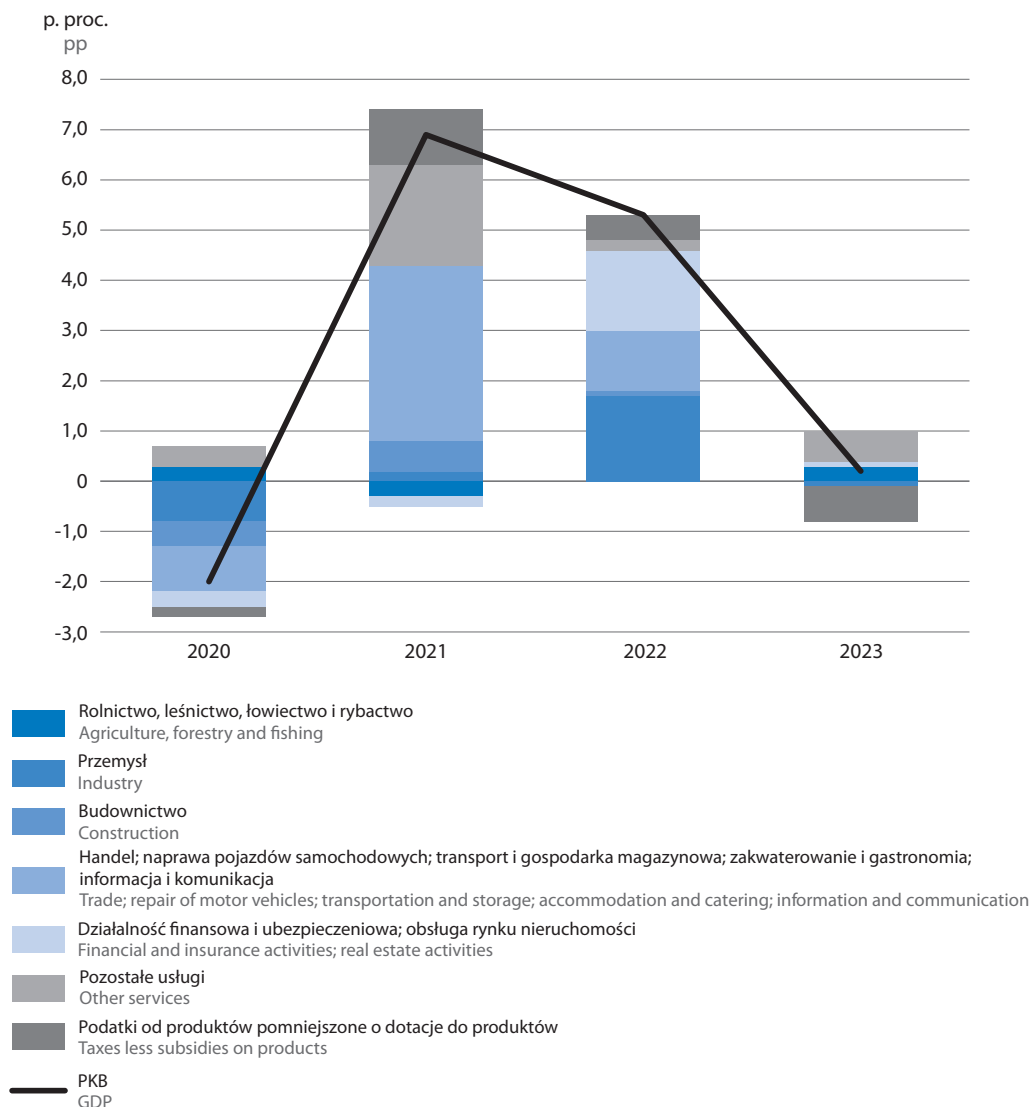
^a Change compared to 2020 (in percentage points).

Odzwierciedleniem zmian gospodarczych wywołanych przez pandemię COVID-19, a następnie przez intensywną odbudowę polskiej gospodarki w kolejnych latach są nie tylko zmiany dynamik wartości dodanej brutto poszczególnych gałęzi gospodarki (sekcji PKD 2007), ale również **skala ich wpływu na tempo zmian PKB**. Dla lepszej analizy i zrozumienia **wpływu poszczególnych sekcji na PKB Polski**, sekcje PKD 2007 zostały pogrupowane jak na Wykresie 4.

Z przeprowadzonej analizy **skali wpływu** wynika, że w 2020 r. największy wpływ na spadek PKB (2,0%) miała grupa usług obejmująca handel hurtowy i detaliczny oraz działalności związane z zakwaterowaniem i gastronomią, transportem i gospodarką magazynową, czyli te gałęzie gospodarki, które najsilniej odczuły skutki pandemii COVID-19. Grupa tych usług wpłynęła na PKB obniżając jego wzrost o 0,9 p. proc. Ujemny wpływ na tempo wzrostu PKB w 2020 r. miał również przemysł (0,8 p. proc.) oraz budownictwo (0,5 p. proc.), które również odczuły skutki pandemii. Na ożywienie polskiej gospodarki w 2021 r. (6,9% PKB) najsilniejszy wpływ wywarły usługi, których skala wpływu na PKB wyniosła 3,5 p. proc. oraz usługi zakwalifikowane do pozostałych usług (2,0 p. proc.). Wpływ przemysłu okazał się niemal neutralny (0,2 p. proc.), a podatki od produktów pomniejszone o dotacje do produktów wpłynęły na wzrost PKB w 2021 r. na poziomie 1,1 p. proc. (Wykres 4.) Na spowolnienie wzrostu PKB w 2022 r. (5,3% PKB) największy wpływ miała grupa usług obejmująca handel hurtowy i detaliczny, naprawę pojazdów samochodowych (skala wpływu tej grupy wyniosła 1,2 p. proc. wobec 3,5 p. proc. w 2021 r.) i pozostałe usługi (0,2 p. proc. wobec 2,0 p. proc. w 2021 r.). Wzrosła natomiast rola działalności związanych z przemysłem (do 1,7 p. proc.), a także działalności finansowej i ubezpieczeniowej i obsługi rynku nieruchomości (do 1,6 p. proc.). Wzrost gospodarczy w 2023 r. o 0,2 p. proc. był głównie efektem wzrostu sekcji zakwalifikowanych do pozostałych usług (0,6 p. proc.), przy jednoczesnym ujemnym wpływie podatków pomniejszonych o dotacje do produktów (0,7 p. proc.) oraz przemysłu (0,1 p. proc.). Analiza strukturalna sekcji PKD 2007 w kontekście ich wpływu na PKB Polski w latach 2020–2023 wskazuje, że pandemia COVID-19 miała znaczący wpływ na gospodarkę, zwłaszcza w 2020 roku, gdy wiele gałęzi gospodarki doświadczyło spadku przychodów. Odbudowa gospodarki w kolejnych latach była zróżnicowana w zależności od rodzaju działalności. W 2021 r. do wzrostu PKB przyczynił się głównie rozwój usług, natomiast w 2022 r. zwiększenie udziału przemysłu i działalności finansowej. Z kolei w 2023 r. na wzrost gospodarczy wpłynął głównie spadek znaczenia podatków od produktów pomniejszonych o dotacje do produktów, a także spadek wpływu przemysłu.

Analiza zmian w **skali wpływu poszczególnych gałęzi gospodarki na tempo wzrostu PKB** w Polsce w latach 2020–2023 pokazuje dynamiczne przemiany **w strukturze generowania wartości dodanej brutto**. Przemysł zwiększył swoją rolę (z –0,8 p. proc. w 2020 r. do poziomu 1,7 p. proc. w 2022 r.), podobnie jak działalność finansowa i ubezpieczeniowa (z –0,5 p. proc. do 1,4 p. proc. w 2022 r.), czy budownictwo (z –0,5 p. proc. do 0,1 p. proc. w 2022 r.). W 2023 r. ten pozytywny wpływ uległ wyhamowaniu, przy czym budownictwo i usługi finansowe miały neutralny wpływ na PKB, a przemysł negatywnie wpłynął (–0,1 p. proc.) na dynamikę PKB. Udział pozostałych usług w 2023 r. wzrósł o 0,2 p. proc. w stosunku do 2020 r. Podatki od produktów pomniejszone o dotacje do produktów wpłynęły negatywnie na PKB w 2020 r. i 2023 r. (odpowiednio –0,2 p. proc. i –0,7 p. proc.) oraz dodatnio w 2021 r. i 2022 r. (odpowiednio 1,1 p. proc. i 0,5 p. proc.). Wpływ rolnictwa, leśnictwa i rybactwa w 2023 r. pozostał na poziomie z 2020 r. (0,3 p. proc.). Odnotowane zmiany odzwierciedlają adaptację gospodarki na zmienne warunki makroekonomiczne oraz wpływ pandemii COVID-19 i podjęte działania zmierzające do odbudowy gospodarczej. W 2023 r., poza przemysłem, zmiany w poszczególnych obszarach działalności miały niewielki lub neturalny wpływ na dynamikę wzrostu PKB.

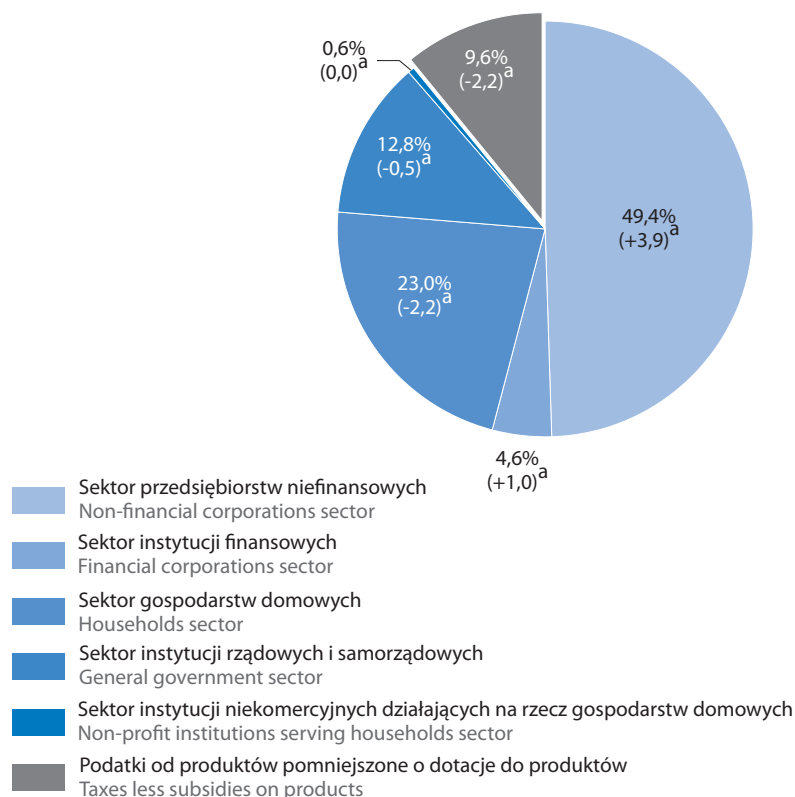
Wykres 4. Skala wpływu poszczególnych grup sekcji PKD 2007 na wzrost realny PKB
 Chart 4. The scale of impact of individual groups of NACE Rev. 2 sections on real GDP

Analiza **struktury udziałów sektorów instytucjonalnych w tworzeniu PKB** w 2023 r. wskazuje, że sektor przedsiębiorstw niefinansowych charakteryzuje się najwyższym udziałem w tworzeniu PKB. Sektor ten odpowiadał za 49,4% wartości PKB, natomiast sektor gospodarstw domowych odpowiadał za 23,0% PKB. Między 2020 r. i 2023 r. udziały tych dwóch sektorów w tworzeniu PKB uległy zmianie. Udział sektora przedsiębiorstw niefinansowych zwiększył się o 3,9 p. proc., a sektora gospodarstw domowych zmniejszył się o 2,2 p. proc. W analizowanym okresie wzrósł również udział sektora instytucji finansowych (1,0 p. proc.), przy niewielkim spadku udziału sektora instytucji rządowych i samorządowych (0,5 p. proc.). Udział sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych utrzymał niski ale stabilny udział w strukturze PKB, co odzwierciedla ich specyficzną rolę w gospodarce (Wykres 5.)¹.

¹ Szczegółowa struktura wartości dodanej brutto w latach 2020–2023 według sektorów instytucjonalnych zamieszczona została w załączniku: Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2020–2023, w formacie Excel.

Wykres 5. Udział sektorów instytucjonalnych w tworzeniu PKB w 2023 r. (ceny bieżące)
 Chart 5. The share of institutional sectors in generating of GDP in 2023 (current prices)

^a Zmiana do 2020 (w p. proc.).

^a Change compared to 2020 (in percentage points).

Analiza **struktury udziałów sektorów instytucjonalnych w tworzeniu nadwyżki operacyjnej brutto** w Polsce w latach 2020–2023 wskazała na dynamiczne zmiany w ich rolach. Sektor przedsiębiorstw niefinansowych utrzymywał się jako główny generator dochodów, podczas gdy sektor gospodarstw domowych utracił na znaczeniu. W latach 2020–2022 udział sektora przedsiębiorstw niefinansowych w tworzeniu nadwyżki operacyjnej brutto wzrósł z 42,7% do 47,7%. W 2023 r. jego udział spadł o 1,3 p. proc. i wyniósł 46,4%. Udział sektora gospodarstw domowych w tworzeniu nadwyżki operacyjnej brutto zmniejszył się z 48,5% w 2020 r. do 42,6% w 2023 r. Oznacza to spadek jego roli w generowaniu dochodów w badanym okresie. Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych miał najmniejszy udział w tworzeniu nadwyżki operacyjnej brutto, który w latach 2020–2023 wyniósł 0,1%. Udział sektora instytucji finansowych w tworzeniu nadwyżki operacyjnej brutto wzrósł z 3,9% w 2020 r. do 6,1% w 2023 r., co może odzwierciedlać rosnącą aktywność tego sektora w gospodarce. Natomiast udział sektora instytucji rządowych i samorządowych nie uległ zmianie i pozostał na poziomie 4,8% w analizowanym okresie².

² Szczegółowe dane prezentujące pełną sekwencję rachunków narodowych w ujęciu wartościowym przedstawione zostały w załączniku: Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2020–2023, w formacie Excel.

Tablica 3. Udział poszczególnych sektorów instytucjonalnych w tworzeniu dochodów mierzonych nadwyżką operacyjną brutto

Table 3. Share of institutional sectors in generating of income account measured by gross operating surplus

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023
	w %		in %	
Sektor przedsiębiorstw niefinansowych Non-financial corporations sector	42,7	46,8	47,7	46,4
Sektor gospodarstw domowych Households sector	48,5	44,8	41,6	42,6
Sektor instytucji rządowych i samorządowych General government sector	4,8	4,8	4,4	4,8
Sektor instytucji finansowych Financial corporations sector	3,9	3,5	6,2	6,1
Sektor instytucji niekomercyjnych Non-profit institutions serving households sector	0,1	0,1	0,1	0,1

Dochody do dyspozycji brutto stanowiące pozycję bilansującą rachunku podziału wtórnego dochodów, przeznaczone są na **spożycie ogółem** oraz na **oszczędności brutto**. Spożycie rejestrowane jest w trzech sektorach instytucjonalnych (spożycie prywatne, tj. spożycie sektora gospodarstw domowych i spożycie sektora instytucji niekomercyjnych oraz spożycie publiczne sektora instytucji rządowych i samorządowych). Spożycie identyfikowane jest najczęściej z sumą wydatków na dobra i usługi konsumpcyjne, i najczęściej jest łączone z sektorem gospodarstw domowych, ponieważ sektor ten charakteryzuje się największym udziałem w spożyciu ogółem. Z kolei oszczędności brutto rejestrowane są we wszystkich sektorach instytucjonalnych, ale najczęściej są analizowane w sektorze gospodarstw domowych i sektorze przedsiębiorstw niefinansowych. Oszczędności wykorzystywane są do finansowania nakładów inwestycyjnych oraz umożliwiają transfery kapitałowe pomiędzy sektorami instytucjonalnymi.

W latach 2020–2023 **głównym przeznaczeniem dochodów do dyspozycji brutto było spożycie które w 2023 r. stanowiło 79,8% tych dochodów. Pozostałe 20,2% stanowiły oszczędności brutto**. W analizowanym okresie udziały te podlegały nieznacznym zmianom: między 2020 r. i 2022 r. udział spożycia ogółem brutto zwiększał się kosztem oszczędności brutto. W 2023 r. tendencja uległa odwróceniu i udział spożycia ogółem zmniejszył się nieznacznie na korzyść oszczędności brutto. Analiza udziałów spożycia ogółem i oszczędności brutto w dochodach do dyspozycji brutto w latach 2020–2023 pokazuje zmianę w priorytetach gospodarstw domowych i sektorów instytucjonalnych, które generują te dochody.

Analizując dane dotyczące spożycia można zauważyć, że **w ujęciu realnym spożycie ogółem spadło** w 2020 r. o 1,3%, w roku 2021 odnotowano wzrost o 5,9%, zaś w 2022 r. o 4,0% w stosunku do roku poprzedniego, natomiast w ostatnim roku objętym analizą tempo wzrostu spożycia ogółem spowolniło do 0,9%. Z kolei w ujęciu nominalnym między 2023 r. a 2020 r., spożycie ogółem wzrosło o 46,5%.

W strukturze wydatków konsumpcyjnych największe udziały miały dwa sektory: sektor gospodarstw domowych oraz sektor instytucji rządowych i samorządowych. Ich udziały w spożyciu ogółem w 2020 r. wyniosły odpowiednio: 73,8% i 24,9%. W kolejnych dwóch latach udział sektora gospodarstw domowych rósł kosztem zmniejszenia udziału spożycia w sektorze instytucji rządowych i samorządowych. Jednak w 2023 r. relacje te odwróciły się i udział sektora gospodarstw domowych w spożyciu ogółem spadł kosztem zwiększania udziału sektora instytucji rządowych i samorządowych. W końcu analizowanego okresu udział sektora gospodarstw domowych wzrósł w stosunku do 2020 r. o 0,1 p. proc. i ukształtował się na poziomie 73,9%, natomiast sektora instytucji rządowych i samorządowych spadł o 0,2 p. proc. do poziomu 24,7%.

Udział spożycia w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych w spożyciu ogółem w 2023 r. w porównaniu z 2020 r. zwiększył się z 1,2% do 1,3% spożycia ogółem.

Oszczędności brutto w ujęciu nominalnym wzrastały w całym okresie. Między 2020 r. a 2023 r. oszczędności wzrosły o 32,8%. W 2023 r. największy udział w generowaniu oszczędności miał sektor przedsiębiorstw niefinansowych oraz sektor gospodarstw domowych, odpowiednio: 76,3% i 18,5%.

Struktura udziału sektorów instytucjonalnych w generowaniu oszczędności brutto zmieniła się w analizowanym okresie. Sektor przedsiębiorstw niefinansowych miał największy udział w oszczędnościach ogółem przez cały analizowany okres. Natomiast sektor gospodarstw domowych zmieniał w analizowanym okresie swoją pozycję w strukturze oszczędności. W 2020 r. oszczędności sektora gospodarstw domowych wyniosły 207,3 mld zł, co stanowiło to 41,5% oszczędności ogółem. Oznaczało to, że gospodarstwa domowe ze względu na niepewność związaną z dalszym przebiegiem pandemii ograniczyły skłonność do konsumpcji tworząc tym samym bufor oszczędności. Natomiast w sektorze instytucji rządowych i samorządowych w 2020 r. oszczędności brutto osiągnęły wartość ujemną (55,5 mld zł), co wynikało ze wzrostu wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych nakierowanych na ograniczenie skutków pandemii COVID-19 oraz na wsparcie dotkniętych nimi podmiotów gospodarczych. Niemal 10,0% udziału w strukturze oszczędności stanowił w 2020 r. sektor instytucji finansowych. W roku 2021, kiedy odnotowano znaczący wzrost PKB, udział sektora przedsiębiorstw niefinansowych w oszczędnościach ogółem zwiększył się do 69,7%, a udział sektora gospodarstw domowych zmniejszył się do 18,1%. Sektor instytucji rządowych i samorządowych w 2021 r. odnotował oszczędności na poziomie 57,0 mld zł (udział 10,5% w oszczędnościach ogółem). Udział sektora finansowego spadł z kolei o ponad połowę, do poziomu 4,9%. W 2022 roku, po kolejnym znaczącym wzroście PKB, udział sektora przedsiębiorstw niefinansowych wzrósł do poziomu 83,9%. W tym samym czasie udział oszczędności sektora gospodarstw domowych spadł do poziomu 39,1 mld zł, tj. 6,6%, zaś instytucji rządowych i samorządowych do 5,1% oszczędności ogółem. W 2023 r. odnotowano rosnącą skłonność do oszczędzania w sektorze gospodarstw domowych (18,5%). Z kolei we wszystkich pozostałych sektorach w 2023 r. oszczędności spadły w porównaniu z rokiem poprzednim. Analiza zmian w strukturze oszczędności brutto w Polsce wskazuje na ewolucję roli poszczególnych sektorów instytucjonalnych w gospodarce. Dominacja sektora przedsiębiorstw niefinansowych w generowaniu oszczędności podkreśliła ich rolę jako potencjalną podstawę do dalszych inwestycji. Z kolei zmiany w udziale oszczędności sektora gospodarstw domowych odzwierciedliły adaptację do zmieniających się warunków gospodarczych, zwłaszcza podczas kryzysu pandemicznego. Z kolei sektor instytucji rządowych i samorządowych utrzymywał swą istotną rolę stabilizacyjną, mimo że jego udział w oszczędnościach nie był znaczący.

Poziom oszczędności brutto w istotny sposób wpływa na procesy inwestycyjne, które mogą być również finansowane z oszczędności zagranicznych napływających do kraju w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych i innych źródeł kapitału zagranicznego. Ponadto oszczędności krajowe stanowią czynnik stabilizujący wzrost gospodarczy w długim okresie. Aby przedstawić sytuację pod względem stabilizacji wzrostu gospodarczego w Polsce, przeanalizowano **wskaźnik relacji oszczędności do PKB**. W 2023 r. oszczędności brutto w relacji do PKB wyniosły 19,4% i wzrosły w porównaniu do roku 2022 o 0,2 p. proc. Z kolei w 2021 r. spadły o 0,7 p. proc. w porównaniu do 2020 r. o 0,6 p. proc. W przypadku sektora przedsiębiorstw niefinansowych odnotowano pozytywną tendencję do zwiększania relacji oszczędności w stosunku do PKB. Relacja oszczędności w przypadku tego sektora do PKB w latach 2020–2023 wzrosła z poziomu 13,1% w 2020 r. do 14,8% PKB w 2023 r. co świadczy o ich zdolności do generowania kapitału inwestycyjnego. W sektorze gospodarstw domowych wskaźnik relacji oszczędności do PKB wykazywał zmienne tendencje. Po spadku do poziomu 3,7% w roku 2021 i 1,3% w 2022 r., w 2023 r. w gospodarstwach domowych odnotowano wzrost udziału oszczędności do poziomu 3,6% PKB. Po znacznym wzroście oszczędności w sektorze instytucji rządowych i samorządowych w 2021 r. (2,1% w porównaniu z –2,4% w 2020 r.), kolejne lata przyniosły ich spadki do poziomu 1,0% w 2022 r. oraz 0,4% w 2023 r.

Tablica 4. Relacja oszczędności brutto w sektorach instytucjonalnych do PKB
 Table 4. Relation of saving in institutional sectors to GDP

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023
	w % in %			
Ogółem Total	21,1	20,4	19,2	19,4
Sektor przedsiębiorstw niefinansowych Non-financial corporations sector	13,1	14,2	16,1	14,8
Sektor gospodarstw domowych Households sector	8,8	3,7	1,3	3,6
Sektor instytucji rządowych i samorządowych General government sector	-2,4	2,1	1,0	0,4
Sektor instytucji finansowych Financial corporations sector	2,1	1,0	1,5	1,4
Sektor instytucji niekomercyjnych Non-profit institutions serving households sector	-0,5	-0,6	-0,7	-0,8

Stopa inwestycji w gospodarce narodowej mierzona jest relacją nakładów brutto na środki trwałe do produktu krajowego brutto w cenach bieżących. Wskaźnik ten mierzy inwestowanie środków finansowych w środki trwałe w celu generowania nowych dochodów w przyszłości poprzez wykorzystanie ich w produkcji. Głównym źródłem finansowania inwestycji, tj. nakładów brutto na środki trwałe, są wyżej omówione oszczędności brutto. W okresie 2020–2021 odnotowano spadek tego wskaźnika. Jest to sygnał, wskazujący na niewystarczające tempo wzrostu nakładów na środki trwałe, które są kluczowe dla długoterminowego rozwoju gospodarczego. W roku 2021 wskaźnik ten spadł o 1,5 p. proc., a w następnym roku o kolejne 0,5 p. proc. Mogło to być efektem ekonomicznych skutków pandemii COVID-19, które wpłynęły na niepewność gospodarczą i zmniejszenie nakładów inwestycyjnych. W 2023 roku stopa inwestycji wzrosła i wyniosła 17,9% (wzrost o 1,5 p. proc. w porównaniu do roku 2020).

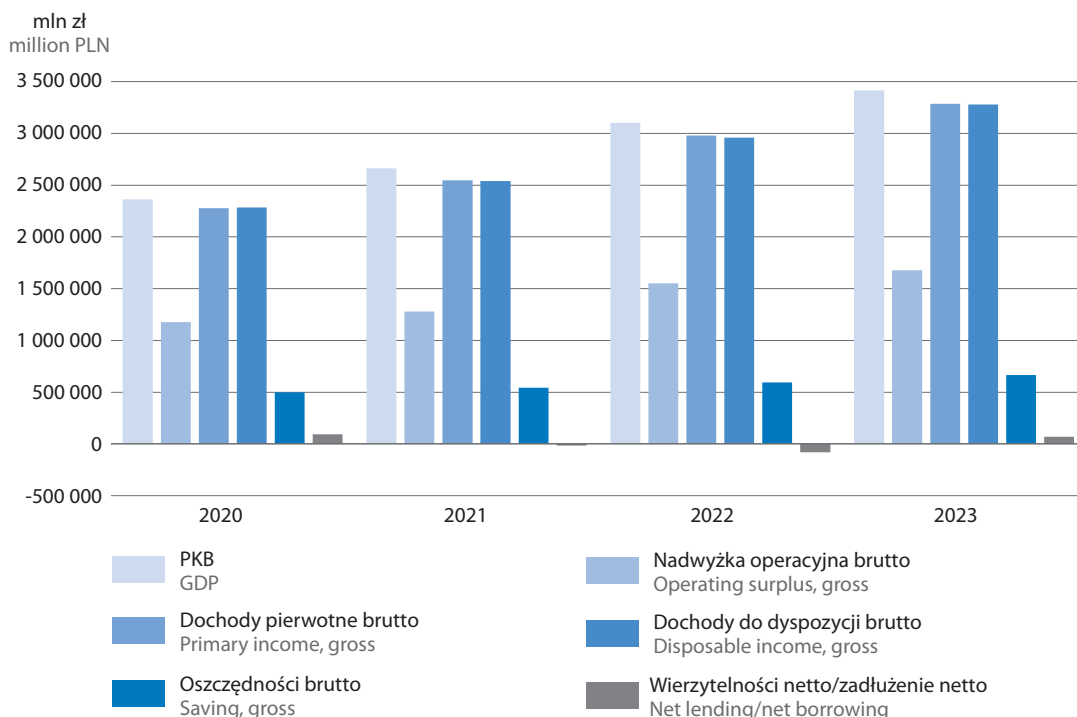
Analiza **stopy inwestycji według sektorów instytucjonalnych** pokazuje, że wskaźnik ten w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych wykazał podobne tendencje jak w przypadku całej gospodarki. Między 2020 r. a 2021 r., stopa inwestycji w tym sektorze zmniejszyła się o 1,3 p. proc. Analiza wskaźników oszczędności i inwestycji wskazuje, że sektor przedsiębiorstw oraz sektor instytucji rządowych i samorządowych w 2023 r. zmniejszyły swoje oszczędności, zwiększając przy tym inwestycje. Stopa inwestycji w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych wzrosła o 0,3 p. proc., natomiast w sektorze instytucji rządowych i samorządowych o 1,3 p. proc. W sektorze gospodarstw domowych stopa inwestycji zmalała w 2023 r. w porównaniu do 2020 r. o 0,2 p. proc. przy wzroście udziału oszczędności o 2,3 p. proc. W całym analizowanym okresie stopa inwestycji w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych spadła o 1,0 p. proc., a w sektorze instytucji finansowych spadła o 0,2 p. proc. W sektorze gospodarstw domowych i w sektorze instytucji niekomercyjnych pozostała na niemal niezmiennym poziomie. W przypadku sektora instytucji rządowych i samorządowych, zarówno oszczędności jak i inwestycje uległy zwiększeniu w analizowanych latach. Relacja oszczędności do PKB zwiększyła się do 0,4% (wzrost o 2,8 p. proc.), natomiast w 2020 r. relacja oszczędności była ujemna głównie z powodu zwiększonych wydatków rządowych przeznaczonych na łagodzenie skutków epidemii COVID-19 (tablica 4.). Wskaźnik stopy inwestycji w sektorze instytucji rządowych i samorządowych zwiększył się w całym okresie 2020–2023 o 0,7 p. proc. (Tablica 5.).

Tablica 5. Relacja nakładów brutto na środki trwałe w sektorach instytucjonalnych do PKB
Table 5. Relation of gross fixed capital formation in institutional sectors to GDP

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023
	w %		in %	
Ogółem Total	18,4	16,9	16,4	17,9
Sektor przedsiębiorstw niefinansowych Non-financial corporations sector	10,0	8,7	8,7	9,0
Sektor gospodarstw domowych Households sector	3,5	3,8	3,6	3,4
Sektor instytucji rządowych i samorządowych General government sector	4,4	4,1	3,8	5,1
Sektor instytucji finansowych Financial corporations sector	0,5	0,3	0,2	0,3
Sektor instytucji niekomercyjnych Non-profit institutions serving households sector	0,0	0,0	0,1	0,1

W latach 2020–2023 odnotowano **wzrost kluczowych wartości kategorii bilansujących w ujęciu nominalnym** (Wykres 6). W 2023 r. w porównaniu do 2020 r. wartość PKB wzrosła o 44,5%. Wzrost nadwyżki operacyjnej brutto o 42,3% wskazuje na poprawę rentowności przedsiębiorstw. Zauważalny jest wzrost dochodów pierwotnych brutto o 44,4%, dochodów do dyspozycji brutto o 43,5% oraz oszczędności brutto o 32,8%. Dynamicznie rosnące oszczędności brutto nadal pełnią kluczową rolę w stabilizowaniu wzrostu gospodarczego, umożliwiając finansowanie inwestycji i zabezpieczenie przed przyszłymi niepewnościami.

Wykres 6. Podstawowe kategorie ekonomiczne w gospodarce narodowej (ceny bieżące)
Chart 6. Main economic categories in national economy (current prices)

Wierzytelności netto stanowiące pozycję bilansującą rachunku kapitałowego w całym okresie wykazały się dużą zmiennością. W roku 2020 i 2023 polska gospodarka odnotowała wierzytelności na kwotę odpowiednio 92,2 mld zł oraz 67,6 mld zł. Wskaźnik zadłużenia (relacja wierzytelności netto (+)/zadłużenia netto (-) do PKB) wyniósł odpowiednio 3,9% oraz 2,0%. W latach 2021–2022 wskaźnik ten kształtował się na poziomie odpowiednio –0,6% i –2,7%, wskazując na zadłużenie u nierezydentów.

Rozdział 2. Sektor przedsiębiorstw niefinansowych

Chapter 2. Non-financial corporations sector

W prezentowanych rachunkach narodowych do sektora przedsiębiorstw niefinansowych zaliczone są samodzielne jednostki instytucjonalne, posiadające osobowość prawną i będące producentami rynkowymi, których podstawową funkcją jest produkcja wyrobów i usług niefinansowych, celem ich sprzedaży na rynku. Przychody ze sprzedaży produkcji są głównym źródłem przychodów jednostek tego sektora. Szczegółowe kryteria dotyczące sektoryzacji jednostek instytucjonalnych przedstawiono w Aneksie 1.

W latach 2020–2023 udział **wartości dodanej brutto** sektora przedsiębiorstw niefinansowych w tworzeniu produktu krajowego brutto wzrósł z 45,6% w roku 2020 do 49,4% w roku 2023.

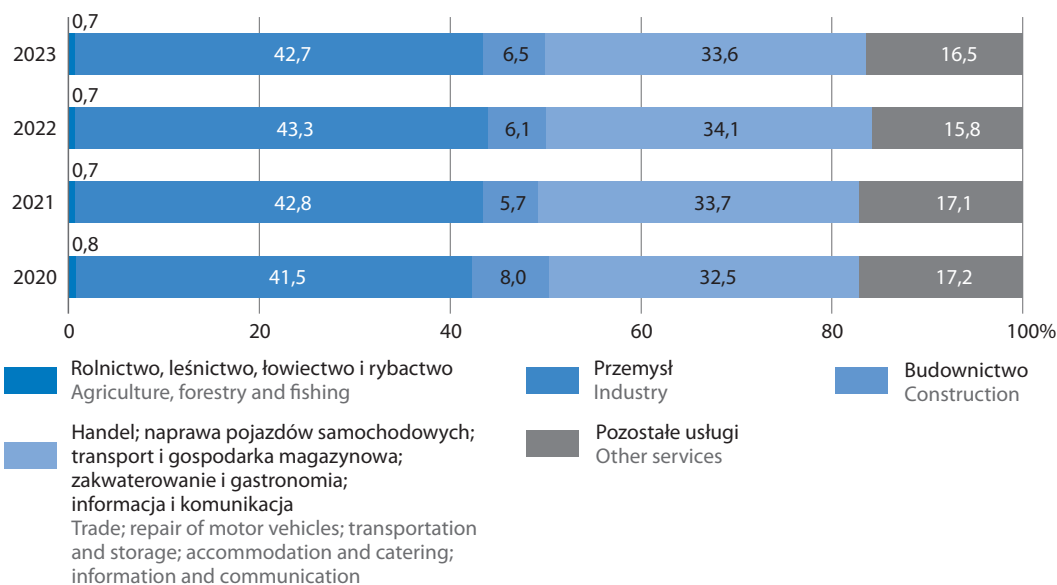
W latach 2020–2023 zaobserwowano systematyczny wzrost **wartości dodanej brutto** w sektorze. We wspomnianym okresie **produkcja globalna rosła w wolniejszym tempie niż zużycie pośrednie** i zwiększyła się o 1 864 826 mln zł, co stanowiło wzrost o 59,9%, natomiast **zużycie pośrednie** zwiększyło się o 1 252 857 mln zł, co stanowiło wzrost o 61,5%. Zwiększenie produkcji globalnej i zużycia pośredniego w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych nastąpiło we wszystkich sekcjach PKD, a największy wzrost odnotowano w działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz w usługach związanych z transportem i magazynowaniem. Skutki pandemii COVID-19 w tym zakresie zostały opanowane. Wartość dodana brutto wygenerowana przez branżę hotelarską i gastronomiczną w roku 2023 była ponad 2,7 razy wyższa od tej z 2020 r.

W latach 2020–2023 dominującą działalnością w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych był przemysł (ponad 40% wartości dodanej brutto), w którym przetwórstwo przemysłowe wygenerowało około 75% wartości dodanej brutto. Drugą istotną gałęzią przemysłu było wytwarzanie i zaopatrywanie w energię, która wygenerowała w 2020 roku 14,3% wartości dodanej brutto, natomiast w roku 2023 jej udział wzrósł do 15,0%. Największe znaczenie w przetwórstwie przemysłowym w roku 2023 miała produkcja artykułów spożywczych oraz wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej, która łącznie stanowiła 26%. W okresie 2020–2023 w wygenerowanej wartości dodanej brutto sektora przedsiębiorstw niefinansowych nastąpił spadek znaczenia budownictwa (o 1,5% w stosunku do roku 2020) oraz nieznaczny spadek pozostałych usług o 0,7%).

W grupie sekcji obejmujących handel, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię, informację i komunikację największe znaczenie miał handel, który stanowił ponad 50% wartości dodanej brutto całej grupy (Wykres 7). Z kolei transport oraz informacja i komunikacja generowały średnio ponad 20% wartości dodanej brutto grupy. Na przestrzeni lat 2020–2023 największy procentowy wzrost w wartości dodanej w tej grupie stanowiła działalność związana z zakwaterowaniem i gastronomią. W 2020 r. pandemia COVID-19 i ograniczenia dotyczące przemieszczania się wprowadzone w całym kraju negatywnie wpłynęły na wyniki działalności związanej z zakwaterowaniem i gastronomią, a w szczególności na samo zakwaterowanie. W latach 2020–2023 zanotowano stopniowe odwrócenie tej tendencji tj. stopniowe proporcjonalne zmniejszenia usług związanych z żywnością na rzecz usług związanych z zakwaterowaniem. Od roku 2020 zauważalny był również wzrost sprzedaży internetowej, w stosunku do sprzedaży tradycyjnej. Przychody ze sprzedaży firm prowadzących pozostałą działalność pocztową i kurierską (PKD 53.20) znacząco wzrosły w 2023 r. w stosunku do 2020 r. (wzrost o 190,3%).

Wykres 7. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)

Chart 7. Structure of gross value added in non-financial corporations sector by kind of activity (current prices)

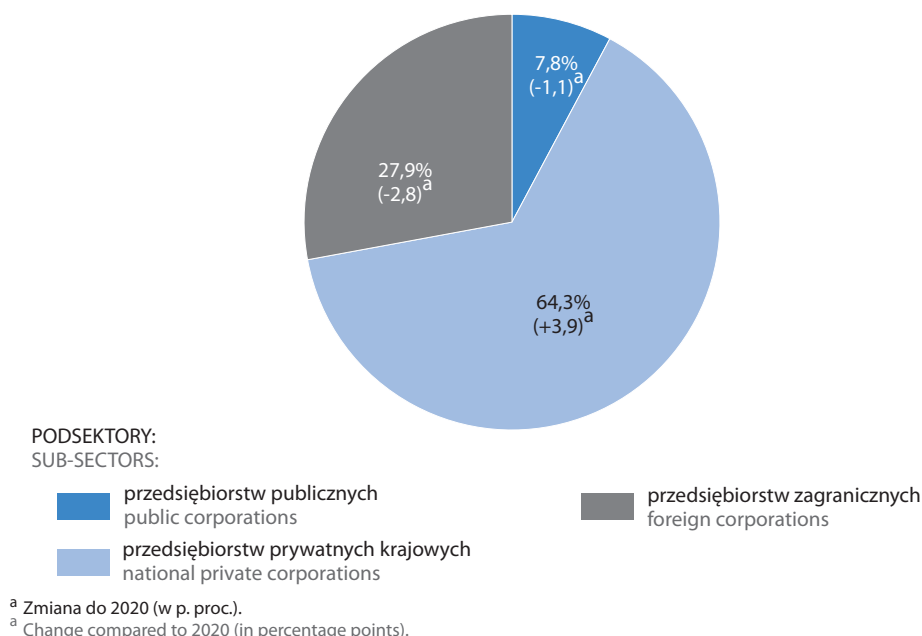
W sektorze przedsiębiorstw niefinansowych wyróżniane są trzy podsektory: przedsiębiorstwa publiczne, przedsiębiorstwa prywatne krajowe oraz przedsiębiorstwa pod kontrolą zagraniczną (szczegółowy opis w Aneksie 1). Do przedsiębiorstw publicznych zaliczane są jednostki instytucjonalne charakteryzujące się następującymi rodzajami własności: własność Skarbu Państwa, własność państwowych osób prawnych, własność samorządowa oraz własność mieszana w sektorze publicznym, a także własność mieszana między sektorami z przewagą własności sektora publicznego. Do przedsiębiorstw pod kontrolą zagraniczną zaliczane są przedsiębiorstwa z własnością zagraniczną oraz z własnością mieszaną w sektorze prywatnym z przewagą własności zagranicznej. Pozostałe przedsiębiorstwa stanowią podsektor przedsiębiorstw prywatnych krajowych.

W latach 2020–2023 udziały wartości dodanej brutto poszczególnych podsektorów w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych ulegały wahaniom. Podsektor przedsiębiorstw publicznych wahał się między 7,3% a 8,9% wartości dodanej brutto sektora, podsektor przedsiębiorstw prywatnych krajowych oscylował między 60,4% a 64,3% wartości dodanej brutto sektora, a podsektor przedsiębiorstw pod kontrolą zagraniczną stanowił między 27,9% a 30,7% wartości dodanej brutto sektora. Strukturę wartości dodanej brutto sektora przedsiębiorstw niefinansowych według podsektorów instytucjonalnych w 2023 r. zaprezentowano na poniższym Wykresie 8³.

³ Szczegółowe dane w podziale na podsektory instytucjonalne przedstawiono w załączniku Excel „Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2020–2023”.

Wykres 8. Struktura wartości dodanej brutto sektora przedsiębiorstw niefinansowych według podsektorów instytucjonalnych w 2023 r. (ceny bieżące)

Chart 8. Structure of gross value added in non-financial corporations sector by institutional sub-sectors in 2023 (current prices)

Wyniki podsektora przedsiębiorstw prywatnych krajowych miały istotny wpływ na produkt krajowy brutto (PKB). W latach 2020–2023 udział tego podsektora w tworzeniu PKB systematycznie wzrastał z 27,5% w roku 2020 do 31,8% w roku 2023. Udział podsektora publicznego nie miał tak dużego znaczenia i nie przekraczał 4,0% produktu krajowego brutto. W latach 2020–2023 udział podsektora publicznego w całym sektorze przedsiębiorstw niefinansowych ulegał wahaniom. Miało to bezpośredni związek ze zmianami w sektoryzacji jednostek instytucjonalnych, wynikającymi ze stosowania odpowiednich kryteriów przynależności jednostek do poszczególnych sektorów instytucjonalnych wg ESA2010. Największy spadek udziału sektora publicznego (o 1,6 p. proc.) z tytułu zmian w sektoryzacji jednostek zanotowano między rokiem 2021 a 2020.

W latach 2020–2023 udział kosztów związanych z zatrudnieniem w wartości dodanej brutto wytworzonej przez przedsiębiorstwa zmniejszył się z 54,4% w 2020 r. do 49,6% w 2023 r. Natomiast koszty związane z zatrudnieniem w ujęciu nominalnym wzrosły, przy czym wzrost między 2023 r. a 2020 r. wyniósł 251 484 mln zł (42,9%). Zwiększenie kosztów związanych z zatrudnieniem w badanym okresie wynikało zarówno ze wzrostu płac (43,4%), jak i ze zwiększenia liczby osób zatrudnionych. Wzrost kosztów związanych z zatrudnieniem rozłożył się równomiernie na wszystkie podsektory sektora przedsiębiorstw niefinansowych. W latach 2020–2023 wzrastała również wartość nadwyżki operacyjnej brutto w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych z 503 476 mln zł w roku 2020 do 778 335 mln zł w roku 2023.

W analizowanym okresie udział odsetek otrzymanych w dochodach z tytułu własności w przedsiębiorstwach niefinansowych wahał się między 32,7% w roku 2020 a 58,0% w roku 2023. Największe znaczenie w dochodach z tytułu własności miały odsetki, które stanowiły 58,0% tej kategorii dochodów w 2023 r.

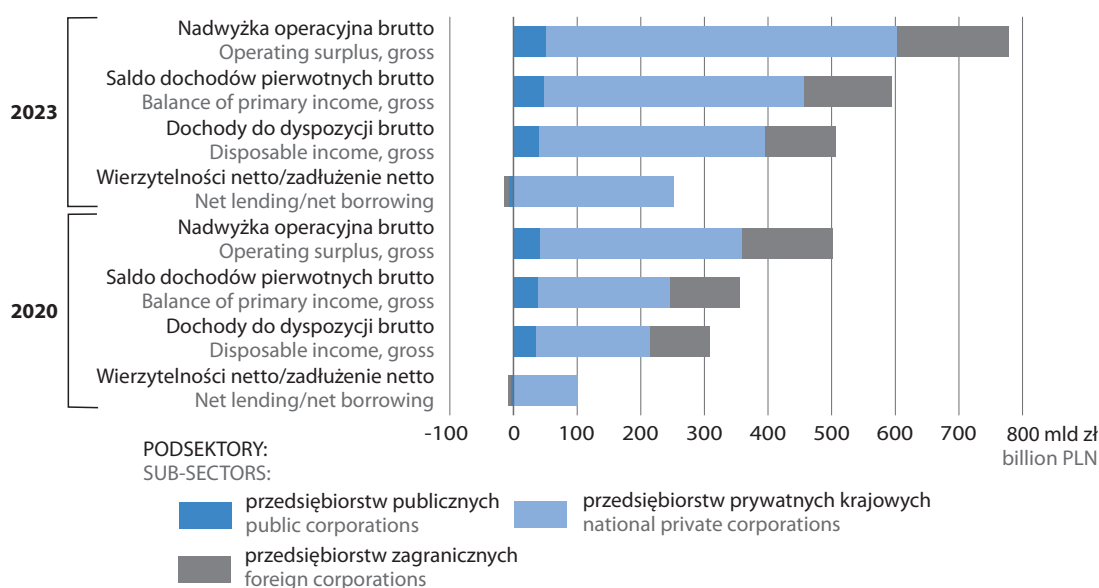
Udział podsektora publicznego w płaceniu podatków od dochodu w latach 2020–2023 wzrósł z 6,3% do 7,9%, natomiast udział podsektora pod kontrolą zagraniczną zmalał z 31,8% do 28,9%, a udział podsektora prywatnego krajowego wzrósł z poziomu 61,9% do 63,3%.

Saldo pozostałych transferów bieżących w całym analizowanym okresie było dodatnie, a zatem pozytywnie wpływało na poziom dochodów do dyspozycji. Wartość dochodów do dyspozycji brutto w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych zwiększyła się z 309 049 mln zł w 2020 r. do 506 193 mln zł w 2023 r. i stanowiła 30% wygenerowanej przez przedsiębiorstwa wartości dodanej brutto. W sektorze przedsiębiorstw niefinansowych dochody do dyspozycji brutto są równe oszczędnościom brutto. W latach 2020–2023 udział podsektora publicznego wahał się między 11,6% w roku 2020 a 8,2% w roku 2023. Udział podsektora pod kontrolą zagraniczną miał tendencję spadkową z 30,3% do 21,9%. Natomiast udział podsektora prywatnego krajowego wzrósł z 58,1% w roku 2020 do 69,9% w roku 2023.

Wierzytelności netto w latach 2020–2023 r. ulegały znaczącym wahaniom pomiędzy 93 602 mln zł w 2020 r., 32 260 mln zł w roku 2021 r., 81 651 mln zł w 2022 r. a 238 160 mln zł w roku 2023 r.

Wykres 9. Podstawowe kategorie makroekonomiczne w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)

Chart 9. Main economic categories in non-financial corporations sector by institutional sub-sectors (current prices)

Tablica 6. Relacja podstawowych kategorii ekonomicznych w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych do PKB

Table 6. Relation of main economic categories in non-financial corporations sector to GDP

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023
	w %		in %	
Wartość dodana brutto Value added, gross	45,6	47,2	49,0	49,4
Nadwyżka operacyjna brutto Operating surplus, gross	21,3	22,5	23,9	22,8
Saldo dochodów pierwotnych brutto Balance of primary income, gross	15,1	16,5	18,5	17,4
Dochody do dyspozycji brutto Disposable income, gross	13,1	14,2	16,1	14,8
Wierzytelności/zadłużenie netto Net lending/net borrowing	4,0	1,2	2,6	7,0

Stosunek nakładów brutto na środki trwale zwiększających wartość majątku trwałego w stosunku do wartości dodanej brutto w latach 2020–2023 zmalał z 22,0% do 18,3%. Nakłady brutto na środki trwałe w podziale na podsektory ulegały wahaniom. Średni udział poszczególnych podsektorów wynosił odpowiednio: podsektor publiczny 18,9%, podsektor prywatny krajowy 40,3%, podsektor pod kontrolą zagraniczną 40,8%, natomiast średni udział nakładów brutto na środki trwałe w wartości dodanej brutto prezentował się odmiennie: podsektor publiczny 45,3%, podsektor prywatny krajowy 12,3%, podsektor pod kontrolą zagraniczną 26,7%.

Tablica 7. Relacja nakładów brutto na środki trwałe do wybranych kategorii rachunków narodowych w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych

Table 7. Relation of gross fixed capital formation to selected categories of national accounts in non-financial corporations sector

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023
	w %		in %	
Nakłady brutto na środki trwałe / wartość dodana brutto Gross fixed capital formation / value added, gross	22,0	18,4	17,8	18,3
Nakłady brutto na środki trwałe / nadwyżka operacyjna brutto Gross fixed capital formation / operating surplus, gross	47,0	38,6	36,6	39,6
Nakłady brutto na środki trwałe / dochody do dyspozycji brutto Gross fixed capital formation / disposable income, gross	76,6	61,0	54,4	60,9

Prezentowane powyżej dane i opisy rachunku sektora przedsiębiorstw niefinansowych w latach 2020–2023 uwzględniają rewizję benchmarkingową, która miała miejsce w 2024 roku. Rewizja ta wpłynęła na wiele aspektów danych statystycznych, obejmując wszystkie sektory działalności gospodarczej według klasyfikacji PKD 2007 (Polska Klasyfikacja Działalności) oraz wszystkie sektory instytucjonalne, takie jak gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa niefinansowe, sektor finansowy, sektor instytucji rządowych i samorządowych oraz instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych. Największy wpływ na wyniki sektora S.11 miała aktualizacja przejścia od cen producenta do cen bazowych. Zmiana ta dotyczyła wszystkich sekcji PKD 2007. Najważniejszą i zarazem największą korektą było przeniesienie opłat administracyjnych do zużycia pośredniego, które z kolei obniżyło wartość dodaną brutto.

Rozdział 3. Sektor instytucji finansowych

Chapter 3. Financial corporations sector

W prezentowanych rachunkach narodowych, do sektora instytucji finansowych zaliczone są samodzielne jednostki instytucjonalne posiadające osobowość prawną i będące producentami rynkowymi, których podstawową działalnością jest świadczenie usług finansowych. Do tych jednostek instytucjonalnych należą wszystkie instytucje i jednostki typu przedsiębiorstwo, które angażują się głównie w:

- pośrednictwo finansowe (instytucje pośrednictwa finansowego),
- pomocniczą działalność finansową (pomocnicze instytucje finansowe).

W 2023 r. udział sektora instytucji finansowych w tworzeniu produktu krajowego brutto wyniósł 4,6% i był wyższy o 1,0 p. proc. w porównaniu z 2020 r.

Sektor instytucji finansowych dzieli się na podsektory, które grupują instytucje finansowe w następujący sposób: bank centralny (podsektor S.121), pozostałe monetarne instytucje finansowe (podsektor S.122 i podsektor S.123, który nie występuje w Polsce), fundusze inwestycyjne niebędące funduszami rynku pieniężnego (podsektor S.124), pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego (podsektor S.125), pomocnicze instytucje finansowe (podsektor S.126), instytucje finansowe typu captive i udzielające pożyczek (podsektor S.127), instytucje ubezpieczeniowe (podsektor S.128), fundusze emerytalno-rentowe (S.129). Podsektory obejmują instytucje finansowe sensu stricto tj. banki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, zakłady ubezpieczeń i reasekuracji, towarzystwa i fundusze inwestycyjne, towarzystwa i fundusze emerytalne, domy maklerskie, objęte nadzorem finansowym Komisji Nadzoru Finansowego oraz pozostałe jednostki finansowe prowadzące działalność w zakresie sekcji K według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007⁴.

W latach 2020–2023 w sektorze instytucji finansowych odnotowano znaczący wzrost **wartości dodanej brutto** z poziomu 86 357 mln zł w 2020 r. do 157 189 mln zł w roku 2023. W tym okresie produkcja globalna wzrosła o 74,0%, natomiast **zużycie pośrednie** wzrosło o 61,5%. Największy nominalny wzrost produkcji globalnej odnotowano w segmencie banków oraz w dużych przedsiębiorstwach finansowych (liczba pracujących 50 i więcej) zaklasyfikowanych do sekcji K według PKD 2007. Istotną rolę w kalkulacji produkcji banków odgrywają usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM). W latach 2020–2023 obserwowano wzrost produkcji FISIM banków, z poziomu 40 221 mln zł w 2020 r. do poziomu 104 201 mln zł w 2023 r. W roku 2022 produkcja FISIM banków wzrosła o 123,9% w stosunku do roku poprzedniego, osiągając wartość 88 986 mln zł. W 2023 r. zaobserwowano dalszy wzrost produkcji FISIM banków o 17,1% w porównaniu z rokiem poprzednim. Wzrost wartości FISIM był następstwem wzrostu stóp procentowych w ramach polityki antyinflacyjnej. Produkcja FISIM stanowi również znaczący element produkcji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Podobnie jak w bankach, w latach 2020–2023 odnotowano wzrost wartości FISIM produkowanego przez SKOKi z poziomu 614 mln zł w 2020 r. do poziomu 1 188 mln zł w 2023 r. Największy wzrost nastąpił w 2022 r., w którym produkcja FISIM w ramach SKOK wzrosła do poziomu 956 mln zł, co stanowi wzrost o 60,4% w stosunku do roku poprzedniego. W roku 2023 nastąpił dalszy wzrost produkcji FISIM SKOK-ów o 24,3% w porównaniu z rokiem poprzednim.

W analizowanym okresie obniżenie produkcji globalnej nastąpiło wyłącznie w podsektorze pozostałych instytucji pośrednictwa finansowego w ramach działalności domów maklerskich. Wzrost zużycia pośredniego w największym stopniu dotyczył zakładów ubezpieczeń, małych przedsiębiorstw finansowych (liczba pracujących do 9 osób), zaklasyfikowanych do sekcji K według PKD 2007 oraz banków. Spadek zużycia pośredniego odnotowano w powszechnych towarzystwach emerytalnych.

⁴ W załączniku Excel „Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2020–2023” zostały zamieszczone szczegółowe dane sektora instytucji finansowych według podsektorów.

Tablica 8. Produkcja globalna, zużycie pośrednie, wartość dodana brutto pozostałych banków i SKOK (bez NBP)

Table 8. Output, intermediate consumption, gross value added of other monetary institutions (without NBP)

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023
	w mln zł in million PLN			
Produkcja globalna ogółem Output	61 238	64 037	116 749	132 221
Usługi Pośrednictwa Finansowego Mierzone Pośrednio (FISIM) Financial Intermediation Services Indirectly Measured (FISIM)	40 834	40 335	89 942	105 388
Zużycie pośrednie Intermediate consumption	14 085	15 287	21 708	21 213
Wartość dodana brutto Value added, gross	47 153	48 750	95 041	111 008

Produkcja globalna zakładów ubezpieczeń prezentowana jest w podziale na działy ubezpieczeń, a w ramach działów na działalność bezpośrednią i reasekurację.

W porównaniu z 2020 r. produkcja globalna zakładów ubezpieczeń w 2023 r. zwiększyła się o 3 891 mln zł, co stanowiło wzrost o 14,6%. W zakresie działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej krajowych zakładów ubezpieczeń wzrost ten dotyczył pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych (o 23,2%), natomiast w ubezpieczeniach na życie nastąpił spadek produkcji globalnej (o 6,4%).

Tablica 9. Produkcja globalna, zużycie pośrednie, wartość dodana brutto zakładów ubezpieczeń

Table 9. Output, intermediate consumptions, gross value added of insurance companies

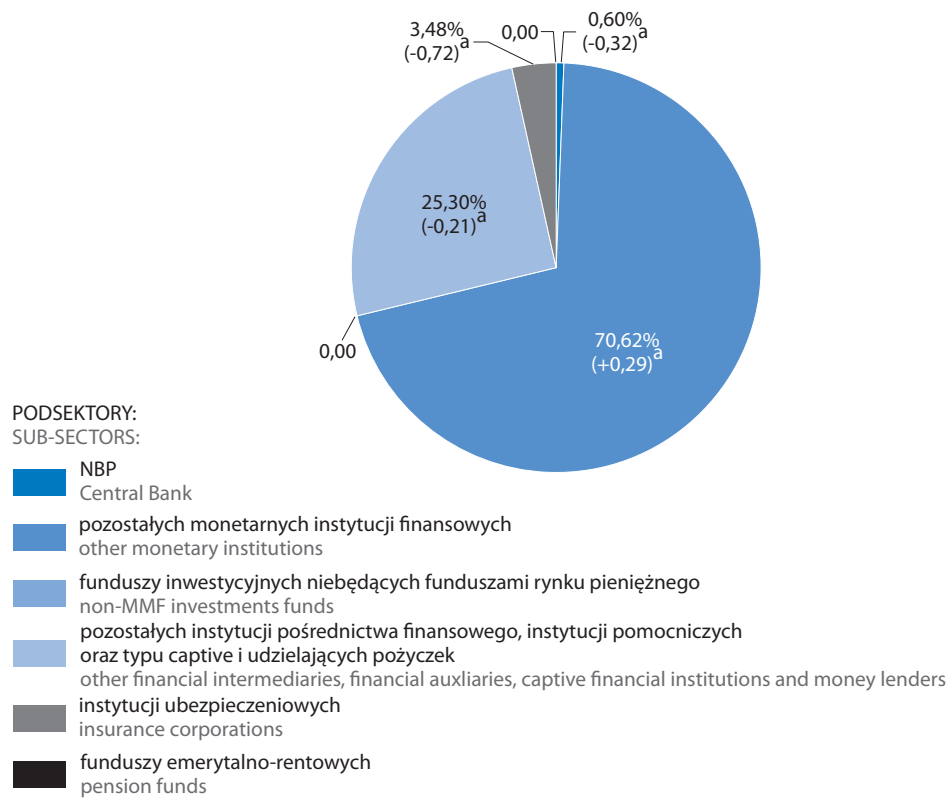
Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023
	w mln zł in mln PLN			
Produkcja globalna ogółem Output	26 677	26 842	32 250	30 568
Krajowe zakłady ubezpieczeń: Domestic insurance companies:	24 563	24 271	30 140	27 862
Zakłady ubezpieczeń na życie (Dział I) Life insurance companies (Division I)	8 117	6 773	12 030	7 594
Działalność bezpośrednia Direct activity	8117	6 773	12 030	7 594
Reasekuracja Reinsurance	0	0	0	0
Pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe (Dział II) Non-life insurance (Division II)	16 446	17 498	18 110	20 268
Działalność bezpośrednia Direct activity	16 123	17 084	17 780	19 951
Reasekuracja Reinsurance	323	414	330	317
Zużycie pośrednie Intermediate consumption	15 874	18 743	19 951	25 100
Wartość dodana brutto Value added, gross	10 803	8 099	12 299	5 468

W całym analizowanym okresie dominującą działalnością w sektorze instytucji finansowych była działalność banków, które wygenerowały 63% wartości dodanej brutto. Instytucje ubezpieczeniowe wygenerowały w tym czasie 8% wartości dodanej brutto. Udział pozostałych usług finansowych kształtował się na poziomie 29% wartości dodanej brutto.

Udział poszczególnych podsektorów w tworzeniu wartości dodanej brutto w 2023 r. zaprezentowano na wykresie 10.

Wykres 10. Struktura wartości dodanej brutto sektora instytucji finansowych według podsektorów instytucjonalnych w 2023 r. (ceny bieżące)

Chart 10. Structure of gross value added in financial corporations sector by institutional sub-sectors in 2023 (current prices)

^a Zmiana do 2020 (w p. proc.).

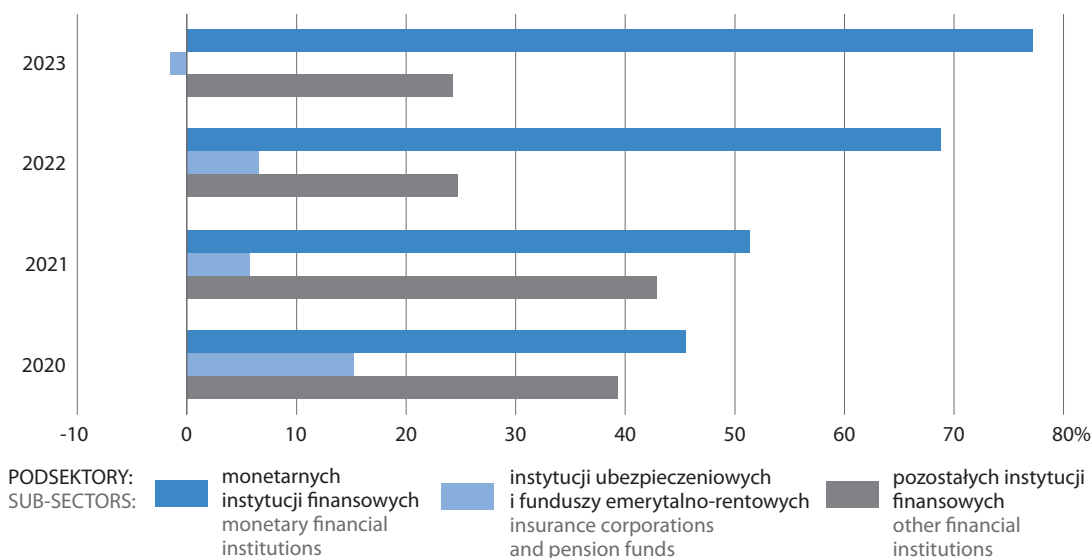
^a Change compared to 2020 (in percentage points).

W analizowanym okresie **koszty związane z zatrudnieniem** w sektorze instytucji finansowych systematycznie rosły. W 2020 r. koszty te wynosiły 32 172 mln zł, a w 2023 r. osiągnęły poziom 46 900 mln zł. W 2020 r. koszty związane z zatrudnieniem wzrosły o 0,8% w stosunku do roku poprzedniego, a w kolejnych latach odnotowano wzrost o 7,0% w 2021 r., 12,3% w 2022 r. i 21,3% w 2023 r. Koszty pracy wzrosły we wszystkich podsektorach instytucji finansowych, przy czym w największym stopniu wzrost dotyczył podsektora instytucji ubezpieczeniowych oraz podsektora pozostałych instytucji pośrednictwa finansowego i pomocniczych instytucji finansowych w zakresie działalności dużych przedsiębiorstw finansowych (liczba pracujących od 50 osób), zaklasyfikowanych do sekcji K według PKD 2007.

W latach 2020–2023 **dotacje** w sektorze instytucji finansowych kształtowały się odpowiednio na poziomie: 606 mln zł w 2020 r., 128 mln zł w 2021 r., 92 mln zł w 2022 r. i 110 mln zł w 2023 r. W 2020 r. i 2021 r. znaczący wzrost dotacji wynikał w szczególności z subwencji dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w celu poprawy ich sytuacji finansowej, która pogorszyła się w związku z pandemią COVID-19.

Nadwyżka operacyjna brutto w sektorze instytucji finansowych w latach 2020-2023 ulegała wahaniom. Dynamika nadwyżki operacyjnej brutto kształtowała się na poziomie: 99,9% w 2020 r., 97,4% w 2021 r., 215,0% w 2022 r. i 105,6% w 2023 r. Największy dochód mierzony nadwyżką operacyjną brutto osiągnęły monetarne instytucje finansowe, co przedstawiono na wykresie 11.

Wykres 11. Dochód mierzony nadwyżką operacyjną brutto dla podmiotów sektora instytucji finansowych
Chart 11. Income measured by gross operating surplus for entities of financial corporations sector

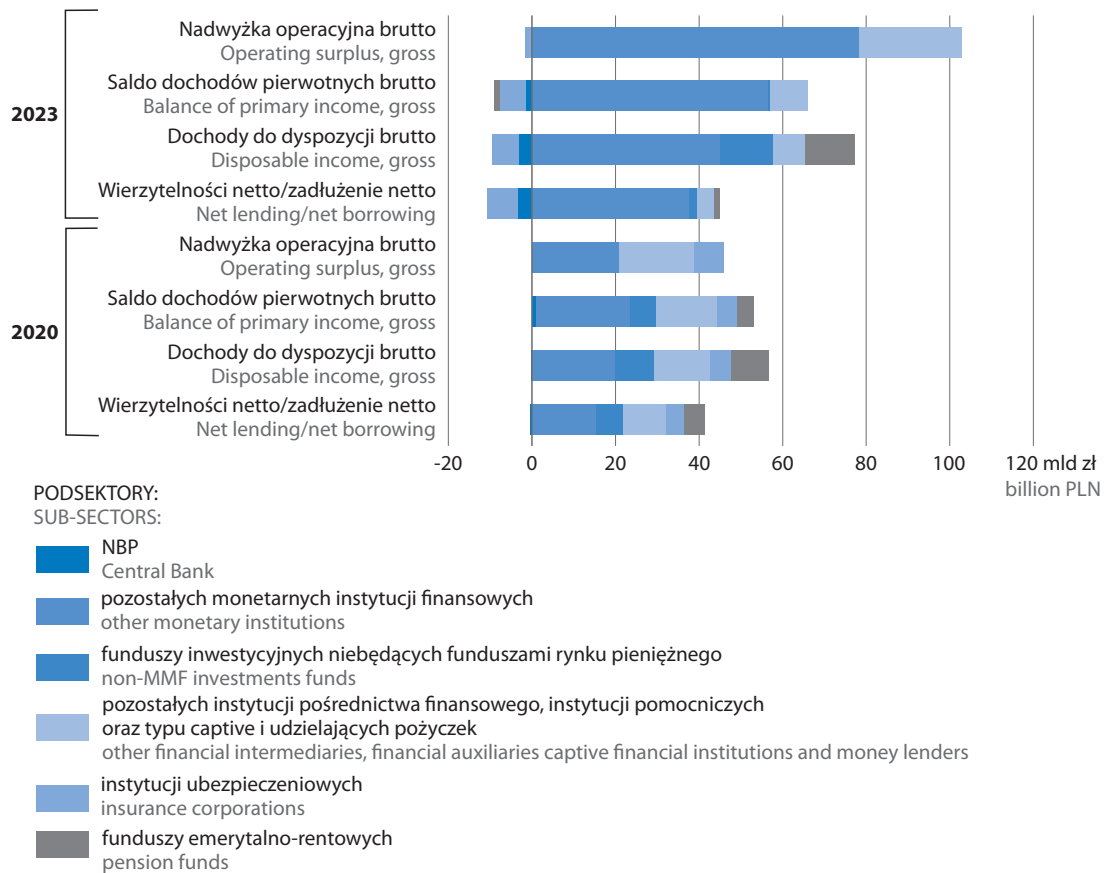

Dochody z tytułu własności w sektorze, mierzone głównie sumą dywidend i odsetek otrzymanych, osiągnęły odpowiednio wartość: 61 607 mln zł w 2020 r., 55 783 mln zł w 2021 r., 146 782 mln zł w 2022 r. i 218 899 mln zł w 2023 r. Główną pozycję przychodów stanowiły odsetki (średnio 82%). Wyraźny wzrost przychodów odsetkowych w latach 2022-2023 nastąpił głównie w podsektorze pozostałych monetarnych instytucji finansowych, co wynikało z utrzymywania wysokich stóp procentowych. W analizowanym okresie dochody z tytułu własności po stronie rozchodów kształtowały się na poziomie: 54 305 mln zł w 2020 r., 68 876 mln zł w 2021 r., 186 558 mln zł w 2022 r. i 263 445 mln zł w 2023 r. Również tu największy udział stanowiły odsetki (średnio 65%). Najbardziej znaczący wzrost kosztów odsetkowych nastąpił w podsektorze pozostałych monetarnych instytucji finansowych. **Saldo dochodów pierwotnych brutto** w 2023 r. wynosiło 56 799 mln zł, co stanowi wzrost o 6,9% w stosunku do 2020 r. W ujęciu procentowym największe zmiany w 2023 r. w odniesieniu do 2020 r. odnotowano w podsektorze instytucji ubezpieczeniowych.

Wartość dochodów do dyspozycji brutto, uwzględniających m.in. składki netto na ubezpieczenia społeczne płacone przez gospodarstwa domowe (II i III filar systemu emerytalnego), podatki dochodowe, saldo świadczeń społecznych oraz saldo pozostałych transferów bieżących, kształtowała się odpowiednio na poziomie: 56 613 mln zł w 2020 r., 38 823 mln zł w 2021 r., 61 187 mln zł w 2022 r. i 67 608 mln zł w 2023 r. Największy wzrost dochodów do dyspozycji brutto w ujęciu nominalnym w 2023 r. w porównaniu do roku 2020 nastąpił w podsektorze pozostałych monetarnych instytucji finansowych, natomiast największy spadek odnotowano w podsektorze instytucji ubezpieczeniowych.

Wykres 12. Podstawowe kategorie makroekonomiczne w sektorze instytucji finansowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)

Chart 12. Main economic categories in financial corporations sector by institutional sub-sectors (current prices)

W latach 2021–2023 w rachunku kapitałowym sektora instytucji finansowych została zarejestrowana wartość ugod związanych z kredytami walutowymi, zawieranych przez banki (rozchody podsektora pozostałych monetarnych instytucji finansowych) z kredytobiorcami (przychody sektora gospodarstw domowych). Według stanu na koniec 2023 r. banki zawarły ponad 89 tysięcy ugod dotyczących kredytów o wartości ok. 15 mld zł. W kolejnych latach banki będą kontynuowały proces zawierania ugod z kredytobiorcami.

Pozycją bilansującą w rachunku kapitałowym sektora instytucji finansowych są wierzytelności netto, odpowiadające kwocie dostępnej w sektorze na cele finansowania innych jednostek lub sektorów. W latach 2020–2023 sektor osiągnął dodatni wynik netto. Wierzytelności odpowiednio kształtowały się na poziomie: 41 049 mln zł w 2020 r., 20 281 mln zł w 2021 r., 40 771 mln zł w 2022 r. i 34 352 mln zł w 2023 r. W 2023 r. wierzytelności spadły o 6 419 mln zł w porównaniu z rokiem 2022, natomiast w stosunku do 2020 r. wierzytelności spadły o 6 697 mln zł. Największy spadek wierzytelności w 2023 r. w odniesieniu do 2020 r., w ujęciu nominalnym, odnotowano w podsektorze instytucji ubezpieczeniowych, natomiast w podsektorze pozostałych monetarnych instytucji finansowych odnotowano wzrost wierzytelności.

Zaprezentowane dane za lata 2020–2023 zostały objęte rewizją benchmarkingową (BR 2024), w której wdrożone zostały zmiany metodologiczne w obszarze ubezpieczeń. W dostosowaniu do wymogów ESA 2010 zmiany dotyczyły w szczególności poprawy algorytmu liczenia produkcji globalnej zakładów ubezpieczeń bezpośrednich i zakładów reasekuracji oraz poprawnej alokacji produkcji zakładów ubezpieczeń do sektorów instytucjonalnych. Ponadto, od danych za 2023 r. dokonano zmiany sposobu alokacji importu usług ubezpieczeniowych do zużycia pośredniego oraz spożycia gospodarstw domowych.

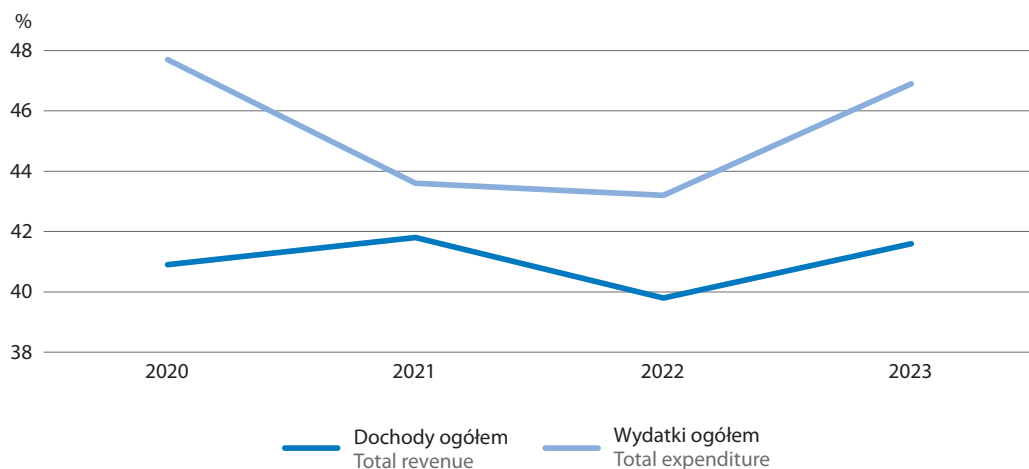
Rozdział 4. Sektor instytucji rządowych i samorządowych

Chapter 4. General government sector

Sektor instytucji rządowych i samorządowych pełniąc funkcje polityczne i funkcje w zakresie regulacji gospodarczej zajmuje się także produkcją nierynkowych usług przeznaczonych na cele spożycia (indywidualnego i ogólnospołecznego) oraz prowadzi transakcje związane z redystrybucją dochodu i majątku narodowego. Do pełnienia swoich funkcji sektor instytucji rządowych i samorządowych potrzebuje funduszy pieniężnych, które uzyskuje w sposób bezpośredni lub pośredni poprzez obowiązkowe płatności, takie jak podatki i składki na ubezpieczenia społeczne, nałożone na jednostki z innych sektorów instytucjonalnych.

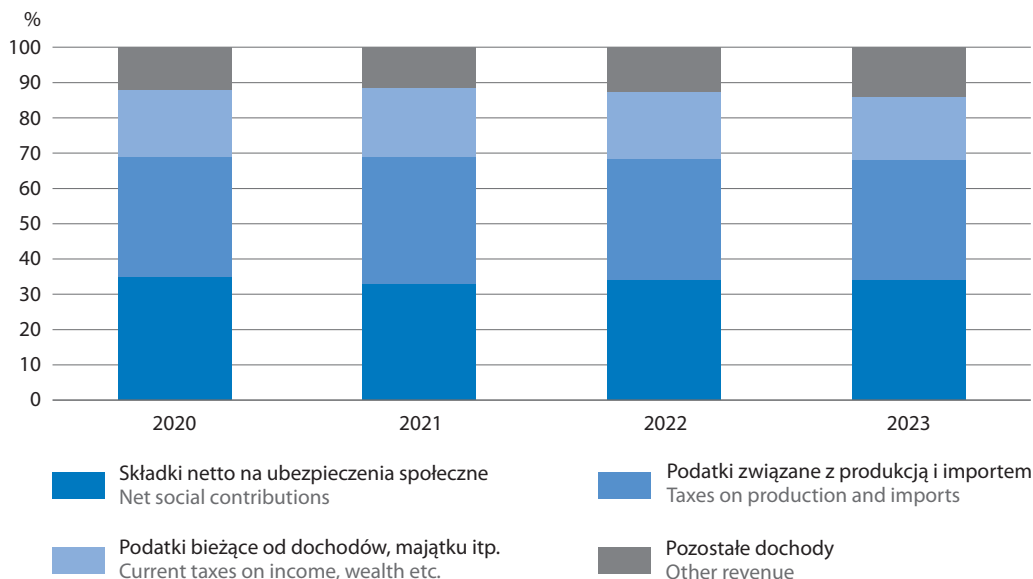
W 2023 r. **relacja dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych ogółem do PKB** wyniosła 41,6%. W latach 2020–2022 relacja dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych ogółem do PKB wahała się i wyniosła odpowiednio 40,9%, 41,8% i 39,8%. W porównaniu do 2020 r. relacja ta wzrosła o 0,7 p. proc. Natomiast **relacja wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych ogółem do PKB w 2023 r.** wyniosła 46,9%. Poziom ten wzrósł w porównaniu do dwóch poprzednich lat, ale był niższy niż w 2020 roku. W porównaniu do 2020 roku relacja wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych ogółem do PKB zmniejszyła się o 0,8 p. proc.

Wykres 13. Relacja dochodów i wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych ogółem relacji do PKB
Chart 13. Relation of revenue and expenditure of general government sector to GDP

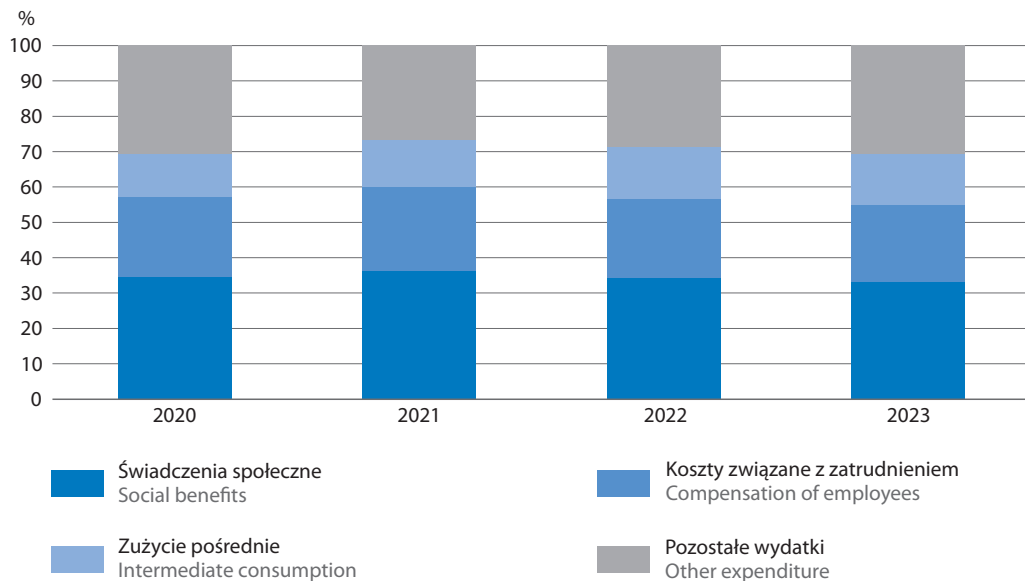
W strukturze dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych dominują podatki i składki na ubezpieczenia społeczne. W 2023 r. składki na ubezpieczenia społeczne stanowiły 34,2% dochodów ogółem, natomiast podatki 51,8%. Dochody ze składek na ubezpieczenia społeczne w latach 2020–2023 charakteryzowały się tendencją rosnącą. Największy wzrost dochodów z tytułu składek corocznie odnotowywano w podsektorze funduszy zabezpieczenia społecznego, który jednocześnie uzyskiwał największe dochody z tego tytułu w stosunku do całego sektora. Relacja składek na ubezpieczenia społeczne do dochodów ogółem w roku 2023 wyniosła 32,1% i utrzymała się na tym samym poziomie w stosunku do 2022 r. W 2023 r. odnotowano wzrost nominalny podatków ogółem, jednakże ich udział w dochodach ogółem zmalał w stosunku do 2022 r. o 1,3 p. proc. Najwyższa dynamika wzrostu wartości nominalnych w 2023 r. dotyczyła pozostałych podatków związanych z produkcją i wyniosła 27,5%, przy jednoczesnym spadku ich relacji do dochodów o 1,4 p. proc. w stosunku do 2022 r. Największy wzrost w dochodach, zarówno w wartościach nominalnych jak i w udziale do dochodów ogółem (o 0,8 p. proc.) zaobserwowano w obszarze pozostałych transferów bieżących.

Wykres 14. Struktura dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych
 Chart 14. The structure of general government revenue

W strukturze wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych w analizowanym okresie największy udział miały świadczenia społeczne, stanowiące 33,3% wszystkich wydatków w 2023 r. (spadek o 1,0 p. proc. w porównaniu do 2022 r.). Największy wzrost świadczeń społecznych w roku 2023 w stosunku do lat ubiegłych odnotowano w podsektorze funduszy zabezpieczenia społecznego, który jednocześnie realizuje największe wydatki z tego tytułu w stosunku do całego sektora. Kolejną istotną pozycję w wydatkach stanowiły koszty związane z zatrudnieniem, których udział w 2023 r. wyniósł 21,8%, co oznacza spadek o 0,6 p. proc. w porównaniu do 2022 r. (głównie w podsektorze samorządowym na szczeblu lokalnym) oraz o 0,7 p. proc. w porównaniu do 2020 r. W stosunku do 2021 r. udział wydatków z tytułu kosztów związanych z zatrudnieniem był niższy o 1,9 p. proc. Udział zużycia pośredniego w wydatkach sektora instytucji rządowych i samorządowych od 2021 r. wykazywał tendencję wzrostową i kształtował się na poziomie 13,4 % wydatków ogółem w 2021 r., 14,5% w 2022 r. a w 2023 r. wyniósł 14,1 %.

Wykres 15. Struktura wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych
 Chart 15. The structure of general government expenditure

W 2023 r. zaobserwowano wzrost **produkcji globalnej** w ujęciu nominalnym o 47,1% w stosunku do 2020 r. Relacja produkcji globalnej wytworzonej w sektorze instytucji rządowych i samorządowych do PKB w 2023 r. wzrosła o 0,9 p. proc. w stosunku do 2022 r., natomiast w porównaniu do 2020 r. wzrosła o 0,3 p. proc.

W **strukturze spożycia sektora instytucji rządowych i samorządowych** przeważało spożycie indywidualne, czyli wydatki przeznaczone na zaspokojenie indywidualnych potrzeb gospodarstw domowych. W analizowanym okresie wydatki te oscylowały w granicach 10% produktu krajowego brutto i charakteryzowały się stałą tendencją rosnącą.

W latach 2020–2023 odnotowano wzrost poziomu **długu sektora instytucji rządowych i samorządowych** w ujęciu nominalnym. W 2023 r. nominalny dług sektora zwiększył się o 26,5% w porównaniu do 2020 r. W analizowanym okresie największy wzrost długu zaobserwowano w 2023 r. w stosunku do 2022 r. (wzrost o 11,8%). W okresie od 2020 do 2022 – polepszeniu uległa relacja generowanego przez sektor długu w stosunku do PKB (w 2021 r. zanotowano spadek o 3,6 p. proc. w porównaniu do 2020 r. a w 2022 r. o 4,2 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego). W 2023 r. zanotowano pogorszenie wyniku sektora instytucji rządowych i samorządowych w porównaniu do 2022 r. zarówno w wartościach nominalnych jak i w relacji o PKB odpowiednio o 73,5 mld zł oraz 0,7 p. proc. Główny wpływ na istotny wzrost deficytu sektora miały zwiększone świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze oraz koszty związane z zatrudnieniem.

Tablica 10. Relacja wybranych kategorii rachunków narodowych do PKB w sektorze instytucji rządowych i samorządowych

Table 10. Relation of selected categories of national accounts to GDP in general government

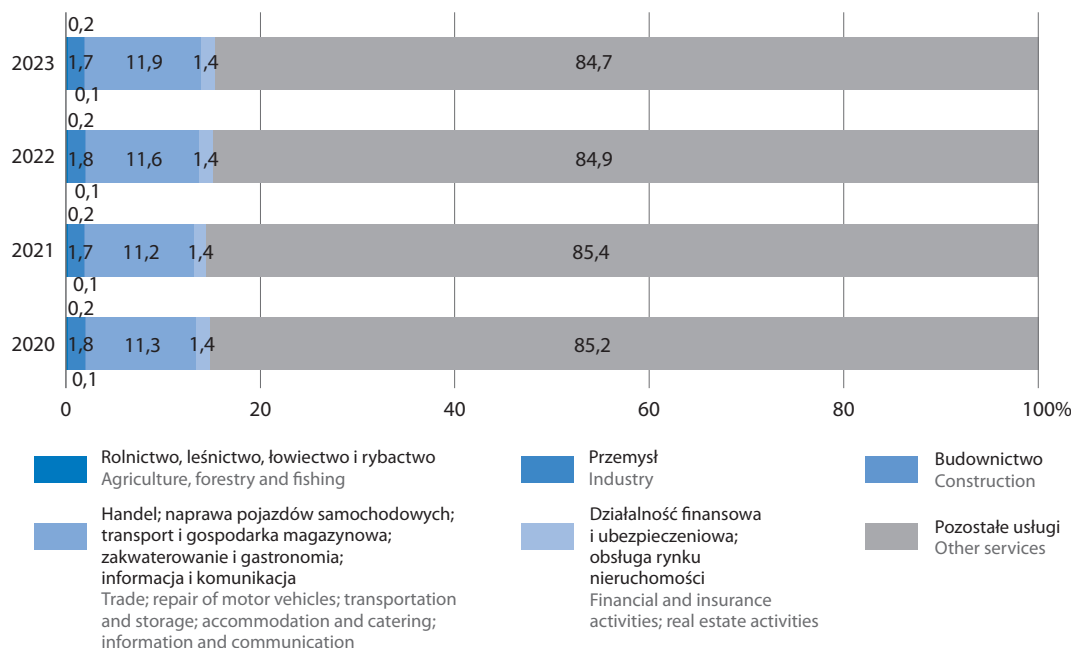
Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023
	w %		in %	
Produkcja globalna Output	19,0	18,6	18,4	19,3
Spożycie Final consumption expenditure	18,8	18,5	18,1	18,9
Spożycie indywidualne Individual final consumption expenditure	10,2	10,5	10,0	10,4
Spożycie ogólnospołeczne Collective final consumption expenditure	8,6	8,1	8,1	8,5
Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych Deficit of the general government sector	-6,9	-1,7	-3,4	-5,3
Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government consolidated gross debt	56,6	53,0	48,8	49,5

W 2023 r., w porównaniu z rokiem 2020, **wartość dodana brutto** sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrosła nominalnie o 38,8%. Największy udział w wartości dodanej brutto generowanej przez sektor instytucji rządowych i samorządowych miała działalność dotycząca administracji publicznej, obrony narodowej oraz obowiązkowych zabezpieczeń społecznych (sekcja O), której udział stanowił 38,1% w 2020 r. i 38,3% w 2023 r. W strukturze wartości dodanej brutto przeważał udział sektora instytucji rządowych na szczeblu centralnym.

W 2023 r., w porównaniu z 2020 r., zaobserwowano również wzrost salda dochodów pierwotnych brutto o 63,5% oraz dochodów do dyspozycji brutto o 69,9%. Wzrost salda dochodów pierwotnych brutto wynika głównie z wyższych dochodów z tytułu podatków od produkcji w podsektorze instytucji rządowych. Wzrost dochodów do dyspozycji brutto należy identyfikować z wyższymi dochodami z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w podsektorze zabezpieczenia społecznego oraz wyższymi dochodami z tytułu podatków bieżących od dochodów, majątku itd. zarówno w podsektorze instytucji rządowych na szczeblu centralnym, jak również w podsektorze lokalnym.

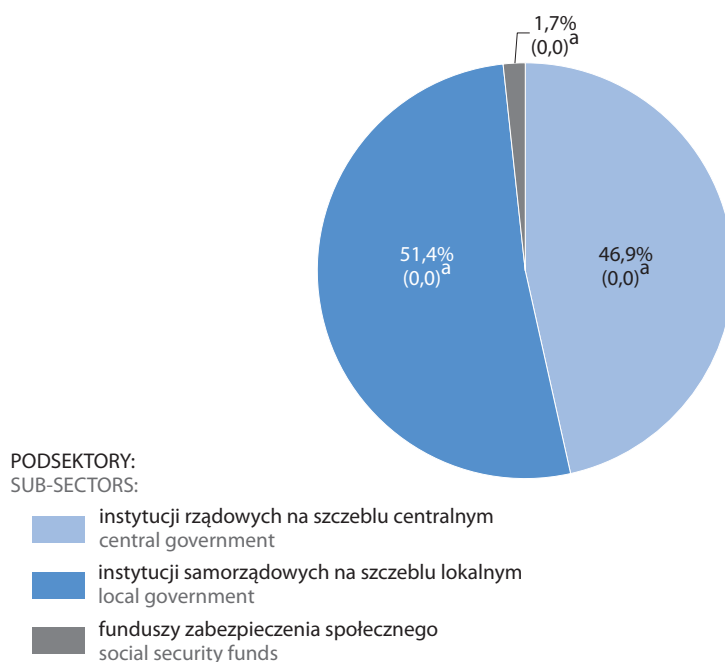
Wykres 16. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze instytucji rządowych i samorządowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)

Chart 16. Structure of gross value added in general government by kind of activity (current prices)

Wykres 17. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze instytucji rządowych i samorządowych według podsektorów instytucjonalnych w 2023 r. (ceny bieżące)

Chart 17. Structure of gross value added in general government by institutional sub-sectors in 2023 (current prices)

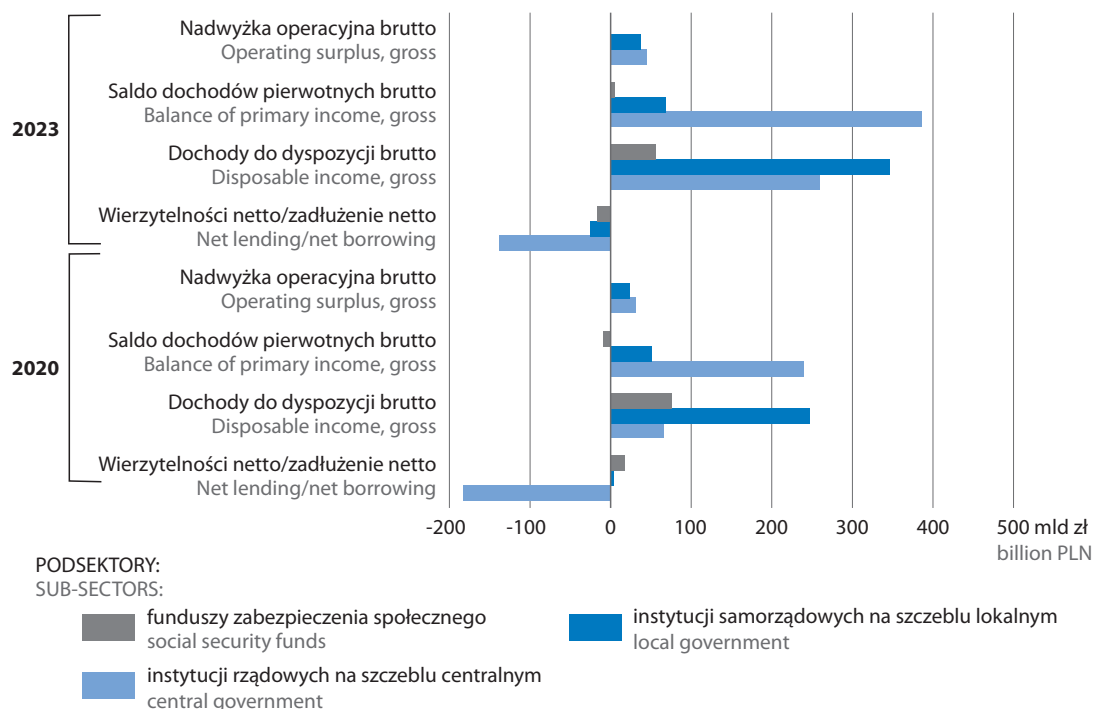

^a Zmiana do 2020 (w p. proc.).

^a Change compared to 2020 (in percentage points).

Wykres 18. Podstawowe kategorie ekonomiczne w sektorze instytucji rządowych i samorządowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)

Chart 18. Main economic categories in general government sector by institutional sub-sectors (current prices)

Dane dla sektora instytucji rządowych i samorządowych uległy nieznacznym zmianom w stosunku do opublikowanych w poprzedniej edycji publikacji głównie w związku z przeklasyfikowaniem kolejnych jednostek publicznych do sektora instytucji rządowych i samorządowych, aktualizacją źródeł danych oraz rewizją rachunków narodowych.⁵

⁵ Szczegółowe dane dotyczące dochodów, wydatków oraz deficytu/nadwyżki sektora instytucji rządowych i samorządowych oraz jego podsektorów zaprezentowane zostały w załączniku: Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2020–2023, dostępnym w formacie Excel.

Rozdział 5. Sektor gospodarstw domowych

Chapter 5. Households sector

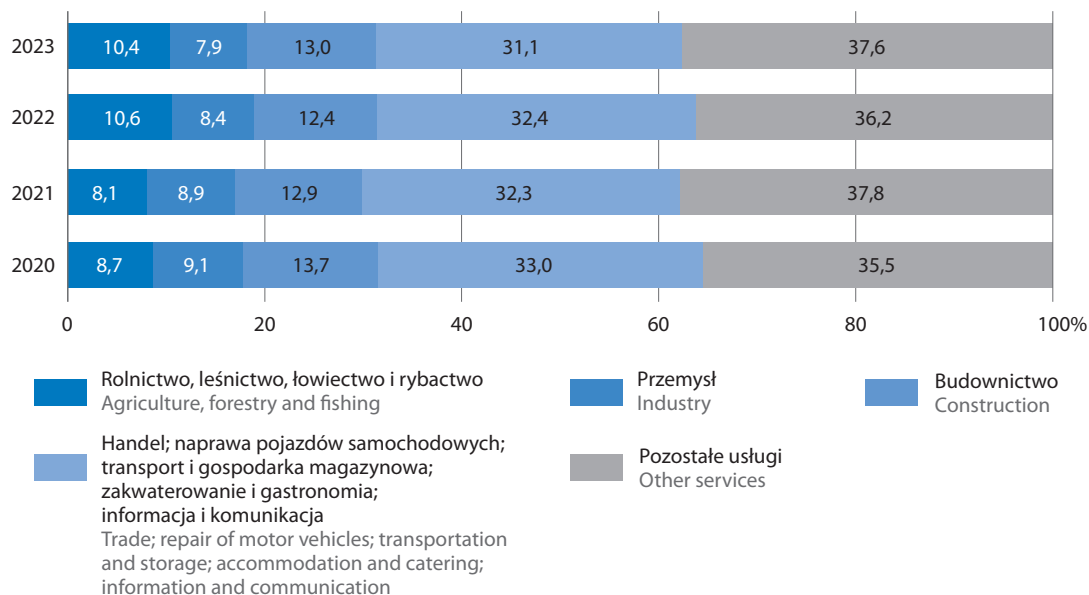
Sektor gospodarstw domowych obejmuje osoby fizyczne lub grupy osób fizycznych, wspólnie zamieszkujące i wspólnie utrzymujące się, tj. łączące dochody, wydatki i majątek oraz osoby fizyczne przebywające na stałe w instytucjach zbiorowego zamieszkania (np. mieszkańcy domów pomocy społecznej, placówek opiekuńczo-wychowawczych, klasztorów, więzień), tzw. gospodarstwach zbiorowych, z których każde stanowi pojedynczą jednostkę instytucjonalną. Szczegółowy opis jednostek instytucjonalnych zaliczonych do sektora gospodarstw domowych zgodnie z przyjętym w rachunkach narodowych kryterium klasyfikowania przedstawiono w Aneksie 1.

Podstawowymi funkcjami jednostek instytucjonalnych tworzących sektor gospodarstw domowych są: konsumpcja, dostarczanie siły roboczej oraz wytwarzanie produktów (wyrobów i usług niefinansowych) – w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej.

W statystyce sektora gospodarstw domowych nie jest możliwe rozdzielenie danych dotyczących funkcji produkcyjnej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą od funkcji konsumpcyjnej gospodarstw domowych. Wypracowana więc przez ten sektor nadwyżka operacyjna, tj. część wartości dodanej brutto jaka pozostaje do dyspozycji gospodarstw domowych, jest dochodem mieszanym. Dochód mieszany zawiera w sobie elementy wynagrodzenia za pracę wykonywaną przez właściciela oraz innych członków gospodarstwa domowego, które nie mogą być w sposób rzetelny określone i odliczone od zysku właściciela lub przedsiębiorcy.

Wykres 19. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze gospodarstw domowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)

Chart 19. Structure of gross value added in households sector by kind of activity (current prices)

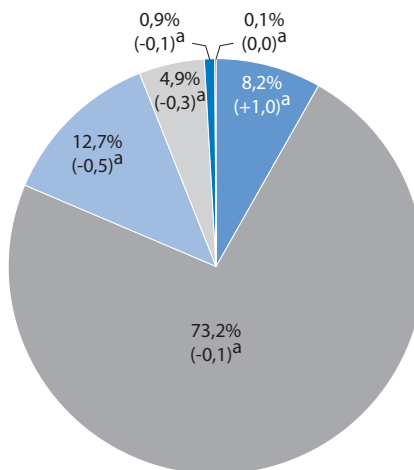

W roku 2023 największy udział w tworzeniu wartości dodanej sektora miała grupa sekcji związanych z pozostałymi usługami. Udział tej grupy sekcji wzrósł z 35,5% w 2020 r. do 37,6% w 2023 roku. Na zbliżonym poziomie kształtował się udział grupy sekcji handel, naprawa pojazdów samochodowych (sekcja G), transport i gospodarka magazynowa (sekcja H), zakwaterowanie i gastronomia (sekcja I) oraz informacja i komunikacja (sekcja J), udział tej grupy wyniósł w 2020 r. (33,0%), ale w 2023 r. spadł do poziomu 31,1%.

Z kolei udział budownictwa, które jest istotnym obszarem działalności w sektorze gospodarstw domowych, zmalał w analizowanym okresie z 13,7% w 2020 r. do 13,0% w 2023 r. Najniższy udział w tworzeniu wartości dodanej brutto w 2022 r. miały jednostki instytucjonalne zaangażowane w działalność przemysłową (sekcje B, C, D, E), której udział zmalał z 9,1% w 2020 r. do 7,9% w 2023 r.

Wykres 20. Struktura wartości dodanej brutto sektora gospodarstw domowych według podsektorów instytucjonalnych w 2023 r. (ceny bieżące)

Chart 20. Structure of gross value added in households sector by institutional sub-sectors in 2023 (current prices)

PODSEKTORY:
SUB-SECTORS:

pracodawców i pracujących
na własny rachunek:
of employers and own-account workers:

■ w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie
in private farms in agriculture

■ poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie
outside private farms in agriculture

osób fizycznych:
of natural persons:

■ pracujących najemnie
employees

■ otrzymujących emeryturę i rentę
recipients of retirements and pensions

■ utrzymujących się z niezarobkowych
źródeł dochodów
recipients of non-earned income sources

■ pozostałych osób
other persons

a Zmiana do 2020 (w p. proc.).

a Change compared to 2020 (in percentage points).

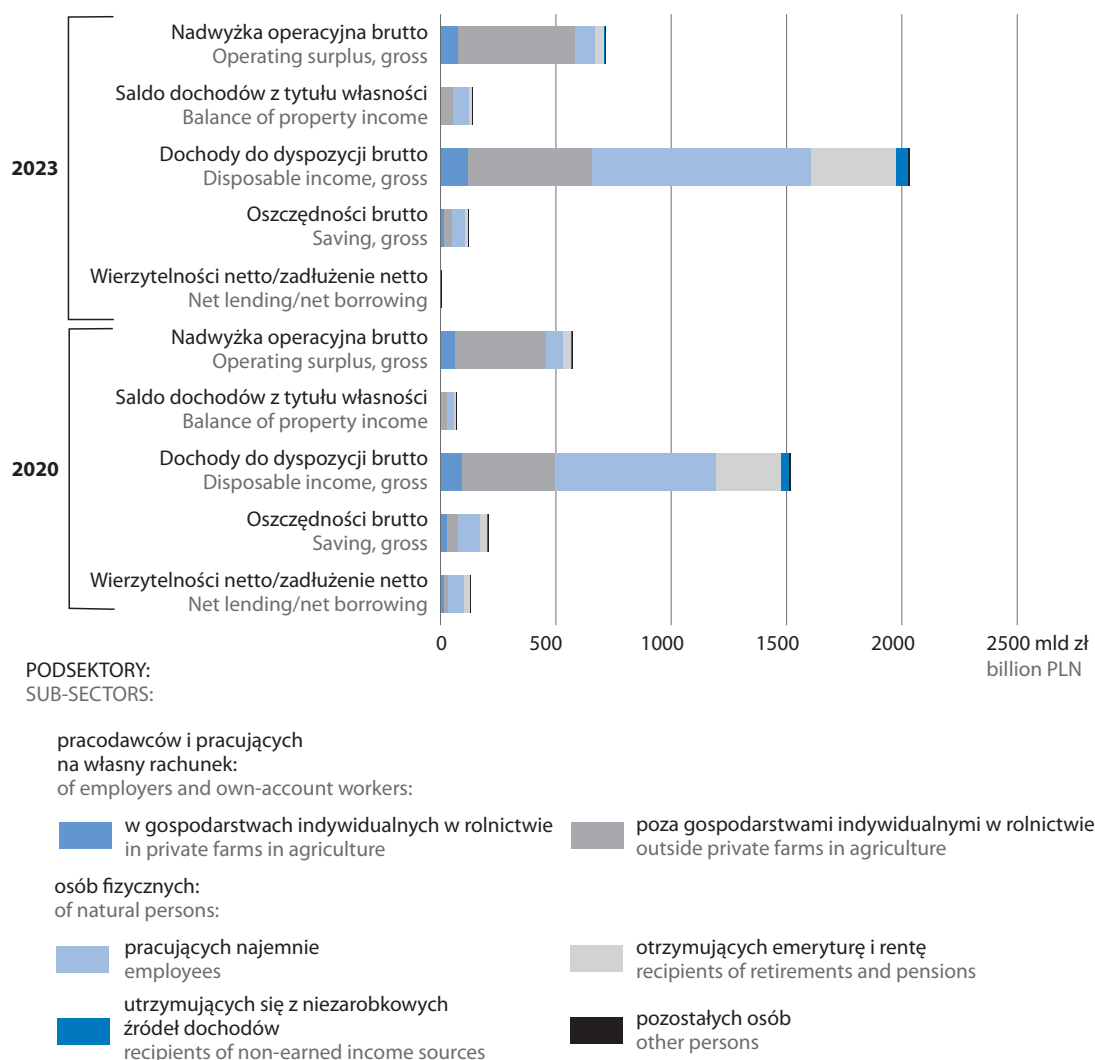
W latach 2020–2023 do dyspozycji gospodarstw domowych pozostawało około 66% wartości dodanej brutto (odpowiednio: 72,8% w 2020 r., 67,5% w 2021 r., 65,0% w 2022 r. i 66,0% w 2023 r.). W 2023 r. udział dochodów do dyspozycji brutto w wartości dodanej brutto w gospodarce narodowej uległ obniżeniu, w odniesieniu do 2020 r., co oznacza, że dynamika dochodów do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych była niższa niż dynamika wartości dodanej brutto w gospodarce narodowej za ten okres. Znaczącą kategorią w tworzeniu dochodów do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych jest **nadwyżka operacyjna brutto**. W latach 2020–2023 nadwyżka operacyjna ukształtowała się w trendzie spadkowym i stanowiła w **dochodach do dyspozycji brutto** odpowiednio 37,6% w 2020 r., 36,6% w 2021 r., 35,9% w 2022 r. i 35,1% w 2023 r. W całym analizowanym okresie największy wpływ na poziom dochodów do dyspozycji miały **koszty związane z zatrudnieniem** – wynagrodzenia brutto wraz ze składkami płaconymi przez pracodawców. Ich udział w latach 2020–2023 kształtował się następująco: 62,3% dochodów do dyspozycji brutto w 2020 r., 65,0% w 2021 r., 64,1% w 2022 r. i 64,8% w 2023 r. Głównymi czynnikami wpływającymi na koszty związane z zatrudnieniem jest poziom zatrudnienia oraz poziom średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. W analizowanym okresie nastąpił nominalny wzrost kosztów związanych

z zatrudnieniem w wyniku wzrostu poziomu średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. W analizowanym okresie zanotowano wzrost udziału świadczeń społecznych w relacji do dochodów do dyspozycji. W latach 2020–2023 relacja ta kształtowała się odpowiednio: 26,4% w 2020 r., 27,6% w 2021 r., 26,3% w 2022 r. oraz 26,9% w 2023 r.

Największy udział wartości dodanej brutto w sektorze gospodarstw domowych występuje w podsektorze pracujących na własny rachunek poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie – w 2023 r. udział ten stanowił 73,2%. W latach 2020–2023 zanotowano spadek tego udziału o 0,1 p. proc. W podsektorze pracujących na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie zanotowano wzrost o 1,0 p. proc., natomiast w pozostałych podsektorach zanotowano zmiany udziałów, w granicach od –0,1 p. proc. do –0,5 p. proc.

Wykres 21. Podstawowe kategorie ekonomiczne w sektorze gospodarstw domowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)

Chart 21. Main economic categories in households sector by institutional sub-sectors (current prices)

Największy udział wartości dochodów do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych odnotowano w podsektorze osób pracujących najemnie, tj. ponad 46%. Drugim znaczącym podsektorem pod względem dochodów do dyspozycji brutto był podsektor pracujących na własny rachunek, poza

gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie. Udział tego podsektora zmniejszył się na przestrzeni lat 2020–2023 o 0,1 p. proc. (z 26,5% do 26,4%). W podsektorze pracujących na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie nastąpił spadek o 0,2 p. proc. (z 6,2% do 6,0%).

Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych są wynikiem skorygowania **dochodów pierwotnych brutto** o podatki bieżące od dochodów i majątku, składki netto na ubezpieczenia społeczne, świadczenia społeczne oraz transfery bieżące. Wartość dochodów do dyspozycji brutto ma wpływ na poziom wydatków konsumpcyjnych (spożycie gospodarstw domowych), oszczędności i wydatki inwestycyjne gospodarstw domowych (nakłady brutto na środki trwałe).

Tablica 11. Relacje wybranych kategorii rachunku wykorzystania dochodów oraz rachunku kapitałowego do dochodów do dyspozycji brutto

Table 11. Relation of selected categories of use of disposable income account and capital account to gross disposable income

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023
	w % in %			
Spożycie indywidualne/dochód do dyspozycji brutto Final consumption expenditure/disposable income, gross	86,8	94,5	98,6	95,0
Oszczędności brutto [1]/dochód do dyspozycji brutto Saving gross/disposable income, gross	13,6	6,3	2,2	6,0
Nakłady brutto na środki trwałe/dochód do dyspozycji brutto Gross fixed capital formation/disposable income, gross	5,5	6,5	6,3	5,6
Wierzytelności netto/zadłużenie netto/dochód do dyspozycji brutto Net lending/net borrowing/disposable income, gross	8,6	−0,2	−4,2	0,2

[1] łącznie z korektą z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych, która nie jest uwzględniona w dochodach do dyspozycji brutto.

Oszczędności brutto stanowią tę część dochodu do dyspozycji brutto, która nie została przeznaczona na zaspokojenie bezpośrednich, indywidualnych potrzeb gospodarstw domowych. Oszczędności wykorzystywane są do finansowania nakładów inwestycyjnych lub na spłatę zobowiązań. W latach 2021–2022 w sektorze gospodarstw domowych odnotowano zadłużenie netto. W latach 2020 i 2023 zanotowano wierzytelności netto co oznacza, że oszczędności w tym roku były większe niż wydatki poniesione na zakup środków trwałych powiększone o saldo transferów kapitałowych.

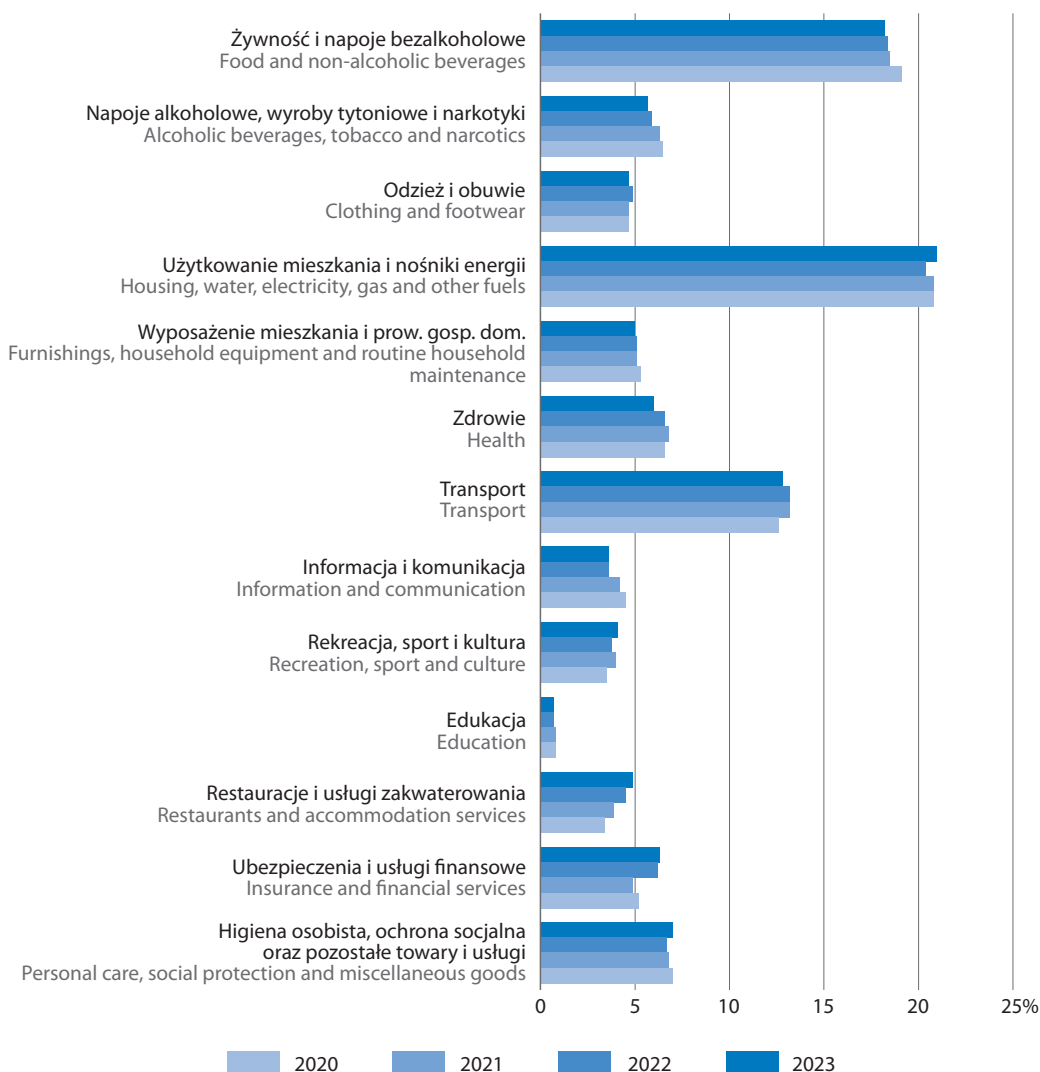
Istotnym wskaźnikiem dla sektora gospodarstw domowych jest **wskaźnik stopy oszczędności**. Stopa oszczędności określa, w jaki sposób gospodarstwa domowe rozdysponowały swoje dochody pomiędzy konsumpcję i oszczędności. Wskaźnik ten ustalany jest na podstawie relacji oszczędności brutto do dochodów do dyspozycji brutto powiększonych o korektę z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych. W okresie 2020–2022 stopa oszczędności w Polsce spadła z 13,6% w 2020 r., do 2,2% w 2022 r. a następnie wzrosła do 6,0% w 2023 r.

Prezentowane powyżej dane i opisy rachunku sektora gospodarstw domowych w latach 2020–2023 uwzględniają rewizję benchmarkingową, która miała miejsce w 2024 roku. Najbardziej istotne zmiany dotyczące sektora gospodarstw domowych dotyczyły zmiany w szacowaniu:

- usług mieszkaniowych,
- produkcji nieobserwowanej, w zakresie pracy nierejestrowanej oraz budownictwa na własne cele finalne.

Wykres 22. Struktura spożycia indywidualnego wyrobów i usług zgodnie z Klasyfikacją Spożycia Indywidualnego według Celu COICOP 2018 (ceny bieżące)

Chart 22. Structure of households' final consumption expenditure according to COICOP 2018 classification (current prices)

W niniejszym opracowaniu prezentowane dane odnośnie struktury spożycia indywidualnego, różnią się w stosunku do opublikowanych w poprzednich edycjach publikacji. Przyczynami tych różnic są:

- rewizja danych w rachunkach narodowych, przeprowadzona w ramach rewizji benchmarkingowej, która miała miejsce we wrześniu 2024 r.;
- zmiana sposobu prezentacji danych o strukturze spożycia indywidualnego, która obecnie przedstawiona jest w grupowaniu zgodnym z nową klasyfikacją spożycia indywidualnego według celu – COICOP 2018.

Zmiana danych dot. spożycia indywidualnego za lata 2020–2023 wynika z wprowadzonych w ramach rewizji benchmarkingowej dostosowań w rachunkach narodowych, które zostały wdrożone ze względu na konieczność implementacji rekomendacji Komisji Europejskiej (Eurostatu), jak również konieczność uwzględnienia nowych lub aktualizację istniejących źródeł danych. Wśród wdrożonych dostosowań były zarówno takie, które dotyczyły bezpośrednio spożycia indywidualnego gospodarstw domowych, jak również te opracowane w ramach innych transakcji w rachunkach narodowych, które wpłynęły pośrednio na spożycie indywidualne, ze względu na proces bilansowania strony produkcji i rozdysponowania PKB.

Wśród zmian wdrożonych w rewizji benchmarkingowej, które miały istotny wpływ na zmianę danych dot. spożycia indywidualnego w latach 2020–2023 należy wymienić dostosowania z tytułu:

- udoskonalenia metody szacowania usług mieszkaniowych w sektorze gospodarstw domowych;
- aktualizacji danych dla produkcji nieobserwowanej w zakresie pracy nierejestrowanej;
- aktualizacji wartości rolnych produktów przetworzonych zachowanych do własnej konsumpcji;
- weryfikacji metodyki opracowania danych dotyczących usług finansowych i ubezpieczeniowych.

Zmiana sposobu prezentacji danych, uwzględniająca nowe grupowania kategorii wydatków dla spożycia indywidualnego (wg 13 działów), jest związana z implementacją nowej klasyfikacji spożycia indywidualnego według celu, tj. klasyfikacją COICOP 2018. Pierwotna wersja klasyfikacji COICOP została opracowana w 1999 r. – od tego czasu rynek konsumencki oraz katalog produktów uległy znacznym zmianom. W rezultacie w marcu 2018 r., podczas 49. sesji Komisji Statystycznej ONZ, przyjęto klasyfikację COICOP 2018 jako nowy międzynarodowy standard klasyfikacji wydatków gospodarstw domowych. Tym samym klasyfikacja COICOP 2018 stanowi zrewidowaną i zmodernizowaną wersję dotychczas obowiązującej klasyfikacji ECOICOP.

Wśród najważniejszych zmian w klasyfikacji COICOP 2018, względem dotychczas obowiązującej należy wymienić:

1. Wyodrębnienie z dawnego działu 12 „Inne towary i usługi” usług finansowych i ubezpieczeniowych oraz zaprezentowaniu ich w nowym, osobnym dziale 12 „Ubezpieczenia i usługi finansowe”, zmiana ta jest istotna w związku z rosnącym znaczeniem usług finansowych i ubezpieczeniowych w całym spożyciu indywidualnym.
2. Utworzenie nowego działu 13 „Higiena osobista, ochrona socjalna oraz pozostałe towary i usługi”, który składa się głównie z produktów dotychczas prezentowanych w dziale 12 „Inne towary i usługi” ale innych niż te związane z usługami finansowymi i ubezpieczeniowymi. Ma to na celu zachowanie większej jednorodności produktów należących do tego działu.
3. Reklasyfikacja produktów w ramach dawnych działów 08 „Łączność” i 09 „Rekreacja i kultura” i zaprezentowanie ich w zmodernizowanych działach 08 „Informacja i komunikacja” oraz 09 „Rekreacja, sport i kultura”. Działy te obejmowały urządzenia i usługi telekomunikacyjne oraz sprzęt audiowizualny, fotograficzny i do przetwarzania informacji, które zostały zrewolucjonizowane od czasu opracowania klasyfikacji COICOP w 1999 r. Pojawiło się wiele nowych produktów, niektóre funkcjonalności nie są już ograniczone do konkretnych produktów, powszechnym zjawiskiem jest szeroka gama usług internetowych, nieistniejących w latach 90, które częściowo zastąpiły tradycyjne produkty (np. gazety, filmy, transmisję strumieniową online lub pobieranie muzyki i filmów). Reklasyfikacja między produktami komunikacyjnymi, a tymi związanymi z rekreacją i kulturą była wymagana w sytuacji, gdy niektóre produkty łączą w sobie różne funkcje (np. laptopy, tablety i smartfony zawierają kamery i umożliwiają odtwarzanie gier).
4. Ponadto, w nowej klasyfikacji COICOP 2018 zmieniono nieznacznie nazwy niektórych działów, tak aby lepiej odzwierciedlały katalog produktów, które obejmują.

Największy udział w strukturze spożycia indywidualnego w latach 2020–2023 stanowiły wydatki związane z „Użytkowaniem mieszkania lub domu i zaopatrzeniem w wodę, energię”. Udział tej grupy w spożyciu gospodarstw domowych wyniósł 21,0% w roku 2023 i był wyższy o 0,6 p. proc. w stosunku do roku 2022, w którym udział ten wyniósł 20,4%. Jest to tym samym największy wzrost udziału w stosunku do roku poprzedniego spośród wszystkich kategorii wydatków.

Drugą co do wielkości kategorią pozostał dział „Żywność i napoje bezalkoholowe”, którego udział zmniejszył się z 18,4% w roku 2022 do 18,2% w roku 2023 (spadek o 0,2 p. proc.).

Grupą, która cechowała się największym spadkiem udziału w spożyciu gospodarstw domowych względem roku poprzedniego, był dział „Zdrowie”, którego udział w roku 2023 wyniósł 6,0%, co stanowiło spadek o 0,6 p. proc. w stosunku do roku 2022.

Najmniejszym udziałem charakteryzują się wydatki związane z „Edukacją”, który w latach 2020–2023 utrzymywał się na poziomie 0,7%–0,8%.

Wśród kategorii wydatków, których udziały uległy największym zmianom w roku 2023 w stosunku do roku 2020, należy wskazać grupy: „Żywność i napoje bezalkoholowe” oraz „Informacja i komunikacja”, których udziały zmniejszyły się o 0,9 p. proc. W przypadku kategorii „Napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe i narkotyki” był to spadek o 0,8 p. proc. Największym wzrostem udziału cechowały się grupy związane z wydatkami na: „Restauracje i usługi zakwaterowania” – wzrost o 1,5 p. proc.; „Ubezpieczenia i usługi finansowe” – wzrost o 1,1 p. proc.; „Rekreacja, sport i kultura” – wzrost o 0,6 p. proc.

Rozdział 6. Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych

Chapter 6. Non-profit institutions serving households sector

Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych obejmuje jednostki niekomercyjne nierynkowe spełniające kryterium klasyfikowania zgodnie z ESA 2010, w tym podmioty wyznaniowe i podmioty, które prowadzą np. działalność edukacyjną, wydawniczą lub społeczną. Jednostki te służą gospodarstwom domowym, dostarczając im wyrobów lub świadcząc na ich rzecz usługi niefinansowe. Źródło finansowania ich działalności stanowią głównie składki członkowskie oraz darowizny gospodarstw domowych. Jednostki te mogą też otrzymywać dotacje od sektora instytucji rządowych i samorządowych, transfery z sektora przedsiębiorstw i sektora instytucji finansowych oraz darowizny, zarówno z kraju, jak i z zagranicy. Produkcja sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych ma głównie charakter nierynkowy i równa się sumie oszacowanych kosztów bieżącej działalności jednostek zaklasyfikowanych do sektora, tj.:

- zużycia pośredniego,
- kosztów związanych z zatrudnieniem,
- podatków od producentów pomniejszonych o dotacje dla producentów,
- amortyzacji środków trwałych.

W prezentowanych latach 2020–2023 działalność sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych znalazła odzwierciedlenie zarówno po stronie tworzenia jak i rozdysponowania produktu krajowego brutto. Sektor ten stanowił ok. 0,6% (w latach 2020–2021), 0,5% (w roku 2022) oraz 0,7% (w roku 2023) wartości dodanej brutto całej gospodarki narodowej, natomiast spożycie sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych stanowiło ok. 0,9% (w latach 2020, 2021), oraz 1,0% (w latach 2022–2023) produktu krajowego brutto.

Szczegółowe dane dotyczące sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych prezentowane są dla następujących sekcji PKD 2007: J (Informacja i komunikacja), N (Administrowanie i działalność wspierająca), P (Edukacja), Q (Opieka zdrowotna i pomoc społeczna), R (Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją) oraz S (Pozostała działalność usługowa). W tworzeniu wartości dodanej brutto sektora największy udział w 2023 r. miały jednostki instytucjonalne prowadzące działalność związaną z edukacją (33,1%), pozostałą działalnością usługową (28,2%), oraz opieką zdrowotną i pomocą społeczną (24,4%).

W latach 2020–2023 odnotowano nieznaczne zmiany w strukturze tworzenia wartości dodanej brutto sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych.

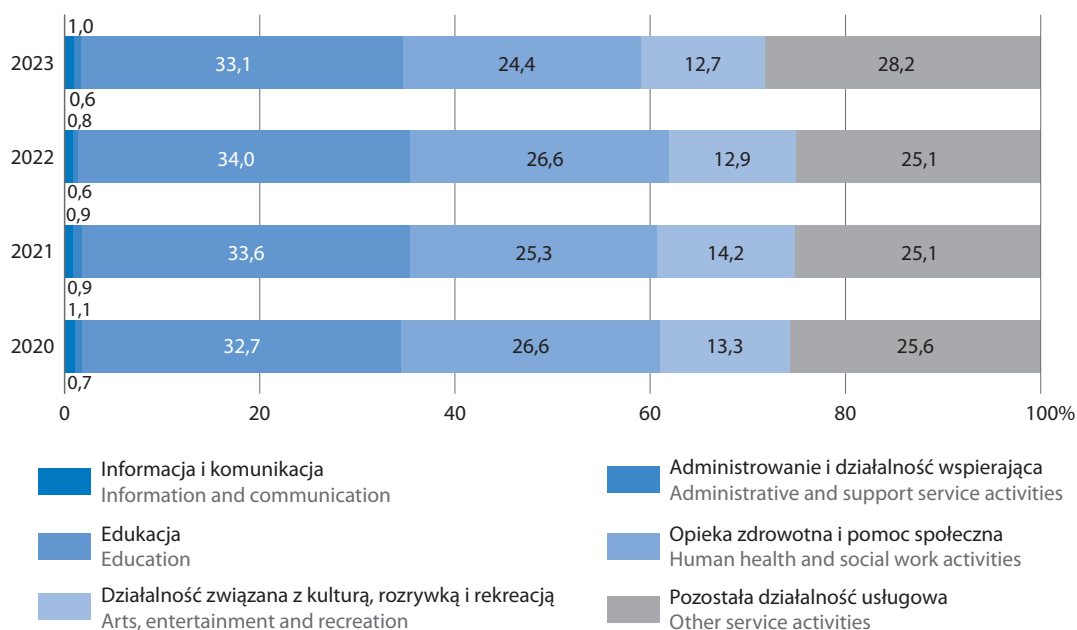
Jednostki związane z edukacją zmieniały swój udział w strukturze tworzenia wartości dodanej brutto na przestrzeni analizowanych lat. W 2020 roku udział ten ukształtował się na poziomie 32,7%. W 2021 r. ich udział wzrósł o 0,9 p. proc, a następnie w 2022 r. wzrósł o kolejne 0,4 p. proc. W 2023 r. odnotowano spadek o 0,9 p. proc w stosunku do roku poprzedniego, osiągając poziom 33,1%. Udział jednostek związanych z opieką zdrowotną i pomocą społeczną w strukturze tworzenia wartości dodanej brutto sektora wyniósł 26,6% w 2020 roku. W 2021 roku ich udział spadł o 1,3 p. proc, a w 2022 powrócił do poziomu z 2020 roku. Ostatecznie, w 2023 roku odnotowano spadek udziału tej sekcji w generowaniu wartości dodanej brutto sektora o 2,2 p. proc. Jednostki zaangażowane w pozostałą działalność wytworzyły 25,6% wartości dodanej brutto sektora. W latach 2021–2022 ich udział był niższy o 0,5 p. proc. i utrzymał się na poziomie 25,1%. Znaczny wzrost ich udziału odnotowano w 2023 r. (o 3,1 p. proc).

Jednostki zaangażowane w pozostałe rodzaje działalności miały mniejszy wkład do generowania wartości dodanej w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych. W 2020 r. udział wartości dodanej wytworzonej przez jednostki związane z informacją i komunikacją wyniósł 1,1% wartości dodanej brutto całego sektora. W latach 2021 i 2022 odnotowano niewielkie spadki odpowiednio o 0,2 p. proc.

i 0,1 p. proc., ale już w 2023 r. udział tej sekcji w tworzeniu wartości dodanej wzrósł do poziomu 1,0%. Udział jednostek związanych z administrowaniem i pozostałą działalnością wspierającą w tworzeniu wartości dodanej brutto sektora w całym okresie wynosił średnio 0,7%. Największy udział odnotowano w 2021 r., ale nawet w tym roku wartość dodana generowana w tej sekcji nie przekroczyła 1% wartości dodanej brutto w całym sektorze. Jednostki związane z kulturą, rozrywką i rekreacją tworzyły 13,3% wartości dodanej brutto sektora w 2020 r. W 2021 r. ich udział wzrósł o 0,9 p. proc, a w roku 2022 spadł o 1,3 p. proc. W 2023 roku nastąpił dalszy spadek ich udziału o kolejne 0,2 p. proc., tj. do poziomu 12,7% wartości dodanej brutto sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych.

Wykres 23. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)

Chart 23. Structure of gross value added in non-profit institutions serving households sector by kind of activity (current prices)

Spożycie w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych jest równe sumie pozostałej produkcji nierynkowej powiększonej o transfery socjalne w naturze od producentów rynkowych. Przedstawione w Tablicy 12. zestawienie oparte jest na klasyfikacji COPNI (Klasyfikacja Wydatków Instytucji Niekomercyjnych Działających na Rzecz Gospodarstw Domowych według Celu), złożonej z dziewięciu głównych kategorii wydatkowych. Szczegółowa struktura spożycia w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych opracowywana jest na podstawie wyników badań statystycznych prowadzonych wśród jednostek niekomercyjnych na formularzach SOF. Zaprezentowane dane oparte są na badaniach prowadzonych w latach 2020 i 2022.

Tablica 12. Struktura spożycia w sektorze instytucji niekomercyjnych według klasyfikacji COPNI
Table 12. Consumption structure of non-profit institution serving households sector according to COPNI classification

Wyszczególnienie Specification	2020	2022
	w %	in %
Użytkowanie mieszkania lub domu Housing	0,02	0,02
Ochrona zdrowia Health	11,90	10,15
Rekreacja i kultura Recreation and culture	21,77	17,50
Edukacja Education	22,13	26,21
Opieka społeczna Social protection	22,11	26,12
Religia Religion	1,02	1,15
Partie polityczne, organizacje pracownicze i zawodowe Political parties, labour and professional organisations	0,92	1,43
Ochrona środowiska Environment	2,94	3,28
Usługi gdzie indziej nie sklasyfikowane Services n.e.c.	17,19	14,14

W analizowanych latach 2020 i 2022 struktura spożycia w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych uległa zauważalnym zmianom, w szczególności w zakresie wydatków dotyczących rekreacji i kultury, edukacji, oraz opieki społecznej. Wydatki na rekreację i kulturę spadły o 4,27 p. proc., wydatki na edukację wzrosły o 4,08 p. proc., a wydatki na opiekę społeczną wzrosły o 4,01 p. proc. Zaobserwowano również spadek wydatków na usługi gdzie indziej nie sklasyfikowane o 3,05 p. proc., oraz spadek wydatków na ochronę zdrowia o 1,75 p. proc.

Rewizja przeprowadzona w roku 2024 r. nie miała wpływu na dane sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych.

Rozdział 7. Sektor zagranica

Chapter 7. Rest of the world sector

Sektor zagranica obejmuje jednostki instytucjonalne (nierezydentów), które realizują transakcje lub uczestniczą w innych powiązaniach ekonomicznych z krajowymi jednostkami (rezydentami), takimi jak przedsiębiorstwa niefinansowe, instytucje finansowe, instytucje niekomercyjne, gospodarstwa domowe oraz sektor instytucji rządowych i samorządowych. Rachunek zagranicy przedstawia ogólny przegląd relacji ekonomicznych łączących gospodarkę narodową z zagranicą.

W prezentowanym rachunku podmioty zagraniczne są powiązane z jednostkami gospodarki narodowej poprzez następujące transakcje: saldo wymiany produktów z zagranicą, koszty związane z zatrudnieniem, dochody z tytułu własności, podatki bieżące od dochodów i majątku, składki netto na ubezpieczenia społeczne oraz świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze, transfery bieżące oraz transfery kapitałowe.

Zgodnie z metodologią ESA 2010, saldo wymiany produktów (wyrobów i usług) z zagranicą obejmuje szacunki dotyczące zakupów dokonywanych przez mieszkańców Polski za granicą oraz zakupów cudzoziemców w Polsce.

W latach 2020–2023 wartość **eksportu** przewyższała import, co przełożyło się na dodatnie saldo wymiany handlowej wynoszące kolejno 132,5 mld zł, 85,2 mld zł, 52,2 mld zł oraz 195,9 mld zł. W strukturze polskiego eksportu i importu dominują towary, które w 2023 r. stanowiły odpowiednio 77,2% i 84,4% eksportu i importu ogółem.

Obok salda wymiany produktów, istotną pozycją łączącą gospodarkę narodową z podmiotami zagranicznymi są **dochody z tytułu własności**. Do głównych kategorii transakcyjnych należą: odsetki, dywidendy, reinwestowane zyski z zagranicznych inwestycji bezpośrednich oraz inne dochody z inwestycji. W latach 2020–2023 dochody z tytułu własności wypłacane za granicę znacząco przewyższały dochody otrzymywane z zagranicy. Saldo dochodów z tytułu własności, mające największy wpływ na poziom DNB, było we wszystkich latach ujemne i wyniosło odpowiednio: –89,8 mld zł, –113,7 mld zł, –125,1 mld zł oraz –106,6 mld zł.

Koszty związane z zatrudnieniem w sektorze zagranicznym obejmują wynagrodzenia oraz składki na ubezpieczenia społeczne opłacane przez pracodawców. Saldo tych kosztów w analizowanym okresie wyniosło kolejno: –11,3 mld zł w 2020 r., –13,8 mld zł w 2021 r., –24,4 mld zł w 2022 r. i –24,8 mld zł w 2023 r.⁶

W latach 2020–2023 wartość nominalna dochodu narodowego brutto (DNB) utrzymywała się średnio o ok. 4% poniżej poziomu produktu krajowego brutto (PKB), co wynikało z ujemnego salda dochodów z tytułu własności. W 2023 r. dochody z tytułu własności otrzymywane z zagranicy – głównie reinwestowane zyski z bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz odsetki – rosły szybciej niż odpowiadające im wypłaty za granicę. W efekcie nastąpił wzrost nominalnej wartości DNB w porównaniu z rokiem 2022, a także w relacji do PKB.

Dochód narodowy brutto jest jednym z kluczowych wskaźników ekonomicznych, który mierzy wartość produkcji wytworzonej w określonym czasie, przy użyciu czynników produkcji będących własnością rezydentów danego kraju, niezależnie od miejsca ich wykorzystania. Oblicza się go jako sumę produktu krajowego brutto (PKB) oraz salda dochodów z zagranicy, obejmującego saldo kosztów związanych z zatrudnieniem, saldo dochodów z tytułu własności, dotacje otrzymywane z zagranicy oraz podatki od produkcji i importu płacone za granicę.

⁶ Szczegółowe dane prezentujące pełną sekwencję rachunków narodowych w ujęciu wartościowym przedstawione zostały w załączniku: Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2020–2023, w tablicach w formacie Excel.

Dochód narodowy brutto jest podstawą do wyliczenia jednego z czterech elementów składki państw członkowskich płaconych do budżetu UE (tzw. czwarta część zasobów własnych opartych na dochodzie narodowym brutto).

Tablica 13. Proces przejścia od PKB do DNB
Table 13. The transition process from GDP to GNI

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023
	ceny bieżące w mln zł current prices in million PLN			
1. Produkt krajowy brutto 1. Gross domestic product	2 362 909	2 661 518	3 100 850	3 415 274
2. Koszty związane z zatrudnieniem otrzymywane z zagranicy 2. Compensation of employees received from the rest of the world	16 558	18 618	20 812	22 002
3. Dotacje otrzymywane z zagranicy 3. Subsidies received from the rest of the world	18 866	17 063	18 945	15 798
4. Dochody z tytułu własności otrzymywane z zagranicy 4. Property income received from the rest of the world	17 652	27 172	52 912	63 351
5. Koszty związane z zatrudnieniem płacone za granicę 5. Compensation of employees paid to the rest of the world	27 902	32 460	39 978	39 200
6. Podatki od produkcji i importu płacone za granicę 6. Taxes on production and imports paid to the rest of the world	4 394	5 911	8 440	5 962
7. Dochody z tytułu własności płacone za granicę 7. Property income paid to the rest of the world	107 471	140 852	166 047	185 319
8. Dochód narodowy brutto (8=1+2+3+4-5-6-7) 8. Gross national income (8=1+2+3+4-5-6-7)	2 276 218	2 545 148	2 979 054	3 285 944
	w % in %			
Udział DNB w PKB Share of GNI in GDP	96,3	95,6	96,1	96,2

Dane dla sektora zagranica uległy zmianie w porównaniu z poprzednią edycją publikacji, co wynika z aktualizacji bilansu płatniczego (przeprowadzonej w ramach rewizji benchmarkingowej w 2024 r.), będącego głównym źródłem danych dla tego sektora.

III. Uwagi metodologiczne

1. Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 2010) i polskie rachunki narodowe

Prezentowane w publikacji dane opracowano zgodnie z zasadami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA 2010), wprowadzonego Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 549/2013 z dnia 21 maja 2013 r.

System rachunków narodowych jest uporządkowanym wewnątrznie zbiorem spójnych, logicznych i zintegrowanych rachunków makroekonomicznych, bilansów i tablic opracowanych według obowiązujących norm i reguł statystycznych. ESA 2010 jest systemem zbudowanym w oparciu o uzgodnione międzynarodowe pojęcia, definicje, klasyfikacje i zasady rachunkowości. Tworzy go zbiór wzajemnie ze sobą powiązanych rachunków sporządzonych w określonym porządku. Każdy z nich odzwierciedla inny rodzaj działalności gospodarczej, prowadzonej przez przedmioty klasyfikowane do różnych sektorów instytucjonalnych i prowadzące działalność w kolejnych okresach czasowych.

W systemie rachunków narodowych wyróżniono:

- rachunki bieżące,
- rachunki akumulacji,
- bilanse (rachunki stanów).

Na **rachunki bieżące** składają się następujące rachunki:

- produkcji,
- tworzenia dochodów,
- podziału pierwotnego dochodów,
- podziału wtórnego dochodów,
- wykorzystania dochodów do dyspozycji,
- wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji.

Rachunki akumulacji zawierają transakcje oraz inne zmiany oddziałujące na różnice między wielkościami występującymi w bilansie otwarcia i bilansie zamknięcia.

Na rachunki akumulacji składają się:

- rachunek kapitałowy prezentujący, w jaki sposób z oszczędności finansowane są inwestycje dotyczące różnego rodzaju aktywów niefinansowych,
- rachunek finansowy pokazujący pozyskiwanie oraz rozdysponowanie finansowych aktywów i pasywów,
- rachunek innych zmian wolumenu aktywów obejmujący wszystkie inne zmiany, jakie miały miejsce w bilansie otwarcia i zamknięcia a nie zostały wykazane jako transakcje w wyżej wymienionych rachunkach,
- rachunek przeszacowań ujmujący zyski/straty z tytułu posiadania majątku związane z poziomem i strukturą cen.

Na **bilanse** składają się:

- bilans otwarcia,
- zmiany w bilansie,
- bilans zamknięcia.

W systemie rachunków narodowych gospodarka narodowa opisywana jest poprzez działalność krajowych jednostek instytucjonalnych. Gospodarka ogółem opisywana jest przez jednostki krajowe i jednostki zagraniczne.

Jednostką krajową jest instytucjonalna jednostka zaangażowana (lub zamierzająca się zaangażować) w działalność gospodarczą lub transakcje o znaczącej skali ekonomicznej przez okres minimum jednego roku na terytorium ekonomicznym kraju.

W prezentowanych rachunkach narodowych ujęto wyniki działalności jednostek krajowych (rezydentów) oraz **jednostek zagranicznych** (nierezydentów) ale wyłącznie w zakresie transakcji z jednostkami instytucjonalnymi będącymi rezydentami.

Transakcje ekonomiczne kolejnych rachunków, opracowane w ustalony sposób, pozwalają na prowadzenie obserwacji, dokonywanie analiz oraz oceny gospodarki narodowej, z myślą o dostarczeniu odbiorcom systematycznego, a zarazem kompletnego obrazu gospodarki narodowej.

Rachunki narodowe sporządzane są w dużej agregacji, tj. dla całej gospodarki narodowej oraz na niższych poziomach agregacji, tj. w układzie sektorów instytucjonalnych i według rodzajów działalności. Transakcje według rodzajów działalności zestawiane są w rachunku produkcji i rachunku tworzenia dochodów, natomiast transakcje według sektorów instytucjonalnych opracowywane są dla całej sekwencji rachunków narodowych.

Przy opracowywaniu poszczególnych transakcji w zestawianych rachunkach wykorzystano informacje zawarte w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej REGON oraz klasyfikacje budżetowe obowiązujące w poszczególnych latach, Polską Klasyfikację Działalności (PKD 2007) i Bilanse Płatnicze na bazie transakcji.

W systemie rachunków narodowych ESA 2010, w dezagregacji gospodarki narodowej na sektory instytucjonalne, jednostką klasyfikacyjną jest jednostka instytucjonalna, tj. podmiot prowadzący działalność produkcyjną, posiadający autonomię decyzji w zakresie swojej działalności oraz prowadzący pełny zestaw rachunków.

Jednostką instytucjonalną jest:

- podmiot gospodarczy wytwarzający wyroby i niefinansowe usługi rynkowe i prowadzący księgi rachunkowe,
- podmiot gospodarczy zajmujący się pośrednictwem finansowym, pomocniczą działalnością finansową oraz działalnością ubezpieczeniową,
- podmiot gospodarki narodowej działający na zasadach określonych w prawie budżetowym oraz podmiot, którego system finansowy został określony odrębnymi ustawami, a którego podstawowym źródłem finansowania są dotacje z budżetu państwa,
- instytucja niekomercyjna (organizacje społeczne, partie polityczne, organizacje związków zawodowych, stowarzyszenia i fundacje, jednostki organizacji wyznaniowych),
- osoba fizyczna.

W rachunkach narodowych w dezagregacji gospodarki narodowej według rodzajów działalności jednostką klasyfikacyjną jest przedsiębiorstwo, tj. podmiot jak wyżej. W praktyce większość jednostek produkcyjnych prowadzi różnorodną działalność. Suma działalności pojedynczych jednostek tworzy działalność społeczno-ekonomiczną gospodarki narodowej. Prezentowane rachunki zestawione są według **przeważającego rodzaju działalności**.

Podmioty, których funkcją jest produkcja wyrobów i usług na rynek są tzw. **jednostkami rynkowymi**. Zachowanie ich uzależnione jest od działania rynku – sprzedają i kupują towary po cenach kształtujących popyt i podaż. Cechą charakterystyczną tych jednostek jest zatrudnianie siły najemnej, rozdział jednostki organizacyjnej od fizycznej osoby właściciela oraz prowadzenie ksiąg rachunkowych.

Jednostki nierynkowe (niekomercyjne) to producenci nierynkowi dostarczający innym podmiotom całość lub większość swojej produkcji nieodpłatnie lub po cenach ekonomicznie nieuzasadnionych. Ceny ekonomicznie uzasadnione są to ceny, które mają znaczący wpływ na ilość towarów, które producenci są gotowi dostarczyć, oraz na ilość towarów, które kupujący chcą nabyć.

Podmioty gospodarcze określane jako jednostki niekomercyjne powoływane są celem wytwarzania wyrobów oraz usług, lecz ich statut nie zezwala na transfer dochodów, zysków lub innych elementów nadwyżki produkcyjnej na rzecz jednostek, które je utworzyły, bądź które je kontrolują lub finansują. W przypadku, gdy jednostki nierynkowe sprzedają swoją produkcję po cenach, które są ekonomicznie uzasadnione (znaczące), powinny być traktowane jako jednostki rynkowe i zaliczane, bądź do sektora przedsiębiorstw niefinansowych, bądź też do sektora instytucji finansowych, w zależności od rodzaju ich działalności.

Jednostki nierynkowe mogą być finansowane oraz kontrolowane również przez przedsiębiorstwa. Przykładem są izby handlowe, instytucje zajmujące się promocją towarów i usług, ośrodki badań naukowych, itp. Jednostki tego typu zaliczone zostały do sektora przedsiębiorstw niefinansowych, bądź też do sektora instytucji finansowych.

Pozostałe jednostki niekomercyjne służą gospodarstwu domowemu dostarczając im wyrobów lub świadcząc na ich rzecz usługi. Źródłem ich finansowania są głównie składki członkowskie, względnie darowizny gospodarstw domowych. Jednostki te mogą również otrzymywać dotacje od sektora instytucji rządowych i samorządowych, transfery z sektora przedsiębiorstw niefinansowych i instytucji finansowych oraz darowizny, zarówno z kraju jak i z zagranicy. Podmioty gospodarcze, o których mowa, określono jako jednostki niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych prowadzących działalność nierynkową.

Grupy krajowych jednostek instytucjonalnych charakteryzujące się wspólną funkcją pełnioną w procesie produkcji, celem ekonomicznym oraz rodzajem prowadzonej działalności tworzą sektory instytucjonalne.

System rachunków narodowych wyróżnia pięć krajowych **sektorów instytucjonalnych** utworzonych przez charakterystyczne jednostki instytucjonalne:

- sektor przedsiębiorstw niefinansowych, do którego zaliczono podmioty gospodarcze wytwarzające wyroby i niefinansowe usługi rynkowe i prowadzące księgi rachunkowe,
- sektor instytucji finansowych, do którego zaliczono podmioty gospodarcze zajmujące się pośrednictwem finansowym, pomocniczą działalnością finansową oraz działalnością ubezpieczeniową,
- sektor instytucji rządowych i samorządowych, do którego zaliczono jednostki będące producentami nierynkowymi, których produkcja przeznaczona jest na spożycie indywidualne i ogólnospołeczne, finansowane z obowiązkowych płatności dokonywanych przez jednostki należące do pozostałych sektorów, a także jednostki, których podstawową działalnością jest redystrybucja dochodu i bogactwa narodowego oraz jednostki kontrolowane przez sektor, które zgodnie z metodologią ESA 2010 spełniają kryteria zaliczenia do sektora,
- sektor gospodarstw domowych, który tworzą osoby fizyczne pracujące na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz osoby fizyczne pracujące na własny rachunek poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie z liczbą pracujących do 9 osób i prowadzące uproszczoną ewidencję księgową, a także osoby fizyczne uzyskujące dochód z pracy najemnej i niezarobkowych źródeł,
- sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych, do którego zaliczono organizacje społeczne, partie polityczne, organizacje związków zawodowych, stowarzyszenia, fundacje oraz jednostki organizacji wyznaniowych.

Oprócz krajowych sektorów instytucjonalnych system rachunków narodowych wyróżnia sektor zagranica. Tworzą go podmioty gospodarcze będące własnością jednostek zagranicznych.

Szczegółowe zasady klasyfikowania jednostek instytucjonalnych do poszczególnych sektorów przedstawiono w Aneksie 1.

W prezentowanych rachunkach, grupy jednostek z przeważającym rodzajem działalności zestawiono w następujące sekcje PKD 2007:

- A.** Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo;
- B.** Górnictwo i wydobywanie;
- C.** Przetwórstwo przemysłowe;
- D.** Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę powietrze do układów klimatyzacyjnych;
- E.** Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją;
- F.** Budownictwo;
- G.** Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- H.** Transport i gospodarka magazynowa;
- I.** Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi;
- J.** Informacja i komunikacja;

- K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa;
- L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości;
- M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna;
- N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca;
- O. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne;
- P. Edukacja;
- Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna;
- R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją;
- S. Pozostała działalność usługowa;
- T. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby świadczące usługi na własne potrzeby;
- U. Organizacje i zespoły eksterytorialne.

Dla celów praktycznych w tablicach nazwy sekcji zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji.

2. Rachunki i transakcje w rachunkach narodowych według sektorów instytucjonalnych

2.1. Transakcje rachunku produkcji

Rachunek produkcji obejmuje transakcje bezpośrednio związane z tworzeniem produktu krajowego brutto w gospodarce narodowej (wartości dodanej brutto w sektorach instytucjonalnych).

2.1.1. Produkcja globalna

Produkcja globalna – ogół produktów (wyrobów i usług) wytworzonych w ciągu okresu księgowego, równy sumie produktów wszystkich krajowych sektorów instytucjonalnych lub sumie produktów wszystkich rodzajów działalności.

Działalności, które zaliczane są do szeroko pojętej produkcji to:

- indywidualna oraz zbiorowa produkcja wyrobów i usług, które dostarczane są (lub mają być dostarczone) jednostkom innym niż ich producenci, łącznie z produkcją wyrobów i usług zużytych w procesie wytwarzania określonych produktów,
- produkcja na własny rachunek wszystkich wyrobów, które pozostają u producentów i stanowią wyroby przeznaczone na spożycie i na akumulację pod warunkiem, że ich wartość jest znacząca,
- produkcja na własny użytek usług świadczonych przez właścicieli mieszkań (tzw. czynsze umowne) oraz usług świadczonych przez opłacaną pomoc domową.

Według Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 2010) produkcja zakładów i osób fizycznych, które wymykają się obserwacji statystycznej oraz kontroli organów władzy (w tym szara gospodarka i działalność nielegalna) powinna być zaliczona do produkcji rejestrowanej przez rachunki narodowe.

Zakres i metody zastosowane do oszacowania szarej gospodarki i działalności nielegalnej zostały zaprezentowane w Aneksie 3.

Pod pojęciem produkcji rozumie się działalność prowadzoną pod kontrolą i na odpowiedzialność jednostki ekonomicznej, która wykorzystuje wkład pracy, kapitał oraz zakupione materiały, surowce i usługi celem wytworzenia nowych produktów. Naturalne procesy wzrostu nie są traktowane jako produkcja. Teoretycznie, na produkcję składają się także usługi wytwarzane w ramach gospodarstw domowych, itp. W rachunkach narodowych nie uwzględnia się także usług wytwarzanych przez gospodarstwa domowe na własne potrzeby, takich jak pranie, sprzątanie, gotowanie.

W sektorze przedsiębiorstw niefinansowych na produkcję globalną składa się produkcja, która została sprzedana lub w inny sposób dotarła na rynek, względnie jest przeznaczona na sprzedaż.

Produkcję globalną stanowi suma następujących pozycji:

- ogólna wartość sprzedanych wyrobów i usług niefinansowych,
- marża realizowana na sprzedaży towarów zakupionych z przeznaczeniem do odsprzedaży,
- ogólna wartość wyrobów bądź usług realizowanych w ramach wymiany barterowej,
- ogólna wartość wyrobów bądź usług w postaci rozliczeń w naturze,
- zmiany w stanie zapasów wyrobów gotowych oraz produkcji niezakończonych,
- wartość wyrobów lub usług przeznaczonych na powiększenie wartości własnych środków trwałych.

Produkcja globalna jednostek małych i średnich zaliczanych do podsektora przedsiębiorstw prywatnych krajowych (bez spółdzielni) powiększana jest o przychody z tytułu tzw. szarej gospodarki, tj. zaniżania efektów działalności przez zarejestrowane podmioty gospodarcze.

W **sektorze instytucji finansowych** produkcja globalna szacowana jest następująco:

- dla banków – suma przychodów z prowizji i opłat z działalności operacyjnej, marż na aktywach finansowych przeznaczonych do obrotu oraz z usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM),
- dla spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych – suma przychodów z tytułu prowizji oraz usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM),
- dla banku centralnego – suma kosztów poniesionych przez Narodowy Bank Polski,
- dla instytucji ubezpieczeniowych – saldo pobranych składek ubezpieczeniowych i wypłaconych odszkodowań, powiększone o uzupełnienia do składek i pomniejszone o zmiany stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych,
- dla domów maklerskich – przychody z działalności maklerskiej,
- dla jednostek pośrednictwa finansowego i wspomagających usługi finansowe – przychody z usług związanych m.in. z udzielaniem pożyczek pieniężnych poza systemem bankowym, z tytułu działalności leasingowej i factoringowej, prowadzenia działalności kantorowej, lombardowej, doradztwem finansowym i ubezpieczeniowym,
- dla towarzystw funduszy inwestycyjnych – przychody z działalności związanej z zarządzaniem funduszami inwestycyjnymi,
- dla powszechnych towarzystw emerytalnych – przychody z zarządzania otwartymi i dobrowolnymi funduszami emerytalnymi,
- dla pracowniczych towarzystw emerytalnych – przychody wynikające z zarządzania pracowniczymi funduszami emerytalnymi,
- dla funduszy inwestycyjnych i emerytalnych – suma kosztów działalności funduszy,
- dla spółek holdingowych i centrali – suma kosztów poniesionych przez jednostki.

FISIM jest wyznaczany i alokowany w oparciu o stopę odniesienia definiowaną jako „czysta” stopa procentowa, która nie zawiera premii za ryzyko. FISIM obliczany jest wyłącznie od pożyczek udzielonych i depozytów przyjętych przez pośredników finansowych (bank centralny nie jest ujmowany w szacunkach FISIM).

Za producentów FISIM, poza bankami, uznawane są jednostki instytucjonalne prowadzące działalność leasingu finansowego oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe.

W **sektorze instytucji rządowych i samorządowych** występuje produkcja globalna obliczana jako suma kosztów bieżącej działalności, tj.:

- zużycia pośredniego,
- kosztów związanych z zatrudnieniem (wynagrodzenia oraz składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawcę),
- pozostałych podatków związanych z produkcją,
- amortyzacji środków trwałych.

Produkcja nierynkowa jest obliczana jako produkcja globalna pomniejszona o produkcję rynkową, produkcję na własne cele finalne oraz płatności za pozostałą produkcję nierynkową.

W **sektorze gospodarstw domowych** na produkcję globalną składają się:

- przychody ze sprzedaży wyrobów i usług wytworzonych przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (z wyjątkiem gospodarstw indywidualnych w rolnictwie) i prowadzące uproszczoną ewidencję księgową z uwzględnieniem produkcji przeznaczonej na własne inwestycje oraz przyrostu zapasów wyrobów gotowych i produkcji niezakończonych,

- wartość produkcji globalnej w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (w tym wartość wyrobów i usług wytworzonych celem spożycia naturalnego), powiększonej o wypłaty z funduszy unijnych (w tym dopłat interwencyjnych) z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i Europejskiego Funduszu Gwarancji Rolnej oraz wypłaty dokonywane z budżetu państwa w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- wartość marży handlowej z tytułu sprzedaży produktów żywnościowych na targowiskach,
- wartość sprzedaży drewna z lasów będących własnością osób fizycznych oraz runa leśnego,
- wartość przychodów z wynajmu i dzierżawy,
- wartość napiwków za świadczone usługi,
- wartość usług świadczonych przez osoby zatrudnione do prac domowych w gospodarstwach domowych,
- wartość czynszów umownych w odniesieniu do mieszkań użytkowanych przez właścicieli i najemców oszacowana przy wykorzystaniu metody kosztów użytkownika; zgodnie z tą wyceną na wartość usług mieszkaniowych składają się odpowiednie koszty ponoszone na utrzymanie i remonty bieżące, łącznie z amortyzacją i zyskiem użytkownika mieszkania,
- szacunki szarej gospodarki i działalności nielegalnej,
- wartość usług związanych z korzystaniem z samochodów służbowych do celów prywatnych.

W sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych występuje produkcja globalna nierynkowa, która równa się sumie oszacowanych kosztów bieżącej działalności producentów nierynkowych, tj.:

- zużycia pośredniego,
- kosztów związanych z zatrudnieniem, w tym wynagrodzeń w naturze,
- podatków od producentów pomniejszonych o dotacje dla producentów,
- amortyzacji środków trwałych.

Produkcja nierynkowa jest obliczana jako produkcja globalna pomniejszona o produkcję rynkową, produkcję na własne cele finalne oraz płatności za pozostałą produkcję nierynkową.

2.1.2. Zużycie pośrednie

Zużycie pośrednie – obejmuje wartość zużytych materiałów netto (po odjęciu wartości odpadów użytkowych), surowców (łącznie z opakowaniami), paliw, energii, gazów technicznych, usług obcych (obróbka obca, usługi transportowe, najem sprzętu, usługi telekomunikacyjne i obliczeniowe, prowizje płacone za usługi bankowe), usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM), usługi ubezpieczeniowe, koszty podróży służbowych (bez diet), inne koszty (np. koszty reklamy, reprezentacji, dzierżawy i najmu), koszty biletów służbowych, koszty ryczałtów za używanie własnych pojazdów do celów służbowych, opłaty giełdowe i opłaty z tytułu uczestnictwa w Krajowym Depozycie Papierów Wartościowych. W zużyciu pośrednim ujmowane są wyroby i usługi, które są przekształcane albo wykorzystywane w procesie produkcji.

Sumą bilansującą rachunku produkcji jest **wartość dodana brutto**, a po uwzględnieniu podatków od produktów pomniejszonych o dotacje do produktów – **produkt krajowy brutto**.

Produkt krajowy brutto (PKB) – obrazuje końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. PKB stanowi sumę wartości dodanej brutto wszystkich krajowych sektorów instytucjonalnych lub wszystkich sekcji gospodarki narodowej powiększoną o różne składniki w zależności od tego, w jakich cenach obliczana jest wartość dodana brutto. PKB definiowany i mierzony jest według trzech następujących sposobów:

- a) podejście od strony produkcji: PKB stanowi sumę wartości dodanej brutto poszczególnych sektorów instytucjonalnych lub poszczególnych gałęzi powiększoną o podatki od produktów pomniejszone o dotacje do produktów;
- b) podejście od strony rozdysponowania: PKB stanowi sumę końcowego wykorzystania wyrobów i usług przez jednostki instytucjonalne będące rezydentami (spożycie i akumulacja brutto), powiększonego o saldo handlu zagranicznego;
- c) podejście od strony dochodów: PKB stanowi sumę dochodów gospodarki ogółem, tj. koszty związane z zatrudnieniem, podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje, nadwyżka operacyjna brutto oraz dochód mieszały brutto.

2.2. Tworzenie wartości PKB w warunkach cen producenta i cen bazowych

Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim.

Produkt krajowy brutto liczony jest w cenach rynkowych bez względu na przyjętą zasadę wyceny wartości dodanej. Wycena produkcji globalnej jest zawsze identyczna z wyceną wartości dodanej brutto. W zależności od tego, w jakich cenach obliczana jest wartość dodana brutto – różne są składniki stanowiące różnicę między produktem krajowym brutto a wartością dodaną brutto ogółem w gospodarce narodowej.

W warunkach cen producenta: wartość dodana brutto ogółem gospodarki narodowej powiększana jest o cła i inne opłaty importowe oraz o podatek od towarów i usług – VAT (od produktów krajowych i od importu).

W warunkach cen bazowych: wartość dodana brutto ogółem gospodarki narodowej brutto powiększana jest o podatki od produktów, tj. podatki płacone od jednostki dowolnego wyrobu lub usługi: podatek od towarów i usług – VAT (od produktów krajowych i od importu), podatki i cła od importu (łącznie z podatkiem akcyzowym), podatek akcyzowy od produktów krajowych i podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier liczbowych i loterii, zryczałtowany podatek od towarów i usług od okazjonalnych przewozów osób) oraz pomniejszana o dotacje do produktów.

Cena producenta definiowana jest jako kwota pieniędzy otrzymywana przez producenta (w tym także przez jednostkę handlową) od nabywcy za jednostkę produktu (wyrobu lub usługi), pomniejszona o należny podatek od towarów i usług – VAT w przypadku płatnika tego podatku oraz o ewentualne rabaty i opusty.

Cena bazowa definiowana jest jako kwota pieniędzy otrzymywana przez producenta (w tym także przez jednostkę handlową) od nabywcy za jednostkę produktu (wyrobu lub usługi), pomniejszona o podatki od produktu oraz o ewentualne rabaty i opusty, powiększona o dotacje otrzymywane do danego produktu.

2.3. Transakcje rachunku tworzenia dochodów

Rachunek tworzenia dochodów obejmuje transakcje bezpośrednio związane z procesem produkcji i procesem tworzenia dochodów.

2.3.1. Koszty związane z zatrudnieniem

Na koszty związane z zatrudnieniem składają się wynagrodzenia i składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców.

Na **wynagrodzenia** składają się:

- wynagrodzenia zasadnicze,
- wynagrodzenia w naturze,
- premie i nagrody,
- dodatki (np. za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia, za staż pracy, za pełnienie funkcji specjalnych bądź kierowniczych itp.),
- wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych,
- wynagrodzenia za czas urlopów,
- wynagrodzenia za czas płatnych przestoju,
- prowizje i napiwki,
- odprawy emerytalne, nagrody jubileuszowe, odprawy wypłacane przy zwolnieniach grupowych,
- dochody z tytułu pracy nierejestrowanej,
- od 1999 r. wartość ustawowych składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne płaconych przez pracowników.

Składki na ubezpieczenia społeczne obejmują faktyczne składki stanowiące wartość ustawowych składek na ubezpieczenia społeczne płaconych przez pracodawców powiększone o składki na Fundusz Pracy oraz składki przypisane umownie, które związane są w rachunkach narodowych głównie z imputacją składek dla pracowników służb mundurowych.

2.3.2. Podatki pomniejszone o dotacje związane z produkcją i importem

Podatki pomniejszone o dotacje związane z produkcją i importem obejmują:

– podatki od produktów pomniejszone o dotacje do produktów

Transakcja ta prezentowana jest tylko na poziomie gospodarki narodowej ogółem. Tworzą ją:

- podatek od towarów i usług – VAT (od produktów krajowych i zagranicznych),
- podatki i cła od importu (łącznie z podatkiem akcyzowym),
- pozostałe podatki od produktów (podatek akcyzowy od produktów krajowych i podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier losowych i zakładów wzajemnych oraz do 2010 r. zryczałtowany podatek od towarów i usług od okazjonalnych przewozów osób autobusami zarejestrowanymi zagranicą),
- opłata paliwowa,
- opłata przejściowa, OZE, opłata kogeneracyjna, opłata mocowa,
- opłata skarbową od osób prawnych, podatek od czynności cywilno-prawnych, opłata komunikacyjna,
- podatek od sprzedaży detalicznej,
- opłaty od środków spożywczych,
- opłaty za zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych,
- opłata zastępcza,
- opłata emisyjna,
- dotacje do produktów (dotyczą m.in. płatności cukrowej, oddzielnych płatności z tytułu owoców miękkich, owoców i warzyw itp., wsparcia specjalnego na rynku mleka) oraz dotacje na mocy ustaw o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców paliw gazowych i energii elektrycznej w związku z sytuacją na rynku gazu i energii elektrycznej, o szczególnych rozwiązaniach w zakresie niektórych źródeł ciepła w związku z sytuacją na rynku paliw i o środkach nadzwyczajnych mających na celu ograniczenie wysokości cen energii elektrycznej oraz wsparciu niektórych odbiorców.

– pozostałe podatki związane z produkcją pomniejszone o dotacje związane z produkcją

Transakcja ta występuje w sektorach instytucjonalnych. Tworzą ją:

- pozostałe podatki związane z produkcją (m.in. podatek od środków transportu i nieruchomości wykonywanych na cele działalności gospodarczej, wpłaty zakładów pracy na PFRON, opłaty za zezwolenia na sprzedaż alkoholu, opłaty na Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Rekompensat Pośrednich Kosztów Emisji, na abonament radiowo-telewizyjny, podatek bankowy, obowiązkowe wpłaty instytucji finansowych do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, przychody ze sprzedaży uprawnień do emisji gazów cieplarnianych, odpisy gazowy i elektryczny),
- pozostałe dotacje związane z produkcją (dotyczą m.in. wypłat z tytułu Jednolitej Płatności Obszarowej, w ramach funduszy z Unii Europejskiej).

Sumą bilansującą rachunku tworzenia dochodów jest **nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany brutto**. W przypadku przedsiębiorstw nieposiadających osobowości prawnej w sektorze gospodarstw domowych, pozycja bilansująca rachunku tworzenia dochodów zawiera ukryty element odpowiadający wynagrodzeniu za pracę wykonywaną przez właściciela lub członków jego rodziny. Dochód z pracy na własny rachunek ma cechy wynagrodzeń oraz cechy zysku z tytułu pracy wykonywanej w charakterze przedsiębiorcy. Dochód ten, niebędący w ścisłym sensie ani wyłącznie wynagrodzeniem, ani wyłącznie zyskiem, określa się jako „dochód mieszany”.

Nadwyżkę operacyjną brutto stanowi wartość dodana brutto wytworzona przez jednostki krajowe rynkowe i nierynkowe pomniejszona o koszty związane z zatrudnieniem i pozostałe podatki związane z produkcją i powiększona o otrzymane pozostałe dotacje dla producentów.

2.4. Transakcje rachunku podziału pierwotnego i wtórnego dochodów

2.4.1. Transakcje podziału pierwotnego dochodów

Transakcje tworzące rachunek podziału pierwotnego dochodów, poza dochodami z tytułu własności, zostały omówione w punkcie 2.3.

Na **dochody z tytułu własności** składają się:

- odsetki otrzymane oraz zapłacone,
- dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych, tj.:
 - dywidendy, tj. wypłaty z zysku, dywidendy z funduszu założycielskiego płacone przez przedsiębiorstwa publiczne do budżetu państwa, dochody właścicieli przedsiębiorstw prywatnych, dywidendy akcjonariuszy; wpłaty z zysku NBP do budżetu państwa. Dywidendy te poddawane są tzw. testowi superdywidendy. W tym celu dokonuje się porównania dochodu danego przedsiębiorstwa z wypłaconą dywidendą na rzecz sektora instytucji rządowych i samorządowych. W przypadku, gdy kwota wypłaconej dywidendy jest równa lub mniejsza od dochodu przedsiębiorcy rejestrowana jest jako dochód z tytułu własności z wpływem na wynik sektora instytucji rządowych i samorządowych. Natomiast każdą kwotę, która przekracza dochód przedsiębiorcy, rejestruje się jako wycofanie kapitału bez wpływu na wynik sektora instytucji rządowych i samorządowych. Analogiczny test przeprowadzany jest także dla wypłat zysku z NBP.
 - dochód podzielony jednostek typu przedsiębiorstwo, to kwoty, które jednostki wycofują do wykorzystania na własne cele z zysków zarobionych przez przedsiębiorstwo.
- reinwestowane zyski z zagranicznych inwestycji bezpośrednich,
- inne dochody z inwestycji tj. dochody z inwestycji przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych (uwzględniono tu również zyski z inwestowania składek OFE), dochody z inwestycji do zapłacenia z tytułu uprawnień emerytalno-rentowych, dochody z inwestycji przypisane udziałowcom funduszy zbiorowego inwestowania,
- renty, w tym przychody ze sprzedaży częstotliwości.

Suma bilansująca rachunku podziału pierwotnego dochodów wszystkich sektorów instytucjonalnych równa jest **dochodowi narodowemu brutto**.

2.4.2. Transakcje podziału wtórnego dochodów

Elementami rachunku podziału wtórnego dochodów są podatki bieżące od dochodów, składki na ubezpieczenia społeczne, świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze oraz pozostałe transfery bieżące.

Na **podatki od dochodów i majątku** składają się:

- podatek dochodowy,
- podatek rolny i podatek leśny,
- wpływy z opłaty uzdrowiskowej pobieranej w gminach posiadających status gminy uzdrowiskowej,
- opłata od posiadania psów,
- podatek od nieruchomości i środków transportu niezwiązanych z wykonywaniem działalności gospodarczej,
- opłaty skarbowe, paszportowe, komunikacyjne, miejscowe, itp.

Składki netto na ubezpieczenia społeczne są faktycznymi lub przypisanymi umownie składkami płaconymi przez gospodarstwa domowe do systemów ubezpieczeń społecznych, aby zapewnić środki na wypłatę świadczeń społecznych.

Składki netto na ubezpieczenia społeczne obejmują:

- faktyczne składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców,
- przypisane umownie składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców,
- faktyczne składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez gospodarstwa domowe,
- uzupełnienia do składek na ubezpieczenia społeczne płaconych przez gospodarstwa domowe,
- opłaty za usługi związane z systemem ubezpieczeń społecznych.

Składki (obowiązkowe i dobrowolne) wymienione powyżej obejmują składki na fundusz emerytalny i rentowy, ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe, Fundusz Pracy oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne. Składki te, z wyjątkiem części stanowiącej odpis na rzecz OFE oraz PPE, PPK i IKE, są dochodem sektora instytucji rządowych i samorządowych.

Ustawowe składki do OFE oraz dobrowolne składki na PPE, PPK i IKE rejestrowane są jako dochód sektora instytucji finansowych.

Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze obejmują świadczenia z ubezpieczeń społecznych pieniężne i pozostałe świadczenia z ubezpieczeń społecznych.

Na **świadczenia z ubezpieczeń społecznych pieniężne** składają się:

- emerytury i renty płacone z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- emerytury i renty płacone z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
- zasiłki, świadczenia rehabilitacyjne,
- jednorazowe odszkodowania powypadkowe z tytułu ubezpieczenia społecznego.

Na **pozostałe świadczenia z ubezpieczeń społecznych** składają się:

- świadczenia rodzinne od 1 V 2004 r., które obejmują zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia wychowawcze „Rodzina 500+” od 1 kwietnia 2016 r.,
- świadczenie pielęgnacyjne oraz zasiłek pielęgnacyjny (do 30 IV 2004 r. – zasiłki rodzinne, wychowawcze i pielęgnacyjny),
- świadczenia z Funduszu Pracy (zasiłki dla bezrobotnych, dodatki szkoleniowe, stypendia dla absolwentów odbywających szkolenie lub staż u pracodawcy oraz do 31 VII 2004 r. – zasiłki i świadczenia przedemerytalne, które od 1 VIII 2004 r. finansowane są z budżetu państwa),
- stypendia dla uczniów, studentów i absolwentów szkół wyższych (bez stypendiów pracowniczych i fundowanych wypłacanych ze środków zakładów pracy),
- nagrody dla studentów i absolwentów szkół wyższych,
- od 1 X 2008 r. – świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego (do 30 IX 2008 r. – zaliczka alimentacyjna, do 30 IV 2004 r. – wypłaty z Funduszu Alimentacyjnego),
- renty socjalne,
- jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka wypłacane od 9 II 2006 r.,
- pozostałe świadczenia społeczne realizowane na podstawie ustawy o pomocy społecznej.

Pozostałe transfery bieżące obejmują:

- składki na udziale własnym z tytułu pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych (poza systemem ubezpieczeń społecznych),
- wypłacone odszkodowania ubezpieczeniowe w zakresie ubezpieczeń osobowych i majątkowych (poza systemem ubezpieczeń społecznych),
- bieżącą współpracę międzynarodową obejmującą od 2004 r. wartość wykorzystanych przez ostatecznego beneficjenta funduszy z Unii Europejskiej zakwalifikowanych jako transfery bieżące,
- przekazywane na rzecz instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych dotacje i darowizny oraz składki członkowskie,
- transfery bieżące (pieniężne i w naturze) pomiędzy gospodarstwami domowymi rezydentów i nierezydentów,
- rabat brytyjski od 2005 r.,
- Vat MOSS od 2015 r.,
- opłaty administracyjne, tj. grzywny i kary nakładane na jednostki instytucjonalne,
- pozostałe transfery, nie ujęte gdzie indziej.

W ramach **zasobów własnych UE z tytułu VAT i DNB** rejestruje się trzecią część zasobów własnych UE z tytułu VAT oraz składkę członkowską do UE liczoną na podstawie dochodu narodowego brutto (tzw. czwarta część zasobów własnych UE).

Sumą bilansującą rachunku podziału wtórnego **dochodów są dochody do dyspozycji brutto**.

2.5. Transakcje rachunku wykorzystania dochodów do dyspozycji

2.5.1. Spożycie

Spożycie produktów stanowi wartość produktów (wyrobów i usług) zużytych na zaspokojenie potrzeb ludności i obejmuje:

a) **spożycie prywatne**, w tym:

- spożycie w sektorze gospodarstw domowych (popyt konsumpcyjny), stanowiące wydatki poniesione przez ludność na:
 - zakup wyrobów i usług, wycenianych w cenach płaconych przez konsumentów (w tym wydatki na zakupy w szarej gospodarce),
 - wartość oszustw na podatku od towarów i usług (tzw. VAT fraud),
 - spożycie naturalne produktów rolnych pochodzących z własnej produkcji – wycenianych w cenach skupu surowych (nieprzetworzonych) produktów,

ponadto:

- wartość czynszów umownych, w odniesieniu do mieszkań użytkowanych przez właścicieli i najemców, szacowanych przy wykorzystaniu metody kosztów użytkownika,
- wartość czynszów najmu dla mieszkań w budynkach czynszowych (towarzystw budownictwa społecznego i wynajętych w celu osiągnięcia zysku) – w wycenie tych usług bierze się pod uwagę m.in. koszty utrzymania i remontów bieżących, amortyzację i zysk z tytułu najmu,
- opłaty za usługi związane z systemem ubezpieczeń społecznych,
- wartość usług związanych z korzystaniem z samochodów służbowych do celów prywatnych,
- wartość używanych samochodów osobowych importowanych z UE,
- wydatki na wyroby i usługi związane z działalnością nielegalną.

Spożycie sektora gospodarstw domowych nie obejmuje m.in.: zakupu ziemi, domów i mieszkań, kosztów podróży służbowych, wydatków na cele dobroczynne, opłat sądowych, celnych i paszportowych, składek na rzecz organizacji politycznych i społecznych, kar i mandatów, podatków od spadków i darowizn, itp.

- spożycie w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych przyjęte na poziomie produkcji globalnej nierynkowej pomniejszonej o odpłatność ludności i powiększonej o transfery socjalne w naturze. Zgodnie z metodologią ESA 2010 wartość wytworzonych usług nierynkowych w tym sektorze jest w całości przekazywana nieodpłatnie gospodarstwom domowym jako transfery socjalne w naturze.

W wartości spożycia sektora gospodarstw domowych w praktyce często wyodrębniana jest kategoria spożycia skorygowanego. Stanowi ono sumę spożycia w sektorze gospodarstw domowych i spożycia indywidualnego (w postaci transferów socjalnych w naturze) w sektorach: instytucji rządowych i samorządowych oraz instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych.

- b) **spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych**, stanowi wartość produkcji globalnej tego sektora pomniejszoną o produkcję rynkową oraz o odpłatność ludności za świadczone usługi nierynkowe, a powiększoną o wartość transferów socjalnych w naturze przekazanych gospodarstwom domowym za pośrednictwem producentów rynkowych.

Spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych obejmuje:

- spożycie indywidualne, które stanowi wartość wyrobów i usług nierynkowych przekazanych nieodpłatnie na rzecz gospodarstw domowych. Obejmuje ono usługi: oświaty i wychowania, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ochrony zdrowia i opieki społecznej, kultury fizycznej, sportu, turystyki.
- spożycie ogólnospołeczne, tj. spożycie wyrobów i usług nierynkowych, które nie posiadają konkretnych indywidualnych odbiorców. W kategorii tej uwzględniono głównie koszty poniesione na administrację publiczną, wymiar sprawiedliwości, obronę narodową, bezpieczeństwo publiczne, działalność naukowo-badawczą itp.

2.5.2. Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych

Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych dotyczy zmian w rezerwach ubezpieczeniowych, do których gospodarstwa domowe mają określone roszczenia. Taka pozycja korygująca jest niezbędna w celu uzgodnienia oszczędności gospodarstw domowych ze zmianami udziałów netto tych gospodarstw w rezerwach funduszy emerytalnych rejestrowanych na rachunku finansowym. Korekta jest rejestrowana zgodnie z przepływami, które się na nią składają.

W prezentowanych rachunkach korekta równa się pełnej wartości składek na ubezpieczenia społeczne, w odniesieniu do płatności emerytalnych, wpłaconych do kapitałowych systemów ubezpieczeń społecznych pomniejszonej o pełną wartość emerytur wypłaconych w formie świadczeń oraz wartość opłat za usługi ubezpieczeniowe i powiększonej o pełną wartość uzupełnień do składek płaconych od dochodów z tytułu własności przypisanych posiadaczom polis ubezpieczeniowych.

Sumą bilansującą rachunek wykorzystania dochodów są oszczędności. Oszczędności stanowią tę część dochodów do dyspozycji, która nie jest wydatkowana na konsumpcję. Są one przeznaczone na nabycie aktywów lub spłatę zobowiązań.

2.6. Transakcje rachunku kapitałowego

2.6.1. Akumulacja brutto obejmuje:

- **Nakłady brutto na środki trwałe (popyt inwestycyjny)**, tj. nakłady, które zwiększają wartość majątku trwałego, bez nakładów będących pierwszym wyposażeniem inwestycji oraz odsetek od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

W rachunku uwzględnia się również:

- nakłady ponoszone na systemy uzbrojenia (np. czołgi, pojazdy opancerzone, okręty wojenne, łodzie podwodne) oraz małe narzędzia, które są wykorzystywane w procesie produkcji dłużej niż jeden rok bez względu na ich wartość,
- wydatki na produkty własności intelektualnej, przeznaczone do użytkowania przez okres dłuższy niż jeden rok, które obejmują w szczególności wydatki na prace badawczo-rozwojowe i wydatki na oprogramowanie komputerowe zakupione i wytworzone na własne potrzeby.
- **Przyrost rzeczowych środków obrotowych** obejmuje wartość przyrostu:
 - zapasów, materiałów i surowców, półfabrykatów obcej produkcji, paliw (o ile nie stanowią składnika wyposażenia), części zapasowych maszyn i urządzeń (o ile nie stanowią wartości środka trwałego), materiałów biurowych i druków,
 - produktów gotowych, tj. gotowych wyrobów i usług własnej produkcji, prac naukowo-badawczych, projektowych i geodezyjno-kartograficznych, zakończonych robót, inwentarza żywego hodowlanego oraz produkcji roślinnej i zwierzęcej,
 - produkcji niezakończonej obejmującej roboty i usługi w toku oraz półfabrykaty własnej produkcji,
 - towarów handlowych obcej produkcji zakupionych przez daną jednostkę gospodarczą w celu odsprzedaży w stanie nieprzetworzonym,
 - rezerw państwowych.

Zmiany rzeczowych środków obrotowych liczone są jako różnica między wartością na koniec i na początek okresu sprawozdawczego w cenach średniorocznych. Szacunki przyrostu rzeczowych środków obrotowych prowadzone są według rodzajów zapasów i według sektorów instytucjonalnych.

- **Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości**, tj.: wartość kamieni i metali szlachetnych, antyków i dzieł sztuki, biżuterii z kamieni i metali szlachetnych, pozycji kolekcjonerskich, które są nabywane jako lokata kapitału.

2.6.2. Transfery kapitałowe

Są to **transfery kapitałowe pieniężne** (w postaci kwot pieniężnych uzyskanych przez jednostkę dokonującą transferu poprzez rozdysponowanie innych aktywów, z wyjątkiem rzeczowych środków obrotowych, lub w postaci kwot pieniężnych na nabycie określonych aktywów, z wyjątkiem rzeczowych środków obrotowych, przez otrzymującego transfer) zgodnie z celem wskazanym przez dokonującego transfer oraz **transfery kapitałowe w naturze** (w postaci przekazania prawa własności aktywów innych niż rzeczowe środki obrotowe i gotówka lub w postaci umorzenia zobowiązania otrzymującego transfer wobec dokonującego transfer).

Transfery kapitałowe obejmują:

- podatki od kapitału,
- dotacje na inwestycje,
- pozostałe transfery kapitałowe.

Transfery kapitałowe mogą mieć różne formy, np.:

- podatków od spadku i darowizn za życia,
- podatków od wzrostu wartości gruntów rolnych z tytułu zmiany charakteru ich wykorzystania (np. pod budynki mieszkalne),
- wpłat dokonanych przez instytucje rządowe i samorządowe lub przez zagranicę na pokrycie strat związanych m.in. z klęskami żywiołowymi,
- odszkodowań za zniszczenie mienia lub obrażenia ciała nie objętych polisami ubezpieczeniowymi,
- transferów z instytucji rządowych i samorządowych do jednostek publicznych na pokrycie części lub wszystkich kosztów nakładów inwestycyjnych lub wysokich deficytów powstałych w ciągu dwóch lub więcej lat,
- umorzeń długu.

Transfer kapitału w prezentowanych rachunkach obejmuje dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw, odszkodowania wypłacone w przypadkach klęsk żywiołowych, umorzenia zobowiązań w stosunku do zagranicy oraz podatki od spadków i darowizn. Od 2004 r. obejmuje również wartość wykorzystanych przez ostatecznego beneficjenta funduszy z Unii Europejskiej zakwalifikowanych jako transfery kapitałowe.

W pozycji tej dokonano również rozliczenia składek na ubezpieczenia społeczne, które prawdopodobnie nigdy nie zostaną zebrane. Transfery te skierowane są z sektora instytucji rządowych i samorządowych do pozostałych sektorów instytucjonalnych gospodarki narodowej

Sumą bilansującą rachunek kapitałowy są **wierzytelności netto/zadłużenie netto**, które stanowią sumę wierzytelności netto lub zadłużenia netto sektorów instytucjonalnych. Reprezentują przychody netto, które gospodarka ogółem udostępnia zagranicy (jeśli są dodatnie) lub otrzymuje od zagranicy (jeśli są ujemne).

III. Methodological notes

1. European System of National and Regional Accounts (ESA2010) and Polish national accounts

Data presented in the publication were compiled according to the European System of National and Regional Accounts in European Union (ESA 2010), introduced by the Regulation (EU) No 549/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013.

The national accounts system is an internationally framework compatible with consistent, logical and integrated macroeconomic accounts, balances and tables developed according to the actual standards and statistical rules.

ESA 2010 is a system based on international concepts, definitions, classifications and accounting policies. It is created by a set of related accounts made in a specific order. Each of them shows a different type of economic affairs, made by subject from different institutional sectors and conducting economic affairs in successive periods of time.

In the system of national account are:

- current accounts,
- accumulation accounts,
- balance sheets (state accounts).

The **current accounts** contain:

- production account,
- generation of income account,
- primary distribution of income account,
- secondary distribution of income account,
- use of disposable income account,
- use of adjusted disposable income account.

Accumulation accounts contain transactions and other changes affecting the differences between the values in the opening balance and the closing balance.

Accumulation accounts contain:

- capital account, which presents how saving are financed by investments related to various types of non-financial assets,
- financial account, which presents the acquisition and disposal of financial assets and liabilities,
- changes in the volume of assets account, which include all other changes that took place in the opening and closing balance sheet and were not recognized as transactions in the above mentioned accounts,
- revaluation account, which includes property gains / losses related to the level and structure of prices.

Balance sheet includes:

- opening balance sheet,
- changes in balance sheet,
- closing balance sheet.

In the national accounts system, the national economy is described by the activities of national institutional units. The total economy is described by domestic units and foreign units.

National unit is an institutional unit involved (or intending to be involved) in economic affairs or transactions with a significant economic scale for a minimum of one year in the economic territory of the country.

The presented national accounts include the results of activity of national units (residents) and **foreign entities** (non-residents) but only in the scope of transactions with resident institutional units.

Economic transactions in the accounts, developed in a determined way, make doing observations, analyzing and evaluating of the national economy, with a view to providing the recipients with a systematic and complete picture of the national economy.

National accounts are compiled in the high level of aggregation, i.e. for the entire national economy and at lower aggregation levels, i.e. by institutional sectors and by kind of activity. Transactions by kind of activity are compiled for the production account and for the generation of income account, however the transactions by institutional sectors are compiled for the whole sequence of national accounts.

For developing transactions in national accounts was used information filled in REGON register and budget classifications applicable in individual years, NACE Rev. 2 and balance of payments based on the transactions.

In the ESA 2010 national accounts system, in the disaggregation of the national economy into institutional sectors, the classification unit is the institutional unit, i.e. the entity conducting production activity, having decision autonomy within its scope of operations and running a full set of accounts.

Institutional unit is:

- a national economy entity which produced goods and non-financial market services and keeps accounting books,
- a national economy entity which working in financial intermediation, ancillary financial activity and insurance activity,
- a national economy entity working under the rules set out in budgetary law and an entity whose financial system has been defined by separate laws, the main source of being subsidies from the state budget,
- non-profit institution (social organizations, political parties, trade union organizations, associations and foundations, units of religious organizations),
- an individual.

In the national accounts, national economy by the type of activity the enterprise is the classification entity, i.e. entity as described above. In practice most production entities lead different activities. The sum of the activities of individual entities creates the socio-economic activity of the national economy. The presented accounts are compiled according to the **prevailing type of activity**.

Entities whose function is to produce products and services on the market are called market units. Their behavior depends on the market – they sell and buy goods at prices shaped by demand and supply. A characteristic feature of these entities is the employment of hired force, the separation of the organizational unit from the physical person of the owner and the keeping of accounting books.

Non-market units (non-profit) are producers providing to other entities all or most of their production for free of charge or at economically unjustified prices. Economically justified prices are prices that have a significant impact on the quantity of goods that producers are ready to deliver, and on the amount of goods that buyers want to buy.

Economic entities named as non-profit entities are established for manufacturing goods and services, but their statutes do not allow the transfer of income, profits or other elements of surplus production to the entities that created them, or which control or finance them. If non-market units sell their production by prices which are economically justified (significant), they should be treated as market units and included either in the sector of non-financial corporations or in the sector of financial corporations, depending on the type of their activity.

Non-market units can be financed and controlled also by enterprises. Examples are chambers of commerce, institutions involved in the promotion of goods and services, research centers, etc. Such units have been included in the sector of non-financial enterprises or in the sector of financial corporations.

Other non-profit institutions serving households by providing them products or services. The source of their financing are mainly membership fees or household donations. These units may also receive subsidies from the general government sector, transfers from the non-financial corporations sector and financial corporations as well as donations both from the country and from the rest of the world. The economic entities, which mentioned, were defined as non-profit institutions serving households conducting non-market activities.

Groups of national institutional units characterized by a common function performed in the production process, the economic objective and type of kind of activity are defined as institutional sectors.

The system of national accounts identified five national institutional sectors set up by characteristic institutional units:

- non-financial corporations sector, which includes the business entities produce goods and non-financial market services and keeping accounting books,
- the financial corporations sector, which includes economic entities making the financial intermediation, auxiliary financial activities and insurance activities,
- the general government sector, which includes non-market producer units, whose production is intended for individual and collective final consumption expenditure, financed from obligatory payments made by units belonging to other sectors, as well as units whose main activity is the redistribution of income and national wealth and units controlled by the sector which, in accordance with the ESA 2010 methodology, comply the criteria for being included in the sector,
- the household sector, which includes own-account workers in private farms in agriculture as well as natural persons working outside private farms in agriculture, employing up to 9 persons and keeping simplified accounting books, as well as natural persons obtaining income from hired work and non-earned sources,
- the non-profit institutions serving households, which includes social organizations, political parties, trade union organizations, associations, foundations and religious organizations.

Besides of the national institutional sectors, the national accounts system creates the rest of the world sector, which includes business entities owned by foreign units.

Detailed rules for classifying institutional units to institutional sectors are presented in Annex 1.

In the presented accounts, the groups of entities with the predominant kind of activity are presented in the following sections of NACE Rev. 2:

- A.** Agriculture, forestry and fishing
- B.** Mining and quarrying
- C.** Manufacturing
- D.** Electricity, gas, steam and air conditioning supply
- E.** Water supply; sewerage, waste management and remediation activities
- F.** Construction
- G.** Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
- H.** Transportation and storage
- I.** Accommodation and food service activities
- J.** Information and communication
- K.** Financial and insurance activities
- L.** Real estate activities
- M.** Professional, scientific and technical activities
- N.** Administrative and support service activities
- O.** Public administration and defence; compulsory social security
- P.** Education
- Q.** Human health and social work activities
- R.** Arts, entertainment and recreation
- S.** Other service activities
- T.** Activities of households as employers; undifferentiated goods- and services-producing activities of households for own use
- U.** Activities of extraterritorial organizations and bodies.

For practical purposes, in the tables the section names have been shortened in relation to the current classification.

2. Accounts and transactions in national accounts by institutional sectors

2.1. Transactions in the production account

The production account includes transactions related to the production of gross domestic product in the national economy (gross value added in institutional sectors).

2.1.1. Output

Output – total products (goods and services) produced during the accounting period, equal to the sum of the products of all national institutional sectors or the sum of the products of all activities.

Activities, that are included in the output, are:

- individual and collective production of products and services that are delivered (or to be delivered) to entities other than their producers, including the production of products and services used in the production process of specific products,
- production on own use of all products that remain with producers and constitute products for final consumption expenditure and gross capital formation, if only their value is significant,
- production for own use of services provided by owners of flats (so-called imputed rents) and services provided by paid domestic help.

According to the European System of National and Regional Accounts (ESA 2010), the group of establishments and individuals that avoid statistical observation and control of the authorities (including hidden economy and illegal activity) should be included in the production in national accounts.

The scope and methodology used to estimate the hidden economy and illegal activity are presented in Annex 3.

The production is understood as an activity carried out under the control and responsibility of an economic unit that uses the work contribution, capital and purchased materials, resources and services to produce new products. Natural growth processes are not treated as production. In theory, the production also includes services produced within households. Services generated by households for their own use, such as laundry, cleaning and cooking are also excluded from the national accounts.

In **the non-financial corporations sector**, output is composed of production which has been sold or otherwise reached the market, or is intended for sale.

The total output is the sum of the following items:

- general value of products and non-financial services sold,
- margin realized on the sale of goods purchased for resale,
- the general value of products or services provided as part a barter of products,
- general value of products or services in the form of settlements in kind,
- changes in inventories of finished goods and work in progress,
- the value of goods or services intended to increase the value of own fixed assets.

The output of small and medium units included in the sub-sector national private corporations (excluding cooperatives) is increased by resources from the hidden economy, i.e. the undervaluation of economic entities registered.

Output of **the financial corporations sector** is estimated as follows:

- for banks – total revenues from commissions and fees from operating activities, margins on trading financial assets and financial intermediation services indirectly measured (FISIM),
- cooperative savings and credit unions – revenues from commissions and financial intermediation services indirectly measured (FISIM),
- for the central bank – sum of costs incurred by the Narodowy Bank Polski,

- for insurance companies – balance of insurance premiums collected and claims paid, increased by premium supplements and decreased by changes in technical provisions; this output is divided into life and non-life insurance, as well as direct activity and reinsurance,
- for brokerage houses – revenues from brokerage activities,
- for financial intermediaries and financial auxiliaries – revenues from services related to, inter alia, granting such loans outside the bank system, from leasing and factoring activities, running currency exchange offices, pawnshop activities financial and insurance consulting,
- for investment funds' management companies – revenues from operations related to the management of investment funds,
- for pension societies – revenues from activities related to the management of open and voluntary pension funds,
- for employees pension funds management companies – revenues resulting from the management of employee pension funds,
- for investment funds and pension funds – sum of costs incurred by pension,
- for holding companies and head offices – sum of costs incurred by entities.

FISIM is calculated and allocated based on a reference rate defined as a "clean" interest rate that does not include a risk premium. Calculations are based exclusively on loans granted and deposits accepted by financial intermediaries (the central bank is not included in the FISIM estimates).

Apart from banks, institutional units conducting financial leasing activities and cooperative savings and credit unions are incorporated into FISIM producers.

The total output in **the general government** is calculated as a sum of operating costs, i.e.:

- intermediate consumption,
- compensation of employees (wages and salaries as well as employers' social contributions),
- other taxes on production,
- consumption of fixed capital.

The non-market output is calculated as the difference between the total output and market output, output for own final use and payments for non-market output.

In **the households sector** output is equal to:

- revenues from the sale of products and services manufactured by natural persons conducting economic activity (excluding private farms in agriculture) and keeping simplified accounting books, as well as taking into account production designated for own investments and changes in inventories of finished goods and work in progress,
- the value of production of private farms in agriculture (including the value of products designed for own consumption), increased by subsidies from EU funds (including intervention subsidies) from The Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture and European Agricultural Guarantee Fund and subsidies from country budget as a part of Rural Development Program,
- the value of trade margin on the sale of foodstuff articles at marketplaces,
- the value of the sale of timber originating from forests owned by natural persons and forest undergrowth,
- the value of revenues from renting and leasing,
- the value of tips for services rendered,
- the value of services rendered by persons employed to perform housework in households,
- the value of imputed rents referring to the dwellings occupied by householders (owners and others) estimated by the user cost method. According to this method the value of dwelling services constitutes appropriate costs borne on maintenance and repairs, including consumption of fixed capital and revenue of user of dwellings,
- the estimates of hidden economy and illegal activities,
- the value of services connected with the private use of company cars.

In the sector of non-profit institutions serving households, output is calculated as a sum of operating cost for non-market producers, i.e.:

- intermediate consumption,
- compensation of employees,
- other taxes on production less other subsidies on products,
- consumption of fixed capital.

The non-market output is calculated as the difference between the total output and market output, output for own final use and payments for non-market output.

2.1.2. Intermediate consumption

Intermediate consumption consumption includes the value of net materials used (after deducting the value of utility waste), raw materials (including packaging), fuels, energy, technical gases, external services (external processing, transport services, rental of equipment, telecommunications and computing services, commissions paid for services banking), financial intermediation services indirectly measured (FISIM), insurance services, business travel costs (without diets), other costs (for example: costs of advertising, representation, lease and rental), business tickets costs, lump sum costs for using own vehicles for business purposes, fees exchange and fees for participation in the National Depository of Securities. Intermediate consumption includes goods and services that are transformed or used in the production process.

The balancing value of the production account is **gross value added**, and after taking into account taxes on products less subsidies on products – **gross domestic product**.

Gross domestic product (GDP) – represents the final result of activity of all entities of the national economy. GDP is the sum of gross value added of all national institutional sectors or all sections of the national economy increased by various components depending on the prices at which the gross value added is calculated. GDP is defined and measured in the following three ways:

- a) production approach: GDP is the sum of gross value added of the various institutional sectors or the various industries plus taxes and less subsidies on products;
- b) expenditure approach: GDP is the sum of final uses of goods and services by resident institutional units (final consumption and gross capital formation), plus exports and minus imports of goods and services;
- c) income approach: GDP is the sum of uses in the total economy generation of income account i.e. compensation of employees, taxes on production and imports less subsidies, gross operating surplus and mixed income of the total economy.

2.2. Generation of the value of GDP at producer's and basic prices

Gross value added is the difference between output and intermediate consumption.

Gross domestic product is calculated at market prices regardless of the adopted value added valuation principle.

Gross domestic product illustrates the final result of the operation of all the national economy entities. GDP is the sum of the gross value added of all national institutional sectors or all sections of the national economy, increased by different components, depending on the prices at which the gross value added is calculated.

At producer's prices conditions: the total gross value added of the national economy is increased by customs duties and other import charges as well as goods and services tax – VAT (on domestic products and on imports).

At basic prices conditions: gross value added of the total gross national economy is increased by taxes on products, i.e. taxes paid per unit of any product or service: goods and services tax – VAT (on domestic

products and on imports), taxes and duties from import (including excise duty), excise duty on domestic products and taxes on certain types of services (e.g. from numerical games and lotteries, lump sum tax on goods and services on occasional passenger transport) and reduced by subsidies on products; in the category of subsidies to products.

The producer price is defined as the amount of money received by the producer (including the trading unit) from the buyer per unit of product (product or service), less the due tax on goods and services – VAT in the case of the taxpayer and any discounts and rebates.

The basic price is defined as the amount of money received by the producer (including the trade unit) from the buyer per unit of product (product or service), less taxes on the product and any discounts and rebates, plus subsidies on product.

2.3. Transactions of the generation of income account

The generation of income account includes transactions directly related to the production process and the process of generating income.

2.3.1. Compensations of employees

The Compensations of employees consist of: **wages and salaries** and employers' social contributions.

The wages and salaries consist of:

- wages and salaries in cash,
- wages and salaries in kind,
- bonuses and prizes,
- bonuses (for example for work in harmful conditions, for seniority, for performing special or managerial functions, etc.),
- payments for overtime work,
- holiday pay,
- remuneration paid for the time of downtime,
- commissions and tips,
- retirement benefits, jubilee bonuses, severance pay paid on group dismissals,
- income from undeclared work,
- since 1999, the value of employers' social contributions and health insurance contributions paid by employees.

Employers' social contributions include the actual contributions being the value of constituting the value of employers' actual social contributions, increased by contributions to the Employee Benefits Fund and imputed social contributions, which are mainly related to the imputation in national accounts of contributions for uniformed services employees.

2.3.2. Taxes on production less subsidies and import

Taxes less subsidies on production and import include:

■ taxes less subsidies on products

This transaction is presented only at the level of the total national economy, which consists of:

- value added taxes – VAT (from domestic and foreign products),
- taxes and duties on imports (including excise duty),
- other taxes on products (excise duty on domestic products and taxes on certain types of services (e.g. from games of chance and mutual wagering and until 2010 a flat-rate tax on goods and services on occasional passenger transport by buses registered abroad),
- fuel fee,
- temporary payment, OZE fee, cogeneration payment, power fee,

- stamp duty, taxes on civil-law transactions, transportation levy,
 - retail tax,
 - levy on foodstuffs,
 - alcoholic beverages license fee,
 - substitute fee,
 - emission payment,
- subsidies on products (it concerns sugar payment, separate payments for soft fruit, fruit and vegetables, etc., special support in the milk market) and the subsidies under Acts on special solutions to protect gas fuel and electricity recipients in connection with the situation on the gas and electricity market, on special solutions for certain heat sources in connection with the situation on the fuel market and on extraordinary measures aimed at limiting electricity prices and supporting certain recipients.
- **other taxes** on production less other subsidies on production

This transaction occurs in the institutional sectors. It consist of:

- other taxes on production (including tax on means of transport and industry used for business purposes, payment of workplaces for PFRON, fees for licenses for the sale of alcohol, fees for the Fund for Environmental Protection and Water Management, The State Fund for Rehabilitation of Disabled People Indirect Emission Cost Compensation Fund, radio-television license, bank tax, mandatory payment of financial institutions to the Bank Guarantee Fund),
- other subsidies on production (this applies to i.e. payments under the Single Area Payment as part of funds from the European Union).

The balancing item of the generation of income account is the **operating surplus, gross/mixed income**, gross. In the case of enterprises without legal personality in the household sector, the balancing item of the generation of income account contains a hidden element corresponding to the for work by the owner or members of his family. Income from self-employment the work is in the form of wages and salaries and features of profit from work performed as an employer. This income, which is not in the strict sense a salary, or only a profit, is referred to as “mixed income”.

The operating surplus is the gross value added generated by domestic market and non-market units less wages and salaries and other taxes on production and increased by the other subsidies to the producers.

2.4. Transactions of the primary and secondary distribution of income account

2.4.1. Primary distribution of income transactions

Transactions forming the primary distribution of income account, except property income, were discussed in section 2.3.

The **property income** consists of:

- interest received and paid,
- distributed income of nonfinancial and financial corporations, i.a:
 - dividends, i.e. withdrawals from profit, dividends from the initial fund paid by public corporations to the state budget, income of owners of private corporations, dividends of shareholders; NBP payments to the state budget. These dividends are subject to the so-called the super-dividend test. For this purpose, comparison of the corporations’ income with the dividend paid to the general government sector is made. If the amount of dividend paid is equal or less than the entrepreneur’s income, it is registered as property income without impact on the general government sector. By contrast, any amount that exceeds the entrepreneur’s income is recorded as a withdrawal of capital and does not affect the general government. A similar test is also carried out for the payment of profit from the NBP,
 - withdrawals from income of quasi-corporations, the amounts that units withdraw for use for their own purposes from the profits earned by the corporations,

- reinvested earnings on foreign direct investment,
- other investment income, i.e. investment income attributable to insurance policy holders (here also included profits from investing OFE contributions), investment income payable on pension entitlements, investment income attributable to collective investment fund shareholders,
- rents, including revenues from the sale of frequencies.

The balancing item of the primary distribution of income of all institutional sectors equals **gross national income**.

2.4.2. Secondary distribution of income transactions

The components of the secondary distribution of income account are current taxes on income, wealth, net social benefits other than social transfers in kind and other current transfers.

Current taxes on income, wealth consist of:

- taxes on income,
- agricultural tax and forest tax,
- income from the spa fee collected from the spa commune,
- fee for having dogs,
- tax on real estate and means of transport not related to the business activity,
- stamp duty, passport, communication, local fees, etc.

Net social contributions are the actual or imputed contributions made by households to social insurance schemes to make provision for social benefits to be paid.

Net social contributions include:

- employers' actual social contributions,
- employers' imputed social contributions,
- households' actual, social contributions,
- households' social contributions supplements,
- social insurance scheme service charges.

The contributions (mandatory and voluntary) mentioned above include contributions to the pension and disability fund, sickness and accident insurance, the Labor Fund and health insurance contributions. These contributions, with the exception of the part constituting deduction for Open Pension Funds (OPF), Occupational Pensions (OP), Employee Capital Plans and Individual Retirement Account (IRA), are income of the general government sector.

Statutory contributions to OPF and voluntary contributions to OP, Employee Capital Plans and IRA are recorded as income of the financial corporations sector.

Social benefits other than social transfers in kind include social security benefits in cash and other social insurance benefits.

The **social security benefits** in cash consist of:

- pension contributions and pension receipts paid out from the Social Insurance Fund,
- pension contributions and pension receipts paid out from The Agricultural Social Insurance Fund,
- social benefits, rehabilitation benefits,
- one-off post-accident damages for social insurance.

The **other social insurance benefits** consist of:

- family benefits from May 1, 2004, which include family allowance and supplements to the family allowance,
- child-raising benefit "Family 500+" since 1 April 2016,
- attendance benefit and attendance allowance (up to 30 IV 2004 – family, child-raising and attendance allowance),
- benefits from the Labor Fund (unemployment benefits, training allowances, scholarships for graduates undergoing training or internship with an employer, and until 31 VII 2004 – pre-retirement allowances and benefits, which from 1 VIII 2004 are financed from the state budget),

- scholarships for pupils, students and graduates of higher education institutions (without employee and funded scholarships paid from the means of workplace),
- awards for students and graduates of higher education institutions,
- since October 1, 2008 – benefits from the Alimony Fund (until October 30, 2008 – alimony advance, until April 30, 2004 – payments from the Alimony Fund),
- social pensions,
- one-off childbirth grants paid from February 9, 2006,
- other social benefits implemented on the basis of the Social Assistance Act.

The **other current transfers** include:

- net non-life insurance premiums (except for the social security system),
- paid non-life insurance claims (except for the social security system),
- current international cooperation covering from 2004 the value of funds from the European Union used by the final beneficiary qualified as current transfers,
- donations and donations and membership fees paid to non-profit institutions serving households (NPISH),
- current transfers (in cash and in kind) between resident and non-resident households,
- Vat MOSS since 2015,
- UK correction from 2005,
- administrative fees i.e. fine and penalties imposed on institutional units,
- other transfers not included elsewhere.

Within **the VAT- and GNI- based EU own resources** are recorded as the VAT-based third EU own resource and the EU membership contribution calculated on the basis of gross national income (so-called GNI- based fourth part of EU own resources).

Gross disposable income is the balancing item of the secondary distribution of income account.

2.5. Use of disposable income account transaction

2.5.1. Final consumption expenditure

Final consumption expenditure is the value of products (goods and services) used to meet people needs.

The item includes:

a) **Private consumption expenditure** of which:

- households' final consumption expenditure (consumer demand) constituting expenditures incurred by households on:
 - purchases of goods and services valued at prices paid by consumers (including expenditure on the purchases of products in hidden economy),
 - value of VAT fraud,
 - own-account consumption of agricultural products produced by people for themselves – valued at procurement prices of unprocessed products,

moreover, it includes:

- the value of imputed rents occupied by households (owners and others), estimated by the user cost method,
- the value of actual rents for the dwellings in rental buildings (public building societies and dwellings rented for profit); valuation of these services concerns among other costs of maintenance and repair including the depreciation and appropriate profit on rental,
- social insurance scheme services charges,
- the value of benefits from the private use of company cars,
- the value of used cars imported from the EU,
- expenditure on goods and services related to illegal activities.

Households' final consumption expenditure does not include the following items: expenditures on land, houses and flats, costs of business trips, expenditures on charity purposes, customs duties, court fees, charges for visas, contributions to political and social organisation, fines, penalties, inheritance and donation taxes etc.

- Final consumption expenditure of non-profit institutions serving households is at the level of gross output lessened by payments made by population and increased by social transfer in kind. According to the methodology of ESA 2010 the value of non-market services and goods produced by NPISHs sector is supplied free of charge to the households as a social transfer in kind.

In the value of households' final consumption expenditure, in practice, a category of actual individual consumption, is often calculated. It consists of households' final consumption expenditures and individual final consumption expenditures (in the form of social transfers in kind) in sectors: general government sector and non-profit institutions serving households sector.

- b) **Final consumption expenditure in the general government sector** is equal to the total output less market output and payments made by households for non-market output plus social transfers in kind provided to individual households via market producers.

Final consumption expenditure in the general government sector consists of:

- individual consumption expenditure, the value of goods and services provided to households without fees. It includes following services: education, culture and protection of national heritage, health care and social protection, physical culture, sport, tourism.
- collective consumption expenditure i.e. consumption of goods and services, which do not have specific individual recipients. This category includes mainly costs incurred for public administration, justice system, national defence, public safety, research and development, etc.

2.5.2. The adjustment for the change in pension entitlements

The adjustment for change in pension entitlements refers to changes in insurance reserves to which households have specified claims. Such corrective position is necessary in order to reconcile household savings with changes in net equity of these households in the reserves of pension funds registered in financial accounts. Adjustment is recorded according to the flows which compose it.

In the presented accounts, the adjustment equals to the full value of social security contributions, in relation to pension payments, paid into the social insurance capital schemes reduced by the full value of pensions paid in the form of benefits and the value of payments for insurance services plus the full value of supplements paid from property income attributed to insurance policy holders.

Saving is the balancing item of use of income account. Savings is the part of disposable income that is not spent on consumption. They are used for the acquisition of assets or for paying off liabilities.

2.6. Capital account transactions

2.6.1. Gross capital formation includes:

- **Gross fixed capital formation (investment demand)**, i.e. investments that increase the value of fixed assets without investments being the first equipment investment and interest on loans and investment loans for the period of the investment.

The capital account also includes:

- investments incurred on weapon systems (e.g. tanks, armoured vehicles, warships, submarines) and small tools that are used in the production process for more than one year regardless of their price,
- expenditure on intellectual property products for use over a period of more than one year, which include in particular expenditure on research and development and expenditure on computer software (purchased and manufactured for own needs).

■ **Changes in inventories** includes the value of:

- inventories, materials and raw materials, semi-finished foreign products, fuels (if they are not part of the equipment), some of the machines and equipment (unless they constitute the value of a fixed asset), office supplies and prints,
- finished products, i.e. finished products and services of own production, scientific and research works, design and geodetic-cartographic works, finished works, livestock, as well as crop and animal production,
- work in progress, including works and services in progress, and semi-finished products of own production,
- commercial goods from foreign production purchased by a given economic unit for the purpose of resale in the unprocessed state,
- state reserves.

Changes in inventories of current assets are calculated as the difference between the value at the end and the beginning of the reporting period in average annual prices. Estimates of the increase in inventories of current assets are carried out according to types of inventories and by institutional sectors.

■ **Acquisitions less disposals of valuables** concerns precious stones and metals, antiques and works of art, jewellery fashioned out of precious stones and metals and collectors' items that are acquired and held primarily as stores of value.

2.6.2. Capital transfers

These are **capital transfers in cash** (in the form of monetary amounts obtained by the transfer unit by disposing of other assets, excluding inventories, or in the form of cash amounts for the acquisition of certain assets, except inventories, by the transfer recipient) in accordance with the purpose indicated by the transferor and **capital transfers in kind** (in the form of transfer of ownership of assets other than inventories and cash or in the form of redemption of the obligation of the recipient of the transfer to the transferor).

Capital transfers include:

- capital taxes,
- investment grants,
- other capital transfer.

Capital transfers have various forms, e.g.:

- inheritance and on gifts taxes between persons levied,
- taxes on the increase in the value of agricultural land due to a change in the nature of their use (e.g. for residential buildings),
- payments made by general government or rest of the world to cover losses related to, among others with natural disasters,
- compensation for damage to property or personal injury not covered by insurance policies,
- transfers from general government to public units to cover part or all the costs of investment outlays or high deficits arising within two or more years,
- debt cancellation.

Capital transfers in the presented accounts includes investment grants for enterprises, compensation paid in cases of natural disasters, cancellation of liabilities in relation to the rest of the world, as well as inheritance and on gifts taxes. Since 2004, it also includes the value of funds from the European Union used by the final beneficiary, classified as capital transfers.

This item also includes the settlement of social security contributions, which will be probably never collected. These transfers are directed from the general government sector to other institutional sectors of the national economy.

The balancing total of the capital account is **net lending/net borrowing** which are the sum of net lending or net borrowing by institutional sectors. They represent net revenue that the total economy makes available to or receives from abroad (if positive) or from abroad (if negative).

IV. Źródła danych i ich wykorzystanie

Głównymi źródłami danych, wykorzystywanymi do sporządzania rachunków narodowych są sprawozdania GUS oraz źródła administracyjne dotyczące:

- działalności gospodarczej jednostek osób prawnych i fizycznych,
- działalności instytucji finansowych i ubezpieczeniowych,
- działalności budżetu państwa, budżetów jednostek samorządów terytorialnych, państwowych funduszy celowych, agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz samorządowych zakładów budżetowych,
- działalności szkół wyższych,
- działalności instytucji kultury,
- działalności inwestycyjnej jednostek osób prawnych i fizycznych,
- działalności rolniczej jednostek osób prawnych i fizycznych,
- obrotów z zagranicą.

Dane dla **sektora przedsiębiorstw niefinansowych** pochodzą głównie z rocznych ankiet przedsiębiorstw o symbolach SP i SP-3 oraz z kwartalnych sprawozdań finansowych przedsiębiorstw o przychodach, kosztach i wyniku finansowym na formularzach o symbolu F-01/I-01, a także sprawozdaniach SOF-1 i SOF-4 w zakresie instytucji niekomercyjnych zaliczanych do sektora przedsiębiorstw niefinansowych.

W szacunkach produkcji globalnej wykorzystano informacje o:

- przychodzie ze sprzedaży wyrobów i usług,
- marży handlowej,
- wartości wyrobów i usług przekazanych na własne cele finalne jednostki,
- zmianie stanów zapasów wyrobów gotowych,
- zmianie stanów zapasów produkcji niezakończonej.

W szacunkach wielkości ekonomicznych tworzących koszty przedsiębiorstw wykorzystano informacje o kosztach działalności ogółem, w tym:

- amortyzacji,
- zużyciu materiałów,
- zużyciu energii,
- usługach obcych,
- wynagrodzeniach brutto,
- ubezpieczeniach społecznych,
- podatkach i opłatach,
- odpisach na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych,
- podróżach służbowych,
- pozostałych kosztach, w tym ubezpieczeniach majątkowych.

Elementy kosztów ujęto w następujące transakcje:

- zużycie pośrednie, sumując zużycie materiałów, energii, usługi obce, podróże służbowe, pozostałe zużycie pośrednie, saldo składek i odszkodowań z tytułu ubezpieczeń majątkowych,
- wynagrodzenia brutto,
- składki na ubezpieczenia społeczne (powiększone o składki na Fundusz Pracy),
- pozostałe podatki od producentów,
- ubezpieczenia majątkowe netto.

Ponadto ze sprawozdań przedsiębiorstw wykorzystano informacje o: podatkach, dotacjach przedmiotowych i innych zwiększeniach, odsetkach od kredytów i pożyczek otrzymanych i zapłaconych, wypłatach z zysku, zmianach stanu zapasów, nagrodach i premiach wypłacanych z zysku.

Dane dla **sektora instytucji finansowych** pochodzą głównie ze źródeł administracyjnych w zakresie podmiotów objętych nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego: instytucji ubezpieczeniowych, w tym krajowych oddziałów zakładów ubezpieczeń działających za granicą, powszechnych i pracowniczych towarzystw

emerytalnych, funduszy emerytalnych (otwartych/pracowniczych/dobrowolnych), domów maklerskich, funduszy inwestycyjnych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych).

Ponadto, dane o działalności podmiotów finansowych z sekcji K wg PKD 2007 zbierane są w oparciu o sprawozdania statystyczne realizowane przez GUS: sprawozdanie SP – dla jednostek dużych i średnich oraz sprawozdanie SP-3 dla jednostek małych (m.in. kantorów, lombardów); sprawozdanie TFI w zakresie wyników finansowych towarzystw funduszy inwestycyjnych; sprawozdanie SFU-OZ dla zagranicznych oddziałów zakładów ubezpieczeń działających w Polsce na podstawie prawa do zakładania przedsiębiorstw; sprawozdanie SOF-1 i SOF-4 w zakresie instytucji niekomercyjnych zaliczanych do sektora finansowego.

Dane dla holdingów finansowych oraz centrali, które są zaklasyfikowane do sektora instytucji finansowych, pochodzą ze sprawozdań finansowych publikowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Dane dla banków pochodzą z informatycznego systemu NBP. Banki przekazują do NBP dane w zakresie określonym w załącznikach do Uchwały nr 38/2023 Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 4 lipca 2023 r. w sprawie trybu i szczegółowych zasad przekazywania przez banki do Narodowego Banku Polskiego danych niezbędnych do ustalania polityki pieniężnej i okresowych ocen sytuacji pieniężnej państwa oraz oceny sytuacji finansowej banków i ryzyka sektora bankowego (Dz. Urz. NBP 2023, poz. 12). Z NBP pochodzą również dane dotyczące usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM), tj. różnicy pomiędzy faktycznymi odsetkami do zapłacenia lub do otrzymania, a tzw. stopą odniesienia, i ich alokacji na sektory instytucjonalne.

Źródłem danych do obliczenia FISIM dla spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych są dane bilansowe SKOK z Komisji Nadzoru Finansowego, natomiast dla firm leasingowych źródłem jest sprawozdanie FDF dotyczące działalności finansowej przedsiębiorstw – część P-LS dotycząca działalności leasingowej.

Transakcje dla jednostek sektora instytucji finansowych są zestawiane w szczególności na podstawie rachunków zysków i strat. Przykładowo, informacje z zakresu przychodów i kosztów dotyczących banków posłużyły do obliczenia:

- produkcji globalnej, będącej sumą przychodów z prowizji z działalności operacyjnych banków oraz marż na obrocie aktywami finansowymi,
- transakcji wchodzących w skład kosztów banków, tj.: zużycia pośredniego, wynagrodzeń brutto, ubezpieczeń społecznych i innych kosztów pracowniczych, różnych podatków związanych z produkcją.

Informacje o przychodach i kosztach dotyczących instytucji ubezpieczeniowych posłużyły do obliczenia:

- produkcji globalnej, będącej różnicą między rzeczywistą składką zarobioną a odszkodowaniami i świadczeniami, powiększonymi o uzupełnienia składek oraz z uwzględnieniem zmiany pozostałych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych,
- transakcji wchodzących w skład kosztów instytucji ubezpieczeniowych, tj.: zużycia pośredniego, wynagrodzeń brutto, ubezpieczeń społecznych i innych kosztów pracowniczych oraz podatków związanych z produkcją.

Dane dla jednostek zaklasyfikowanych do **sektora instytucji rządowych i samorządowych** pochodzą głównie ze sprawozdań Ministerstwa Finansów o symbolu Rb obejmujących dochody i wydatki tych jednostek. Objęte nimi są wszystkie formy organizacyjno-prawne jednostek działających w budżecie państwa i w budżetach jednostek samorządu terytorialnego.

W budżecie stosowany jest określony system grupowania dochodów i wydatków budżetowych. Dochody i wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego klasyfikowane są według działów, rozdziałów i paragrafów. Paragraf odpowiada źródłom dochodów i rodzajom wydatków budżetowych. Rozdział odpowiada jednostkom organizacyjnym lub rodzajom działalności grupującym dochody i wydatki w układzie podstawowym (paragrafowym). Dział obejmuje kilka lub kilkanaście rozdziałów. Dochody i wydatki budżetu państwa klasyfikowane są dodatkowo według części. Ujmuje się w nich dochody i wydatki poszczególnych organów władzy państwowej, naczelnych i centralnych organów administracji państwowej, a także organów wymiaru sprawiedliwości oraz innych jednostek wyodrębnionych w budżecie.

Dane o gospodarce finansowej publicznych szkół wyższych oraz instytucji kultury pozyskiwane są ze sprawozdań statystycznych o symbolu odpowiednio F-01/s i F-02/dk.

Informacje o samodzielnych publicznych zakładach opieki zdrowotnej oraz instytutów badawczych prowadzących działalność leczniczą pochodzą ze sprawozdań MZ-03 z Ministerstwa Zdrowia, a także z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwa Obrony Narodowej.

Sprawozdania Krajowego Funduszu Drogowego oraz pozostałych funduszy zarządzanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego wchodzących w skład sektora instytucji rządowych i samorządowych otrzymywane są z BGK oraz KPRM.

Dane dotyczące gospodarki finansowej agencji rządowych, Polskiej Akademii Nauk, Narodowego Funduszu Zdrowia, KRUS i ZUS oraz innych podmiotów zaliczanych do sektora instytucji rządowych i samorządowych pozyskiwane są bezpośrednio ze sprawozdań finansowych tych jednostek lub ze Sprawozdania z wykonania budżetu państwa.

Dane dla przedsiębiorstw publicznych oraz szpitali publicznych działających w formie spółek kapitałowych pochodzą ze sprawozdań statystycznych SP lub F01/I-01.

Dla pozostałych jednostek nie ujętych w sprawozdawczości budżetowej bądź statystycznej wykorzystywane są dane pochodzące z rachunku zysków i strat.

Jednostki wchodzące w skład sektora instytucji rządowych i samorządowych świadczą usługi rynkowe oraz usługi nierynkowe, których wartość liczona jest na poziomie kosztów bieżącej działalności poniesionych w danym roku. Elementy kosztów pogrupowano w następujące transakcje: zużycie pośrednie, wynagrodzenia brutto, składki na ubezpieczenie społeczne, inne koszty związane z zatrudnieniem oraz amortyzacja środków trwałych.

Rozmiary spożycia indywidualnego i ogólnospołecznego w tym sektorze oszacowano na poziomie wartości usług nierynkowych, tj. usług oświaty, kultury, ochrony zdrowia, wymiaru sprawiedliwości, bezpieczeństwa, obrony narodowej itp. powiększonych o wartość transferów socjalnych w naturze przekazywanych ludności za pośrednictwem producentów rynkowych.

Informacje dla sektora gospodarstw domowych pochodzą głównie ze sprawozdań statystycznych o symbolach SP-3, R i H.

Kategorie ekonomiczne dla grupy gospodarstw domowych prowadzących działalność gospodarczą pozarolniczą oszacowano według metody przyjętej w rachunkach sektora przedsiębiorstw niefinansowych. Grupa ta obejmuje jednostki osób fizycznych, zatrudniające do 9 pracowników. Podstawą szacunków były wyniki badania reprezentacyjnego na formularzu o symbolu SP-3.

Podstawą do opracowania transakcji dla indywidualnych gospodarstw rolnych były:

- sprawozdania o symbolu R,
- źródłowe badania reprezentacyjne zbiorów i plonów w połączeniu z finalnymi ocenami i ekspertyzami rzeczoznawców GUS ds. produkcji rolniczej,
- uogólnione wyniki reprezentacyjnych badań produkcji zwierzęcej,
- badania budżetów gospodarstw domowych GUS,
- dane z Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB,
- informacje z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o wypłatach środków finansowych dla rolnictwa z funduszy Unii Europejskiej.

W oparciu o uzyskane informacje sporządzono rozliczenie bilansowe dla poszczególnych produktów rolnych w podziale na kierunki rozdysponowania produkcji od strony producenta, które to rozliczenie posłużyło do oszacowania transakcji dla indywidualnych gospodarstw rolnych.

Dane o podatkach od producentów oraz podatkach od dochodów i majątku pozyskano z informacji o dochodach budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Wysokość świadczeń z ubezpieczeń społecznych i innych transferów socjalnych określa się na podstawie danych ZUS, KRUS oraz informacji z Ministerstwa Finansów o świadczeniach wypłacanych z budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Rachunki sektora **instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych** zestawiane są w oparciu o dane pozyskiwane ze sprawozdań typu SOF:

- SOF-1 Sprawozdanie z działalności fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych,
- SOF-2 Sprawozdanie z działalności związków zawodowych,
- SOF-3 Sprawozdanie z działalności partii politycznych,
- SOF-4 Sprawozdanie z działalności samorządu gospodarczego i zawodowego oraz organizacji pracodawców,
- w zakresie usług religijnych wykorzystywane są dane pochodzące z badania GUS dotyczące obrządków Kościoła Katolickiego oraz dokonywane są szacunki w oparciu o raporty „Finanse Kościoła Katolickiego w Polsce”, opublikowany przez Katolicką Agencję Informacyjną oraz „Koszty działalności Kościoła Katolickiego w Polsce” opublikowany przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego.

Dla sektora **zagranica** głównym źródłem danych był Bilans Płatniczy, dokumenty EXTRASTAT, dokumenty INTRASTAT oraz wyniki badań: Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach oraz Podróże nierezydentów do Polski. Ruch pojazdów i osób na granicy z krajami Unii Europejskiej.

Transakcje dotyczące akumulacji we wszystkich krajowych sektorach instytucjonalnych ustalono głównie w oparciu o roczne sprawozdania statystyczne przedsiębiorstw o symbolach SP, SP-3 i F-03, sprawozdawczość budżetową oraz doszacowania własne (doszacowania conceptualne oraz doszacowania do kompletności danych).

Sektory instytucjonalne					
Przedsiębiorstwa niefinansowe	Instytucje finansowe	Instytucje rządowe i samorządowe	Gospodarstwa domowe	Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych	Zagranica
CBSG/01 F-01/s F-01/I-01 F-03 G-05 KNF-02 KZZ PNT-01 SP SP-3 Z-02 Z-06	F-01/I-01 F-03 G-05 KNF-02 KZZ PNT-01 SOF-1 SOF-4 SP SP-3 TFI Z-02 Sprawozdawczość finansowa NBP (NBP) Sprawozdawczość finansowa banków (NBP) Sprawozdawczość finansowa spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (KNF) Sprawozdawczość finansowa zakładów ubezpieczeń/reasekuracji (KNF) Sprawozdawczość finansowa funduszy inwestycyjnych (KNF) Sprawozdawczość finansowa domów maklerskich (KNF) Sprawozdawczość finansowa towarzystw emerytalnych – powszechnych, pracowniczych (KNF) Sprawozdawczość finansowa funduszy emerytalnych – otwartych, pracowniczych, dobrowolnych (KNF) Sprawozdawczość finansowa holdin- gów finansowych i centrali Sprawozdawczość finansowa Ubezpieczeniowego Fundu- szu Gwarancyjnego (UFG) Sprawozdawczość finansowa Polskiego Biura Ubezpiecze- nia i Komunikacyjnych (PBUK) Sprawozdawczość finansowa Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (KNF)	Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa, dane księ- gowe Kasy Rolniczego Ubez- pieczenia Społecznego, Naro- dowego Funduszu Zdrowia, Zakładu Ubezpieczeń Społecz- nych, Polskiej Akademii Nauk, Krajowej Szkoły Administra- cji Publicznej, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, Bankowego Funduszu Gwaran- cyjnego, Turystycznego Fundu- szu Gwarancyjnego, wojewódz- kich ośrodków ruchu drogowego, dane z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi o wojewódz- kich jednostkach doradztwa rolniczego, dane z Banku Gos- podarstwa Krajowego o Krajo- wym Funduszu Drogowym, Funduszu Kolejowym, Fundu- szu Strefowym, Funduszu Ter- momodernizacji i Remontów, Funduszu Pożyczek i Kredytów Studenckich, Funduszu Dopłat, Funduszu Żeglugi Śródlądowej, Funduszu Wsparcia Kredyto- biorców, Krajowym Funduszu Gwarancyjnym, Funduszu Pol- skiej Nauki, Krajowym Fundu- szu Kapitałowym, Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, Funduszu Gwarancji Płynno- ściowych, Ekologicznym Fun- duszu Poręczeń i Gwarancji, Funduszu Dopłat do Oprocento- wania i Turystycznym Fun- duszu Zwrotów, dane o opłacie przejściowej oraz wypłatach od Zarządcy Rozliczeń, dane o melioracjach pod stawowych, dane o drogach i mostach pu- blicznych, raport Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, F-01/o, F- 01/s, F-01/I-01, F-02/dk, F-03, Mz-03, Oś- 4w/n, Oś-4g, Oś-4p, PNT-01, PNT-01a, PNT-01/s, Rb- 27, Rb-27S, Rb-27UE, Rb- 28UE, Rb-28, Rb-28S, Rb-30S, Rb-33, Rb-34S, Rb-34Pl, Rb-35, Rb-40, Rf-02, SG-01 cz.4, SP, Z-06, Z-12, rachunki zysków i strat pozo- stałych jednostek	BAEL BBGD BCL CBSG/01 C-02 F-01/I-01 F-01/s H-01a H-01g H-01s KNF-02 M-01 PNT-01 R-05Sz R-06 R-08 R-09 R-09U R-09W R-10S R-ZW-B R-ZW-S SP-3	F-01/s F-03 KNF-02 PNT-01 PNT-01/s SOF-1 SOF-2 SOF-3 SOF-4 Badanie ISKK (Instytut Statystyczny Kościoła Katolickiego) Badanie KAI (Katolicka Agencja In- formacyjna)	Bilans Płatniczy, badanie ru- chu granicz- nego, bada- nie podróży zagranicz- nych, INTRA- STAT, EKSTR- STAT, DNU-K DNU-R MF VAT-01 dane doty- czące osób fizycznych będących podatni- kami VAT i pozosta- łych pod- miotów będących podatnikami VAT systemy informa- cyjne: MR, ARiMR, MRiRW

IV. Sources and use of data

The main data sources used to compile national accounts are statistical reports and administrative sources concerning:

- business activities of legal and natural persons,
- activities of financial and insurance institutions,
- activities of the state budget, budgets of local self-government entities, state earmarked funds, executive agencies, institutions of the budgetary economy and self-government budgetary establishments,
- activities of universities,
- activities of cultural institutions,
- investment activities of legal and natural persons,
- agricultural activities of legal and natural persons,
- turnover with the rest of the world.

Data for **the non-financial corporations sector** comes mainly from annual reports of enterprises with SP symbols (SP, SP-3) and quarterly financial reports of enterprises concerning revenues, costs and financial results on F-01/I-01 report as well as SOF-1 and SOF-4 reports on non-profit institutions included in the non-financial corporations sector.

The following information in the estimates of output was used:

- revenue from the sale of products and services,
- trade margin,
- value of goods and services for own final use,
- change in inventories of finished goods,
- change in inventories of work in progress.

In the estimates of economic figures creating the costs of enterprises, the following information on the total operating costs was used, of which:

- consumption of fixed capital,
- costs of used materials,
- costs of used energy,
- costs of used other services,
- wages and salaries,
- employers' social contributions
- taxes and fees,
- write-offs for the company social benefits fund,
- business trips,
- other costs, of which non-life insurance.

The elements of cost are included in the following transactions:

- intermediate consumption, summing up costs of used materials, costs of used energy, costs of used other services, business trips, other intermediate consumption, balance of premiums and non-life insurance compensation,
- wages and salaries,
- employers' social contributions (increased by contributions to the Labor Fund)
- other taxes on production,
- net non-life insurance.

Moreover, the following information based on reports of enterprise was used: taxes, subject subsidies and other increases, interest on credits and loans received and paid, distributions from profit, changes in inventories, prizes and premiums paid out of profit.

Data for **the financial corporations sector** derives mainly from administrative sources in the scope of entities supervised by the Polish Financial Supervision Authority: insurance corporations, including insurance branches of the Polish insurance companies operating abroad, pension societies and employees' pension funds management companies, pension funds (open/employees/voluntary), brokerage houses, investment funds and cooperative savings and credit unions.

Data on the activities of financial entities from section K according to PKD 2007 are collected on the basis of statistical reports: SP report – for large and medium-sized entities and SP-3 report for small entities (including foreign exchange offices, pawnshops); TFI report on the financial results of investment fund management companies; SFU-OZ report of the branches of insurance companies operating in Poland on the basis of the right to establish enterprises; SOF-1 and SOF-4 statistical surveys on non-profit institutions activity included in the financial corporations sector.

Data for holding companies and head offices, that are classified in the financial corporations sector, come from the financial statements published in the National Court Register.

Data for banks is sourced from the NBP IT system. Banks provide data to the NBP in the scope specified in the Annexes to Resolution No. 38/2023 of the Management Board of Narodowy Bank Polski dated July 4, 2023 on the mode and detailed rules for banks to submit data necessary for monetary policy and periodic assessment of the financial condition of the state as well as of the financial condition of banks and banking sector risk (Journal of the NBP 2023, item 12). The NBP also provides data on financial intermediation services indirectly measured (FISIM), i.e. the difference between the actual interest payable or receivable, and the so-called the benchmark rate and their allocation to institutional sectors.

The source of the data for the calculation of FISIM for leasing companies is the FDF report on the activities of financial companies – part of the P-LS on leasing activities.

Transactions for entities of the financial corporation sector are compiled particularly on the basis of the profit and loss accounts. For example, information on income and expenses related to banks was used to calculate:

- output, being the sum of commission and fees income from operating activities of banks and margins on trading financial assets,
- transactions included in the costs of banks, and namely: intermediate consumption, gross wages, social insurance and other employee costs and other taxes related to production.

Information on revenues and costs of insurance companies was used to calculate:

- output being the difference between the actual earned premium and claims and benefits, plus supplements to premiums and taking into account the change in other technical provisions,
- transactions resulting from the costs of insurance corporations, i.e.: intermediate consumption, gross wages and salaries, social insurance and other employee costs and other taxes related to production.

Data for entities classified into the **general government sector** comes mainly from Ministry of Finance's reports with the symbol Rb, which contain revenues and expenditure of these units. They include all organizational and legal forms of units operated in the state budget and in the local budget.

There is used a specific system of grouping revenues and expenditures in the budget. Revenues and expenditures are classified according to titles, chapters and paragraphs. Paragraph corresponds to sources of revenues and types of budget expenditures. The chapter corresponds to organizational units or types of activity, grouping revenue and expenditure in the basic (paragraph) layout. The title includes several or over a dozen chapters. Revenues and expenses of the state budget are additionally classified according to parts. They include revenues and expenditure of individual state authorities, supreme and central state administration units as well as judicial authorities and other units separated in the state budget.

Data on finances of public universities and public institutions of culture are obtained from statistical reports with symbols, respectively F-01/s and F-02/dk.

Data for public health care institutions and research institutes conducting health care activities are obtained from MZ-03 reports from the Ministry of Health. Data from the Ministry of the Interior and Administration and the Ministry of National Defense are also used.

Reports of the National Road Fund and other funds managed by Bank Gospodarstwa Krajowego, which are part of the general government sector, are obtained from BGK and KPRM.

Data on finances of government agencies, Polish Academy of Sciences, National Health Fund, Agricultural Social Insurance Fund, Social Insurance Institution and other entities included in the general government sector are obtained directly from the financial statements of these entities or from the Report on the implementation of the state budget.

Data for public corporations and public hospitals with status of capital companies come from reports SP or F-01/I-01.

For other entities, which are included neither in budgetary nor statistical reports, data are obtained from financial statement.

Units included in the general government sector provide market services and non-market services, of which value is calculated as a sum of operating costs incurred in a given year. Cost elements are grouped into the following transactions: intermediate consumption, gross wages and salaries, social contributions, other costs related with employment and consumption of fixed capital.

Individual and collective final consumption expenditure in this sector are estimated at the level of non-market services, i.e. education, culture, health care, justice system, public safety, national defense etc., increased by the value of social transfers in kind provided to individual households via market producers.

Information for the households sector mainly comes from surveys with symbols SP-3, R and H.

Economic categories for households conducting economic activity outside agriculture is estimated according to methodology accepted in accounts of nonfinancial corporations sector. This group includes units of natural persons hiring up to 9 persons. The basis for the estimation was the outcome of a representative statistical survey SP-3.

The basis for transactions of private farms in agriculture are:

- surveys with symbol R,
- representative source surveys on harvests and yields combined with final recommendations and expertise of Statistics Poland experts on agricultural output,
- generalized results of representative surveys on animal output,
- Statistics Poland household budget survey,
- data from Institute of Agricultural and Food Economics – NRI,
- information from The Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture regarding payments of financial resources for agriculture from European Union funds.

Based on obtained information the balancing settlement was done for each agricultural product divided on direction of disposals of production from manufacturer side, which was used to estimate transactions for private farms in agriculture.

Data about taxes on production and taxes on income and wealth came from state budget and local government units budgets.

The value of social security benefits and other social benefits is calculated on the basis of data from Social Security, Agricultural Social Insurance Fund and information from Ministry of Finance about benefits paid from state budget and local government units budgets.

The non-profit institutions serving households sector account is compiled on the base of SOF statistical forms, i.e.:

- SOF-1 Report on activities of foundations, associations and similar organisations,
- SOF-2 Report on trade unions,
- SOF-3 Report on activities of political parties,
- SOF-4 Report on activities of business, professional and employers' organizations,
- in the area of religious services, data from the Statistics Poland survey on the rites of the Catholic Church are used and estimates are made based on the reports 'Finance of the Catholic Church in Poland', which is published by the Catholic Information Agency and 'Costs of the Catholic Church's activities in Poland' by the Institute for Catholic Church Statistics.

For **the rest of the world sector** the main source of data was the Balance of Payments, EXTRASTAT and INTRASTAT documents and border traffic surveys: 'Participation of Polish citizens (residents) in trips' and 'Trips made by non-residents to Poland. The movement of vehicles and persons at the Polish border with the countries of the European Union'.

Transactions concerning accumulation in all domestic institutional sectors were determined mainly based on annual statistical surveys of enterprises with the SP, SP-3 and F-03 symbols, budgetary reporting, and self-estimates (conceptual adjustments and exhaustiveness adjustments)

Institutional sectors					
Non-financial corporations	Financial corporations	General government	Households	Non-profit institutions serving households	Rest of the world
CBSG/01 F-01/s F-01/I-01 F-03 G-05 KNF-02 KZZ PNT-01 SP SP-3 Z-02 Z-06	F-01/I-01 SP F-03 G-05 KNF-02 KZZ PNT-01 SFU-OZ SOF-1 SOF-4 SP SP-3 TFI Z-02 Financial reporting of the NBP (NBP) Financial reporting of banks (NBP) Financial reporting of cooperative savings and credit unions (KNF) Financial reporting of insurance/reinsurance companies (KNF) Financial reporting of investment funds (KNF) Financial reporting of brokerage houses (KNF) Financial reporting of pension funds – general and employee (KNF) Financial reporting of pension funds – open, employee, voluntary (KNF) Financial reporting of holding companies and head offices Financial reporting of the Insurance Guarantee Fund (UFG) Financial reporting of the Polish Motor Insurers' Bureau (PBUK) Financial reporting of the National Association of Co-operative Savings and Credit Unions (KNF)	Report of the realization of the State budget, accounting data from Agricultural Social Insurance Fund, National Health Fund, Social Insurance Institution, Polish Academy of Science, National School of Public Administration, National School Of Judiciary And Public Prosecution, Bank Guarantee Fund, Touristic Guarantee Fund, voivodship road traffic centers, data from Ministry of Agriculture and Rural Development on agricultural advisory units, data from Bank Gospodarstwa Krajowego on National Road Fund, Railway Fund, Zone Fund, Thermo and Maintenance Fund, Student Loans and Credits Fund, Subsidy Fund, Fund for Inland Waterway Transport, Borrowers Support Fund, Borrowers Support Fund, National Guarantee Fund, Polish Science Fund, National Capital Fund, Counteracting Fund COVID-19, Liquidity Guarantee Fund, Interest Subsidy Fund, Tourist Return Fund, data on temporary payments and payments from made by Zarządca Rozliczeń, data on data on basic meliorations, on roads and public bridges, report of The National Broadcasting Council's Office, F-01/o, F-01/s, F-01/I-01 F-02/dk, F-03, Mz-03, Oś-4w/n, Oś-4g, Oś-4p, PNT-01, PNT-01a, PNT-01/s, Rb-27, Rb-27S, Rb-27UE, Rb-28UE, Rb-28, Rb-28S, Rb-30S, Rb-33, Rb-34S, Rb-34PI, Rb-35, Rb-40, Rf-02, SG-01 cz.4, SP, Z-06, Z-12, other profit and loss accounts of units	BAEL BBGD BCL CBSG/01 C-02 F-01/I-01 F-01/s H-01a H-01g H-01s KNF-02 M-01 PNT-01 R-05Sz R-06 R-08 R-09 R-09U R-09W R-10S R-ZW-B R-ZW-S SP-3	F-01/s F-03 KNF-02 PNT-01 PNT-01/ /s SO F-1 SOF-2 SOF-3 SOF-4 Survey conducted by ISKK (Institute for Catholic Church Statistics) Survey CAI (Catholic Information Agency)	Balance of Payments, Non-residents' travels to Poland. Movement of vehicles and people across the Polish – European Union countries border, INTRASTAT EKSTRSTAT DNU-K DNU-R MF VAT-01 data on natural persons who are VAT payers and other entities which are VAT payers Information systems: MR, ARiMR, MRiRW

Aneks 1

Zakres podmiotowy sektorów instytucjonalnych w rachunkach narodowych

Rachunki narodowe opracowano według następujących sektorów instytucjonalnych:

- sektor przedsiębiorstw niefinansowych,
- sektor instytucji finansowych,
- sektor instytucji rządowych i samorządowych,
- sektor gospodarstw domowych,
- sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych,
- sektor zagranica.

1. Sektor przedsiębiorstw niefinansowych

Do sektora przedsiębiorstw niefinansowych zaliczono:

- a) jednostki osób prawnych (niezależnie od liczby pracujących) prowadzące działalność gospodarczą, m.in. przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa komunalne, spółki (akcyjne i z o.o.), spółdzielnie, przedsiębiorstwa zagraniczne drobnej wytwórczości;
- b) jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej (niezależnie od liczby pracujących):
 - państwowe jednostki organizacyjne, spółki jawne, komandytowe i cywilne,
 - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych.

Jednostki instytucjonalne zaliczane do sektora przedsiębiorstw niefinansowych grupowane są w następujące podsektory instytucjonalne:

- przedsiębiorstwa niefinansowe publiczne,
- przedsiębiorstwa niefinansowe prywatne krajowe,
- przedsiębiorstwa niefinansowe pod kontrolą zagraniczną.

Podsektor przedsiębiorstw publicznych składa się z jednostek instytucjonalnych, które są kontrolowane przez instytucje rządowe i samorządowe. Obejmuje jednostki własności państwowej, samorządu terytorialnego, mieszanej z przewagą kapitału podmiotów własności państwowej lub samorządu terytorialnego.

Podsektor przedsiębiorstw prywatnych krajowych składa się z jednostek instytucjonalnych, które są kontrolowane przez jednostki inne niż jednostki rządowe i samorządowe oraz inne niż jednostki instytucjonalne – nierezydentów. Obejmuje jednostki własności prywatnej krajowej (m.in. spółdzielnie) i własności mieszanej z przewagą kapitału podmiotów własności prywatnej krajowej.

Podsektor przedsiębiorstw zagranicznych składa się z jednostek instytucjonalnych, które kontrolowane są przez jednostki instytucjonalne – nierezydentów. Obejmuje jednostki prywatne kapitału zagranicznego oraz własności mieszanej z przewagą kapitału podmiotów zagranicznych.

Podział jednostek sektora przedsiębiorstw na podsektory instytucjonalne dokonywany jest w oparciu o rodzaj formy własności lub współwłasności jednostek instytucjonalnych (wyróżnik FW w Bazie Jednostek Statystycznych).

Wyróżnia się następujące formy własności lub współwłasności (w nawiasie podano symbol FW):

- państwowa (111, 112, 121, 122),
- samorządu terytorialnego (113, 123),
- mieszana publiczna (127, 131, 132, 133, 137),
- prywatna krajowa (214, 215, 224, 225),
- zagraniczna (216, 226),
- mieszana prywatna (227, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237).

Według tych form własności sektor przedsiębiorstw niefinansowych dzielony jest na następujące podsektory instytucjonalne:

- podsektor przedsiębiorstw publicznych (FW = 111, 112, 121, 122, 113, 123, 127, 131, 132, 133, 137),
- podsektor przedsiębiorstw prywatnych krajowych (FW = 214, 215, 224, 225, 227, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237),
- podsektor przedsiębiorstw zagranicznych (FW = 216, 226).

2. Sektor instytucji finansowych

Do **sektora instytucji finansowych** zaliczono jednostki instytucjonalne zaangażowane w pośrednictwo finansowe lub pomocniczą działalność finansową ściśle związaną z pośrednictwem finansowym. Są one klasyfikowane według podstawowego rodzaju działalności zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności 2007 do sekcji K (działy 64, 65, 66).

W sektorze instytucji finansowych wyróżnia się podsektory jednostek instytucjonalnych pogrupowane wg poniższego schematu:

- **monetarne instytucje finansowe**, z tego:
 - Bank Centralny – Narodowy Bank Polski,
 - pozostałe monetarne instytucje finansowe (instytucje przyjmujące depozyty, z wyjątkiem banku centralnego oraz fundusze rynku pieniężnego);
- **instytucje finansowe z wyjątkiem monetarnych instytucji finansowych oraz instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalno-rentowych**, z tego:
 - fundusze inwestycyjne niebędące funduszami rynku pieniężnego,
 - pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalno-rentowych,
 - pomocnicze instytucje finansowe,
 - instytucje finansowe typu captive i udzielające pożyczek;
- **instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalno-rentowe**, z tego:
 - instytucje ubezpieczeniowe,
 - fundusze emerytalno-rentowe.

Każdy z wymienionych podsektorów, poza podsektorem banku centralnego, dzielony jest na:

- instytucje finansowe publiczne,
- instytucje finansowe prywatne krajowe,
- instytucje finansowe pod kontrolą zagraniczną.

3. Sektor instytucji rządowych i samorządowych

Do **sektora instytucji rządowych i samorządowych** zaliczono podmioty gospodarki narodowej:

- działające na zasadach określonych w ustawie o „finansach publicznych” (jednostki budżetowe, fundusze celowe, samorządowe zakłady budżetowe, agencje wykonawcze i instytucje gospodarki budżetowej),
- jednostki, których system finansowy został określony odrębnymi ustawami, a których podstawowym źródłem finansowania są dotacje z budżetu państwa (np. publiczne szkoły wyższe, agencje rządowe, Polska Akademia Nauk),
- fundusze zarządzane przez Bank Gospodarstwa Krajowego,
- samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej,
- szpitale publiczne działające w formie spółek kapitałowych,
- instytuty badawcze, które prowadzą działalność leczniczą,
- państwowe i samorządowe instytucje kultury,

- fundusze mające osobowość prawną, które są powiązane z budżetem państwa lub budżetami jednostek samorządu terytorialnego,
- instytucje obsługujące fundusze ubezpieczeń społecznych (ZUS, KRUS), Fundusz Pracy oraz Narodowy Fundusz Zdrowia,
- Bankowy Fundusz Gwarancyjny,
- jednostki niekomercyjne kontrolowane przez sektor instytucji rządowych i samorządowych, w tym fundacje Skarbu Państwa,
- inne podmioty realizujące zadania z zakresu polityki państwa oraz przedsiębiorstwa publiczne, które zgodnie z metodologią ESA 2010 zostały zaliczone do sektora instytucji rządowych i samorządowych.

W polskich rachunkach narodowych rozróżnia się następujące podsektory sektora instytucji rządowych i samorządowych:

- instytucje rządowe na szczeblu centralnym,
- instytucje samorządowe na szczeblu lokalnym,
- fundusze zabezpieczenia społecznego.

Podsektor instytucji rządowych na szczeblu centralnym obejmuje wszystkie centralne organy władzy i administracji państwowej, agencje wykonawcze, instytucje gospodarki budżetowej oraz państwowe fundusze celowe z wyjątkiem funduszy ubezpieczeń społecznych.

Do podsektora instytucji rządowych zaliczono również samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej na szczeblu centralnym, państwowe instytucje kultury oraz jednostki, których podstawowym źródłem finansowania są dotacje z budżetu państwa (m.in. publiczne szkoły wyższe, agencje rządowe, PAN), Bankowy Fundusz Gwarancyjny, szpitale publiczne działające w formie spółek kapitałowych, fundusze zarządzane przez Bank Gospodarstwa Krajowego, jednostki doradztwa rolniczego, instytuty badawcze, które prowadzą działalność leczniczą, przedsiębiorstwa publiczne i fundacje Skarbu Państwa, które zgodnie z metodologią ESA 2010 zostały zaliczone do sektora instytucji rządowych i samorządowych oraz inne podmioty realizujące zadania z zakresu polityki państwa.

Podsektor instytucji samorządowych na szczeblu lokalnym obejmuje samorząd terytorialny oraz jednostki powołane bądź nadzorowane przez organy samorządu terytorialnego, samorządowe zakłady budżetowe, samorządowe samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, samorządowe instytucje kultury, wojewódzkie ośrodki ruchu drogowego, szpitale publiczne działające w formie spółek kapitałowych i przedsiębiorstwa publiczne, które zgodnie z metodologią ESA 2010 zostały zaliczone do sektora instytucji rządowych i samorządowych.

Podsektor funduszy zabezpieczenia społecznego obejmuje państwowe fundusze ubezpieczeń społecznych z gwarantowaną prawnie opieką socjalną oraz instytucje obsługujące fundusze ubezpieczeń społecznych. W skład funduszy ubezpieczeń społecznych wchodzi Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz zarządzane przez nie fundusze, a także Fundusz Pracy i Narodowy Fundusz Zdrowia, tj. fundusze obowiązkowe prowadzone przez państwo. W rachunkach narodowych wyżej wymienione fundusze traktowane są łącznie i występują pod nazwą funduszy zabezpieczenia społecznego.

4. Sektor gospodarstw domowych

Sektor gospodarstw domowych obejmuje osoby fizyczne pracujące na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz osoby fizyczne pracujące poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie z liczbą pracujących do 9 osób i prowadzące uproszczoną ewidencję księgową, a także osoby fizyczne uzyskujące dochód z pracy najemnej i niezarobkowych źródeł.

Sektor gospodarstw domowych obejmuje:

- osoby lub grupy osób, uzyskujące dochód z pracy najemnej i niezarobkowych źródeł, których podstawową funkcją jest konsumpcja,
- osoby fizyczne pracujące na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie,

- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą z liczbą pracujących do 9 osób i prowadzące uproszczoną ewidencję księgową,
- osoby przebywające na stałe w instytucjach, posiadające niewielką autonomię działania czy podejmowania decyzji w kwestiach ekonomicznych lub nieposiadające jej wcale (np. członkowie wspólnot religijnych żyjący w zakonach i klasztorach, pacjenci przebywający przez długi okres czasu w szpitalach, więźniowie odbywający długotrwałe kary więzienia, osoby w podeszłym wieku mieszkające na stałe w domach opieki),
- instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych, nieposiadające osobowości prawnej lub takie, które posiadają osobowość prawną, ale których znaczenie jest niewielkie,
- osoby lub grupy osób które produkują wyroby i niefinansowe usługi wyłącznie na własne cele finalne (właściciele mieszkań produkujący usługi mieszkaniowe na własne cele finalne oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników do prac domowych).

W polskich rachunkach narodowych rozróżniane są następujące podsektory sektora gospodarstw domowych:

- pracodawcy i pracujący na własny rachunek
 - w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie,
 - poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie.
- osoby fizyczne
 - pracujące najemnie,
 - otrzymujące emeryturę i rentę,
 - utrzymujące się z niezarobkowych źródeł dochodów,
 - pozostałe osoby.

Podsektor gospodarstw domowych pracodawców i pracujących na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie stanowią gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest dochód uzyskiwany z użytkowanego gospodarstwa rolnego.

Zgodnie z definicją, do gospodarstw indywidualnych w rolnictwie zaliczono:

- gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych,
- gospodarstwa o powierzchni poniżej 1 ha użytków rolnych (w tym nieposiadające użytków rolnych) prowadzące produkcję rolną (roślinną i zwierzęcą) o znaczącej (określonej odpowiednimi progami) skali, w tym działy specjalne produkcji rolnej.

Podsektor gospodarstw domowych pracodawców i pracujących na własny rachunek poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie stanowią gospodarstwa domowe osób fizycznych, których wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest dochód z prowadzonej działalności gospodarczej lub z pracy na własny rachunek.

Podsektor gospodarstw domowych osób fizycznych pracujących najemnie stanowią gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest dochód z pracy najemnej.

Podsektor gospodarstw domowych otrzymujących emeryturę i rentę stanowią gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub głównym źródłem dochodu jest emerytura i renta.

Podsektor gospodarstw domowych osób fizycznych posiadających niezarobkowe źródło dochodów inne niż emerytura i renta stanowią gospodarstwa domowe, w których wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest dochód uzyskiwany z tytułu własności lub świadczeń z pomocy społecznej.

Podsektor gospodarstw domowych pozostałych osób fizycznych stanowią gospodarstwa domowe osób fizycznych przebywających stale w instytucjach zbiorowego zamieszkania, bez względu na rodzaj dochodu.

5. Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych

Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych obejmuje instytucje niekomercyjne posiadające osobowość prawną, działające na rzecz gospodarstw domowych i będące prywatnymi producentami nierynkowych wyrobów i usług. Do sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych zaliczono: organizacje społeczne, partie polityczne, organizacje związków zawodowych, towarzystwa i stowarzyszenia, fundacje oraz jednostki organizacji wyznaniowych (Kościoł Katolicki i inne kościoły oraz związki wyznaniowe), kluby społeczne, kulturalne i sportowe.

W sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych nie wyróżnia się podsektorów.

6. Sektor zagranica

Do **sektora zagranica** zaliczono podmioty gospodarcze, bez charakterystycznych funkcji i przychodów, będące własnością jednostek zagranicznych i współpracujące z jednostkami krajowymi. Zagranica pełni zatem rolę podobną do sektora instytucjonalnego, z tym że jednostki będące nierezydentami włączone są do systemu tylko wtedy, gdy zaangażowane są w transakcje z jednostkami instytucjonalnymi będącymi rezydentami.

Zgodnie z systemem ESA 2010, do sektora zagranica nie są zaliczane tzw. umowne jednostki będące rezydentami, tj:

- a. te części jednostek będących nierezydentami, które posiadają centrum głównych interesów ekonomicznych na terytorium ekonomicznym danego kraju;
- b. jednostki będące nierezydentami, które są właścicielami gruntów lub budynków na terytorium ekonomicznym danego kraju, ale jedynie w zakresie transakcji odnoszących się do tych gruntów lub budynków.

Podstawowy podział sektora zagranica wyróżnia następujące podsektory:

- państwa członkowskie oraz instytucje i organy Unii Europejskiej,
- państwa niebędące członkami Unii Europejskiej oraz organizacje międzynarodowe niebędące rezydentami Unii Europejskiej.

Aneks 2

Produkt krajowy brutto według parytetu siły nabywczej

Przedmiotem porównań międzynarodowych jest produkt krajowy brutto określony od strony rozdysponowania jako suma końcowego wykorzystania wyrobów i usług przez jednostki instytucjonalne będące rezydentami (spożycie i akumulacja brutto), powiększonego o eksport i pomniejszonego o import towarów i usług. Dla celów porównań międzynarodowych prowadzonych w ramach wspólnego programu Eurostatu i OECD (Eurostat-OECD PPP Programme) PKB oraz jego poszczególne agregaty są wyrażone w jednolitej walucie, której jednostką umowną jest Standard Siły Nabywczej (Purchasing Power Standard), w skrócie PPS.

Do przeliczeń PKB na wspólną umowną walutę PPS stosuje się parytety siły nabywczej walut (Purchasing Power Parities – PPP). Przeliczenia PKB na wspólną umowną walutę PPS umożliwiają nie tylko ocenę realnych różnic w poziomie PKB oraz porównanie siły nabywczej walut i poziomu cen między poszczególnymi krajami, ale również analizę różnic w wewnętrznej strukturze cen każdego z krajów.

1. Definicje

Parytety siły nabywczej (PPPs) – są to przeliczniki walutowe odzwierciedlające realną siłę nabywczą waluty krajowej na rynku danego kraju w relacji do jednostki umownej waluty porównywanych krajów (1 PPS). Wskaźnik parytetu siły nabywczej (PPP) dla danego kraju jest definiowany jako liczba jednostek waluty tego kraju, niezbędna do zakupu w tym kraju takiej samej ilości towarów i usług, jaką można zakupić w pozostałych krajach za jedną jednostkę wspólnej umownej waluty (1 PPS).

PKB obliczony wg parytetu siły nabywczej (w PPS) – określany jako „realny PKB”, ponieważ przeliczenie wartości PKB z waluty krajowej na wspólną umowną walutę (PPS) eliminuje różnice cen pomiędzy krajami, co umożliwia bezpośrednie porównanie wolumenów PKB badanych krajów.

Wskaźniki parytetu siły nabywczej (PPP) – umożliwiają przeliczenie wybranych składowych PKB (spożycie, akumulacja brutto) na wspólną umowną walutę (PPS), nie zapewniają jednak addytywności wyników. Oznacza to, że suma składowych PKB wyrażonych w PPS nie musi być zgodna z wartością PKB ogółem w PPS. Z tego też powodu wyniki porównań PKB ogółem oraz jego kategorii składowych, wyrażonych we wspólnej umownej walucie (PPS), należy analizować oddzielnie na każdym poziomie agregacji.

2. Podstawa prawna

Parytety siły nabywczej są obliczane zgodnie z Rozporządzeniem Nr 1445/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 grudnia 2007 r. ustanawiającym wspólne zasady dostarczania podstawowych informacji w sprawie parytetów siły nabywczej oraz ich wyliczenia i rozpowszechniania. Wszystkie kraje Unii Europejskiej (UE) są obowiązane do corocznego udziału w międzynarodowych porównaniach Eurostat-OECD PPP Programme oraz dostarczania danych niezbędnych dla obliczeń PPP.

Od 1 września 2014 r. dane wykorzystywane w badaniach PPP są opracowywane zgodnie z aktualnie obowiązującym Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 549/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA 2010).

3. Zasady metodologiczne

Zasady prowadzenia międzynarodowych porównań Eurostat-OECD PPP Programme są szczegółowo opisane w podręczniku „Eurostat-OECD Methodological Manual on Purchasing Power Parities”⁷. Dodatkowe informacje na temat metodologii badań PPP znajdują się w publikacjach i artykułach zamieszczonych na stronach Eurostatu⁸.

Parytety siły nabywczej dla rynkowych wyrobów i usług są obliczane przez Eurostat według zharmonizowanej metodologii badań PPP oraz zgodnie z zasadami zestawiania rachunków narodowych w krajach członkowskich UE. Podstawą wyliczeń wskaźników PPP są notowania cen (wybranych reprezentantów na rynku krajowym), prowadzone jednocześnie we wszystkich uczestniczących krajach, dla jednakowej próby produktów. W badaniu dąży się przy tym do zachowania warunków porównywalności (cechy fizyczne, parametry techniczne, użyteczność, jakość) oraz reprezentatywności badanych towarów (dostępność na rynku oraz znaczący udział w strukturze wydatków PKB). W przypadku usług nierynkowych stosuje się metody kosztowe, tj. oparte na kosztach jednostkowych (quasi-ceny).

Badania cen są prowadzone dla następujących kategorii/grup wydatków PKB:

- spożycie indywidualne w sektorze gospodarstw domowych (dla 224 podstawowych grup wydatków),
- nakłady brutto na środki trwałe (wyroby, maszyny i urządzenia inwestycyjne, obiekty budowlane i prace inżynierskie).

Eurostat, we współpracy z krajami uczestniczącymi w badaniu, opracowuje szczegółowe wytyczne i instrukcje dla każdego badania cen, a następnie prowadzi wnikliwą weryfikację wyników badania.

Do przeliczeń obrotów handlu zagranicznego stosuje się oficjalne kursy walut. Wyniki PPP obliczone na poziomie grupy produktów agregowane są do poziomu PKB ogółem. Do agregacji jako wagi, wykorzystywane są struktury wydatków odpowiednich dla danej grupy produktów. Zagregowane PPP stosowane są do obliczeń PKB i jego agregatów w ujęciu realnym oraz przestrzennych indeksów wolumenu.

4. Wyniki PPP – tablice i podsumowanie

Za koordynację dostarczania podstawowych informacji, wyliczenie i publikację wyników odpowiada Eurostat. Publikowane są następujące dane:

- wskaźniki PPP na poziomie: produktu krajowego brutto, spożycia gospodarstw domowych oraz spożycia indywidualnego skorygowanego – w jednostkach waluty krajowej za 1 PPS,
- produkt krajowy brutto, spożycie gospodarstw domowych oraz spożycie indywidualne skorygowane – w PPS, ogółem i na 1 mieszkańca,
- wskaźniki poziomu cen w relacji do średniej krajów Unii Europejskiej.

Pełne wyniki PPP są udostępniane dwa razy w roku: w czerwcu i grudniu, przy czym dla roku t-3 są to wyniki ostateczne, a za lata t-1 i t-2 wyniki wstępne. Ponadto począwszy od 2022 r. Eurostat publikuje w marcu wybrane dane na temat PPP w ramach tzw. „szybkiego szacunku”. Prezentowane w tym czasie dane wynikowe w zakresie PKB dla roku t-1 obliczone są na podstawie wstępnych danych cenowych. Z kolei wyniki dla lat t-2 i t-3 przeliczane są na podstawie najnowszych, zaktualizowanych danych. W ramach „szybkiego szacunku” nie są udostępniane dane dotyczące spożycia gospodarstw domowych, spożycia indywidualnego skorygowanego oraz poziomów cen.

Począwszy od 2020 r., w związku z wystąpieniem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej z dniem 31 stycznia 2020 r., Eurostat udostępnia wyniki porównań międzynarodowych w odniesieniu do Unii Europejskiej obejmującej 27 krajów. Dla zapewnienia porównywalności danych Eurostat przeliczył wyniki z lat po-

⁷ „Eurostat-OECD Methodological Manual on Purchasing Power Parities 2023 edition”, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024; podręcznik jest dostępny na stronie internetowej: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/w/ks-gq-24-011>.

⁸ Patrz: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/purchasing-power-parities>.

przedzających Brexit, przyjmując jako bazę porównawczą dane dla 27 państw członkowskich. Dane wynikowe odnoszące się do Unii Europejskiej składającej się z 28 krajów dostępne są wyłącznie do 2020 r. Przedstawione w niniejszej publikacji wyniki międzynarodowych porównań PKB zostały zaprezentowane zgodnie z aktualnym w danym okresie składem Unii Europejskiej. Dla 2020 r., jako ostatniego pełnego roku członkostwa Wielkiej Brytanii w strukturach europejskich, zaprezentowano podwójny zestaw danych umożliwiający ocenę wpływu wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej na wyniki międzynarodowych porównań PKB. Dane dla lat 2021–2023 odnoszą się do Unii Europejskiej składającej się z 27 krajów.

Tablica 14. Wskaźniki parytetu siły nabywczej (PPP) w zakresie PKB w krajach UE

Wyszczególnienie		2020	2020	2021	2022	2023
		UE-28	UE-27			
Kraj	Waluta	Liczba jednostek waluty krajowej za 1 PPS				
Unia Europejska (UE-28)	PPS	1,0000	1,0197	–	–	–
Unia Europejska (UE-27)	PPS	0,9807	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000
Austria	EUR	1,1189	1,1410	1,1294	1,1175	1,1335
Belgia	EUR	1,0995	1,1212	1,1287	1,1297	1,1290
Bułgaria	BGN	1,0366	1,0570	1,0859	1,1600	1,1809
Chorwacja	EUR	0,6300	0,6424	0,6385	0,6668	0,6835
Cypr	EUR	0,8882	0,9057	0,9166	0,9179	0,9108
Czechy	CZK	18,6540	19,0215	19,6948	20,3811	20,3130
Dania	DKK	9,7721	9,9646	9,8589	9,9315	9,8596
Estonia	EUR	0,7910	0,8066	0,8374	0,9017	0,9181
Finlandia	EUR	1,2315	1,2557	1,2394	1,2457	1,2222
Francja	EUR	1,0640	1,0850	1,1037	1,1079	1,0925
Grecja	EUR	0,8141	0,8301	0,8165	0,8153	0,8101
Hiszpania	EUR	0,9308	0,9491	0,9226	0,9087	0,8975
Irlandia	EUR	1,1905	1,2140	1,1788	1,1714	1,1858
Litwa	EUR	0,6655	0,6786	0,6898	0,7526	0,7780
Luksemburg	EUR	1,2868	1,3122	1,3081	1,3073	1,3154
Łotwa	EUR	0,7211	0,7353	0,7276	0,7669	0,7732
Malta	EUR	0,8560	0,8728	0,8883	0,9073	0,9081
Niderlandy	EUR	1,1481	1,1707	1,1626	1,1610	1,1756
Niemcy	EUR	1,0852	1,1066	1,1080	1,1137	1,1195
Polska	PLN	2,6072	2,6586	2,7481	2,9158	3,0690
Portugalia	EUR	0,8334	0,8498	0,8474	0,8371	0,8232
Rumunia	RON	2,4789	2,5278	2,5907	2,7565	2,8349
Słowacja	EUR	0,7509	0,7657	0,7651	0,7865	0,8004
Słowenia	EUR	0,8172	0,8333	0,8427	0,8416	0,8617
Szwecja	SEK	12,9510	13,2061	13,1128	13,4430	13,5125
Węgry	HUF	217,7610	222,0510	232,5880	249,6450	267,6870
Wielka Brytania	GBP	1,0032	1,0230	–	–	–
Włochy	EUR	0,9707	0,9899	0,9804	0,9603	0,9620

Źródło: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [dostęp 20.06.2025 r.].

Zaprezentowane wskaźniki parytetu siły nabywczej (PPP) obliczone na poziomie PKB ogółem, oznaczają liczbę jednostek waluty krajowej niezbędną do zakupu w danym kraju takiej samej ilości produktów, jaką można zakupić na rynkach innych krajów za 1 PPS. Ponieważ wskaźniki parytetu (PPP) obliczane są na podstawie rynkowych cen bieżących, siła nabywcza jednostki wspólnej umownej waluty (PPS) nie jest stała. Parytety siły nabywczej ulegają zmianom w zależności od poziomu cen na rynkach krajowych oraz od struktury wydatków PKB w poszczególnych krajach. Dlatego też możliwość wykorzystania wyników badań PPP jest ograniczona do porównań przestrzennych i tylko w niewielkim stopniu mogą być one wykorzystane w porównaniach czasowych.

Tablica 15. Produkt krajowy brutto w krajach UE według parytetu siły nabywczej

Wyszczególnienie ^a	2020	2020	2021	2022	2023
	UE-28	UE-27			
	w mln PPS				
Unia Europejska (UE-28)	15 943 762	15 635 724	–	–	–
Unia Europejska (UE-27)	13 847 026	13 579 497	14 790 402	16 138 002	17 202 668
Niemcy	3 178 821	3 117 405	3 318 189	3 550 131	3 738 841
Wielka Brytania	2 096 736	2 056 226	–	–	–
Francja	2 178 778	2 136 684	2 272 535	2 395 565	2 587 165
Włochy	1 720 344	1 687 107	1 879 256	2 080 582	2 215 572
Hiszpania	1 213 166	1 189 727	1 339 102	1 511 638	1 669 500
Polska	906 308	888 797	968 510	1 063 462	1 112 810
Niderlandy	711 129	697 390	766 864	856 003	908 116
Rumunia	431 491	423 154	460 208	504 067	565 993
Belgia	421 779	413 630	448 346	498 995	528 072
Szwecja	387 063	379 585	413 165	432 672	454 628
Irlandia	321 041	314 838	381 068	444 709	430 048
Austria	339 901	333 334	359 696	400 886	417 509
Czechy	312 443	306 407	320 276	345 902	375 056
Portugalia	241 228	236 568	255 491	291 416	325 451
Dania	238 085	233 485	260 428	286 383	284 469
Węgry	224 134	219 804	238 880	264 974	282 304
Grecja	205 802	201 826	226 045	254 930	277 989
Finlandia	191 956	188 247	200 710	213 646	223 184
Bułgaria	116 811	114 554	128 557	145 141	156 856
Słowacja	125 612	123 185	133 230	139 917	154 721
Chorwacja	80 554	78 998	91 376	101 405	114 199
Litwa	75 533	74 073	82 172	89 628	94 846
Słowenia	57 196	56 091	61 736	67 621	74 215
Luksemburg	50 123	49 155	55 838	58 696	61 573
Łotwa	40 529	39 746	44 368	47 074	50 921
Estonia	35 221	34 541	37 565	40 414	41 593
Cypr	25 189	24 702	28 015	32 006	34 410
Malta	16 788	16 464	18 775	20 140	22 626

a Kolejność krajów wyznaczono zgodnie z rankingiem PKB wyrażonego w PPS w 2023 r.

Uwaga: PKB poszczególnych krajów nie sumuje się do wartości PKB dla całej Unii Europejskiej ze względu na zastosowane zaokrąglenia.

Źródło: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [dostęp 20.06.2025 r.].

Zgodnie ze wstępnymi wynikami opublikowanymi przez Eurostat w czerwcu 2025 r., w całym analizowanym okresie Niemcy dysponowały największym realnym PKB wśród wszystkich krajów UE. W 2023 r. PKB Niemiec wyniósł prawie 3 739 mld PPS. Realny PKB Francji ukształtował się na poziomie wynoszącym 2 587 mld PPS. Wśród krajów UE, których realny PKB wyniósł powyżej 1 mld PPS znalazły się Włochy – 2 215 mld PPS, Hiszpania – 1 669 mld PPS oraz Polska, która zajęła piąte miejsce w UE z wynikiem blisko 1 113 mld PPS. Kolejne miejsca w rankingu objęły Niemcy z realnym PKB wynoszącym 908 mld PPS, Rumunia – prawie 566 mld PPS, Belgia – 528 mld PPS, Szwecja – 454 mld PPS, Irlandia – 430 mld PPS oraz Austria, z realnym PKB wynoszącym 417 mld PPS. Dwa kraje: Czechy i Portugalia, dysponowały realnym PKB w wysokości ponad 300 mld PPS. Dania, Węgry, Grecja oraz Finlandia odnotowały realny PKB powyżej 200 mld PPS. Bułgaria, Słowacja i Chorwacja osiągnęły poziom realnego PKB wyższy niż 100 mld PPS, a Litwa, Słowenia, Luksemburg i Łotwa – wyższy niż 50 mld PPS. Pozostałe kraje: Estonia, Cypr i Malta osiągnęły poziom poniżej 50 mld PPS.

W 2023 r. pięć krajów Europejskich, największych pod względem PKB (Niemcy, Francja, Włochy, Hiszpania i Polska), wspólnie dysponowało blisko 2/3 realnego PKB całej Unii Europejskiej. Realny PKB kolejnych dziewięciu krajów (Niderlandów, Rumunii, Belgii, Szwecji, Irlandii, Austrii, Czech, Portugalii oraz Danii) stanowił łącznie prawie 25% realnego PKB UE. Realny PKB pozostałych 13 krajów wyniósł łącznie poniżej 10%.

Tablica 16. Udział krajów w produkcie krajowym brutto UE według parytetu siły nabywczej

Wyszczególnienie ^a	2020	2020	2021	2022	2023
	UE-28	UE-27			
	w %				
Unia Europejska (UE-28)	100,00	–	–	–	–
Unia Europejska (UE-27)	86,85	100,00	100,00	100,00	100,00
Niemcy	19,94	22,96	22,43	22,00	21,73
Wielka Brytania	13,15	–	–	–	–
Francja	13,67	15,73	15,36	14,84	15,04
Włochy	10,79	12,42	12,71	12,89	12,88
Hiszpania	7,61	8,76	9,05	9,37	9,70
Polska	5,68	6,55	6,55	6,59	6,47
Niderlandy	4,46	5,14	5,18	5,30	5,28
Rumunia	2,71	3,12	3,11	3,12	3,29
Belgia	2,65	3,05	3,03	3,09	3,07
Szwecja	2,43	2,80	2,79	2,68	2,64
Irlandia	2,01	2,32	2,58	2,76	2,50
Austria	2,13	2,45	2,43	2,48	2,43
Czechy	1,96	2,26	2,17	2,14	2,18
Portugalia	1,51	1,74	1,73	1,81	1,89
Dania	1,49	1,72	1,76	1,77	1,65
Węgry	1,41	1,62	1,62	1,64	1,64
Grecja	1,29	1,49	1,53	1,58	1,62
Finlandia	1,20	1,39	1,36	1,32	1,30
Bułgaria	0,73	0,84	0,87	0,90	0,91
Słowacja	0,79	0,91	0,90	0,87	0,90
Chorwacja	0,51	0,58	0,62	0,63	0,66
Litwa	0,47	0,55	0,56	0,56	0,55
Słowenia	0,36	0,41	0,42	0,42	0,43
Luksemburg	0,31	0,36	0,38	0,36	0,36
Łotwa	0,25	0,29	0,30	0,29	0,30
Estonia	0,22	0,25	0,25	0,25	0,24
Cypr	0,16	0,18	0,19	0,20	0,20
Malta	0,11	0,12	0,13	0,12	0,13

a Kolejność krajów wyznaczono zgodnie z rankingiem PKB wyrażonego w PPS w 2023 r.

Uwaga: Udział PKB poszczególnych krajów UE nie sumuje się do 100% ze względu na zastosowane zaokrąglenia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [dostęp 20.06.2025 r.].

Kluczowym wskaźnikiem służącym porównaniu rozwoju gospodarczego krajów Unii Europejskiej jest poziom realnego PKB na 1 mieszkańca (Tablica 17).

Tablica 17. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w krajach UE według parytetu siły nabywczej

Wyszczególnienie ^a	2020	2020	2021	2022	2023
	UE-28	UE-27			
	w PPS				
Unia Europejska (UE-28)	31 100	30 500	–	–	–
Unia Europejska (UE-27)	31 000	30 400	33 200	36 000	38 100
Luksemburg	79 400	77 900	87 100	89 600	92 200
Irlandia	63 800	62 500	74 800	85 500	81 200
Niderlandy	40 800	40 000	43 700	48 400	50 800
Dania	40 800	40 100	44 500	48 500	47 800
Austria	38 100	37 400	40 200	44 300	45 700
Belgia	36 600	35 800	38 700	42 700	44 800
Niemcy	38 200	37 500	39 900	42 400	44 200
Szwecja	37 400	36 700	39 700	41 100	42 900
Malta	32 600	31 900	36 200	37 900	40 900
Finlandia	34 700	34 000	36 200	38 400	40 000
Wielka Brytania	31 400	30 800	–	–	–
Francja	32 200	31 600	33 400	35 100	37 800
Włochy	28 900	28 400	31 800	35 300	37 600
Cypr	27 700	27 200	30 400	34 100	35 900
Słowenia	27 200	26 700	29 300	32 100	35 000
Czechy	29 800	29 200	30 500	32 100	34 500
Hiszpania	25 600	25 100	28 300	31 600	34 500
Litwa	26 900	26 400	29 300	31 700	33 000
Portugalia	23 200	22 800	24 500	27 800	30 800
Estonia	26 500	26 000	28 200	30 300	30 500
Rumunia	22 400	21 900	24 000	26 500	29 700
Polska	24 400	23 900	26 200	28 100	29 600
Węgry	23 200	22 700	24 800	27 600	29 400
Chorwacja	20 400	20 000	23 300	25 900	29 000
Słowacja	23 000	22 600	24 500	25 600	28 400
Łotwa	21 300	20 900	23 500	25 000	27 100
Grecja	19 200	18 900	21 200	24 100	26 400
Bułgaria	17 800	17 500	19 800	22 400	24 300

a Kolejność krajów wyznaczono zgodnie z rankingiem PKB na 1 mieszkańca wyrażonego w PPS w 2023 r.

Źródło: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [dostęp 20.06.2025 r.].

W 2023 r. średni realny PKB na 1 mieszkańca UE wynosił 38 100 PPS. Dziesięć krajów UE osiągnęło poziom realnego PKB na 1 mieszkańca wyższy, a siedemnaście krajów niższy od średniej dla całej UE. Krajem o najwyższym realnym PKB na 1 mieszkańca był Luksemburg, a najniższym – Bułgaria.

W 2023 r. realny PKB na 1 mieszkańca w Luksemburgu osiągnął 242% średniego poziomu realnego PKB na osobę w UE. Wynik ten nie odzwierciedla jednak rzeczywistej sytuacji ekonomicznej Luksemburga ze względu na liczbę osób pracujących na terenie tego kraju, znacznie przekraczającą liczbę osób faktycznie w nim zamieszkujących. W pozostałych krajach, w których realny PKB na 1 mieszkańca był wyższy od średniego w UE w 2023 r., wskaźnik wolumenu nie przekroczył 133%, za wyjątkiem Irlandii (213%).

W Niderlandach, Danii i Austrii poziom realnego PKB na 1 mieszkańca był wyższy od średniego o 20% i więcej. Wśród pozostałych krajów, których poziom realnego PKB na 1 mieszkańca był wyższy niż średnia UE, należy wymienić Belgię, Niemcy, Szwecję, Maltę oraz Finlandię. Większe zróżnicowanie zaobserwowano w krajach dysponujących realnym PKB na 1 mieszkańca niższym niż średnia UE. Dziewięć krajów (Francja, Włochy, Cypr, Słowenia, Czechy, Hiszpania, Litwa, Portugalia i Estonia) dysponowało w 2023 r. realnym PKB na 1 mieszkańca stanowiącym nie mniej niż 80% średniej unijnej. W kolejnych sześciu krajach (w Polsce, Rumunii, Węgrzech, Chorwacji, Słowacji i Łotwie) poziom realnego PKB na 1 mieszkańca w 2023 r. wyniósł ponad 70% średniego poziomu w Unii Europejskiej. Pozostałe dwa kraje: Grecja i Bułgaria, osiągnęły poziom realnego PKB na 1 mieszkańca powyżej 60% średniego poziomu w UE.

Tablica 18. Indeksy wolumenu produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w krajach UE według parytetu siły nabywczej

Wyszczególnienie	2020	2020	2021	2022	2023
	UE-28	UE-27			
	UE=100				
Unia Europejska (UE-28)	100	100	–	–	–
Unia Europejska (UE-27)	100	100	100	100	100
Luksemburg	255	256	263	249	242
Irlandia	205	205	226	238	213
Niderlandy	131	131	132	134	133
Dania	131	132	134	135	125
Austria	123	123	121	123	120
Belgia	118	118	117	119	118
Niemcy	123	123	120	118	116
Szwecja	120	120	120	114	112
Malta	105	105	109	105	107
Finlandia	112	112	109	107	105
Francja	104	104	101	98	99
Wielka Brytania	101	101	–	–	–
Włochy	93	93	96	98	98
Cypr	89	89	92	95	94
Słowenia	87	88	88	89	92
Czechy	96	96	92	89	90
Hiszpania	82	83	85	88	90
Litwa	86	87	88	88	87
Portugalia	75	75	74	77	81
Estonia	85	85	85	84	80
Polska	78	79	79	78	78
Rumunia	72	72	72	74	78
Węgry	75	75	75	77	77
Chorwacja	66	66	70	72	76
Słowacja	74	74	74	71	74
Łotwa	69	69	71	69	71
Grecja	62	62	64	67	69
Bułgaria	57	57	60	62	64

a Kolejność krajów wyznaczono zgodnie z rankingiem PKB na 1 mieszkańca wyrażonego w PPS w 2023 r.

Źródło: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [dostęp 20.06.2025 r.].

Aneks 3

Szara gospodarka i działalność nielegalna w rachunkach narodowych

1. Zakres szacunków rozmiarów szarej gospodarki i działalności nielegalnej

System rachunków narodowych, obowiązujący w krajach Unii Europejskiej, zapewnia kompletność danych wykorzystywanych do procesu kompilacji produktu krajowego brutto i dochodu narodowego brutto. Oznacza to, że w rachunkach narodowych, obok produkcji bezpośrednio obserwowalnej na podstawie danych z badań statystycznych i danych administracyjnych, uwzględniana jest również produkcja nieobserwowana, w tym szara gospodarka i działalność nielegalna.

Szara gospodarka obejmuje działania produkcyjne w sensie ekonomicznym, całkowicie legalne (pod względem spełniania norm i regulacji prawnych), ale ukrywane przed władzami publicznymi z następujących przyczyn:

- aby uniknąć płacenia podatku dochodowego, podatku od wartości dodanej (VAT) i pozostałych podatków,
- aby uniknąć płacenia składek na ubezpieczenie społeczne,
- aby uniknąć stosowania wymogów prawa takich jak: płaca minimalna, maksymalny czas pracy, warunki bezpieczeństwa pracy,
- aby uniknąć procedur administracyjnych takich jak wypełnianie kwestionariuszy statystycznych i innych formularzy.

Istotą szarej gospodarki jest zatem, m.in.: ukrywanie części dochodu w celu uniknięcia opodatkowania, zatrudnianie pracowników „na czarno”, rejestrowanie się pracujących na własny rachunek jako bezrobotni.

Działalność nielegalna obejmuje:

- produkcję wyrobów i usług, których sprzedaż, rozprowadzanie lub posiadanie jest zabronione przez prawo,
- działalność produkcyjną, która jest zwykle legalna, lecz staje się nielegalna, gdy jest wykonywana przez producentów nie mających do tego prawa, np. praktyka medyczna bez licencji.

Dane dla lat 2020–2023 prezentowane w niniejszej publikacji uwzględniają szacunki rozmiarów szarej gospodarki dla:

- zarejestrowanych podmiotów gospodarczych z liczbą pracujących do 9 osób bez względu na formę prawną oraz podmiotów sektora prywatnego bez spółdzielni z liczbą pracujących od 10 do 49 osób.

Szacunki dokonano dla:

- zaniżonej produkcji i dochodów w informacjach przekazywanych do statystyki,
- uchylania się od płacenia podatku od towarów i usług (tzw. VAT fraud),
- osób fizycznych z tytułu wykonywania pracy nierejestrowanej, głównie w działalności usługowej, w tym działalności polegającej na świadczeniu usług seksualnych.

W ramach działalności nielegalnej ujęto szacunki dotyczące:

- działalności osób czerpiących korzyści majątkowe z tytułu świadczenia usług prostytucji przez inne osoby (działalność sutenerka),
- produkcji i handlu narkotykami,
- przemytu papierosów,
- przemytu alkoholu.

Należy zauważyć, że nie zawsze istnieje wyraźna granica pomiędzy szarą gospodarką a działalnością nielegalną. W polskich rachunkach narodowych, ze względu na specyfikę krajową, zaistniała potrzeba rozdzielenia dokonanych dla prostytucji oszacowań na część należącą do szarej strefy (do której zaliczyć należy dochody bezpośrednio uzyskiwane przez osoby świadczące usługi seksualne) i do działalności nielegalnej (zabronione przez prawo sutenerstwo).

2. Metody przyjęte do szacunków rozmiarów szarej gospodarki i działalności nielegalnej

2.1. W szacunkach rozmiarów szarej gospodarki wykorzystano:

- metodę bezpośrednią,
- badanie pracy nierejestrowanej poprzez badania rynku pracy (badanie aktywności ekonomicznej ludności oraz badanie modułowe pracy nierejestrowanej),
- szacunki działalności związanej ze świadczeniem usług seksualnych.

Metoda bezpośrednia posłużyła do oszacowania produkcji ukrytej w zarejestrowanych podmiotach gospodarczych. Badaniami objęto podmioty gospodarcze z liczbą pracujących do 9 osób bez względu na szczególną formę organizacyjną oraz podmioty sektora prywatnego (bez spółdzielni) z liczbą pracujących od 10 do 49 osób. Metoda bezpośrednia szacunku polega na oszacowaniu normatywów przeciętnej wydajności pracy i przeciętnego wynagrodzenia na jednego pracującego. Normatywy te następnie wykorzystano do wyszacowania przeciętnych przychodów na jednego pracującego, które z kolei stanowiły podstawę do oszacowania produkcji globalnej, zużycia pośredniego i wartości dodanej brutto.

Oszacowania normatywów dokonano w podziale na:

- sekcje według Polskiej Klasyfikacji Działalności,
- rodzaje miejscowości (gminy, miasta–gminy, miasta),
- liczbę pracujących (1–2 osoby, 3–4 osoby, 5 osób, powyżej 5 osób).

Badania rynku pracy wykorzystano do oszacowania rozmiarów szarej gospodarki w zakresie działalności osób fizycznych wykonujących pracę nierejestrowaną, głównie działalność usługową.

W badaniu tym zostały wykorzystane:

- oficjalne statystyki dotyczące wynagrodzeń, liczby pracujących i zarejestrowanych bezrobotnych,
- wyniki reprezentacyjnego badania i aktywności ekonomicznej ludności (BAEL) prowadzonego przez Departamenty GUS: Badań Demograficznych oraz Badań Społecznych i Rynku Pracy,
- badanie modułowe pracy nierejestrowanej za rok 2017 oraz 2022.

W oparciu o wyniki powyższych badań oszacowano liczbę pracujących w szarej gospodarce ogółem oraz w podziale na sekcje PKD 2007.

Do oszacowania produkcji oraz kosztów jej wytworzenia przez osoby fizyczne wykonujące pracę nierejestrowaną wykorzystano, obliczone na podstawie danych wynikowych z badania SP-3 (dotyczącego zarejestrowanych jednostek małych zatrudniających do 9 osób), przeciętne wynagrodzenie, oraz odpowiednio wyliczone wskaźniki relacji (nadwyżka na 1 zatrudnionego). Oddzielnie policzono produkcję wynikającą z pracy nierejestrowanej pracowników oraz osób pracujących na własny rachunek.

Ponadto w ramach działalności nierejestrowanej uwzględniono szacunki produkcji na własne cele finalne, tj.:

- szacunek przetworzonych produktów rolnych zachowanych do własnej konsumpcji gospodarstw domowych – alokowany w sekcji A;
- szacunek budownictwa wykonanego systemem gospodarczym – alokowany w sekcji F.

Produkcję globalną obliczono jako iloczyn oszacowanej liczby pracujących, przeciętnych wynagrodzeń oraz wskaźnika relacji wynagrodzeń do produkcji globalnej dla małych podmiotów zarejestrowanych. Koszty wytworzenia tej produkcji (zużycie pośrednie), obliczono z wykorzystaniem wskaźnika relacji zużycia pośredniego do produkcji globalnej w małych podmiotach zarejestrowanych.

Szacunki działalności związanej ze świadczeniem usług seksualnych

Dochody z tytułu działalności związanej ze świadczeniem usług seksualnych obliczono dla trzech ustalonych kategorii tych usług – działalności agencji, usług świadczonych przez osoby pracujące w prywatnych lokalach (własnych lub wynajętych) oraz usług seksualnych świadczonych przy drogach.

Wartość tych przychodów równa jest iloczynowi liczby osób świadczących usługi seksualne, liczbie kontaktów w ciągu roku oraz średniej cenie usług. W szacunku uwzględniono także udział nierezydentów, który charakterystyczny jest dla usług seksualnych świadczonych przy drogach. Wartość usług świadczonych przez cudzoziemców, a także wartość kosztów, jakie ponoszą w związku z przekazywaniem części swojego zysku sutenerom, wpływają także na poziom salda handlu zagranicznego.

2.2. Szacunki działalności nielegalnej

Do szacunków działalności nielegalnej wykorzystano dane ze źródeł administracyjnych i pozastatystycznych, w tym wyniki badań specjalistycznych instytucji i ośrodków naukowo-badawczych oraz raporty policyjne.

Szacunki działalności nielegalnej dotyczą następujących obszarów:

– działalność sutenerska

Działalność sutenerska jest zabroniona przez polskie prawo i polega na czerpaniu zysków ze świadczenia usług seksualnych przez inne osoby.

– produkcja i handel narkotykami

W działalności związanej z produkcją i handlem narkotykami uwzględniono te grupy narkotyków, które mają największe znaczenie na polskim rynku. Są to: marihuana i haszysz, amfetamina, kokaina i crack, heroina, ekstazy, LSD i halucynogeny oraz polska heroina. Szacunki wartości przychodów z tytułu działalności związanej z produkcją i handlem narkotykami dokonywane są od strony podaży i od strony popytu.

– przemyt papierosów

Zjawiska, które poddano dokładnej analizie dotyczą przemytu papierosów ze wschodu na rynek krajowy i ich nielegalnej sprzedaży w handlu, głównie bazarowym, a także zjawiska wywozu do krajów Europy Zachodniej legalnie wyprodukowanych w Polsce papierosów i tam wprowadzenie ich na rynek bez obowiązujących znaków akcyzy. Ponadto została uwzględniona nielegalna produkcja papierosów na skalę przemysłową – podrabianie znanych marek. Część dochodów związaną z legalnie wyprodukowanymi papierosami zaliczono do szarej gospodarki, natomiast część wynikającą z nielegalnej produkcji oraz przemytu na rynek polski, do gospodarki nielegalnej.

– przemysł alkoholu

Nielegalny rynek wyrobów alkoholowych w Polsce dotyczy głównie wyrobów spirytusowych wysokoprocentowych. Opierając się na ustaleniach Służb Celnich oraz dostępnych raportach przyjęto, że spośród segmentów nielegalnego rynku najistotniejsze elementy to odkażanie alkoholu skażonego i obrót odkażonym alkoholem.

3. Wpływ szacunków szarej gospodarki i działalności nielegalnej na poziom PKB

W latach 2020–2023 udział gospodarki nieobserwowanej w tworzeniu produktu krajowego brutto (łącznie z szarą gospodarką i działalnością nielegalną) kształtował się na poziomie 11,9% w 2020 roku i spadał w kolejnych latach, osiągając poziom 8,3% w 2023 r. Udział szarej gospodarki w latach 2020–2023 wyniósł odpowiednio 11,5%, 10,3%, 9,1% oraz 8,1%, natomiast udział działalności nielegalnej w latach 2020–2023 obniżył się do 0,2% produktu krajowego brutto. Niezmiennie największy udział w szarej gospodarce mają jednostki prowadzące działalność handlową, budowlaną oraz obsługę rynku nieruchomości. Natomiast największy udział w tworzeniu dochodów osiąganych z tytułu działalności nielegalnej ma działalność związana z produkcją i handlem narkotykami.

Wytworzona, w wyniku działalności w szarej gospodarce i działalności nielegalnej, wartość dodana brutto przeznaczona była głównie na spożycie w sektorze gospodarstw domowych (produkcja nieobserwowana uwzględniająca szarą strefę i działalność nielegalną) oraz na powiększenie nakładów brutto na środki trwałe (produkcja nieobserwowana w zakresie szarej strefy).

Prezentowane dane w zakresie gospodarki nieobserwowanej ujętej w spożyciu gospodarstw domowych, obejmują kompleksowe informacje na temat rozmiarów szarej gospodarki w agregacie jakim jest spożycie gospodarstw domowych, tj. dane wynikające z rozdysponowania produkcji nieobserwowanej, niezależnie, czy występują one w źródłach wykorzystywanych do ustalenia poziomu konsumpcji gospodarstw domowych, czy są wynikiem dodatkowych szacunków.

Tablica 19. Szacunki rozmiarów szarej gospodarki i działalności nielegalnej w tworzeniu PKB (ceny bieżące)

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
	w mln zł			
PRODUKT KRAJOWY BRUTTO (łącznie z produkcją nieobserwowaną)	2 362 909	2 661 518	3 100 850	3 415 274
	w %			
PRODUKT KRAJOWY BRUTTO (łącznie z produkcją nieobserwowaną)	100,0	100,0	100,0	100,0
Ogółem gospodarka nieobserwowana	11,9	10,6	9,4	8,3
Szara gospodarka	11,5	10,3	9,1	8,1
W jednostkach zarejestrowanych	9,4	8,8	7,6	6,7
Z tytułu wykonywania pracy nierejestrowanej	2,1	1,5	1,5	1,4
Działalność nielegalna	0,4	0,3	0,3	0,2
Sutenerstwo	0,04	0,04	0,03	0,03
Narkotyki, alkohol, papierosy (handel)	0,29	0,24	0,19	0,17
Narkotyki, alkohol, papierosy (produkcja)	0,03	0,03	0,03	0,03
Szara gospodarka wg grup sekcji:				
Przemysł	1,4	1,3	1,1	0,9
Budownictwo	2,2	2,2	1,8	1,5
Handel i naprawa pojazdów samochodowych zakwaterowanie i gastronomia	3,8	3,2	3,1	2,9
Transport i gospodarka magazynowa	1,0	0,9	0,8	0,7
Obsługa rynku nieruchomości	1,8	1,6	1,3	1,0
Pozostałe sekcje	1,3	1,1	1,0	1,1

Tablica 20. Szacunki rozmiarów szarej gospodarki i działalności nielegalnej według elementów rozdysponowania PKB (ceny bieżące)

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
	w mln zł			
PRODUKT KRAJOWY BRUTTO (łącznie z produkcją nieobserwowaną)	2 362 909	2 661 518	3 100 850	3 415 274
	w %			
PRODUKT KRAJOWY BRUTTO (łącznie z produkcją nieobserwowaną)	100,0	100,0	100,0	100,0
Spożycie w sektorze gospodarstw domowych	55,8	55,6	57,1	56,6
Produkcja nieobserwowana	6,3	5,4	4,9	4,3
Nakłady brutto na środki trwałe	18,4	16,9	16,4	17,9
w tym: szara gospodarka	3,3	2,7	2,4	2,1

Aneks 4

Rewizja rachunków narodowych przeprowadzona w roku 2024

1. Wprowadzenie

Cykliczne rewizje przeprowadzane w statystyce rachunków narodowych mają na celu dostarczanie użytkownikom spójnych i porównywalnych szeregów danych. Wprowadzanie zmian w algorytmach oraz implementacja nowych źródeł danych mają na celu stałe podnoszenie jakości prezentowanych danych oraz odzwierciedlenie zmian zachodzących w gospodarce.

Rewizja danych wynika z zasad Zharmonizowanej Europejskiej Polityki Rewizji (HERP – Harmonised European Revision Policy) rekomendowanej przez Komisję Europejską (KE) wszystkim krajom Unii Europejskiej. Cykliczne przeliczanie danych z obszaru rachunków narodowych i bilansu płatniczego w ramach tzw. rewizji benchmarkingowych umożliwia zapewnienie porównywalności danych w długich szeregach czasowych. Regularne przeglądy algorytmów, oraz wykorzystywanie nowych lub zaktualizowanych źródeł danych są istotnymi elementami procesu zestawiania statystyki rachunków narodowych. Głównym celem takiego podejścia jest zapewnienie spójności szacowanych danych, także w wymiarze międzynarodowym. W rewizji w 2024 r., kluczowe zmiany wynikały z zaleceń Komisji Europejskiej wypracowanych w cyklicznych weryfikacjach dochodu narodowego brutto obejmujących okres od 2010 roku. Dla zapewnienia spójnego i porównywalnego szeregu najważniejsze zmiany zostały wprowadzone od roku 1995. Ponieważ część zmian wprowadzono do rachunków narodowych już w 2022 r., ostateczny wpływ rewizji w 2024 r. na główne agregaty, był znacznie zróżnicowany w całym szeregu 1995–2022.

Rewizja benchmarkingowa w 2024 r. spowodowała zmiany dotychczas opublikowanych danych z uwagi na konieczność:

- implementacji rekomendacji Komisji Europejskiej (Eurostatu),
- wykorzystania nowych i aktualizacji istniejących źródeł danych, w tym wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 (NSP2021),
- wdrożenia wytycznych zawartych w zaktualizowanym Podręczniku ds. deficytu i długu sektora instytucji rządowych i samorządowych (Manual on Government Deficit and Debt – MGDD),
- zachowania ciągłości i porównywalności szeregów danych.

W ramach rewizji benchmarkingowej przeprowadzonej w roku 2024 zmieniony został także rok odniesienia dla rachunków narodowych, ze stosowanego dotychczas 2015 roku na rok 2020.

2. Zakres wprowadzonych zmian

Rewizją przeprowadzoną w 2024 r. objęto dane roczne i dane kwartalne za okres 1995–2022, w większości rodzajów działalności gospodarczej według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), a także wszystkie sektory instytucjonalne, tj. przedsiębiorstwa niefinansowe, instytucje finansowe, sektor instytucji rządowych i samorządowych, gospodarstwa domowe oraz instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych. W zależności od charakteru zmiany, rewizją objęty był cały szereg czasowy lub tylko wybrane okresy. Najistotniejsze zmiany dotyczyły usług mieszkaniowych w sektorze gospodarstw domowych, produkcji nieobserwowanej oraz usług finansowych i ubezpieczeniowych. Zmiany wpłynęły na wszystkie składowe produktu krajowego brutto mierzonego z trzech stron tj. strony produkcji, rozdysonowania i dochodowej.

1. Usługi mieszkaniowe w sektorze gospodarstw domowych (1995–2022)

Zmiany w tym obszarze dotyczyły głównie przyjęcia zaktualizowanego szacunku amortyzacji budynków mieszkalnych, uwzględniającego efekty działalności w ramach gospodarki nieobserwowanej. Nowy szacunek amortyzacji zwiększył wartość produkcji czynszów umownych, która mierzona jest metodą kosztową.

Dodatkowo wykorzystano nowe dane o zasobach mieszkaniowych oraz szacunki dotyczące wynajętej powierzchni mieszkaniowej opracowane na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021. Wyniki NSP2021 wpłynęły na wartość usług mieszkaniowych, zarówno w zakresie czynszów umownych, jak i czynszów rzeczywistych.

W rewizji benchmarkingowej w 2024 r. uspołniono dane dla całego szeregu danych, tj. za okres 1995–2022.

2. Produkcja nieobserwowana (1995–2022)

Dane dotyczące gospodarki nieobserwowanej są integralnym elementem statystyki rachunków narodowych, ponieważ zapewniają kompletność obrazu gospodarki narodowej. Dane te dotyczą różnych obszarów działalności gospodarczej, jednak łącznie mają istotny wpływ na wartość PKB. Z tego też powodu statystyka dotycząca gospodarki nieobserwowanej jest przedmiotem regularnych analiz i weryfikacji. Zmiany w tym obszarze wprowadzone w ramach rewizji benchmarkingowej w 2024 r. dotyczyły produkcji realizowanej przez podmioty niezarejestrowane (tzw. praca nierejestrowana) oraz produkcji budowlanej na własne cele finalne w sektorze gospodarstw domowych.

a. Praca nierejestrowana (1995–2022)

Zmiana danych dotyczących produkcji realizowanej w ramach pracy nierejestrowanej wynikała z aktualizacji liczby niezarejestrowanych pracowników i samozatrudnionych. Część zmian wdrożono w rewizji w 2022 r. Natomiast w ramach bieżącej rewizji benchmarkingowej wprowadzono kolejne zmiany polegające na: aktualizacji danych za okres lat 1995–2009 w celu zachowania spójności szeregu danych i zgodności ze zmianami wprowadzonymi w roku 2022, uwzględnieniu w szacunkach cudzoziemców przebywających na terenie Polski powyżej roku oraz uwzględnieniu wyników Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

b. Budownictwo na własne cele finalne w sektorze gospodarstw domowych (1995–2022)

Zmiany dotyczące produkcji budowlanej na własne cele finalne realizowanej przez gospodarstwa domowe wprowadzono do statystyki rachunków narodowych w 2022 r. W ramach bieżącej rewizji benchmarkingowej zaktualizowano założenia dotyczące bilansowania zmian wprowadzonych w 2022 r. i w celu zachowania spójności szeregów danych, oszacowano wartość tej produkcji za okres lat 1995–2009.

3. Zmiany w statystyce sektora przedsiębiorstw niefinansowych (2010–2022)

Rewizja rachunków narodowych w zakresie sektora przedsiębiorstw niefinansowych dotyczyła następujących zmian:

a. Dostosowanie w zużyciu pośrednim jednostek sektora przedsiębiorstw niefinansowych (2010–2022)

Zmiany w zużyciu pośrednim wynikały z rekomendacji Komisji Europejskiej i stanowiły kontynuację prac w zakresie przejścia z cen producenta do cen bazowych. Aktualizacja danych w tym obszarze była efektem szczegółowych analiz dotyczących opłat administracyjnych ponoszonych przez przedsiębiorstwa.

b. Aktualizacja danych dotyczących prac badawczych i rozwojowych prowadzonych na własne cele finalne (2020–2022)

W wyniku cyklicznego przeglądu statystyki dotyczącej nakładów brutto na środki trwałe, zidentyfikowano potrzebę aktualizacji danych o nakładach inwestycyjnych na prace badawczo rozwojowe (B+R) prowadzone w roku 2020. Zmiana danych dotyczących nakładów inwestycyjnych w jednym roku spowodowała konieczność rewizji danych dotyczących zasobów środków trwałych oraz amortyzacji środków trwałych w latach 2020–2022.

c. Działalność nieobserwowana w podmiotach zaliczanych do sektora przedsiębiorstw niefinansowych (2018–2020)

Dostosowania w rachunkach narodowych z tytułu działalności nieobserwowanej wynikają z rozporządzenia ESA2010 i rekomendacji Grupy Ekspertów do spraw Dochodu Narodowego Brutto dotyczących kompletności statystyki rachunków narodowych.

W ramach rewizji benchmarkingowej w 2024 r. zaktualizowano wartość szacunków produkcji nieobserwowanej w zakresie spółek cywilnych za lata 2018–2022 oraz jej rozdysponowanie (alokację). Nowe szacunki i ich bilansowanie spowodowały zmiany w wybranych transakcjach sektora przedsiębiorstw niefinansowych oraz wartości nominalnej PKB.

d. Nadwyżka netto na własne cele finalne (2017–2022)

Nadwyżka z tytułu produkcji przeznaczonej na własne cele finalne wynika z metodologii ESA2010 i szczegółowych rekomendacji Komisji Europejskiej. Zmiany wprowadzone w ramach bieżącej rewizji polegały na aktualizacji danych o amortyzacji uwzględnionych przy opracowywaniu nadwyżki operacyjnej netto w poszczególnych sekcjach i działach wg klasyfikacji PKD2007. Rewizją objęto jednocześnie dane dotyczące produkcji (w tym produkcji na własne cele finalne) i zużycia pośredniego w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych w latach 2017–2022, co ostatecznie nie wpłynęło na wartość nominalną PKB.

4. Dostosowania w spożyciu indywidualnym gospodarstw domowych (1995–2022)

Zmiany w szacunku spożycia indywidualnego gospodarstw domowych dotyczyły głównie aktualizacji danych na temat prywatnych podróży zagranicznych i wartości przetworzonych produktów rolnych zachowanych do własnej konsumpcji.

a. Aktualizacja danych odnośnie do prywatnych podróży zagranicznych (2004–2009)

Aktualizacja danych polegała na uspołnieniu informacji na temat wartości wydatków Polaków za granicą oraz cudzoziemców w Polsce z danymi dostępnymi w statystyce bilansu płatniczego, dostępnych za okres od 2004 r. Dane te są wykorzystywane do przejścia z koncepcji krajowej spożycia gospodarstw domowych (tj. wszystkich wydatków konsumpcyjnych poniesionych na terytorium polskiej gospodarki) do koncepcji narodowej (tj. wydatków konsumpcyjnych poniesionych przez Polaków na dowolnym terytorium ekonomicznym).

b. Uwzględnienie szacunków wartości przetworzonych produktów rolnych zachowanych do własnej konsumpcji (1995–2009 i 2018–2022)

W ramach rewizji benchmarkingowej w 2024 r. wprowadzono zmianę z tytułu przetworzonych produktów rolnych przeznaczonych do własnej konsumpcji w latach 1995–2009, co zapewnia ciągłość i porównywalność pełnego szeregu danych (pozostałe lata zrewidowano w 2022 r.) Ponadto w związku z dostępnością najnowszych wyników badania Budżet Czasu Ludności 2023 zaktualizowano szacunek przetworzonych produktów rolnych w latach 2018–2022.

5. Usługi finansowe i ubezpieczeniowe (1995–2022)

Rewizja rachunków narodowych w obszarze statystyki sektora instytucji finansowych objęła w szczególności metodykę szacowania produkcji globalnej oraz zużycia pośredniego w zakresie usług finansowych i ubezpieczeniowych.

a. Usługi finansowe (1995–2009)

W rewizji benchmarkingowej dokonano weryfikacji danych w obszarze usług finansowych objętych rewizją w 2022 r. (tj. okres lat 2010–2020) oraz dla zapewnienia porównywalności wyników w całym szeregu, zaktualizowane rozwiązania metodologiczne zostały wdrożone także w szeregu lat 1995–2009. Prace polegały na eliminacji „pozostałych przychodów operacyjnych” oraz „pozostałych kosztów operacyjnych”, odpowiednio z produkcji globalnej i zużycia pośredniego jednostek finansowych, korekcie algorytmu produkcji domów maklerskich, poprawie alokacji produkcji niesprzedanej NBP, produkcji rynkowej banków, domów maklerskich i towarzystw funduszy inwestycyjnych. Zmianie uległy także metoda liczenia produkcji

globalnej funduszy inwestycyjnych oraz jej alokacji do sektorów instytucjonalnych. Ponadto zweryfikowano algorytm produkcji globalnej i zużycia pośredniego dla spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (SKOK) poprzez eliminację przychodów/kosztów odsetkowych oraz uwzględniono FISIM w produkcji globalnej SKOK. Wdrożono również nową metodę szacowania transakcji dla małych jednostek finansowych, zatrudniających do 9 pracowników.

b. Usługi ubezpieczeniowe (1995–2022)

Działania w zakresie danych dotyczących usług ubezpieczeniowych skupiły się na zmianie algorytmu obliczania produkcji globalnej ubezpieczeń bezpośrednich oraz produkcji globalnej reasekuracji, zaktualizowaniu metody alokacji produkcji globalnej ubezpieczeń krajowych na sektory instytucjonalne nabywające te usługi ubezpieczeniowe, weryfikacji rejestracji kosztów ubezpieczeń majątkowych w zużyciu pośrednim innych sektorów instytucjonalnych, zapewnieniu kompletności danych po stronie podaży i wykorzystania gwarantujących spójność statystyki rachunków narodowych w zakresie usług finansowych. Ponadto w ramach rewizji benchmarkingowej w 2024 r. zostały również przeprowadzone prace analityczne w zakresie: alokacji importu usług ubezpieczeniowych do zużycia pośredniego i spożycia gospodarstw domowych oraz szacowania produkcji globalnej zagranicznych oddziałów zakładów ubezpieczeń działających w Polsce. Ze względu na ich mały wpływ na główne agregaty, nowe rozwiązania zostały uwzględnione w rocznym szacunku PKB za 2023 r.

Rewizja danych w obszarze ubezpieczeń wprowadzona została do rachunków narodowych za okres 1995–2022 i wpłynęła na produkcję globalną i zużycie pośrednie sektora instytucji finansowych, a także na transakcje w pozostałych sektorach instytucjonalnych.

6. Pozostałe zmiany

Pozostałe zmiany wprowadzone w ramach rewizji benchmarkingowej w 2024 r. dotyczyły szczegółowych transakcji, miały niewielki wpływ na PKB lub wymagały wdrożenia wyłącznie w wybranych latach. Do zmian tych należały m.in.:

a. Spójność statystyki rachunków narodowych i statystyki bilansu płatniczego (2004–2022)

W 2014 r. zharmonizowano standardy metodologiczne dotyczące sporządzania statystyki rachunków narodowych oraz statystyki bilansu płatniczego (BoP). W związku z tym, stosowanie metodologii Europejskiego Systemu Rachunków 2010 (ESA2010) oraz Podręcznika Bilansu Płatniczego i Międzynarodowej Pozycji Inwestycyjnej (BPM6) powinno skutkować wysokim stopniem porównywalności i spójności statystyki rachunków narodowych i bilansu płatniczego.

Główne zmiany objęły:

- dane dotyczące eksportu i importu (2004–2022),
- transgraniczne dochody z tytułu aktywów mieszkaniowych (2010–2022),
- wynagrodzenia Polaków za granicą (2019–2022).

b. Zmiany w statystyce sektora instytucji rządowych i samorządowych (2004–2022)

Największe zmiany wynikały z przeklasyfikowania wybranych jednostek instytucjonalnych do sektora S.13 (2004–2022) oraz dotyczyły transakcji podatków od produktów i podatków związanych z produkcją (2019–2022) i były efektem wdrożenia rekomendacji Komisji Europejskiej w zakresie statystyki sektora instytucji rządowych i samorządowych.

Rewizja danych w zakresie statystyki sektora instytucji rządowych i samorządowych wynikała z następujących tytułów:

- zmiany wynikające z przeklasyfikowania wybranych jednostek instytucjonalnych do sektora instytucji rządowych i samorządowych (2004–2022),
- zmiany dotyczące transakcji podatki od produktów i podatki związane z produkcją (2019–2022),

- korekta pozostałych dotacji związanych z produkcją z tytułu zwrotów dokonanych przez beneficjentów tarczy finansowej 2.0 (2021),
- rekasyfikacja płatności realizowanych przez spółkę Zarządca Rozliczeń S.A. (2008-2022).

3. Wpływ rewizji na zmianę głównych agregatów makroekonomicznych

Wpływ przeprowadzonej rewizji na poziom absolutny produktu krajowego brutto w latach 1995–2022 był zróżnicowany i wynikał z liczby i skali zmian wprowadzonych w danym roku a także od ich kierunku. Zakres zmian wahał się od 0,16% w 2007 r. do 1,15% w 2021 r. W całym analizowanym okresie wprowadzone dostosowania miały pozytywny (dodatni) wpływ na PKB. Poza rokiem 2021 największe zmiany PKB dotyczyły końcowego okresu objętego rewizją, tj. lat 2018–2020. Spośród wprowadzonych zmian, największy wpływ na wzrost PKB miały zmiany związane z usługami mieszkaniowymi w sektorze gospodarstw domowych oraz produkcją nieobserwowaną. Z kolei na obniżenie PKB wpływały głównie zmiany w statystyce sektora przedsiębiorstw niefinansowych, szczególnie dotyczące wartości usług finansowych i ubezpieczeniowych. W ujęciu nominalnym rewizja danych za rok 2021 wyniosła nieco ponad +30,2 mld zł, natomiast w 2007 r. sięgnęła niespełna +2,0 mld zł. Szczegółowy wpływ rewizji benchmarkingowej na poziom nominalnego PKB oraz dynamikę wolumenu PKB dla wybranych lat przedstawiono w Tab. 21.

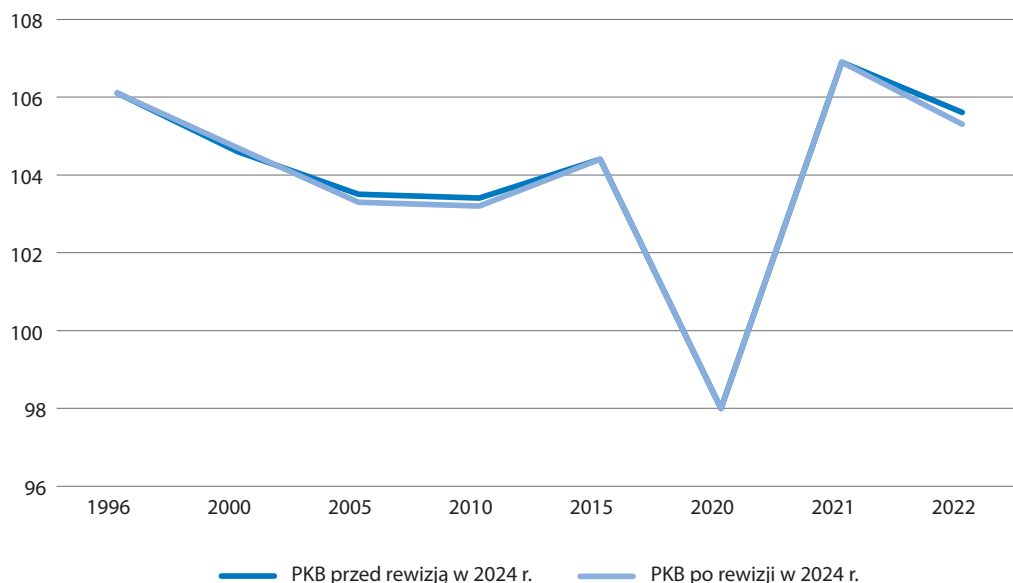
Zmiany w dynamice realnego PKB mieściły się w przedziale od –0,3 p. proc do +0,3 p. proc. Największe spadki dynamiki odnotowano w 2007 r. oraz 2022 r. Z kolei największe wzrosty miały miejsce w 2011 r. oraz 2018 r. W pozostałych latach różnice w wartościach dynamiki oscylowały w przedziale –0,2 p. proc do +0,2 p. proc. Porównanie dynamiki PKB przed i po rewizji przedstawiono na Wyk. 24.

Tablica 21. Wpływ rewizji benchmarkingowej na poziom nominalnego PKB oraz dynamikę wolumenu*

Wyszczególnienie	1995	2000	2005	2010	2015	2020	2022
PKB, rok poprzedni = 100, przed rewizją	–	104,6	103,5	103,4	104,4	98,0	105,6
PKB, rok poprzedni = 100, po rewizji	–	104,7	103,3	103,2	104,4	98,0	105,3
Zmiana dynamiki PKB	–	0,1	–0,2	–0,2	0,0	0,0	–0,3
PKB przed rewizją (mln zł)	345 060	748 483	990 530	1 434 368	1 798 471	2 337 672	3 074 798
PKB po rewizji (mln zł)	346 381	751 669	993 293	1 441 650	1 809 564	2 362 909	3 100 850
Ogółem zmiana PKB (mln zł)	1 321	3 186	2 763	7 282	11 093	25 237	26 052
Zmiana % PKB	0,38	0,43	0,28	0,51	0,62	1,08	0,85

*pełny szereg czasowy danych jest dostępny w tablicach załączonych do publikacji.

Wykres 24. Dynamika zrewidowanego realnego PKB w porównaniu do danych wcześniej publikowanych za lata 1995–2022, rok poprzedni = 100

Zmiany z tytułu rewizji benchmarkingowej zauważalne były również w poziomie wartości dodanej brutto (WDB). Wybrane zmiany zaprezentowano w Tab.22. Spośród wszystkich lat objętych rewizją, największy wpływ na wartość dodaną brutto przypadał na okres 2018–2021, kiedy korekty wyniosły od +1,13% do +1,34%. Najmniejszy wpływ na WDB odnotowano w 2007 r., kiedy zmiana spowodowała wzrost WDB o 0,19%. We wszystkich rewidowanych latach wprowadzone korekty miały dodatni wpływ na wartość dodaną brutto.

W ujęciu nominalnym największa zmiana wystąpiła w 2021 r. i wyniosła +30,7 mld zł, natomiast najmniejsza, zaledwie +1,9 mld zł. przypadała na rok 2007. Do 2010 r. wpływ rewizji benchmarkingowej na WDB nie przekraczał 0,6%. W okresie od 2011 r. do 2017 r. większość zmian mieściła się w przedziale 0,7% do 0,8%. Natomiast od 2018 do 2021 r. zmiany osiągały co najmniej 1,0%, wahając się od +1,13% w 2018 r. do +1,34% w 2021 r. W ostatnim roku objętym analizą zmiany sięgnęły niecały 1,0%.

Tablica 22. Wpływ zmian z tytułu przeprowadzonej rewizji benchmarkingowej na poziom wartości dodanej brutto*

Wyszczególnienie	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2020	2021	2022
Wartość dodana brutto przed rewizją (mln zł)	304 362	664 322	870 463	1 260 546	1 595 387	1 636 005	2 059 056	2 289 681	2 740 195
Wartość dodana brutto po rewizji (mln zł)	305 683	667 508	873 226	1 267 828	1 606 480	1 648 760	2 084 829	2 320 410	2 766 246
Ogółem zmiana wartości dodanej brutto (mln zł)	1 321	3 186	2 763	7 282	11 093	12 755	25 773	30 729	26 051
Zmiana % WDB	0,43	0,48	0,32	0,58	0,70	0,78	1,25	1,34	0,95
w tym:									
w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych	0,09	-0,28	-0,26	-0,09	-0,20	-0,13	0,09	0,30	-0,06
w sektorze przedsiębiorstw finansowych	-0,09	0,02	-0,36	-0,12	0,01	-0,05	0,00	-0,02	0,07
w sektorze instytucji rządowych i samorządowych	0,00	0,00	0,00	0,01	0,03	0,02	0,01	0,02	0,00
w sektorze gospodarstw domowych	0,43	0,74	0,94	0,78	0,86	0,94	1,15	1,04	0,94
w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

*pełny szereg czasowy danych jest dostępny w tablicach załączonych do publikacji.

W ujęciu sektorowym największe zmiany wartości dodanej brutto wynikające z rewizji benchmarkingowej w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych (S.11) odnotowano w 2008 r. (-1,06%). Najmniejszy wpływ zanotowano w 1997 r. (+0,02%). W okresie, od 1998 r. do 2018 r. zmiany te miały ujemny wpływ na WDB sektora S11. Istotne korekty, przekraczające -0,5% odnotowano w latach 2007–2009. Dodatni wpływ na wartość dodaną brutto tego sektora pojawił się w latach 1995–1997 (od +0,02% w 1997 r. do +0,09% w 1995 r.) oraz ponownie w okresie 2019–2021 (od +0,09% w 2019 i 2020 r. do +0,30% w 2021 r.). Jak już wspomniano, zmiany w tym sektorze dotyczyły przede wszystkim korekt związanych z usługą ubezpieczeniową.

W sektorze przedsiębiorstw finansowych (S.12) największa zmiana wartości dodanej brutto przypadała na 2008 r. i wyniosła +0,51%. Znaczące korekty w tym sektorze odnotowano także w latach 2003 (-0,2%), 2004 (-0,22%), 2005 (-0,36%) oraz 2007 (-0,29%). Najmniejszy wpływ na WDB wynoszący 0,0% wystąpił w 2001 r. oraz 2020 r. W większości lat wpływ zmian z tytułu rewizji benchmarkingowej na wartość dodaną brutto tego sektora był negatywny. Największe korekty w tym sektorze dla wartości dodanej brutto również były związane z korektą usługi ubezpieczeniowej.

Niewielki wpływ rewizji benchmarkingowej na wartość dodaną brutto odnotowano także w sektorze instytucji rządowych i samorządowych (S.13). W latach 1995–2003 dla tego sektora nie wprowadzono korekt mających wpływ na WDB. Widoczne zmiany, choć mniej istotne, sięgały +0,04% i miały miejsce w latach 2017, 2018 oraz 2019.

Największe zmiany rewizji benchmarkingowej koncentrowały się w sektorze gospodarstw domowych. Wahania wpływu rewizji na wartość dodaną brutto wyniosły od 0,43% w 1995 r. do +1,21% w 2007 r. We wszystkich latach rewizja miała charakter dodatni. Zmiany w tym sektorze wynikały głównie z korekt dotyczących usług mieszkaniowej, budownictwa na własne cele finalne oraz pracy nierejestrowanej.

W sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych dane nie uległy zmianie z tytułu rewizji benchmarkingowej.

Największe zmiany w ujęciu nominalnym spośród wszystkich sektorów instytucjonalnych dotyczyły sektora gospodarstw domowych. W tym sektorze największe nominalne zmiany WDB odnotowano w 2022 r. (+25,9 mld zł). W pozostałych sektorach największe zmiany zaobserwowano w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych (–11,9 mld zł w 2008 r.). Mniejsze zmiany zanotowano w sektorze przedsiębiorstw finansowych (+5,7 mld zł w 2008 r. oraz w sektorze instytucji rządowych i samorządowych (+0,2 mld zł w 2019 r.). Podsumowując, w ujęciu nominalnym, największe zmiany wpływające na wartość dodaną brutto miały miejsce w 2021 r. i wynosiły 30,7 mld zł.

Annex 1

Subjective scope of institutional sectors in the national accounts

National accounts have been developed by to the following institutional sectors:

- non-financial corporations,
- financial corporations,
- general government,
- households,
- non-profit institutions serving households,
- rest of the world.

1. Non-financial corporations sector

Non-financial corporations sector includes:

- a) legal entities (regardless of number of persons employed) which they are established, inter alia, state enterprises, undertakings, companies (public limited and limited liability), cooperatives, foreign enterprises;
- b) organisational units without legal personality (regardless of number of persons employed):
 - national organisational units, partnerships, limited partnerships and civil companies,
 - natural persons who are engaged in economic activity, in which number of persons employed exceed 9, excluding individual farms.

Institutional units belonging to the non-financial corporations sector are grouped into the following institutional sub-sectors:

- public corporations,
- national private corporations,
- foreign corporations.

Public corporations consist of institutional units, which are controlled by general government. They include state property units, regional or local authorities, mixed with an advantage of capital of state or regional property units.

National private corporations consist of institutional units, which are controlled by units different from general government units and different from institutional units – non-residents. They include private property units (inter alia, cooperatives) and mixed with an advantage of capital of private property units.

Foreign corporations consist of institutional units, which are controlled by institutional units – non-residents. They include private units with foreign capital and mixed with an advantage of capital of foreign units. Division non-financial corporation sector's units into sub-sectors is made based on type of ownership or join ownership of institutional units (distinguishing sign of the form of ownership in Statistical Units Base).

Distinction is made between following form of ownership (the symbol of the form of ownership is in bracket):

- state property (111, 112, 121, 122),
- regional or local authorities (113, 123),
- public mixed (127, 131, 132, 133, 137),
- private (214, 215, 224, 225),
- foreign (216, 226),
- private mixed (227, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237).

According to these ownerships non-financial corporations sector is divided into following institutional units:

- subsector public corporations (FW = 111, 112, 121, 122, 113, 123, 127, 131, 132, 133, 137),
- subsector national private corporations (FW = 214, 215, 224, 225, 227, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237),
- subsector foreign corporations (FW = 216, 226).

2. Financial corporations sector

The financial corporations sector includes institutional units involved in financial intermediation or auxiliary financial activities related to financial intermediation. They are classified according to the basic type of activity in accordance with the Polish Classification of Activities 2007 to section K (divisions 64, 65, 66).

The subsectors of institutional units in the financial corporation sector are grouped according to the following scheme:

- **monetary financial institutions**, of which:
 - central bank – Narodowy Bank Polski,
 - other monetary financial institutions (deposit-taking corporations except the central bank and money market funds);
- **financial corporations, except monetary financial institutions and insurance corporations and pension funds**, of which:
 - investment funds that are not money market funds,
 - other financial intermediaries, except insurance corporations and pension funds,
 - financial auxiliaries,
 - captive financial institutions and money lenders;
- **insurance corporations and pension funds**, of which:
 - insurance corporations,
 - pension funds.

Each of the subsectors mentioned above, apart from the central bank sub-sector, is divided into:

- public financial corporations,
- national private financial corporations,
- foreign controlled financial corporations.

3. General government sector

In **the general government sector** there are classified following entities:

- units operating on the terms set out in the Public Finance Act (budgetary units, special purpose funds, local budgetary establishments, executive agencies, budget institutions),
- entities, for which financial system has been defined by other legal acts and which main source of financing are transfers from the state budget (public universities, government agencies, Polish Academy of Science),
- funds managed by Bank Gospodarstwa Krajowego,
- public health care institutions,
- public hospitals with status of capital companies,
- research institutes conducting health care activities,
- central and local institutions of culture,
- funds with legal personality which are connected with the state budget or local government,
- units servicing social security funds (Social Insurance Institution, Agricultural Social Insurance Fund), Labour Fund and National Health Fund),
- Bank Guarantee Fund,
- Non-profit institutions controlled by the general government sector, including The State Treasury foundations,
- Other units realizing public tasks and public companies, which are classified into general government sector, according to ESA 2010 methodology.

In the Polish National Accounts, the following sub-sectors of general government are distinguished:

- central government,
- local government,
- social security funds.

The central government subsector encloses all central government authorities and administration bodies, executive agencies, budget institutions and special purpose funds excluding social security funds.

The central government subsector also includes central health care institutions, central institutions of culture and units for which transfers from the state budget are their main source of financing (i.e. public universities, government agencies, Polish Academy of Science), Bank Guarantee Fund, hospitals with status of capital companies, agricultural advisory units, research institutes that operate medical activities, public corporations and The State Treasury foundations, which according to ESA 2010 methodology, are classified into general government sector.

The local government subsector includes local government and units established or supervised by local government bodies, local budgetary establishments, local health care institutions, local institutions of culture, voivodship road traffic centres, hospitals with status of capital companies and public corporations which according to ESA 2010 methodology, are classified into general government sector.

The subsector of social security funds includes state social security funds with legally guaranteed social care and units servicing social security funds. The social security funds include the Social Insurance Institution, Agricultural Social Insurance Fund and funds managed by them as well as Labor Fund and National Health Fund, i.e. obligatory funds running by the state. All above mentioned funds, in national accounts are treated jointly and are named as social security funds.

4. Households sector

The households sector includes natural persons working, at own account, on private farms in agriculture and natural persons working, at own account, outside private farms in agriculture employing up to 9 persons and keeping simplified accounting books as well as natural persons obtaining income from employment and other sources.

The households sector includes:

- individuals or groups of individuals, with income from employment and other sources, whose principal function is consumption,
- natural persons working at own account on private farms in agriculture,
- natural persons working at own account employing up to 9 persons and keeping simplified accounting books,
- persons living permanently in institutions who have little or no autonomy of action or decision in economic matters (e.g. members of religious orders living in monasteries, long-term patients in hospitals, prisoners serving long sentences, elderly persons living permanently in retirement homes),
- non-profit institutions serving households, which do not have independent legal status, or those which do but which are of only minor importance,
- individuals or groups of individuals whose principal function is consumption and that produce goods and non-financial services for exclusively own final use (services of owner-occupied dwellings and domestic services produced by paid employees).

The following sub-sectors of the household sector are distinguished in Polish National Accounts:

- employers and own-account workers
 - in private farms in agriculture,
 - outside private farms in agriculture.
- natural persons
 - employees,
 - recipients of retirement and other pensions,
 - recipients of non-earned income sources other than retirement of other pensions,
 - others.

Subsector of employers and own-account workers in private farms in agriculture constitutes of households for which exclusive or main source of maintenance is income from the use of private farm in agriculture.

According to definition private farms in agriculture include:

- holdings with the area of 1 ha or more of agricultural land,
- holdings with the area of less than 1 ha of agricultural land (including holdings without agricultural land) conducting agricultural production (crop and animal output) of significant (determined by the appropriate threshold) scale, including special branches of agricultural activities.

Subsector of employers and own-account workers outside private farms in agriculture constitutes of households for which exclusive or main source of maintenance is income from the use of conducted economic activity or from own-account work.

Subsector of natural persons – employees constitutes of households for which exclusive or main source of maintenance is income from hired work.

Subsector of natural persons recipients of retirement and other pensions constitutes of households for which exclusive or main source of maintenance is income from retirement and other pensions.

Subsector of natural persons recipients of non-earned income sources other than retirement or other pensions constitutes of households for which exclusive or main source of maintenance is property income or income from other social benefits.

Subsector of other natural persons constitutes of households of persons permanently living in collective accommodation institutions, regardless of the kind of income.

5. Non-profit institutions serving households sector

The non-profit institutions serving households sector consists of non-profit institutions which are: separate legal entities, serve households and are private non-market producers. The NPISHs sector includes the following main organisations' types that provide non-market goods and services to households: charities, political parties, trade unions, professional or research societies, foundations and units of religious organisations (Catholic Church and other churches and religious associations), and social, cultural and sports clubs.

There are no sub-sectors of non-profit institutions serving households.

6. Rest of the world sector

The rest of the world includes economic entities, without characteristic functions and revenues, owned by foreign entities and cooperating with domestic entities. The role of the rest of the world is therefore similar to that of the institutional sector, but non-resident units are included in the system only if they are involved in transactions with resident institutional units.

In accordance with the ESA 2010 system, so-called 'contractual resident units' are not included to the rest of the world sector, ie:

- a. those parts of non-resident units which have a centre of main economic interest in the economic territory of the country,
- b. non-resident units which own land or buildings in the economic territory of the country, but only in scope of transactions relating to land or buildings.

The basic breakdown of the rest of the world sector distinguishes the following sub-sectors:

- Member States and institutions and European Union authorities,
- non-members of the EU and non-resident international organizations of the EU.

Annex 2

Gross domestic product at purchasing power parity

The object of international comparisons is gross domestic product assessed from the expenditure side as a sum of final uses of goods and services by resident institutional units (final consumption and gross capital formation), plus exports and minus imports of goods and services. For the purposes of international comparisons conducted under the joint programme of Eurostat and OECD (Eurostat-OECD PPP Programme) GDP and its aggregates are expressed in the uniform artificial currency unit – Purchasing Power Standard, in abbreviated form PPS.

To convert GDP into a common artificial currency (PPS) Purchasing Power Parities (PPP) are used. Conversion of GDP into the common artificial currency unit (PPS) enables not only the assessment of real differences in GDP level and a comparison of purchasing power of currencies and price levels between individual countries, but also an analysis of disparities in the internal structure of prices of each of the countries.

1. Definitions

Purchasing power parities (PPPs) – are currency conversion rates that reflect real purchasing power of the national currency unit on the domestic market in relation to the unit of artificial currency of compared countries (1 PPS). The purchasing power parity index (PPP) for the given country is defined as the number of national currency units needed to buy in this country the same volume of goods and services which can be purchased in other surveyed countries for one unit of common artificial currency (1 PPS).

GDP calculated at the purchasing power parity (in PPS) – is defined as “real GDP”, because conversion of GDP value from the national currency into the artificial common currency unit (PPS) eliminates the effect of price level differences across countries what allows direct comparison of GDP volumes of the investigated countries.

Purchasing power parity indices (PPP) – enable the conversion of selected GDP components (final consumption expenditure, gross capital formation) into the artificial common currency (PPS), however, do not ensure additivity of the results. This means that the sum of GDP components expressed in PPS does not have to be consistent with the value of total GDP in PPS. For this reason, the results of the comparison of total GDP and its components, expressed in common artificial currency (PPS), should be analysed separately at each level of aggregation.

2. Legal basis

Purchasing power parities are calculated under the Regulation (EC) No 1445/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2007 establishing common rules for the provision of basic information on Purchasing Power Parities and for their calculation and dissemination. All European Union (EU) countries are obliged to participate annually in the international comparison Eurostat-OECD PPP Programme and to provide data necessary for the calculations of PPP.

Since 1 September 2014, data used in PPP surveys is elaborated in accordance with the current Regulation (EU) no 549/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on the European system of national and regional accounts in the European Union (ESA 2010).

3. Methodological rules

The rules for conducting international comparisons of Eurostat-OECD PPP Programme are described in detail in the ‘Eurostat-OECD Methodological Manual on Purchasing Power Parities’⁹ Additional explanations on the methodology can be found in the publications as well as press releases published on the Eurostat websites.¹⁰

⁹ ‘Eurostat-OECD Methodological Manual on Purchasing Power Parities 2023 edition’, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024; the manual is available on the website: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5923225/KS-RA-12-023-EN.PD>.

¹⁰ See: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/purchasing-power-parities>.

Purchasing power parities for market goods and services are calculated by Eurostat according to the harmonized PPP methodology and in line with rules of compilation of national accounts in the EU countries. The basis for the calculation of PPP indicators are price quotations of selected products on the domestic market, which are conducted at once in all participating countries for the same product sample. The aim is to preserve the conditions of comparability (physical characteristics, technical parameters, usefulness, quality) and the representativity of the goods covered in the surveys (availability on the market and a significant share in the structure of GDP expenditures). In the case of non-market services, cost methods are used, i.e. based on unit costs (quasi-prices).

Price surveys are conducted for the following categories/groups of GDP expenditures:

- individual consumption expenditures of households (for 224 basic groups of expenditures),
- gross fixed capital formation (equipment goods, buildings and civil engineering works).

Eurostat in cooperation with participating countries elaborates detailed guidelines and instructions for each price survey and then conducts detailed verification of the results of the survey.

To convert balance of exports and imports official exchange rates are used. PPP results calculated at the level of product groups are aggregated to the total GDP level. For this purpose, expenditure weights proper for a given group of products are used. Aggregated PPP are applied for calculation of real GDP and its elements, as well as spatial volume indices.

4. PPP Results (tables and summary)

The coordination of provision of basic information on PPP and calculation and dissemination of the results for individual UE countries are within the Eurostat's responsibilities. The following data is published:

- PPP indices at the level of: gross domestic product, household final consumption expenditure and actual individual consumption – in national currency units per 1 PPS,
- gross domestic product, household final consumption expenditure and actual individual consumption – in PPS, total and per capita,
- price level indices in relation to an average of the European Union countries.

Full set of the PPP results is disseminated twice a year: in June and December. The results relating to year t-3 are final and results regarding years t-1 and t-2 are preliminary. Since 2022, Eurostat additionally publishes selected data on PPPs in March in the frame of so-called 'flash estimate'. The results on GDP for year t-1 presented at that time are calculated on the basis of preliminary price data. The results for years t-2 and t-3 are calculated on the basis of the latest updated data. The 'flash estimate' does not provide data on household final consumption expenditure, actual individual consumption and price levels. Starting from 2020, due to the withdrawal of the United Kingdom from the European Union on 31 January 2020, Eurostat publishes the results of international comparisons for the European Union comprising of 27 countries. For the purpose of comparisons, Eurostat calculated also the results from the years preceding Brexit, taking data of the 27 Member States as a comparative base. The results relating to the European Union of 28 countries are available up to 2020. In this publication, the results of international comparisons of GDP are presented in accordance with the current composition of the European Union in a given period.

For 2020, as the last year of the United Kingdom's membership in the European structures, a double data set is presented allowing assessment of the impact of the United Kingdom's withdrawal from the European Union on the results of international comparisons of GDP. Data for 2021–2023 relates to the European Union comprised of 27 countries.

Table 14. Indices of Purchasing Power Parity (PPP) for GDP in EU countries

Specification		2020	2020	2021	2022	2023
		EU-28	EU-27			
Country	Currency	National currency units for 1 PPS				
European Union (EU-28)	PPS	1.0000	1.0197	–	–	–
European Union (EU-27)	PPS	0.9807	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000
Austria	EUR	1.1189	1.1410	1.1294	1.1175	1.1335
Belgium	EUR	1.0995	1.1212	1.1287	1.1297	1.1290
Bulgaria	BGN	1.0366	1.0570	1.0859	1.1600	1.1809
Croatia	EUR	0.6300	0.6424	0.6385	0.6668	0.6835
Cyprus	EUR	0.8882	0.9057	0.9166	0.9179	0.9108
Czechia	CZK	18.6540	19.0215	19.6948	20.3811	20.3130
Denmark	DKK	9.7721	9.9646	9.8589	9.9315	9.8596
Estonia	EUR	0.7910	0.8066	0.8374	0.9017	0.9181
Finland	EUR	1.2315	1.2557	1.2394	1.2457	1.2222
France	EUR	1.0640	1.0850	1.1037	1.1079	1.0925
Greece	EUR	0.8141	0.8301	0.8165	0.8153	0.8101
Spain	EUR	0.9308	0.9491	0.9226	0.9087	0.8975
Ireland	EUR	1.1905	1.2140	1.1788	1.1714	1.1858
Lithuania	EUR	0.6655	0.6786	0.6898	0.7526	0.7780
Luxembourg	EUR	1.2868	1.3122	1.3081	1.3073	1.3154
Latvia	EUR	0.7211	0.7353	0.7276	0.7669	0.7732
Malta	EUR	0.8560	0.8728	0.8883	0.9073	0.9081
Netherlands	EUR	1.1481	1.1707	1.1626	1.1610	1.1756
Germany	EUR	1.0852	1.1066	1.1080	1.1137	1.1195
Poland	PLN	2.6072	2.6586	2.7481	2.9158	3.0690
Portugal	EUR	0.8334	0.8498	0.8474	0.8371	0.8232
Romania	RON	2.4789	2.5278	2.5907	2.7565	2.8349
Slovakia	EUR	0.7509	0.7657	0.7651	0.7865	0.8004
Slovenia	EUR	0.8172	0.8333	0.8427	0.8416	0.8617
Sweden	SEK	12.9510	13.2061	13.1128	13.4430	13.5125
Hungary	HUF	217.7610	222.0510	232.5880	249.6450	267.6870
United Kingdom	GBP	1.0032	1.0230	–	–	–
Italy	EUR	0.9707	0.9899	0.9804	0.9603	0.9620

Source: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [accessed: 20.06.2025].

The presented Purchasing Power Parities (PPP) indices, calculated for the total GDP, represent the number of national currency units necessary to purchase in the given country the same volume of goods and services which can be purchased on the market of other EU countries for 1 PPS. Because the indices of PPP are calculated on the basis of current market prices, purchasing power of the common artificial currency unit (PPS) is not constant. Purchasing power parities fluctuate depending on the level of prices and structure of GDP expenditures in the individual countries. Therefore, possibility of using PPP results is limited to the spatial comparisons and only to a small extent can be used for comparisons over time.

Table 15. Gross domestic product of EU countries at purchasing power parity

Specification ^a	2020	2020	2021	2022	2023
	EU-28	EU-27			
	in million PPS				
European Union (EU-28)	15 943 762	15 635 724	–	–	–
European Union (EU-27)	13 847 026	13 579 497	14 790 402	16 138 002	17 202 668
Germany	3 178 821	3 117 405	3 318 189	3 550 131	3 738 841
United Kingdom	2 096 736	2 056 226	–	–	–
France	2 178 778	2 136 684	2 272 535	2 395 565	2 587 165
Italy	1 720 344	1 687 107	1 879 256	2 080 582	2 215 572
Spain	1 213 166	1 189 727	1 339 102	1 511 638	1 669 500
Poland	906 308	888 797	968 510	1 063 462	1 112 810
Netherlands	711 129	697 390	766 864	856 003	908 116
Romania	431 491	423 154	460 208	504 067	565 993
Belgium	421 779	413 630	448 346	498 995	528 072
Sweden	387 063	379 585	413 165	432 672	454 628
Ireland	321 041	314 838	381 068	444 709	430 048
Austria	339 901	333 334	359 696	400 886	417 509
Czechia	312 443	306 407	320 276	345 902	375 056
Portugal	241 228	236 568	255 491	291 416	325 451
Denmark	238 085	233 485	260 428	286 383	284 469
Hungary	224 134	219 804	238 880	264 974	282 304
Greece	205 802	201 826	226 045	254 930	277 989
Finland	191 956	188 247	200 710	213 646	223 184
Bulgaria	116 811	114 554	128 557	145 141	156 856
Slovakia	125 612	123 185	133 230	139 917	154 721
Croatia	80 554	78 998	91 376	101 405	114 199
Lithuania	75 533	74 073	82 172	89 628	94 846
Slovenia	57 196	56 091	61 736	67 621	74 215
Luxembourg	50 123	49 155	55 838	58 696	61 573
Latvia	40 529	39 746	44 368	47 074	50 921
Estonia	35 221	34 541	37 565	40 414	41 593
Cyprus	25 189	24 702	28 015	32 006	34 410
Malta	16 788	16 464	18 775	20 140	22 626

a The order according to the ranking of GDP in PPS in 2023.

Note: The GDP of individual countries does not add up to the GDP of the entire European Union due to rounding.

Source: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [accessed: 20.06.2025].

According to Eurostat’s preliminary data published in June 2025, Germany had the largest real GDP among all EU countries in the whole analysed period. In 2023 the GDP of Germany amounted to almost 3 739 bn PPS. The real GDP of France reached the level of 2 587 bn PPS. Among EU countries whose real GDP was higher than 1 billion PPS were Italy – 2 215 bn PPS, Spain – 1 669 bn PPS and Poland, which held the fifth place in the EU at the level of almost 1 113 bn PPS. The next positions in the ranking were taken by the Netherlands with real GDP of 908 bn PPS, Romania – nearly 566 bn PPS, Belgium – 528 bn PPS, Sweden – 454 bn PPS, Ireland – 430 bn PPS and Austria with the real GDP reaching 417 bn PPS. The real GDP of two countries: Czechia and Portugal, counted above 300 bn PPS. The real GDP of Denmark, Hungary, Greece and Finland exceeded 200 bn PPS. Bulgaria, Slovakia and Croatia reached the level of real GDP higher than 100 bn PPS, whereas Lithuania, Slovenia, Luxembourg and Latvia – higher than 50 bn PPS. Other countries, Estonia, Cyprus and Malta had the level lower than 50 bn PPS.

In 2023, five the largest countries of Europe in terms of GDP (Germany, France, Italy, Spain and Poland) jointly had nearly 2/3 of the real GDP of the total EU. The real GDP of next nine countries (the Netherlands, Romania, Belgium, Sweden, Ireland, Austria, Czechia, Portugal and Denmark) represented in total almost 25% of the real GDP of the EU. The real GDP of the remaining 13 countries jointly amounted to less than 10%.

Table 16. Share of countries in gross domestic product of EU at purchasing power parity

Specification ^a	2020	2020	2021	2022	2023
	EU-28	EU-27			
	in %				
European Union (EU-28)	100.00	–	–	–	–
European Union (EU-27)	86.85	100.00	100.00	100.00	100.00
Germany	19.94	22.96	22.43	22.00	21.73
United Kingdom	13.15	–	–	–	–
France	13.67	15.73	15.36	14.84	15.04
Italy	10.79	12.42	12.71	12.89	12.88
Spain	7.61	8.76	9.05	9.37	9.70
Poland	5.68	6.55	6.55	6.59	6.47
Netherlands	4.46	5.14	5.18	5.30	5.28
Romania	2.71	3.12	3.11	3.12	3.29
Belgium	2.65	3.05	3.03	3.09	3.07
Sweden	2.43	2.80	2.79	2.68	2.64
Ireland	2.01	2.32	2.58	2.76	2.50
Austria	2.13	2.45	2.43	2.48	2.43
Czechia	1.96	2.26	2.17	2.14	2.18
Portugal	1.51	1.74	1.73	1.81	1.89
Denmark	1.49	1.72	1.76	1.77	1.65
Hungary	1.41	1.62	1.62	1.64	1.64
Greece	1.29	1.49	1.53	1.58	1.62
Finland	1.20	1.39	1.36	1.32	1.30
Bulgaria	0.73	0.84	0.87	0.90	0.91
Slovakia	0.79	0.91	0.90	0.87	0.90
Croatia	0.51	0.58	0.62	0.63	0.66
Lithuania	0.47	0.55	0.56	0.56	0.55
Slovenia	0.36	0.41	0.42	0.42	0.43
Luxembourg	0.31	0.36	0.38	0.36	0.36
Latvia	0.25	0.29	0.30	0.29	0.30
Estonia	0.22	0.25	0.25	0.25	0.24
Cyprus	0.16	0.18	0.19	0.20	0.20
Malta	0.11	0.12	0.13	0.12	0.13

a The order according to the ranking of GDP in PPS in 2023.

Note: The GDP share of individual EU countries does not add up to 100% due to rounding.

Source: Based on: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [accessed: 20.06.2025].

The key indicator used for the comparison of economic development of the European Union countries is the level of real GDP per capita (Table 17).

Table 17. Gross domestic product per capita in EU countries at purchasing power parity

Specification ^a	2020	2020	2021	2022	2023
	EU-28	EU-27			
	in PPS				
European Union (EU-28)	31 100	30 500	–	–	–
European Union (EU-27)	31 000	30 400	33 200	36 000	38 100
Luxembourg	79 400	77 900	87 100	89 600	92 200
Ireland	63 800	62 500	74 800	85 500	81 200
Netherlands	40 800	40 000	43 700	48 400	50 800
Denmark	40 800	40 100	44 500	48 500	47 800
Austria	38 100	37 400	40 200	44 300	45 700
Belgium	36 600	35 800	38 700	42 700	44 800
Germany	38 200	37 500	39 900	42 400	44 200
Sweden	37 400	36 700	39 700	41 100	42 900
Malta	32 600	31 900	36 200	37 900	40 900
Finland	34 700	34 000	36 200	38 400	40 000
United Kingdom	31 400	30 800	–	–	–
France	32 200	31 600	33 400	35 100	37 800
Italy	28 900	28 400	31 800	35 300	37 600
Cyprus	27 700	27 200	30 400	34 100	35 900
Slovenia	27 200	26 700	29 300	32 100	35 000
Czechia	29 800	29 200	30 500	32 100	34 500
Spain	25 600	25 100	28 300	31 600	34 500
Lithuania	26 900	26 400	29 300	31 700	33 000
Portugal	23 200	22 800	24 500	27 800	30 800
Estonia	26 500	26 000	28 200	30 300	30 500
Romania	22 400	21 900	24 000	26 500	29 700
Poland	24 400	23 900	26 200	28 100	29 600
Hungary	23 200	22 700	24 800	27 600	29 400
Croatia	20 400	20 000	23 300	25 900	29 000
Slovakia	23 000	22 600	24 500	25 600	28 400
Latvia	21 300	20 900	23 500	25 000	27 100
Greece	19 200	18 900	21 200	24 100	26 400
Bulgaria	17 800	17 500	19 800	22 400	24 300

a The order according to the ranking of GDP per capita in PPS in 2023.

Source: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [accessed: 20.06.2025].

In 2023, the average real GDP per capita in the EU was 38 100 PPS. Ten countries of EU reached the level of real GDP per capita higher and seventeen countries lower than the average for the total EU. The country with the highest GDP per capita was Luxembourg and the lowest – Bulgaria.

In 2023, the real GDP per capita in Luxembourg reached 242% of the average level of real GDP per capita in EU. This result however, does not show the actual economic situation of Luxembourg due to the number of people working in this country significantly exceeding the number of people actually living there. In other countries with real GDP per capita higher than the EU average, the volume index in 2023 did not

go beyond 133%, except for Ireland (213%). In the Netherlands, Denmark and Austria, the level of real GDP per capita was 20% higher than the average and more. Other countries of real GDP per capita higher than the EU average included Belgium, Germany, Sweden, Malta and Finland. Greater disparity can be observed in countries with real GDP per capita lower than the EU average. The real GDP per capita in 2023 of nine countries (France, Italy, Cyprus, Slovenia, Czechia, Spain, Lithuania, Portugal and Estonia) reached the level of no less than 80% of the European average. In the next six countries (Poland, Romania, Hungary, Croatia, Slovakia and Latvia), the level of real GDP per capita in 2023 was higher than 70% of the average level in the European Union. The other two countries: Greece and Bulgaria, reached the level of real GDP per capita representing more than 60% of the average level in the EU.

Table 18. Volume indices of gross domestic product per capita in EU countries at purchasing power parity

Specification ^a	2020	2020	2021	2022	2023
	EU-28	EU-27			
	EU=100				
European Union (EU-28)	100	100	–	–	–
European Union (EU-27)	100	100	100	100	100
Luxembourg	255	256	263	249	242
Ireland	205	205	226	238	213
Netherlands	131	131	132	134	133
Denmark	131	132	134	135	125
Austria	123	123	121	123	120
Belgium	118	118	117	119	118
Germany	123	123	120	118	116
Sweden	120	120	120	114	112
Malta	105	105	109	105	107
Finland	112	112	109	107	105
France	104	104	101	98	99
United Kingdom	101	101	–	–	–
Italy	93	93	96	98	98
Cyprus	89	89	92	95	94
Slovenia	87	88	88	89	92
Czechia	96	96	92	89	90
Spain	82	83	85	88	90
Lithuania	86	87	88	88	87
Portugal	75	75	74	77	81
Estonia	85	85	85	84	80
Poland	78	79	79	78	78
Romania	72	72	72	74	78
Hungary	75	75	75	77	77
Croatia	66	66	70	72	76
Slovakia	74	74	74	71	74
Latvia	69	69	71	69	71
Greece	62	62	64	67	69
Bulgaria	57	57	60	62	64

a The order according to the ranking of GDP per capita in PPS in 2023.

Source: "Eurostat's Database", Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [accessed: 20.06.2025].

Annex 3

Hidden and illegal economy in national accounts

1. The scope of the size of the hidden economy and illegal activity

The system of national accounts in force in the European Union countries ensures the completeness of data used in the process of compilation of gross domestic product and gross national income. This means that, in addition to production that is directly observable on the basis of statistical survey and administrative data, national accounts also include unobserved production, including the grey economy and illegal activities.

The hidden economy includes production activities in an economic sense, completely legal (in terms of meeting standards and regulations), but hidden from public authorities for the following reasons:

- to avoid paying income tax, value added tax (VAT) and other taxes,
- to avoid paying social security contributions,
- to avoid legal requirements such as: minimum wage, maximum working time, safety at work,
- to avoid administrative procedures such as filling out statistical reports and other questionnaires.

A key issue of the hidden economy is, among others: concealing (hiding) part of the income in order to avoid taxation, employing workers at the black market, registering self-employed as unemployed.

Illegal activities include:

- production of goods and services, whose sale, distribution and possession are prohibited by law,
- production activity, which is usually legal, but it becomes illegal, when it is performed by producers who do not have the legal right to carry it out, e.g. medical practice without a license.

Data for 2020–2023 presented in this publication includes estimates for the hidden economy for:

- registered economic entities of private sector employing up to 9 persons (irrespective of the legal form) as well as employing from 10 to 49 persons (excluding cooperatives)

Estimates have been made for:

- concealed (hidden) production and income information transferred for statistical purposes,
- tax evasion of goods and services (so-called VAT fraud)
- natural persons who performed non-registered work, mainly in services (including persons providing prostitution services).

Within the scope of illegal activities, the following estimations have been included:

- activity of persons, who gain financial benefits from prostitution services providing by others (so called pimps services),
- production and sale of drugs,
- smuggling of tobacco products,
- smuggling of alcohol.

It should be noted that, there is not always a clear division between hidden economy and illegal activity. In Polish national accounts, due to country specificity there was a need to divide estimations made for prostitution between a part belonging to hidden economy (which includes income earned directly through individuals performing sexual services) and an illegal activity (prohibited by law pimps services).

2. Methods adopted for estimates of the size of the hidden economy and illegal activity

2.1. In the estimates of hidden economy, the following methods were used:

- direct method,
- survey on unregistered employment through labour market research (Labour Force Survey – LFS and special modular survey on unregistered employment),
- estimates of activities related to sexual services.

The direct method was used to estimate the hidden production of registered operators. The research covered business entities with the number of employees up to 9 people regardless of the specific organizational form and private sector entities (without cooperatives) with the number of employees from 10 to 49 people. The direct method consists of estimating the average productivity and the average wages per 1 employed person. These estimations are used to calculate average income per one employed person, which are used for the calculation of output, intermediate consumption and gross value added.

Estimates were done with distinction of:

- sections according to NACE Rev. 2,
- kinds of locality (communes, towns-communes, towns),
- number of persons employed (1–2 persons, 3–4 persons, 5 persons, more than 5 persons).

Studies of the labour market have been used to estimate the size of the activity in hidden economy by natural persons performing unregistered employment, mainly service activities.

The study used:

- official statistics regarding wages, number of workers and registered unemployed,
- results of representative study on unregistered employment (LFS), led by Departments of Statistics Poland: Demographic Surveys and Social Surveys and Labour Market,
- modular survey on unregistered employment for year 2017, 2022.

Supported by the above studies the number of people working in the hidden economy was estimated in total and with distinction on NACE Rev. 2 sections.

To calculate output and costs of creating it by natural persons who perform unregistered employment, average wages has been used and adequate indicators of relations (gross operating surplus per one employed person) have been calculated, both on the basis of results of SP-3 survey (which concerns registered small enterprises employing up to 9 persons).

Production resulting from unregistered work of employees and self-employed was counted separately. In addition, as part of unregistered activities, estimates of production for own final purposes were taken into account:

- estimate of the value of processed agricultural products from own production and for own final use;
- estimate of value of own-account construction output by households.

Output has been calculated as a multiplication of estimated number of employees, average wages and relation indicator of wages for output of small registered enterprises. Costs of this production (intermediate consumption) has been calculated, with the use of relation indicator for intermediate consumption of output in small registered enterprises.

Estimation of activity concerning sexual services

Profit gained from activity related to sexual services has been calculated for three established categories of these services: activities of agencies, individuals working on private premises (owned or rented) and sexualized services provided by the roads.

The value of this profit is equal to the multiplication of number of people providing sexual services, the number of contacts within a year and the average price of services. In the estimation the number of non-residents has been included, as it is mostly characteristic for sexualized services provided by the roads. The value of services provided by foreigners, as well as costs, which they have regarding transferring part of the profits to the pimps, affects also the level of foreign trade balance.

2.2. Estimation of illegal activities

To estimate illegal activities both data from administrative and non-statistical sources have been used, including the results of studies performed by specialized institutions and research and science centers as well as police reports.

The estimates of illegal activity concern following areas:

– pimps activities

Pimps activities are prohibited by the Polish law and are connected with deriving a benefit from other persons who practice prostitution,

– production and trade of drugs

In activities related to production and sale of illegal drugs, the groups of drugs have been taken into account, which are significant to the Polish market. These are: marihuana and hashish, amphetamine, cocaine and crack cocaine, heroin, ecstasy, LSC, hallucinogens and polish heroin. The estimation of profit from activities regarding production and sale of drugs is made from supply and demand side,

– smuggling of tobacco products

Phenomena, which have been carefully analyzed concerns the smuggling of cigarettes from the East on to the domestic market and illegal sale mainly in on-street markets trade, as well as events of transport to countries of Western Europe legally produced in Poland cigarettes and there introducing them to the market without excise duties. Moreover, the illegal production of counterfeit cigarettes on industrial scale has been included. The part of the profit of legally produced cigarettes has been included in the hidden economy, whereas the part of illegal production and smuggling onto the polish market, has been incorporated into illegal economy.

– smuggling of alcohol

The illegal market for alcohol products in Poland relates mainly to spirits. Based on the findings of the Customs Service and available reports, it was assumed that among the illegal market segments the most important spheres were decontamination of denatured alcohol and trade in decontaminated alcohol.

3. The impact of the estimates of hidden economy and illegal activity on the level of GDP

In the years 2020–2023, the share of the non-observed economy in creating GDP (including the hidden economy and illegal activity) was on the level on 11.9% in the year 2020, and decreased in subsequent years, reaching the level of 8.3% in 2023. The share of the hidden economy in the years 2020–2023 was as follows: 11.5%, 10.3%, 9.1% and 8.1%, while the share of illegal activity in the years 2020–2023 has been decreased to 0.2% of GDP. Consistently the largest share in the hidden economy had units conducting trade, construction and real estate activities. While, the largest share in the creation of revenues from illegal activities is related to drug production and trafficking.

Gross value added as a result of the activity in the hidden economy and illegal activity was intended mainly for final consumption expenditure in households sector (non-observed production including hidden economy and illegal activities) for increasing gross fixed capital formation (non-observed production in the scope of hidden economy).

This study continues the improved way of presenting data on the non-observed economy for the household's final consumption expenditure presented in the previous publication. The data presented in previous publications included additional estimates for the non-observed economy, mainly in the scope of goods purchased by households, the value of which was not included in the data sources used in compilation of households' final consumption expenditure.

The currently presented data include comprehensive information on estimates of the non-observed economy in the household's final consumption expenditure i.e. data resulting from the distribution of non-observed output regardless of whether they occur in the sources used to determine the level of households consumption or are the result of additional estimates.

Table 19. The estimates of the size of hidden economy in creating GDP (current prices)

Specification	2020	2021	2022	2023
	in million PLN			
GROSS DOMESTIC PRODUCT (including the non-observed economy)	2 362 909	2 661 518	3 100 850	3 415 274
	in percent			
GROSS DOMESTIC PRODUCT (including the non-observed economy)	100.0	100.0	100.0	100.0
Non-observed economy in total	11,9	10,6	9.4	8.3
Hidden economy	11.5	10.3	9.1	8.1
In registered economic entities	9.4	8.8	7.6	6.7
Due to non-registered work	2.1	1.5	1.5	1.4
Illegal activity	0.4	0.3	0.3	0.2
Pimps services	0.04	0.04	0.03	0.03
Drugs, alcohol, tobacco products (trade)	0.29	0.24	0.19	0.17
Drugs, alcohol, tobacco products (production)	0.03	0.03	0.03	0.03
Hidden economy according to group of NACE sections:				
Industry	1.4	1.3	1.1	0.9
Construction	2.2	2.2	1,8	1.5
Trade, repair of motor vehicles, accommodation and catering	3.8	3.2	3.1	2.9
Transportation and storage	1.0	0.9	0.8	0.7
Real estate activities	1.8	1.6	1.3	1.0
Other sections	1.3	1.1	1.0	1.1

Table 20. The estimates of the size of hidden economy and illegal activity in GDP from the expenditure approach (current prices)

Specification	2020	2021	2022	2023
	in million PLN			
GROSS DOMESTIC PRODUCT (including the non-observed economy)	2 362 909	2 661 518	3 100 850	3 415 274
	in %			
GROSS DOMESTIC PRODUCT (including the non-observed economy)	100.0	100.0	100.0	100.0
Final consumption expenditure in households sector	55.8	55.6	57.1	56.6
Non-observed economy	6,3	5.4	4.9	4.3
Gross fixed capital formation	18.4	16.9	16.4	17.9
Non-observed economy	3.3	2.7	2.4	2.1

Annex 4

Revision of national accounts in 2022

1. Introduction

Cyclic revisions carried out in national accounts statistics aim to provide users with coherent and comparable data series. The introduction of changes in algorithms and the implementation of new data sources aim to constantly improve the quality of the presented data and to reflect the changes taking place in the economy.

The revision of data results from the principles of the Harmonised European Revision Policy (HERP) recommended by the European Commission (EC) to all European Union countries. Cyclic recalculation of data from the scope of national accounts and the balance of payments as part of the so-called benchmark revisions allows for ensuring the comparability of data in long time series. Regular reviews of algorithms and the use of new or updated data sources are among the most important elements of compilation process within national accounts statistics. The key goal of this approach is to ensure the consistency of estimated data also in the international context. In the 2024 revision, the key changes were introduced in accordance with the recommendations of the European Commission developed and resulted from cyclical verifications of gross national income covering the period since 2010. In order to ensure a consistent and comparable series, the most important changes were introduced from 1995. Because some changes were introduced to the national accounts already in 2022, the final impact of the 2024 revision on the main aggregates varied significantly across the entire 1995–2022 series.

The benchmark revision in 2024 required changes to the previously published data due to the need to:

- implement the recommendations of the European Commission (Eurostat),
- use new and update existing data sources, including the results of the 2021 National Census of Population and Housing (NSP2021),
- implement the guidelines included in the updated Manual on Government Deficit and Debt (MGDD),
- maintain the continuity and comparability of data series.

As part of the benchmark revision carried out in 2024, the reference year for the national accounts was also changed from 2015 to 2020.

2. Scope of introduced changes

The revision carried out in 2024 covered annual and quarterly data for the period 1995–2022, in most types of economic activity according to the Polish Classification of Activities (PKD 2007), as well as all institutional sectors, i.e. non-financial enterprises, financial institutions, the general government, households and non-profit institutions acting for the benefit of households. Depending on the nature of the change, the revision covered the entire time series or only selected periods. The most significant changes concerned housing services in the household sector, unobserved production and financial and insurance services. The changes affected all components of gross domestic product measured from three sides, i.e. production, allocation and income.

1. Dwelling services in the household sector (1995–2022)

Changes in this area concerned mainly in the adoption of an updated estimate of depreciation of residential buildings, taking into account the effects of activity within the unobserved economy. The new depreciation estimate increased the value of production of contractual rents, which is measured using the cost method. Additionally, new data on housing stock and estimates of rented housing space developed on the basis of the results of the 2021 National Census of Population and Housing were used. The results of the 2021 NSP affected the value of housing services, both in terms of contractual rents and actual rents.

In the benchmark revision in 2024, the data for the entire data series, i.e. for the period 1995–2022, were made consistent.

2. Unobserved production (1995–2022)

Data on the unobserved economy are an integral element of national accounts statistics, as they provide a complete picture of the national economy. These data concern different areas of economic activity, but together they have a significant impact on the value of GDP. For this reason, statistics on the unobserved economy are subject to regular analyses and verification. The changes in this area introduced as part of the benchmark revision in 2024 concerned production carried out by unregistered entities (so-called unregistered work) and construction production for own final use in the household sector.

a. Unregistered work (1995–2022)

The change in data on production carried out as part of unregistered work resulted from an update of the number of unregistered employees and self-employed. Some changes were implemented in the 2022 revision. As part of the current benchmark revision, further changes were introduced, consisting of: updating data for the period 1995–2009 in order to maintain the consistency of the data series and compliance with the changes introduced in 2022, including foreigners staying in Poland for more than one year in the estimates and taking into account the results of the 2021 Population and Housing Census.

b. Construction for own final use in the household sector (1995–2022)

Changes regarding construction production for own final purposes carried out by households were introduced to the national accounts statistics in 2022. As part of the current benchmark revision, the assumptions regarding balancing the changes introduced in 2022 were updated and, in order to maintain the consistency of the data series, the value of this production was estimated for the period 1995–2009.

3. Changes in the statistics of the non-financial corporate sector (2010–2022)

The revision of national accounts in the scope of the non-financial corporate sector concerned the following changes:

a. Adjustment in the intermediate consumption of non-financial corporations sector units (2010–2022)

Changes in intermediate consumption resulted from the recommendation of the European Commission and were a continuation of work on the transition from producer prices to basic prices. The data update in this area was the result of detailed analyses of administrative fees incurred by enterprises.

b. Updating data on research and development work conducted for own final use (2020–2022)

As a result of the cyclical review of statistics on gross fixed capital formation, the need to update data on investment expenditure on research and development (R&D) work conducted in 2020 was identified. A change in data on investment expenditure in one year resulted in the need to revise data on fixed asset stocks and consumption of fixed capital in 2020–2022.

c. Unobserved activity in entities included in the non-financial corporations sector (2018–2020)

Adjustments in national accounts due to unobserved activity result from the ESA2010 regulation and the recommendations of the Expert Group on Gross National Income regarding the completeness of national accounts statistics.

As part of the benchmark revision in 2024, the value of unobserved production estimates in the scope of civil partnerships for the years 2018–2022 and its allocation were updated. The new estimates and their balancing resulted in changes in selected transactions of the non-financial corporations sector and the nominal value of GDP.

d. Net operating surplus for own final purposes (2017–2022)

The surplus from production intended for own final use results from the ESA2010 methodology and detailed recommendations of the European Commission. The changes introduced as part of the current revision

consisted in updating the depreciation data taken into account when developing the net operating surplus in individual sections and divisions according to the PKD2007 classification. The revision also covered data on production (including production for own final purposes) and intermediate consumption in the non-financial corporations sector in the years 2017–2022, which ultimately did not affect the nominal value of GDP.

4. Adjustments in individual household consumption (1995–2022)

Changes in the estimate of individual household consumption mainly concerned the update of data on private trips abroad and the value of processed agricultural products retained for own consumption.

a. Update of data on private trips abroad (2004–009)

The update of data consisted in cohering information on the value of expenditures of Poles abroad and foreigners in Poland with data available in the balance of payments statistics, available for the period from 2004. These data are used to move from the concept of domestic household consumption (i.e. all consumption expenditures incurred in the territory of the Polish economy) to the national concept (i.e. consumption expenditures incurred by Poles in any economic territory).

b. Including estimates of the value of processed agricultural products retained for own consumption (1995–2009 and 2018–2022)

As part of the benchmark revision in 2024, a change was introduced for processed agricultural products intended for own consumption in 1995–2009, which ensures continuity and comparability of the full data series (the remaining years were revised in 2022). In addition, due to the availability of the latest results of the Population Time Budget 2023 survey, the estimate of processed agricultural products in 2018–2022 was updated.

5. Financial and insurance services (1995–2022)

The revision of national accounts in the area of statistics of the financial institutions sector covered in particular the methodology for estimating output and intermediate consumption in the field of financial and insurance services.

a. Financial Services (1995–2009)

In the benchmark revision, data was verified in the area of financial services covered by the 2022 revision (i.e. the period of 2010–2020) and, to ensure comparability of results across the series, updated methodological solutions were also implemented in the 1995–2009 series. The work consisted of eliminating "other operating income" and "other operating costs", respectively, from the output and intermediate consumption of financial units, correcting the production algorithm of brokerage houses, improving the allocation of unsold production of the NBP, market production of banks, brokerage houses and investment fund companies. The method of calculating the output of investment funds and its allocation to institutional sectors have also changed. Furthermore, the output and intermediate consumption algorithm for cooperative savings and credit unions (SKOK) was revised by eliminating interest income/expenses and incorporating FISIM into the global production of SKOKs. A new method for estimating transactions for small financial institutions with up to 9 employees was also implemented.

b. Insurance services (1995–2022)

Activities in the area of insurance services data focused on changing the algorithm for calculating the output of direct insurance and the output of reinsurance, updating the method for allocating the output of domestic insurance to institutional sectors purchasing these insurance services, verifying the recording of property insurance costs in the intermediate consumption of other institutional sectors, ensuring the completeness of supply-side data and the use of data guaranteeing the consistency of national accounts statistics in the area of financial services. In addition, as part of the benchmark revision in 2024, analytical work was also carried out on: the allocation of imports of insurance services to intermediate consumption and household consumption and estimating the output of foreign branches of insurance companies

operating in Poland. Due to their small impact on the main aggregates, the new solutions were included in the annual GDP estimate for 2023.

The revision of insurance data was introduced into the national accounts for the period 1995–2022 and affected the output and intermediate consumption of the financial institutions sector, as well as transactions in other institutional sectors.

6. Other changes

The other changes introduced as part of the benchmark revision in 2024 concerned specific transactions, had a small impact on GDP or required implementation only in selected years. These changes included:

a. Consistency of national accounts statistics and balance of payments statistics (2004–2022)

In 2014, the methodological standards for compiling national accounts statistics and balance of payments (BoP) statistics were harmonized. Therefore, the application of the European System of Accounts 2010 (ESA2010) methodology and the Balance of Payments and International Investment Position Manual (BPM6) should result in a high degree of comparability and consistency of national accounts and balance of payments statistics.

The main changes included:

- Export and import data (2004–2022)
- Cross-border income from housing assets (2010–2022)
- Compensation of Poles abroad (2019–2022).

b. Changes in the general government statistics (2004–2022)

Major changes resulted from the reclassification of selected institutional units to the S.13 sector (2004–2022) and related to transactions of taxes on products and taxes on production (2019–2022), resulting from the implementation of the European Commission's recommendations regarding general government statistics.

The revision of data in the general government statistics resulted from the following:

- Changes resulting from the reclassification of selected institutional units to the general government sector (2004–2022),
- Changes concerning transactions taxes on products and taxes related to production (2019–2022),
- Correction of other subsidies related to production due to refunds made by beneficiaries of the Financial Shield 2.0 (2021),
- Reclassification of payments made by Zarządca Rozliczeń S.A. (2008–2022).

3. The impact of the benchmark revision on change of the main macroeconomic aggregates

The impact of the revision on the absolute level of gross domestic product in the years 1995–2022 was varied, depending on the number and scale of changes introduced in a given year and their direction. The scale of changes ranged from 0.16% in 2007 to 1.15% in 2021. Throughout the entire analyzed period, the adjustments had a positive (upward) impact on GDP. Except for 2021, the largest GDP changes occurred in the final period covered by revision i.e. 2018–2020. Among the changes introduced, the greatest impact on GDP growth was changes, related to housing services in the household sector and unobserved production. In turn, the decrease in GDP was mainly influenced by changes in the statistics of the non-financial enterprise sector, especially concerning the value of financial and insurance services. In nominal terms, the revision of data for 2021 amounted to above PLN +30.2 billion, while in 2007 it amounted almost PLN +2.0 billion. The detailed impact of the benchmark revision on the level of nominal GDP and the dynamics of GDP volume for selected years is presented in Table 21.

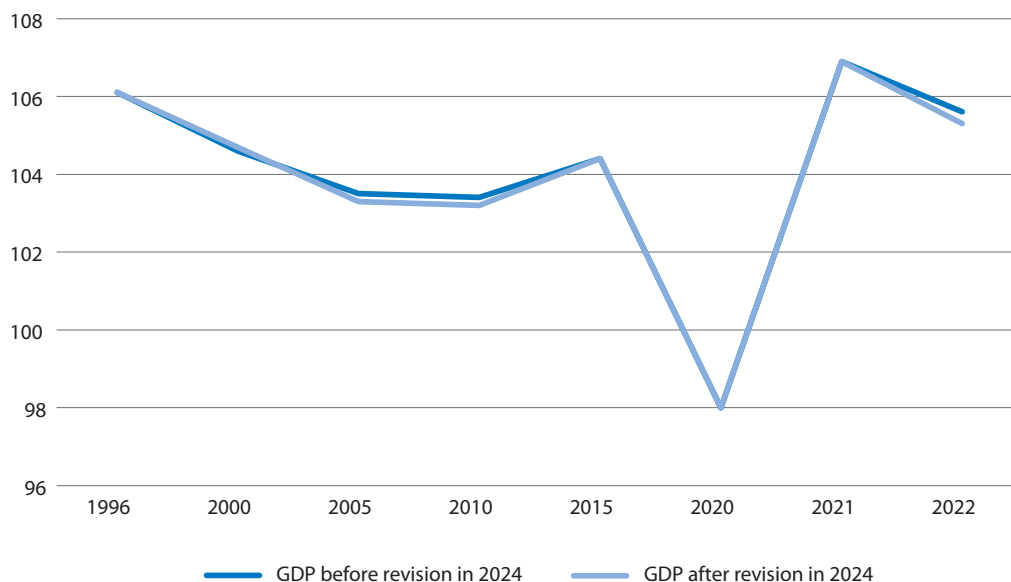
Changes in the dynamics of real GDP ranged from –0.3 percentage points to +0.3 percentage points. The largest declines in dynamics were recorded in 2007 and 2022. In turn, the largest increases occurred in 2011 and 2018. In the remaining years, the differences in dynamics values oscillated in the range of –0.2 percentage points to +0.2 percentage points. A comparison of GDP dynamics before and after the revision is presented on Chart 24.

Table 21. Impact of benchmark revision on nominal GDP level and volume dynamics*

Specification	1995	2000	2005	2010	2015	2020	2022
GDP, previous year = 100, before revision	–	104,6	103,5	103,4	104,4	98,0	105,6
GDP, previous year = 100, after revision	–	104,7	103,3	103,2	104,4	98,0	105,3
Change of GDP dynamics	–	0,1	–0.2	–0.2	0,0	0,0	–0.3
GDP before revision (m PLN)	345 060	748 483	990 530	1 434 368	1 798 471	2 337 672	3 074 798
GDP after revision (m PLN)	346 381	751 669	993 293	1 441 650	1 809 564	2 362 909	3 100 850
Change of GDP (m PLN)	1 321	3 186	2 763	7 282	11 093	25 237	26 052
Change in % of GDP	0,38	0,43	0.28	0,51	0,62	1,08	0,85

*the full time series of data is available in the tables attached to the publication.

Chart 24. Dynamics of revised real GDP compared to previously published data for the years 1995–2022, previous year=100)

Changes due to the benchmark revision were also noticeable in the level of gross value added (GVA). Selected changes are presented in Table 22. Of all the years covered by the revision, the largest impact on gross value added occurred in the period 2018–2021, when the correction amounted from 1.13% to 1.34%. The smallest impact on GVA was recorded in 2007, when the change caused growth of GVA by +0.2%. In all the revised years, the introduced corrections had a positive impact on gross value added. In nominal terms, the largest change occurred in 2021 and amounted to +30.7 billion PLN, while the smallest, only +1.9 billion PLN, occurred in 2007. Until 2010, the impact of the benchmark revision on GVA did not exceed 0.6%. In the period from 2011 to 2017, the changes ranged from 0.7% to 0.8%. From 2018 to 2021 changes have reached at least 1.0%, ranging from +1.13% in 2018 to +1.34% in 2021. In the last year covered by the analysis, the changes reached almost 1%.

Table 22. Impact of changes resulting from benchmark revision on the level of gross value added*

Specification	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2020	2021	2022
GVA before revision (m PLN)	304 362	664 322	870 463	1 260 546	1 595 387	1 636 005	2 059 056	2 289 681	2 740 195
GVA after revision (m PLN)	305 683	667 508	873 226	1 267 828	1 606 480	1 648 760	2 084 829	2 320 410	2 766 246
Change of GVA (m PLN)	1 321	3 186	2 763	7 282	11 093	12 755	25 773	30 729	26 051
Change in % of GVA	0.43	0.48	0.32	0.58	0.70	0.78	1.25	1.34	0.95
of which:									
in non-financial corporations sector	0.09	-0.28	-0.26	-0.09	-0.20	-0.13	0.09	0.30	-0.06
in financial corporations sector	-0.09	0.02	-0.36	-0.12	0.01	-0.05	0.00	-0.02	0.07
in general government sector	0.00	0.00	0.00	0.01	0.03	0.02	0.01	0.02	0.00
in households sector	0.43	0.74	0.94	0.78	0.86	0.94	1.15	1.04	0.94
in non-profit institutions serving households sector	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

*the full time series of data is available in the tables attached to the publication.

In institutional sectors, the largest changes in gross value added resulting from the benchmark revision in the non-financial corporations (S.11) sector were recorded in 2008 (-1.06%). The smallest impact was recorded in 1997 (+0.02%). In period, from 1998 to 2018, these changes had a negative impact on the GVA of the S.11 sector. Significant revisions, exceeding -0.5%, were recorded in 2007–2009 period. A positive impact on the gross value added of this sector appeared in 1995–1997 (from +0.02% in 1997 to +0.09% in 1995) and again in 2019–2021 (from +0.09% in 2019 and 2020 to +0.30% in 2021). As already mentioned, changes in this sector concerned mainly corrections related to insurance services.

In the financial corporations sector (S.12), the largest change in gross value added occurred in 2008 and amounted to +0.51%. Significant corrections in this sector were also recorded in 2003 (-0.2%), 2004 (-0.22%), 2005 (-0.36%) and 2007 (-0.29%). The smallest impact on gross value added of 0.0% occurred in 2001 and 2020. In most years, the impact of changes due to the benchmark revision on the gross value added of this sector was negative. The largest corrections in this sector for gross value added were also related to the correction of insurance services.

A small impact of the benchmark revision on gross value added was also recorded in the general government sector (S.13). In the years 1995–2003, no corrections affecting GVA were introduced for this sector. Visible changes, although, less significant reached +0.04% and took place in 2017, 2018 and 2019.

The largest changes in the benchmark revision were concentrated in the households sector. The fluctuations in the impact of the revision on gross value added ranged from 0.43% in 1995 to +1.21% in 2007. In all years, the revision was positive. Changes in this sector resulted mainly from adjustments concerning housing services, construction for own final purposes and unregistered work.

In the sector of non-profit institutions serving households the data didn't change due to benchmark revision.

The largest changes in nominal terms among all institutional sectors concerned the households sector. In this sector, the largest nominal changes in GVA were recorded in 2022 (+PLN 25.9 billion). In the remaining sectors, the largest nominal changes were observed in the non-financial corporations sector (-PLN 11.9 billion in 2008). Smaller changes were recorded in the financial institutions sector (+PLN 5.7 billion in 2008) and in the general government sector (+PLN 0.2 billion in 2019). Overall in nominal terms, the largest changes affecting gross value added took place in 2021 and amounted to PLN 30.7 billion.